

Wrocław 2050

WRO2050

**DIAGNOZA
SPOŁECZNO-GOSPODARCZA
OBSZARU WROCŁAWIA**

Wrocław 2050

WRO2050

**DIAGNOZA
SPOŁECZNO-GOSPODARCZA
OBSZARU WROCŁAWIA**

Wrocław 2050

2022-2023

Opracowanie:

Zespół Analiz i Monitoringu

Biuro Strategii Miasta Urzędu Miejskiego Wrocławia

WPROWADZENIE

Diagnoza społeczno-gospodarcza (Diagnoza) przygotowana została na potrzeby opracowania strategii rozwoju gminy, w oparciu o art. 10a ustawy z dn. 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2021 r. poz. 1057). Gmina Wrocław jest w trakcie prac nad nową strategią rozwoju z horyzontem czasowym do 2050 roku „Strategia Wrocław 2050” (Strategia). Niniejsza diagnoza posłuży do wypracowania wniosków, będących integralną częścią Strategii, w ujęciu społeczno-gospodarczym. Oparta została na analizie retrospektywnej i porównawczej trendów zmian. Spektrum czasowe dotyczy przede wszystkim ostatnich 5/10 lat do 2022 roku (z pewnymi wyjątkami). W przypadku szczególnie istotnych zjawisk, mających miejsce w roku opracowywania Diagnozy, wzięto pod uwagę częściowe lub pełne dane z 2023 roku.

Kluczowym aspektem w procesie obiektywizacji wyników analiz jest zastosowanie możliwie szerokiego spektrum źródeł danych. Podstawowym źródłem danych dla niniejszego opracowania była statystyka publiczna, w tym zasób Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) oraz dane wewnętrzne Urzędu Miejskiego Wrocławia (UMW). Należy zaznaczyć, że metody zbierania i agregacji danych przez poszczególne podmioty mogą różnić się od siebie. Dotyczy to także definicji pojęć w statystykach publicznych. Dlatego też konieczne jest zwrócenie uwagi na odnośniki pojęciowe i metodologię źródeł jako podstawę interpretacji danych. Odnosi się to szczególnie do danych GUS. Pomimo ograniczeń, jakie ta baza posiada, a także często braku możliwości wykorzystania innych danych, słuszne wydaje się wykorzystanie GUS w badaniach porównawczych.

Obszarem badawczym jest gmina Wrocław, która została przedstawiona w dwóch kontekstach porównawczych, w zależności od zasadności i celowości wątku badawczego. Pierwszym zakresem porównawczym był Wrocław na tle największych miast w kraju. Drugim kontekstem był Wrocław w ramach gmin Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 i Środa Śląska¹ (dalej: wybrane gminy WrOM).

W zakresie tematycznym opracowanie koncentruje się na jakości życia w mieście oraz jakości funkcjonowania gospodarki.

Za kluczowe wątki analiz uznano poziom zarobków i warunki zamieszkiwania (rozdział 2), a także możliwość poruszania się po mieście (rozdział 3). Wypracowano wnioski z zakresu dostępności usług publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem dostępności miejsc w żłobkach i przedszkolach oraz jakości nauczania w szkołach publicznych (rozdział 4), jak i również poruszono wątek dostępności oferty kulturalnej, pomocy społecznej oraz szeroko pojętego zdrowia (rozdziały 5, 6 i 7). Ocenę standardu zamieszkiwania oparto również o wątek środowiskowy przyjmując, że jakość środowiska to kluczowy aspekt zdrowego życia w mieście (rozdział 8). Analizę skoncentrowano wokół dwóch aktualnie kluczowych problemów: jakości powietrza oraz dostępu do zieleni.

W ramach zbadania jakości przestrzeni gospodarczej, przeanalizowano poziom i dynamikę produktu krajowego brutto, poziom przedsiębiorczości i aktywności gospodarczej, jak też strukturę gospodarczą, uwzględniając skalę umiędzynarodowienia i specjalizacji firm (rozdział 9). Ponieważ proces budowania nowoczesnej gospodarki przebiega w oparciu o współpracę z ośrodkami akademickimi przeanalizowano także dane dotyczące tego typu instytucji (rozdział 10). Perspektywa ta rzutuje na rozszerzenie zakresu analiz poza działania leżące w obszarze bezpośrednich kompetencji samorządu miasta (gminy i powiatu) Wrocławia.

1. Zakres przestrzenny zgodny z Diagnoza przestrzenna wybranych gmin Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej (ARAW) z 2022 r. na zlecenie Biura Strategii Miasta Urzędu Miejskiego Wrocławia dla celów prac nad strategią rozwoju Wrocławia „Strategia Wrocław 2050”

SPIIS TREŚCI

WPROWADZENIE 4

1. WROCŁAWIANIE W STATYSTYCE DEMOGRAFICZNEJ 9

1.1 Zakres rozpiętości liczbowej użytkowników miasta 9

1.2 Trendy zmian liczby ludności 11

1.3 Wiek mieszkańców Wrocławia 12

1.4 Ruch migracyjny 14

2. ZAROBKI I ZAMIESZKIWANIE 17

2.1 Wielkość siły nabywczej 17

2.2 Poziom ubóstwa 19

2.3 Dostępność mieszkań 22

2.4 Dostępność mieszkaniowa dla potrzebujących 26

3. MOBILNOŚĆ 29

3.1 Miejski monitoring mobilności 29

3.2 Kierowcy indywidualni 31

3.3 Komunikacja publiczna i jej użytkownicy 33

3.4 Rowerzyści 38

4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH 41

4.1 Dostęp do żłobków 41

4.2 Dostęp do przedszkola 42

4.3 Nauczanie w szkołach podstawowych 43

4.4 Poziom nauczania w szkołach ponadpodstawowych
ogólnodostępnych 48

5. OFERTA KULTURALNA MIASTA 57

5.1 Literatura, czytelnictwo 60

5.2 Teatr 62

5.3 Kino 64

5.4 Instytucje muzyczne 65

5.5 Galerie sztuki 66

5.6 Muzea 67

5.7 Kluby i ośrodki kultury 69

6. POMOC SPOŁECZNA 74

6.1 Placówki pomocy społecznej 77

6.2 Wsparcie finansowe: zasiłki pieniężne i pomoc w naturze 79

6.3 Wsparcie dzieci pozbawionych opieki: piecza zastępcza 80

6.4 Wsparcie rodzin, dzieci i młodzieży **82**

6.5 Wsparcie osób starszych **83**

6.6 Wsparcie osób z niepełnosprawnościami **83**

6.7 Wsparcie obcokrajowców **85**

6.8 Wsparcie osób w kryzysie bezdomności **86**

6.9 Wsparcie osób dotkniętych kryzysem energetycznym **88**

7. ZDROWIE **91**

7.1 Przeciętne dalsze trwanie życia **91**

7.2 Trwanie życia w zdrowiu **93**

7.3 Śmiertelność niemowląt **95**

7.4 Zgony i ich główne przyczyny **96**

7.5 Stan zdrowia psychicznego: samobójstwa i zgony z powodu zaburzeń psychicznych **98**

8. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA **103**

8.1 Dostępność i rozwój terenów zieleni **103**

8.2 Działania na rzecz rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury **107**

8.3 Jakość powietrza **110**

8.4 Działania na rzecz poprawy jakości powietrza **114**

9. GOSPODARKA **117**

9.1 PKB Wrocławia **117**

9.2 Struktura gospodarki Wrocławia i wyniki finansowe przedsiębiorstw **121**

9.3 Liczba firm. Przedsiębiorczość **131**

9.3.1 Struktura przedsiębiorstw według ich wielkości **134**

9.3.2 Start-upy jako miernik nowej przedsiębiorczości **139**

9.4 Rynek pracy **140**

9.4.1 Liczba pracujących **140**

9.4.2 Bezrobocie **141**

9.5 Pozycja na arenie międzynarodowej **143**

10. OŚRODKI AKADEMICKIE **148**

10.1 Liczebność studentów, popularność uczelni **148**

10.2 Studenci obcokrajowcy **149**

10.3 Pozycja uczelni **151**

10.4 Ranga naukowców **152**

SPIS RYCIN **156**

SPIS TABEL **161**

BIBLIOGRAFIA **163**

Użyte skróty

CEPiK – Centralna Ewidencja Pojazdów i Kierowców
CWUR – Center for World University Rankings
DPS – Domy Pomocy Społecznej
DDP – Dzielne Domy Pomocy Społecznej
ESK – Europejska Stolica Kultury
GHG –gazy cieplarniane
GIOŚ – Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
GRAS – The Global Ranking of Academic Subjects
GUS – Główny Urząd Statystyczny
KBR – kompleksowe badania ruchu
MCUS – Miejskie Centrum Usług Społecznych
MPA – Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030
MPWiK – Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji
MSP – sektor małych i średnich przedsiębiorstw
MWC – miejska wyspa ciepła
NBP – Narodowy Bank Polski
NCN – Narodowe Centrum Nauki
NFM – Narodowe Forum Muzyki
NGO – organizacje pozarządowe
NSP – Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań
OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
OKE – Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
PARP – Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PKD – Polska Klasyfikacja Działalności
PKW – Państwowa Komisja Wyborcza
p.p. – punkt procentowy
Strategia – „Strategia Wrocław 2050”
SUMP – Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej
ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy
TBS – Towarzystwo Budownictwa Społecznego
TEN-T – Transeuropejska sieć transportowa
UMP – Unia Metropolii Polskich
UMW – Urząd Miasta Wrocławia
UNHCR – ang. United Nations High Commissioner for Refugees
WBO – Wrocławski Budżet Obywatelski
WrOM – Wrocławski Obszar Metropolitalny
wybrane gminy WrOM – gminy Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 i Środa Śląska; zakres przestrzenny zgodny z Diagnoza przestrzenna wybranych gmin Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej (ARAW) z 2022 r. na zlecenie Biura Strategii Miasta Urzędu Miejskiego Wrocławia dla celów prac nad strategią rozwoju Wrocławia „Strategia Wrocław 2050”

ZZM – Zarząd Zieleni Miejskiej

1. WROCŁAWIANIE W STATYSTYCE DEMOGRAFICZNEJ

W 2021 roku przygotowano kompleksowe opracowanie pt.: „Analiza społeczna na potrzeby Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Wrocławia” (UMW, 2021). Dokument ten wraz z danymi GUS posłużył za podstawowe źródło danych w odniesieniu do sytuacji demograficznej, która w niniejszym opracowaniu stanowi tło, a nie główny obszar analiz. W niniejszym rozdziale przedstawiono kluczowe trendy demograficzne.

1.1 Zakres rozpiętości liczbowej użytkowników miasta

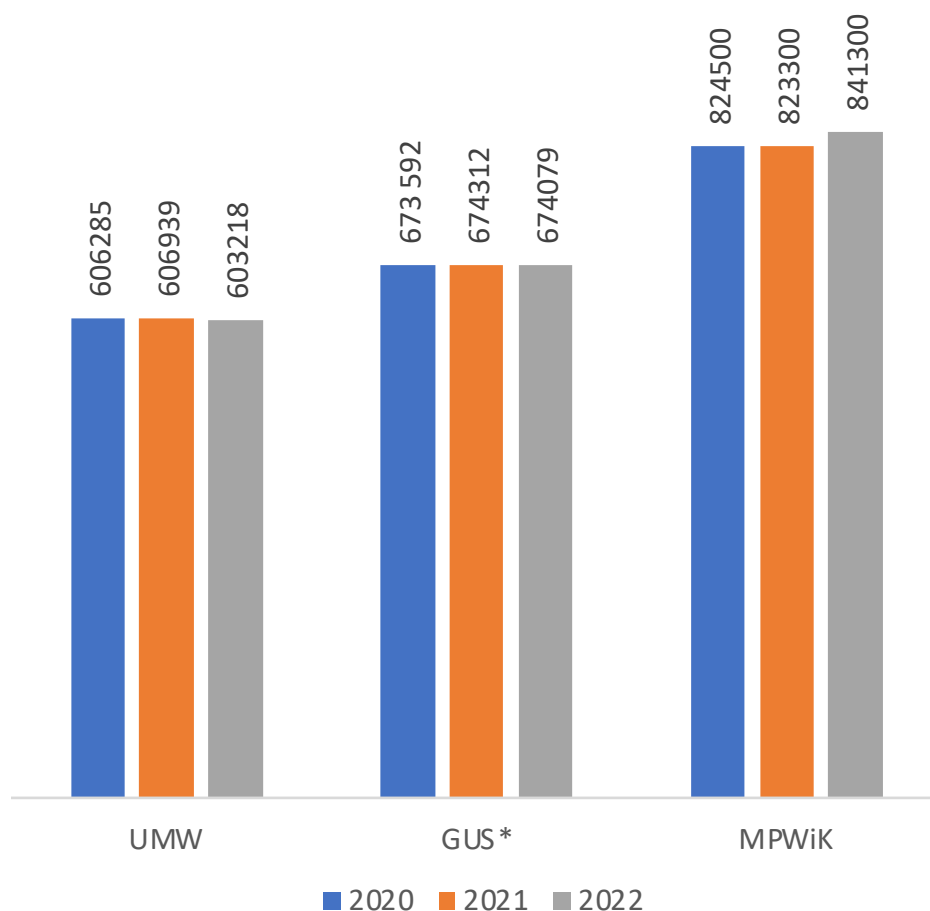
Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 (NSP 2021) Wrocław na dzień 31 marca 2021 r. liczył 672 929 osób. Na koniec 2021 r. było to natomiast 674 312 osób (GUS). Dane te nie odzwierciedlają w pełni stanu populacji Wrocławia. Fakt ten powoduje konieczność posługiwania się zróżnicowanymi źródłami danych: szacunkowych oraz oficjalnych statystyk urzędowych.

Dane GUS oparte są o bilans wyników NSP korygowanych danymi PESEL i meldunkowymi; Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji (MPWiK) szacuje liczbę ludności w oparciu o wskaźnik zużycia wody w przeliczeniu na 1 osobę, UMW podaje liczebność mieszkańców zgodnie ze zgłoszeniami o meldunku³. W zależności od źródła wielkość populacji Wrocławia jest znacząco różna. MPWiK szacowało liczbę ludności na ok. 841,3 tys. (na koniec 2022 r.). Dane GUS wskazują na liczebność mniejszą aż o 19,9% (674,1 tys.). Wg danych UMW w 2022 r. liczba mieszkańców wynosiła zaś tylko nieco ponad 603 tys. (ryc. 1).

Różnice w danych dotyczących liczby ludności wiążą się zarówno z metodą ich pozyskiwania, dobrowolnością zgłaszających oraz faktycznym rozumieniem pojęcia zamieszkiwania, tzn. w którym momencie dana osoba zaczyna być mieszkańcem, a w którym przestaje nim być (ruchliwość obywateli utrudnia precyzyjną odpowiedź na to pytanie).

Jednym z ważniejszych, z punktu widzenia samorządu, źródłem danych o liczbie mieszkańców jest baza Państwowej Komisji Wyborczej (PKW). Pokazuje ona przede wszystkim liczbę uprawnionych do głosowania (a więc nie wszystkich mieszkańców, tylko tych, którym przysługują czynne prawa wyborcze), ale okresowo publikuje również dane bazowe, jak liczbę

³ Meldunek jest obowiązkowy, ale przez wiele osób niepraktykowany z powodu braku faktycznej odpowiedzialności prawnej za niedopełnienie tego obowiązku.

Ryc. 1 Szacunkowa liczba ludności Wrocławia wg różnych źródeł dla lat 2020-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE: GUS, MPWiK, UMW

mieszkańców. Według PKW na 2018 rok Wrocław zamieszkiwało 582 353 mieszkańców⁴, co stanowi wartość o 9% mniejszą od wielkości podawanej przez GUS na ten rok.

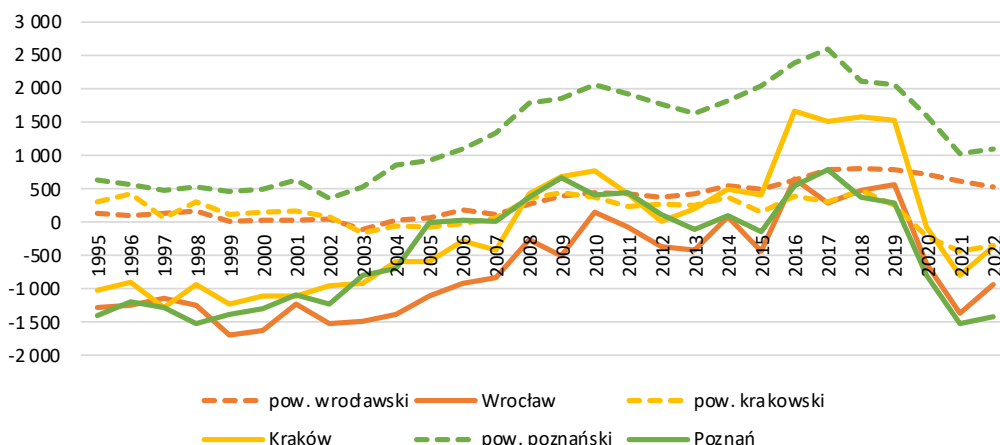
O ile każde ze źródeł danych jest istotne, to żadne z nich nie umożliwia pewnej odpowiedzi na pytanie o liczbę mieszkańców Wrocławia. Można natomiast zakładać, że wynik NSP 2021 – niespełna 673 tys. obejmuje najbardziej stabilną grupę mieszkańców, natomiast status zamieszkiwania około 200 tys. osób może być trudny do określenia. W związku z nasilającą się dyskusją o najbardziej wiarygodnych źródłach szacowania liczby ludności, niezbędna wydaje się zmiana podejścia polegająca na wskazywaniu na rozpiętość szacunków liczebności populacji, która wynika z narastającej ruchliwości ludności, zarówno w ujęciu dobowym (dojazdy do pracy, szkoły), tygodniowym (praca w delegacji, narastający dystans do miejsca pracy wynikający z możliwości pracy zdalnej), jak i zmiennym w ciągu roku (rok szkolny, rok akademicki, prace sezonowe, równoległe zamieszkiwanie w dwóch różnych miejscach).

⁴ Liczba uprawnionych do głosowania z roku 2018 była o 17% mniejsza w stosunku do szacowanej przez PKW ogólnej liczby ludności i wynosiła 482 972 osób; liczba uprawnionych do głosowania za rok 2019: 485 846 (wybory do Parlamentu Europejskiego), 508 265 (wybory do Sejmu i Senatu), 2020: 501 319 (wybory Prezydenckie, II tura).

1.2 Trendy zmian liczby ludności

Oficjalna liczba mieszkańców wg GUS od lat dawała Wrocławowi 4. miejsce wśród największych miast Polski, przy czym tylko Warszawa i Kraków wykazywały stały wzrost, Wrocław zaś względną stabilność z bilansem dodatnim. Aktualna względna stabilność liczby wrocławian przy jednoczesnym spadku populacji Łodzi spowodowała, że w 2022 r. nastąpiła zmiana w hierarchii wielkości największych ośrodków w Polsce i Wrocław stał się oficjalnie trzecim, pod względem liczby mieszkańców, miastem w Polsce (NSP 2021).

Główną determinantą przyrostu liczby ludności największych miast, w tym stolicy województwa dolnośląskiego, nie jest jednak ruch naturalny, lecz migracyjny. Przez 3 lata (2016-2019) przed wybuchem pandemii COVID-19 przyrost naturalny był dodatni (ryc. 2). W 2021 roku ujemny przyrost naturalny zbliżył się do wartości odnotowanej w 2004 r. Była to drastyczna zmiana odnotowana we wszystkich największych miastach Polski. Na poziom zmian w tym czasie w sposób szczególny wpłynęła niska stopa urodzeń oraz znaczący wzrost liczby zgonów (w 2020 r. liczba zgonów była wyższa o 13,7% w stosunku do 2019 r.), spowodowane pandemią koronawirusa. W 2022 r. odnotowano wzrost przyrostu naturalnego w branych pod uwagę miastach, jednak wciąż pozostał on ujemny. We Wrocławiu był to przede wszystkim wynik spadku liczby zgonów, ponieważ liczba urodzeń żywych zmalała względem 2021 r. Trudno przewidzieć, jak będzie kształtował się przyrost naturalny w przyszłości. Wartości dodatnie tego wskaźnika występują w regionach metropolitalnych poza miastami rdzeniowymi, co świadczy o atrakcyjności przedmieść.

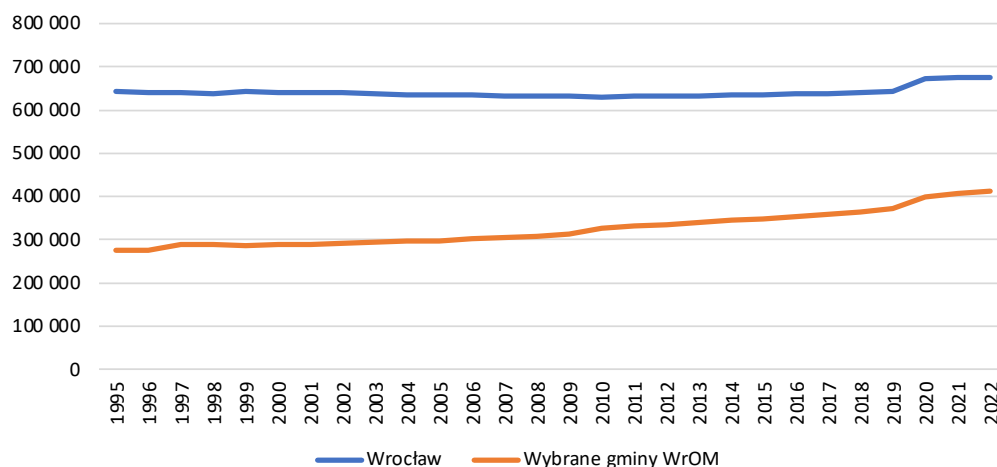
Ryc. 2. Przyrost naturalny w wybranych największych miastach Polski oraz w ich sąsiedztwie (wybrane powiaty) w latach 1995-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Bezwzględna liczba ludności w wybranych gminach WrOM⁵ niezmiennie utrzymuje trend wzrostowy (ryc. 3). O ile w roku 1995 populacja wybranych gmin WrOM wynosiła 43% populacji

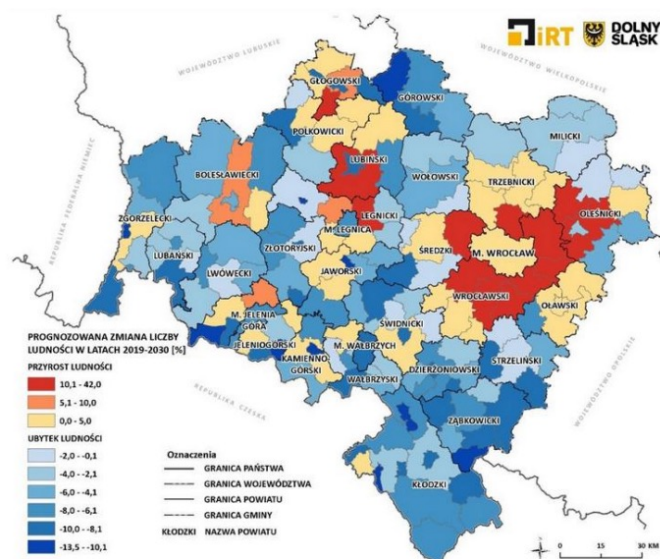
⁵ gminy Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych Wrocławskiego Obszaru Funkcjonalnego na lata 2021-2027 i Środa Śląska; zakres przestrzenny zgodny z Diagnozą przestrzenną wybranych gmin Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej (ARAW) z 2022 r. na zlecenie Biura Strategii Miasta Urzędu Miejskiego Wrocławia dla celów prac nad strategią rozwoju Wrocławia „Strategia Wrocław 2050”

Wrocławia, w 2022 r. było to już 61%. Prognozy demograficzne, wynikające wyłącznie (co należy podkreślić) z aktualnych trendów, sugerują dalsze pogłębianie się tego procesu (ryc. 4).

Ryc. 3. Populacja Wrocławia i wybranych gmin WrOM w latach 1995-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

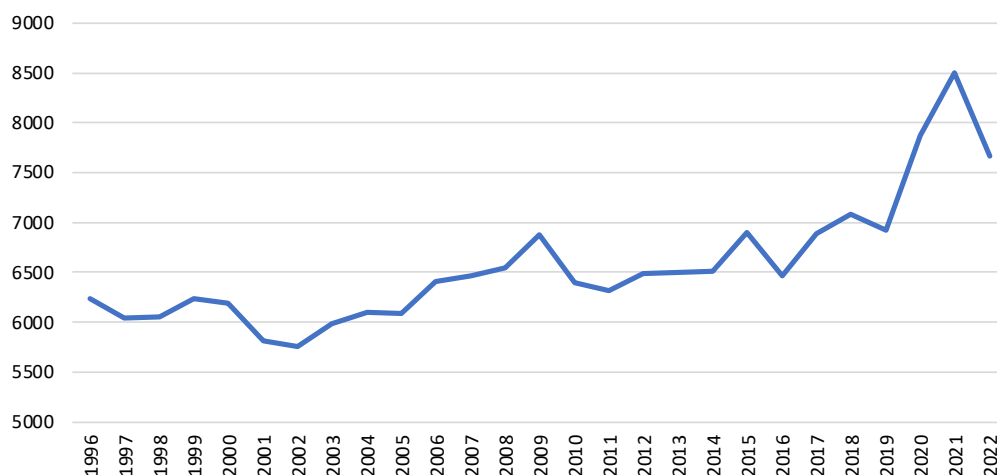

Ryc. 4. Prognozowana zmiana liczby ludności w gminach województwa dolnośląskiego w latach 2019-2030 [%].

ŹRÓDŁO: INSTYTUT ROZWOJU TERYTORIALNEGO, PLAN INWESTYCJI TRANSPORTOWYCH, GENERATORY RUCHU I KORYTARZE, WROCŁAW, 2021

1.3 Wiek mieszkańców Wrocławia

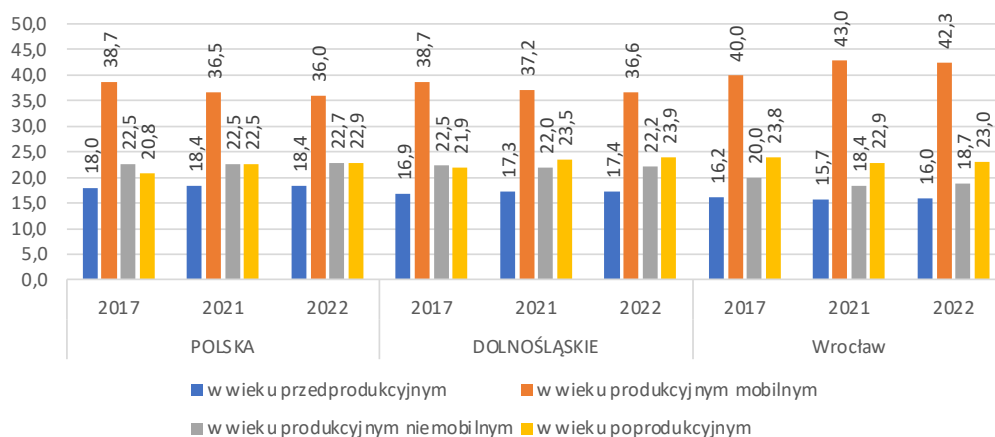
Udział osób w wieku poprodukcyjnym w populacji Wrocławia rośnie. Trend udziału osób w wieku powyżej 60 roku życia był rosnący do 2019 roku (kiedy wyniósł 27,6%), ale wyhamowała go pandemia i w 2022 r. wyniósł 25,3%. Sytuacja ta wyniknęła przede wszystkim ze wzrostu śmiertelności, spowodowanego stanem pandemicznym i jego następstwami (w tym zgony niewynikające bezpośrednio z zarażenia COVID-19) (ryc. 5). Dla Wrocławia w 2021 r. wskaźnik zgonów na 1000 mieszkańców wyniósł 12,64 zgonów wobec 13,68 dla całego kraju, a w 2022 r. spadł i wyniósł 11,37 dla Wrocławia wobec 11,86 dla kraju.

Ryc. 5. Liczba zgonów we Wrocławiu w latach 1996-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS, ANALIZA SPOŁECZNA DO ZMIANY STUDIUM (...), BIURO ROZWOJU WROCŁAWIA (S. 34)., UMW 2021

Tempo starzenia się społeczeństwa zostało wyhamowane zwiększeniem śmiertelności u osób starszych w wyniku następstw pandemii (2020, 2021). Wciąż utrzymuje się niski poziom dzietności. Wśród wrocławian grupa w wieku przedprodukcyjnym w 2022 r. wynosiła 16,0% populacji. W 2017 r. było to 16,2%, a w 2021 r. 15,7% (ryc. 6).

Ryc. 6. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w latach 2017, 2021 i 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

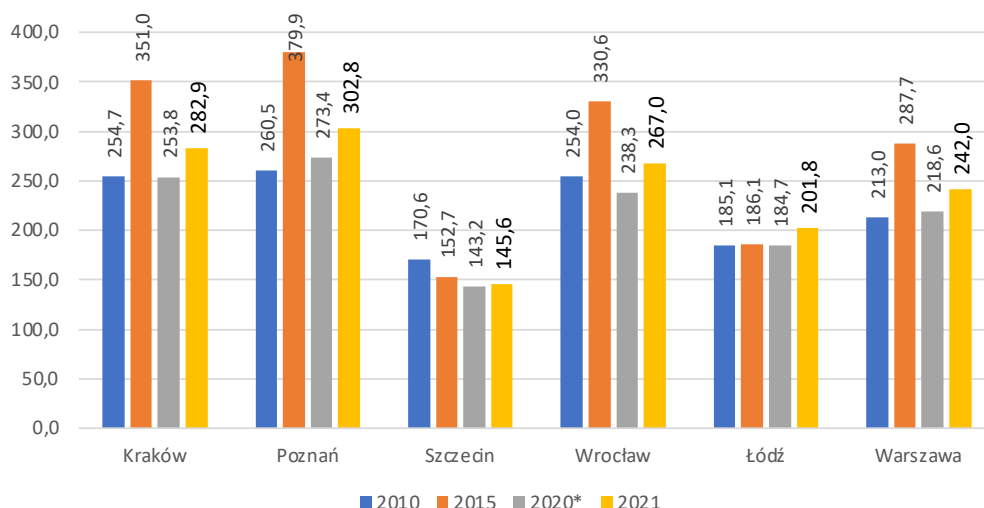
Wiek przedprodukcyjny – 0-17 lat, wiek produkcyjny mobilny – 18-44 lata, wiek produkcyjny niemobilny – 45-59 (dla kobiet) i 45-64 (dla mężczyzn), wiek poprodukcyjny – 60. lat i więcej dla kobiet, 65. lat i więcej dla mężczyzn.

Proces starzenia się populacji Wrocławia został zahamowany prawdopodobnie tylko w krótkim horyzoncie czasowym. Po wygaśnięciu pandemii stopa umieralności osób starszych prawdopodobnie powróci do poziomu z końca drugiej dekady obecnego stulecia. Nie istnieją przesłanki radykalnego zwiększenia stopy urodzeń w grupie dotychczasowych mieszkańców stolicy Dolnego Śląska. Wpływ na ten stan rzeczy będzie miał wzrost wieku kobiet w momencie urodzenia pierwszego dziecka oraz rosnące zagrożenie wrocławskich rodzin niestabilnością ekonomiczną ze względu na uwarunkowania społeczno-gospodarcze w kraju i sytuacji międzynarodową. Z drugiej jednak strony osiedlenie się we Wrocławiu migrantów z Ukrainy, często w wieku produkcyjnym, prawdopodobnie będzie łagodzić skutki ujemnego przyrostu naturalnego.

1.4 Ruch migracyjny

Niekorzystne zmiany w strukturze demograficznej Wrocławia od lat ulegają spowolnieniu. Konsekwencje ujemnego przyrostu naturalnego hamowane są przede wszystkim przez migrację, zarówno wewnętrzną, jak i zagraniczną. O ile do Wrocławia sprowadzają się głównie osoby młode, to wskaźnik ruchu naturalnego sugeruje powszechność następującego scenariusza: młodzi przyjeżdżają do miasta studiować, rozwijają się zawodowo, jednak w momencie podejmowania decyzji o zakładaniu rodziny część z nich migruje na przedmieścia. Potwierdzenia preferencji zamieszkiwania większych rodzin na przedmieściach można doszukiwać się w wynikach NSP 2021, według którego przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych w samym powiecie wrocławskim wynosiła 3,24 osoby, z czego największy udział miały gospodarstwa 4-osobowe (23,1%), a następnie 3-osobowe i 2-osobowe (po 22,6%). We Wrocławiu przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 2,35, w tym 32,2% stanowiły gospodarstwa 1-osobowe, a 30,8% – 2-osobowe. Liczebność przeciętnego gospodarstwa domowego we Wrocławiu kształtowała się na podobnym poziomie co w pozostałych największych miastach.

Badania socjologiczne K. Kajdanek⁶ pokazują istnienie zjawiska odwrotnego do trendu migracji z miast na przedmieścia. Chodzi o grupę tzw. „powrotników”, głównie rodzin z dziećmi w wieku szkolnym, młodych wychowanych na przedmieściach oraz osób starszych. Skala tego zjawiska nie jest do końca zbadana, jednak wydaje się niewielka. Istotne z perspektywy Wrocławia jest poznanie czynników wpływających na decyzje o powrocie do miasta. Obserwacje sugerują, że jest to efekt „rozczerowania” życiem na przedmieściach oraz zmniejszenia liczby osób w gospodarstwie domowym (zakończenie etapu życia w rodzinie wielopokoleniowej). Warto zauważyć, że istotną część migrantów we Wrocławiu stanowią studenci. Bez względu na liczbę studentów na polskich uczelniach maleje, podobnie stosunek studentów do populacji rodzimej danego miasta w wieku 19-24 lat (ryc. 7). Napływ ludności zewnętrznej w tej grupie wiekowej ma wpływ na obniżanie dynamiki starzenia się społeczeństwa.

Ryc. 7. Stosunek liczby studentów do ludności rodzimej na 100 mieszkańców w wieku 19-24 lat dla największych ośrodków akademickich w latach: 2010, 2015, 2020, 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

*znaczący spadek wskaźnika w 2020 r. wynika m.in. z uwzględnienia wyników NSP 2021

6 Niektóre źródła: Kajdanek K., „Powrotnicy. Reurbanizacja w perspektywie przebiegu życia”, Nomos, Kraków, 2022 (1); „Powrót z suburbiów do miasta. Wstępne uwagi”, w: Przestrzeń społeczna. Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, pp. 53-63 (2); wywiad <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/mojemiasto/1762810,1,dr-hab-katarzyna-kajdanek-komu-zle-na-przedmiesciach.read> (3).

We Wrocławiu od lat utrzymuje się dodatni bilans ogólnego salda migracji. W 2022 r. saldo migracji na 1000 ludności wyniosło 1,5‰ i było związane z masowymi migracjami Ukraińców uciekających przed wojną.

Dane z I półrocza 2022 r.⁷ wykazały, że granicę polsko-ukraińską przekroczyło ok. 3 mln migrantów wojennych. Wg Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw uchodźców (UNHCR) połowa z nich pozostała w Polsce, zaś pozostała część migrowała do innych krajów. Główny kierunek migrantów osiedlających się w Polsce dotyczył największych metropolii, w tym ich ośrodków centralnych. Prawie 300 tys. migrantów wojennych trafiło do Warszawy. Skala migracji wciąż ma charakter wahadłowy i niestabilny, a wysoki poziom zmian następował w pierwszych trzech miesiącach od eskalacji konfliktu w Ukrainie. Z szacunków Unii Metropolii Polskich (UMP) wynika, że wg stanu na koniec maja 2022 r. w Polsce łącznie przebywało 3,37 mln migrantów wojennych. Szacowana wielkość populacji ukraińskiej w tym okresie we Wrocławskim Obszarze Metropolitalnym (WrOM) wynosiła ponad 300 tys., a w samym Wrocławiu ponad 250 tys. Do Rzeszowa, Wrocławia i Katowic przybyło proporcjonalnie najwięcej migrantów ukraińskich w stosunku do ludności rodzimej⁸. Wśród migrantów dominowały kobiety i dzieci.

Podsumowanie

Procesy demograficzne w miastach XXI wieku są coraz mniej przewidywalne. Ludność w coraz mniejszym stopniu związana jest na trwałe z jednym miejscem. Wobec postępującego procesu digitalizacji i wirtualizacji życia zawodowego oraz komercyjnego, jak też migracji coraz częściej niezależnych od wieku, należy odnosić się do danych ludnościowych jako pewnego szacunku wielkości w oparciu o co najmniej kilka źródeł danych. Wybór źródeł powinien być dostosowany do badanej problematyki jak i do możliwości absorpcji informacji.

Wszystkie dane podstawowe o liczbie mieszkańców, jak i płatnikach PIT są oparte na zasadzie faktycznej dobrowolności. Meldowanie, jak i wybór miejsca rozliczania się przez mieszkańców jest w praktyce dowolne. Gminy są przez to w trudnej sytuacji. Znacząco osłabiona jest możliwość przewidywania zapotrzebowania na dobra i usługi wynikające z faktycznej liczby mieszkańców, a co za tym idzie finansowania tych potrzeb (szczególnie, że wpływy z PIT stanowią niespełna 30% dochodów gminy, a mogłyby być potencjalnie większe).

Wrocław jest miastem utrzymującym względnie stabilny poziom liczby mieszkańców, jakkolwiek zauważalna jest fluktuacja wielu czynników demograficznych. Należą do nich przede wszystkim: spadająca dzietność, czego rezultatem są: słabnący udział dzieci i młodzieży w strukturze ludnościowej, rosnący systematycznie udział osób starszych, okresowy wzrost umieralności (spowodowany pandemią COVID-19, w latach 2020 i 2021), ruchy migracyjne, których skala jest coraz trudniejsza do oszacowania (w tym masowe migracje w wyniku wojny w Ukrainie, wiosna 2022). Konsekwencje zarówno pandemii, jak i rozpoczęcia inwazji na Ukrainę są istotne, a tymczasem jeszcze w momencie opracowywania prognoz GUS (2020) oraz przygotowania kolejnych analiz demografii lokalnej (2020, 2021) niemożliwe były do przewidzenia realne skutki tych wydarzeń. W opracowaniu *Wrocław 2050. Wielodzielnicowe scenariusze dla Wrocławia*⁹ autorzy wskazują na rosnące ryzyko pojawiania się kolejnych zda-

⁷ Szacunki do końca maja 2022 r., wg badań Unii Metropolii Polskich.

⁸ Źródło: Centrum Analiz i Badań. Unia Metropolii Polskich. „Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse”, <https://metropolie.pl/arttykul/raport-miejska-goscinnosc-wielki-wzrost-wyzwania-i-szanse>

⁹ Nosarzewski K., Kozdra D. (red.), „Wrocław 2050. Wielodzielnicowe scenariusze dla Wrocławia” 4CF sp. z o.o., 2021.

rzeń o trudnej do oszacowania skali, jak migracje z powodu zmian klimatu i dalszej eskalacji konfliktów międzynarodowych.

W obliczu trudnej do osiągnięcia zastępowalności pokoleń i postępującego starzenia się ludności Wrocławia, imigracje są szansą na zmniejszenie negatywnych konsekwencji wspomnianych procesów demograficznych. Migracje do stolicy Dolnego Śląska mają i będą mieć nadal złożony charakter. Można wyróżnić dwa zasadnicze ich typy: migracje wewnętrzne i migracje zewnętrzne.

W ramach migracji wewnętrznych źródłem nowych „czasowych użytkowników miasta” i jego stałych mieszkańców są i będą gminy WrOM oraz regiony kraju słabsze gospodarczo, w tym przede wszystkim niektóre obszary województw dolnośląskiego, opolskiego i lubuskiego.

Drugim źródłem imigrantów są migracje międzynarodowe. Dla przybyszów z zagranicy najbardziej atrakcyjnymi miejscami czasowego lub stałego osiedlenia się są największe miasta w kraju. W swoich decyzjach kierują się oni przede wszystkim¹⁰:

- dostępnością miejsc pracy,
- jakością dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej,
- liczebnością zbiorowości danej narodowości.

Obecnie wśród migrantów międzynarodowych przeważają migranci wojenni z Ukrainy.

Celem migracji wewnętrznych w dalszym ciągu będzie zarówno sama stolica Dolnego Śląska, jak i pozostałe gminy jej obszaru funkcjonalnego. Większość obcokrajowców nadal będzie się osiedlać przede wszystkim we Wrocławiu.

Oba wspomniane typy migracji (międzynarodowe i wewnętrzne) wskazują na możliwość bezwzględnych wzrostów ludności zarówno w samym Wrocławiu, jak i w jego otoczeniu, z tym że intensywność procesu będzie prawdopodobnie większa w gminach WrOM. Trudno jest prognozować intensywność migracji zewnętrznych.

Podsumowując powyższe obserwacje, należy stwierdzić, że obecna sytuacja demograficzna Wrocławia jest mocno niepewną podstawą do prognozowania jej w bardziej odległej przyszłości. Do takiego wniosku skłania między innymi rozminięcie się prognoz GUS sprzed kilku lat z obecną rzeczywistością demograficzną oraz nieprzewidywalne wydarzenia, takie jak pandemia COVID-19 i inwazja Rosji na Ukrainę. Za stosunkowo pewny parametr w perspektywie najbliższych dekad należy uznać jedynie postępujący proces starzenia się ludności stolicy Dolnego Śląska. Inne cechy populacji miasta w przyszłości jest znacznie trudniej określić. Pozytywny wpływ na sytuację demograficzną Wrocławia powinno mieć utrzymanie się korzystnych tendencji w życiu gospodarczym miasta. Ich konsekwencją najprawdopodobniej będzie dodatni bilans migracji. Wspomniane tendencje niekoniecznie muszą jednak się utrzymać, o czym będzie mowa w dalszej części Diagnozy. Zauważalne są już skutki społeczne pandemii COVID-19 oraz inwazji Rosji na Ukrainę. Trudno dziś jeszcze określić, jaka będzie ich skala i charakter w przyszłości.

¹⁰ Unia Metropolii Polskich, 2022, Raport Miejska Gościnność: Wielki wzrost, wyzwania i szanse https://metropolie.pl/fileadmin/news/2022/10/UMP_raport_Ukraina_20220429_final.pdf

2. ZAROBKI I ZAMIESZKIWANIE

2.1 Wielkość siły nabywczej

Dominujący trend migracji Polaków do największych ośrodków miejskich oraz ich obszarów funkcjonalnych często wynika z poziomu wynagrodzeń, wyraźnie wyższych w tych ośrodkach niż w pozostałych częściach Polski. Mimo że największe miasta cechuje szybka dynamika wzrostu cen towarów i usług, w tym cen nieruchomości, to przeciętne dochody tamtejszych gospodarstw domowych są nadal atrakcyjne dla potencjalnych migrantów. Wartość siły nabywczej w przeliczeniu na 1 mieszkańca Wrocławia w 2021 r. osiągnęła poziom 17 940 euro, co daje 3. miejsce w skali miast polskich (GfK, 2021).

Poziom krajowy wartości siły nabywczej *per capita* (na osobę) jest warty uwagi ze względu na miasta, które znalazły się w rankingu (tab. 1). Grupa miast najwyżej notowanych w tym rankingu nie pokrywa się z grupą miast największych i z najwyższym poziomem zarobków w ujęciu bezwzględnym (na 2. miejscu znajduje się Sopot, na 7. – Bielsko-Biała, na 8. – Piaseczno). Można mówić, że wśród swych konkurentów, to Wrocław, zaraz po Warszawie, wykazuje poziom wysokiej atrakcyjności kosztów życia w stosunku do dochodów¹¹. Ponadto, przy rocznym wzroście wskaźnika dla Wrocławia oraz innych największych miast w Polsce, nastąpiła zmiana dynamiki wzrostu wartości PKB. W 2020 r. Wrocław plasował się niżej od Poznania (2020 r.: Wrocław 4. miejsce, Poznań: 3. miejsce). W skali regionalnej zauważalne jest zjawisko rozlewania się potencjału wartości PKB na gminy sąsiednie największych miast. W chwili obecnej dotyczy to przede wszystkim Warszawy. W wybranych gminach WrOM zjawisko to będzie eskalować – już obecnie w powiecie wrocławskim obserwuje się wysoki poziom indeksu (ryc. 8).

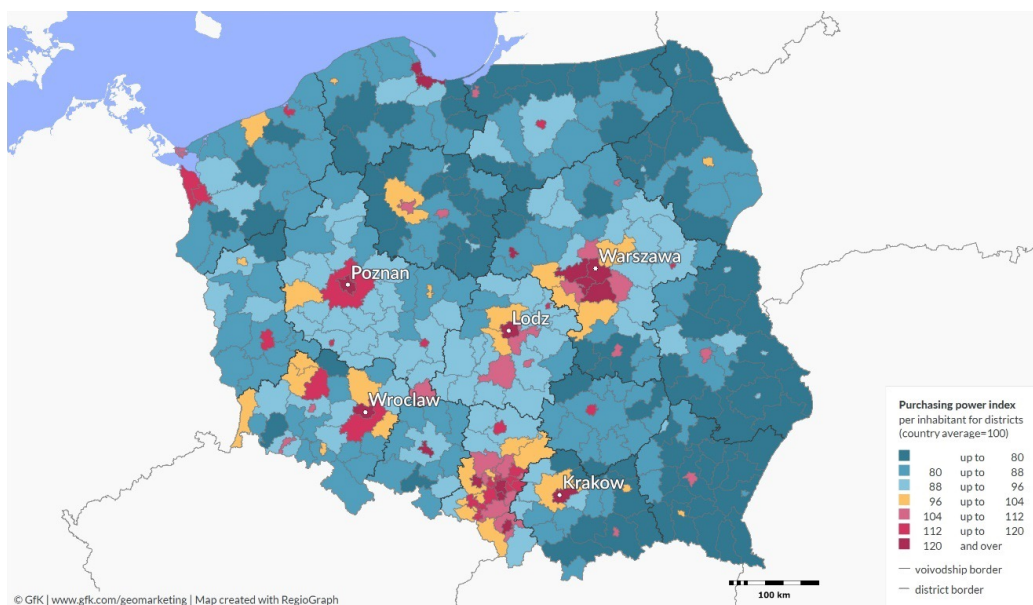
Ranking (Top 10)	Powiat	Liczba mieszkańców**	Indeks krajowy *	Indeks europejski *
1	Warszawa	1,794,166	163.6	90.1
2	Sopot	35,286	147.7	81.4
3	Wrocław	641,928	138.7	76.4
4	Poznań	532,048	137.1	75.5
5	Katowice	290,553	136.4	75.1
6	Kraków	779,966	129.5	71.4
7	Bielsko-Biała	169,756	129.3	71.3
8	Piaseczno	190,606	129.2	71.2
9	Gliwice	177,049	129.1	71.1
10	Tychy	126,871	128.6	70.8

*podane wartości nie uwzględniają inflacji **ranking publikowany bez uwzględnienia wyników NSP 2021

Tab. 1. 10 powiatów w Polsce z najwyższym poziomem wartości siły nabywczej na mieszkańca, 2021 r.

ŹRÓDŁO: [HTTPS://WWW.GFK.COM/PL/PRASA/PURCHASING-POWER-2021](https://www.gfk.com/pl/prasa/purchasing-power-2021)

¹¹ Na podstawie danych Eurostat i GfK (<https://www.gfk.com/pl/prasa/purchasing-power-2021>)

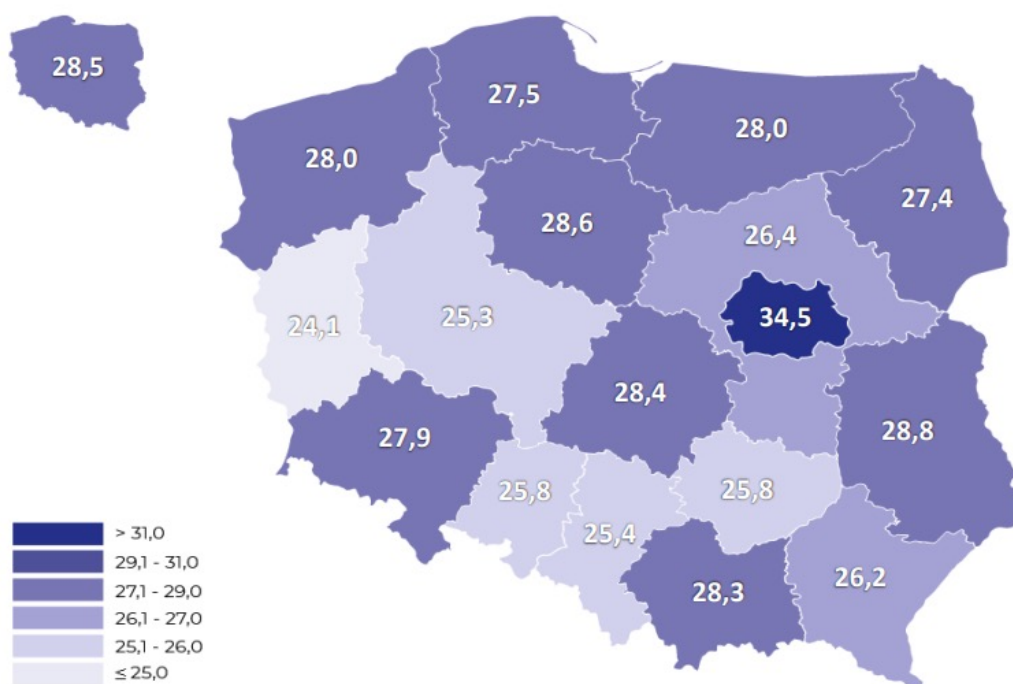

Ryc. 8. Wartość siły nabywczej na mieszkańca wobec średniej krajowej, 2021 r.

ŹRÓDŁO: GfK, REGIOGRAPH, DOSTĘP W: GfK.COM/GEOMARKETING

Z informacji sygnałnej GUS dotyczącej sytuacji gospodarstw domowych wynika, że w 2022 r. w skali całego kraju przeciętny dochód rozporządzalny per capita wyniósł 2250 zł i tym samym wzrósł o 11,4% względem 2021 r.

Poziom zarobków jako wartość przeciętna świadczy zwykle pozytywnie o poziomie rozwoju gospodarczego, jednak niewiele mówi o faktycznym poziomie możliwości finansowych społeczeństwa ze względu na brak informacji o stopniu zróżnicowania rozkładu wskaźnika. Współczynnik Giniego umożliwia weryfikację nierówności rozkładu dochodów, który w 2019 r. wyniósł dla Polski 28,5 (20% najuboższych posiadało dochody w wysokości 652 zł *per capita*, a grupa 20% najbogatszych: 4 099 zł *per capita*). Wynik ten wypadł korzystnie w porównaniu do 2015 r., a także z czasem spadał – do 27,2 w 2020 r. i 26,8 w 2021 r.: Jednak dane szczegółowe pokazują, że spadek nierówności jest bardzo nierównomierny i silnie uwarunkowany geograficznie (ryc. 9). Jak wynika z analizy eksperymentalnych badań GUS, „im bardziej zamożne i rozwinięte miasto, tym większa w nim nierówność. Tam, gdzie jest biednie, różnice między mieszkańcami są zazwyczaj mniejsze” (Rzeczpospolita za: GUS, 2021). W grupie wysokich poziomów różnic pojawiają się największe miasta wraz z częściami ich obszarów funkcjonalnych.

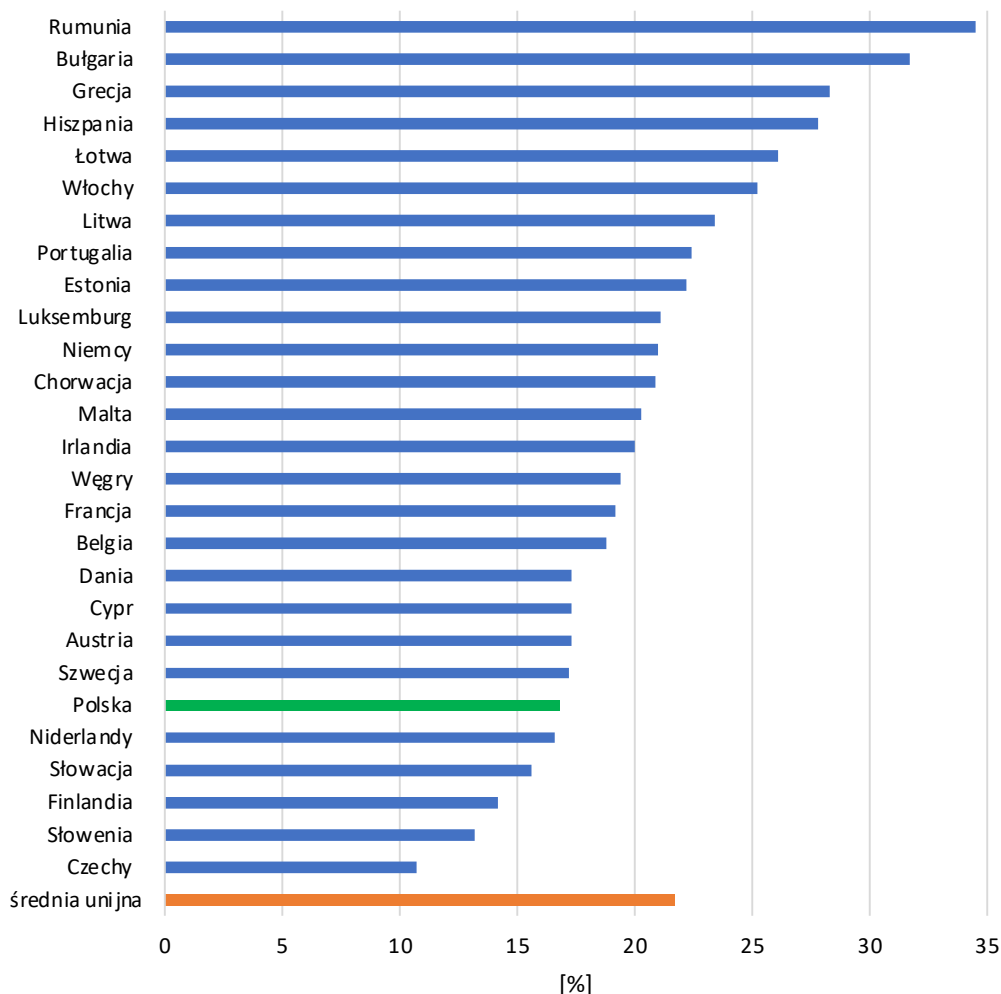

Ryc. 9. Współczynnik Giniego wg regionów (NUTS2) w 2019 r.

ŹRÓDŁO: RAPORT 2021. POLSKA NA DRODZE DO ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU. GUS, DOSTĘP: [HTTPS://RAPORTSDG.STAT.GOV.PL](https://raportsdg.stat.gov.pl)

2.2 Poziom ubóstwa

Wraz ze wzrostem różnic w dochodach społeczeństwa, rośnie ryzyko wzrostu liczby osób o dochodach niewystarczających na podstawowe potrzeby życiowe, w tym ubogich i niedożywionych. Ryzyko to dotyczy w szczególności dzieci z rodzin wielodzietnych i dysfunkcyjnych oraz grupy osób o ograniczonych możliwościach fizycznych zarobkowania (osoby w podeszłym wieku, osoby z niepełnosprawnością). Poziom zróżnicowania ubóstwa jest często współzależny od miejsca zamieszkania (Wawrowski za: Haughton, Khandker, 2020, s. 11). O ile nie ma dostępu do rzeczywistych danych osób zagrożonych ubóstwem na poziomie lokalnym, to dane w ujęciu wojewódzkim z odniesieniem do skali ośrodka pozwalają uzyskać pewien obraz sytuacji. Wg badań EU-SILC z 2021r., w Polsce 16,8% społeczeństwa było zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Wartość wskaźnika AROPE (na podstawie którego prowadzono badania) była o 5 p.p. niższa od średniej unijnej (21,7%) oraz o 17,7 p.p. niższa od poziomu najgorszego – 34,5% wartości wskaźnika dla Rumunii (ryc. 10).

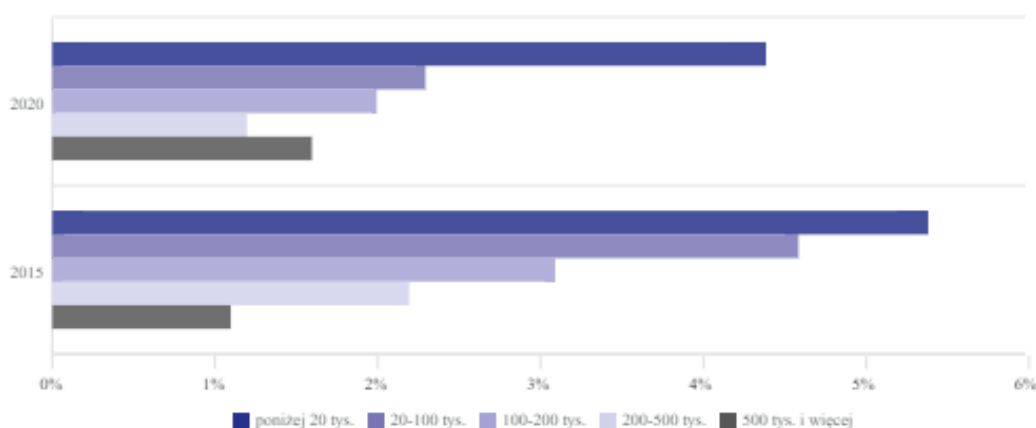

Ryc. 10. Zmodyfikowany wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w krajach Unii Europejskiej w roku 2021 [% osób w gospodarstwach domowych].

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE EU-SILC 2021

Według raportu Poverty Watch 2022 zmniejszeniu uległa liczba osób w ubóstwie skrajnym oraz zasięg ich występowania w Polsce r/r (zmiana liczby osób: z 2,0 mln do 1,6 mln, zmiana poziomu zasięgu: z 5,2% do 4,2%). Ubóstwo relatywne pozostało na podobnym poziomie (zmiana z 11,8% do 12,0%).

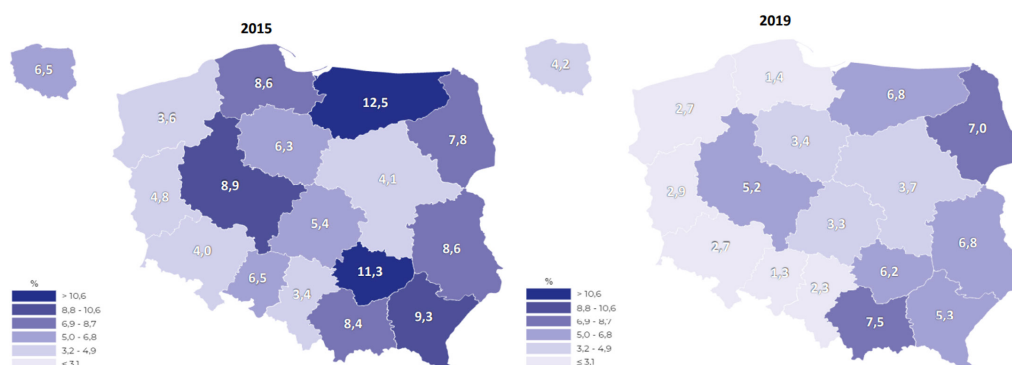
W ciągu 5 lat (2015-2020) spadła liczba osób narażonych na niedostatek. Poziom ubóstwa uległ zmniejszeniu, choć nadal przekraczał wartość przeciętną. Równocześnie stopa ubóstwa skrajnego, o ile była najniższa w grupie miast powyżej 500 tys. mieszkańców, to tylko w tych ośrodkach uległa zwiększeniu, przewyższając wartość ubóstwa w miastach wielkości 200-500 tys. mieszkańców (ryc. 11). Fakt ten niesie za sobą ryzyko narastającej deprivacji materialnej.

Ryc. 11 Powierzchnia 10 największych polskich miast w 2022 r. [km²].

ŹRÓDŁO: GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY (GUS)

Wobec ryzyka pogarszania się sytuacji dochodowej w stosunku do potrzeb życiowych w największych miastach w Polsce, należy zauważyć, że województwa przygraniczne zachodnie (od pomorskiego do śląskiego włącznie) posiadają najniższy wskaźnik stopy ubóstwa skrajnego (ryc. 12). Równocześnie badany wskaźnik niedostatku wypadł najkorzystniej dla makroregionu południowo-zachodniego, stawiając go na najlepszej pozycji w skali kraju.

Ryc. 12. Stopa ubóstwa skrajnego w województwach Polski, w roku 2015 i 2019

ŹRÓDŁO: RAPORT 2021. POLSKA NA DRODZE ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, GUS, 2021

Do jednego z istotnych czynników ubóstwa w obrębie mniejszych miejscowości zalicza się wykluczenie komunikacyjne (Zmuda-Trzebiatowski P., 2016; Bąkowski W., 2018), zaś w największych miastach rośnie ryzyko ponoszenia znaczących kosztów związanych z samym zamieszkiwaniem (koszty najmu lub raty kredytu na zakup nieruchomości).

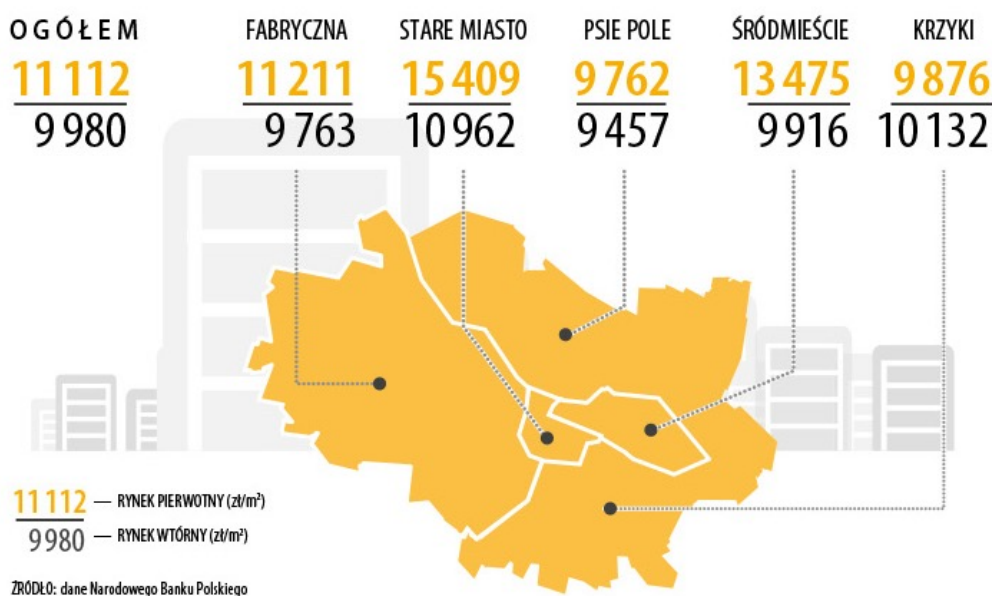
Do grup zagrożonych ubóstwem należą przede wszystkim dzieci, osoby starsze oraz osoby z niepełnosprawnością. Deprywacja materialna i społeczna seniorów w skali ogólnopolskiej zmniejszała się wyraźnie do 2020 r. W 2021 r. nastąpiły niewielkie wzrosty tego wskaźnika dla obu granic deprywacji (Poverty Watch2022, s. 28). W grupie ubóstwa dzieci wskazuje się, że ich liczba zmniejszyła się o 77 tys. łącznie r/r. Wobec założeń polityki krajowej spadku skali ubóstwa dzieci do poziomu poniżej 1%, zasięg ubóstwa skrajnego wymagałby zmniejszenia o 9 p.p. średniorocznie do 2030 r. (Poverty Watch2022, s. 23).

2.3 Dostępność mieszkań

W Europie zapewnienie spełnienia podstawowych potrzeb bytowych w zakresie zamieszkiwania osiąga się w dwojaki sposób. Pierwszym jest najem lub posiadanie nieruchomości na własność; drugim wykorzystanie pomocy instytucjonalnej, przede wszystkim najmu komunalnego, w tym socjalnego.

Jeśli chodzi o pierwszy sposób, w krajach Europy Zachodniej, szczególnie w największych miastach, powszechny jest najem, natomiast w Polsce nieprzerwanie preferowana jest własność. W ciągu ostatnich 10 lat Polska stała się europejskim liderem na rynku mieszkań własnościowych. W 2021 r. odsetek osób mieszkających we własnym mieszkaniu sięgnął 86,8% (wzrost o 5,5 p.p. w latach 2010-2021). Wskazuje się, że utrzymujące się preferowanie własności wynikało m.in. z wyrównanych kosztów kredytu wobec najmu.

Ceny transakcyjne nieruchomości we Wrocławiu w I kwartale 2023 r. utrzymywały się na poziomie średnich cen 6 najdroższych rynków w Polsce i wynosiły ponad 11 tys. zł za m² na rynku pierwotnym oraz prawie 10 tys. zł za m² na rynku wtórnym (ryc. 13).

*sumaryczna wartość mieszkańców osiedli wg MPWiK odbiega od łącznej liczby mieszkańców wg MPWiK ze względu na korektę metody szacowania liczby mieszkańców w 2022 r.

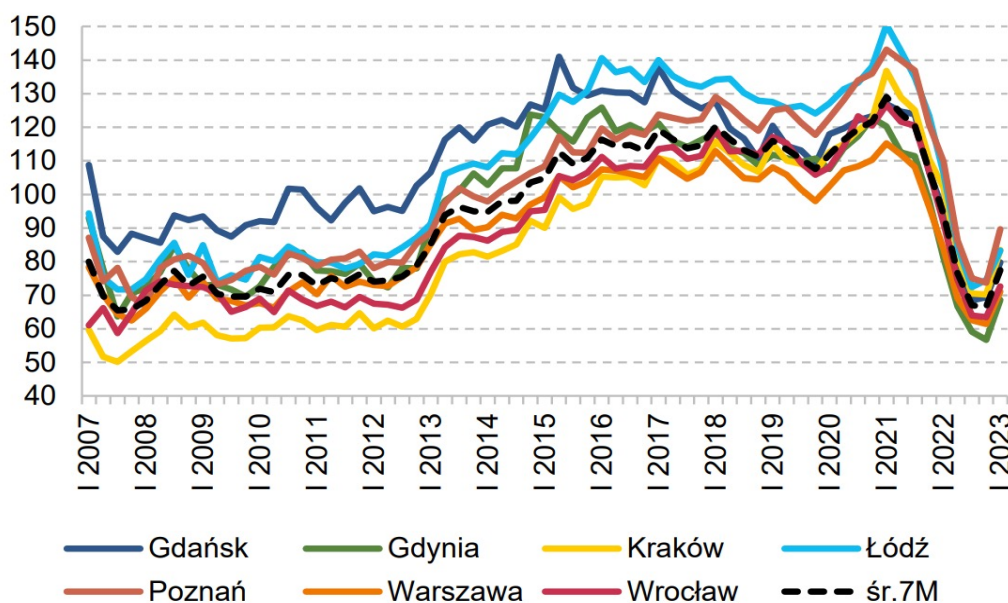
Ryc. 13. Przeciętna cena transakcyjna 1 m² mieszkania w dzielnicach Wrocławia.

ŹRÓDŁO: INFOGRAFIKA O MIEŚCIE WROCŁAWIU (1 KWARTAŁ 2023 R.), Z DN. 30.05.2023 NA PODSTAWIE DANYCH NARODOWEGO BANKU POLSKIEGO (NBP), URZĄD STATYSTYCZNY WE WROCŁAWIU

Z danych wynika, że trend wzrostowy na rynku nieruchomości trwał przez wiele lat.

W Polsce rynki zasadniczo uchroniły się przed drastycznymi spadkami na rynku nieruchomości wynikającymi z globalnego kryzysu w 2008 r., a jedynie odnotowały wyhamowanie wzrostów. Podobne oddziaływania na rynek nieruchomości miały istotne zmiany cen materiałów budowlanych oraz innych elementów pośrednich w latach 2019-2022.

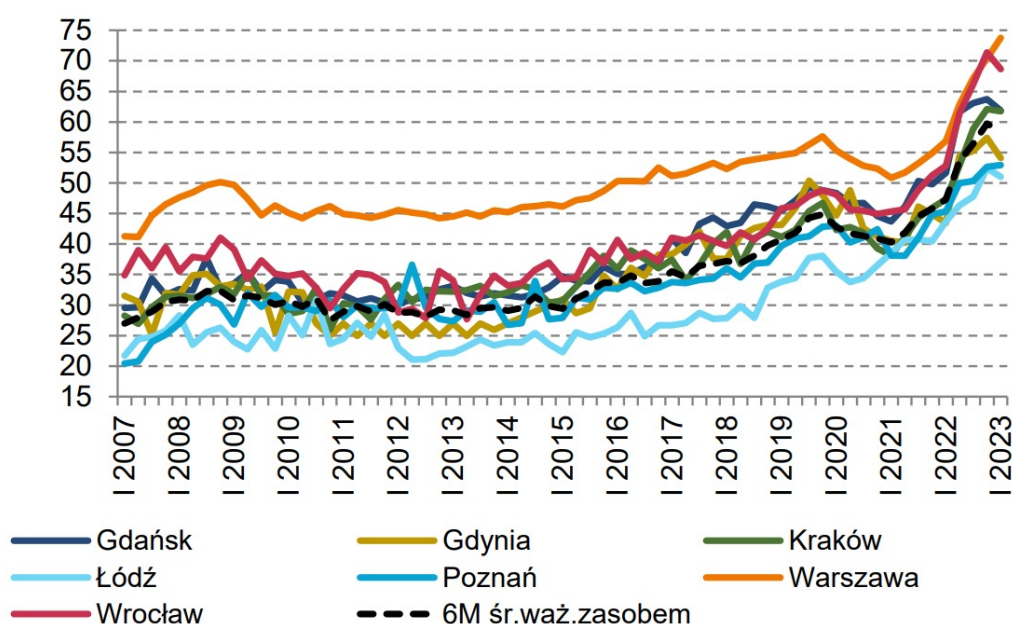
W I kwartale 2023 r. notowano wzrosty cen mieszkań, w tym we Wrocławiu zarówno na rynku pierwotnym (wzrost r/r o 8,2%), jak i wtórnym (wzrost r/r o 6,4%). W ciągu ostatnich lat, licząc od 2007 r., pik dostępności kredytowej mieszkania w dużych miastach w Polsce miał miejsce w I kwartale 2021 r. i od tego czasu dostępność kredytowa malała. Znaczące i dynamiczne spadki utrzymywały się do IV kwartału 2022 r. (ryc. 14), po czym wskaźnik zaczął wzrastać – wskazuje się, że stało się tak ze względu na wzrost wynagrodzeń i nieznaczny spadek stóp procentowych kredytów mieszkaniowych. Dostępność kredytowa mieszkania we Wrocławiu kształtowała się na piątym miejscu wśród siedmiu branych pod uwagę miast

Ryc. 14. Szacunek kredytowej dostępności mieszkania średniej dla 7 wybranych miast w Polsce

ŹRÓDŁO: NBP, INFORMACJE O CENACH MIESZKAŃ I SYTUACJI NA RYNKU NIERUCHOMOŚCI MIESZKANIOWYCH I KOMERCYJNYCH W POLSCE W I KWARTALE 2023 R. (S. 14)

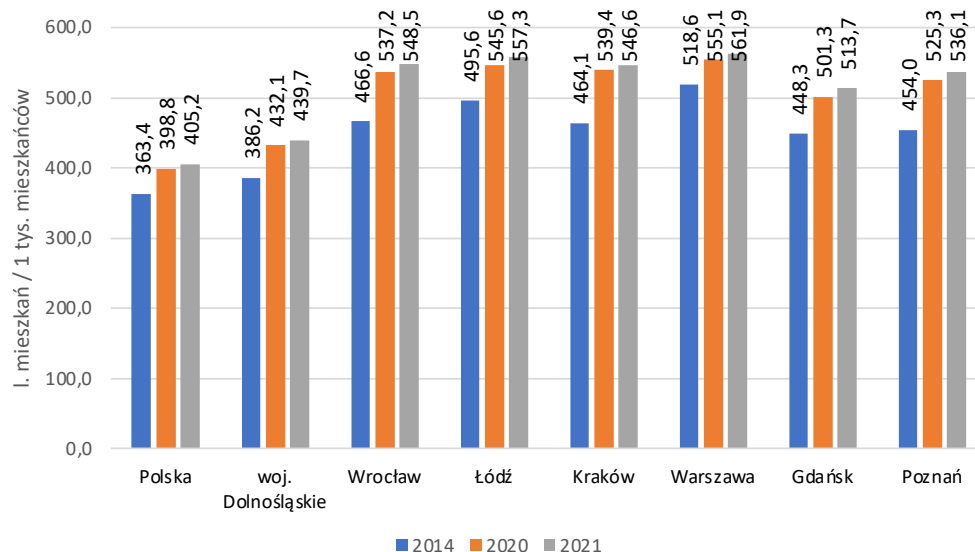
Sytuacja na rynku najmu w największych miastach w Polsce jest dynamiczna. W I kwartale 2023 r. Wrocław znajdował się na 2. miejscu pod względem średniej ceny ofertowej najmu za m² (ryc. 15). Znacząco wyższe średnie ceny ofertowe najmu we Wrocławiu w czerwcu 2023 r. w stosunku do czerwca 2022 r. dotyczyły mieszkań powyżej 90 m²; w przypadku mieszkań poniżej 40 m² odnotowano obniżki cen (co nie było standardowe w porównaniu do innych największych miast w Polsce). W 2022 r. widoczne były zmiany cen będące odzwierciedleniem reakcji rynku na nagły i intensywny napływ najemców w postaci imigrantów wojennych z Ukrainy. Od wielu lat zauważa się, że rynek najmu we Wrocławiu utrzymuje się na poziomie jednego z najdroższych w kraju (po Warszawie, zamiennie z Gdańskiem i Gdynią).

Ryc. 15. Średnie (ofertowe i transakcyjne) stawki najmu m² mieszkań na rynku wtórnym w wybranych miastach w I kwartale 2023 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE NBP, INFORMACJE O CENACH MIESZKAŃ I SYTUACJI NA RYNKU NIERUCHOMOŚCI MIESZKANIOWYCH I KOMERCYJNYCH W POLSCE W I KWARTALE 2023 R. (S.13)

Według danych GUS w 2021 r. poziom liczby mieszkań na 1000 mieszkańców szacowany był na 548,5 mieszkania (ryc. 16). Oznacza to, że we Wrocławiu na jedno mieszkanie przypadały średnio 2 osoby, co wydaje się wartością bardzo korzystną z punktu widzenia kupujących i może zapewnić wypełnienie luki mieszkaniowej. O ile szacunki dotyczące luki mieszkaniowej są ze sobą sprzeczne (specjaliści wskazują zarówno na niedobory jak i nadmiar mieszkań), to należy zrozumieć przyczynę rozbieżności tych prognoz. Po pierwsze należy brać pod uwagę uwarunkowania lokalne (znaczący popyt utrzymuje się tylko w największych miastach), ponadto to tam mamy do czynienia z wieloma osobami mieszkającymi samotnie. Po drugie, w obliczu aktualnych trendów niektórzy analitycy już uwzględniają nowe, tzw. trendy wschodzące, takie jak rosnące zapotrzebowanie na mieszkania wynikające z rosnącej grupy osób chcących zamieszkać w lokalu samotnie (osoby samotne z wyboru, pary z osobnymi gospodarstwami domowymi, rozwodnicy i wdowcy).

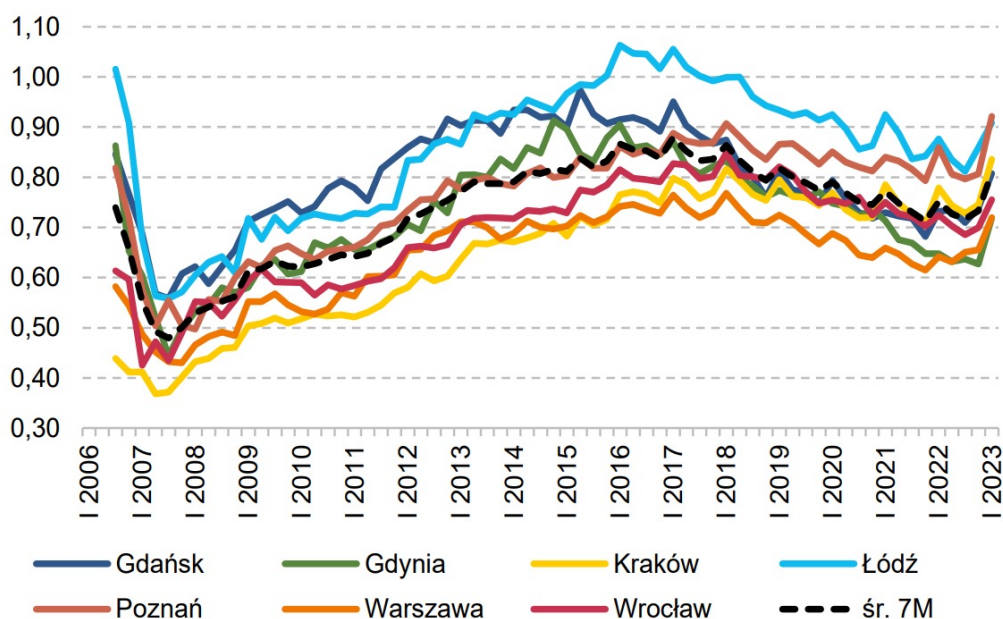

Ryc. 16. Liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w największych miastach Polski na tle woj. dolnośląskiego i kraju w latach 2014, 2020, 2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Z najnowszych szacunków NBP wynika, że w I kwartale 2023 r. dostępność mieszkań we Wrocławiu była lepsza od dostępności mieszkań w Gdyni i Warszawie. Równocześnie możliwości nabycia mieszkania we Wrocławiu w ciągu branego pod uwagę okresu przez większość czasu kształtowały się nieco poniżej średniej dla 7 dużych miast w Polsce (ryc. 17).

Raport NBP za I kwartał 2023 roku wskazuje na utrzymywanie się w Polsce popytu na mieszkania starsze, lepiej położone, ale mniejsze. Spowolnił także wzrost kosztów budowy, odnotowano spadek zainteresowania zakupem terenów budowlanych

Ryc. 17. Szacowana dostępność mieszkania w 7 dużych miastach Polski za przeciętne miesięczne wynagrodzenie w sektorze przedsiębiorstw (m2) w I kwartale 2023 r.

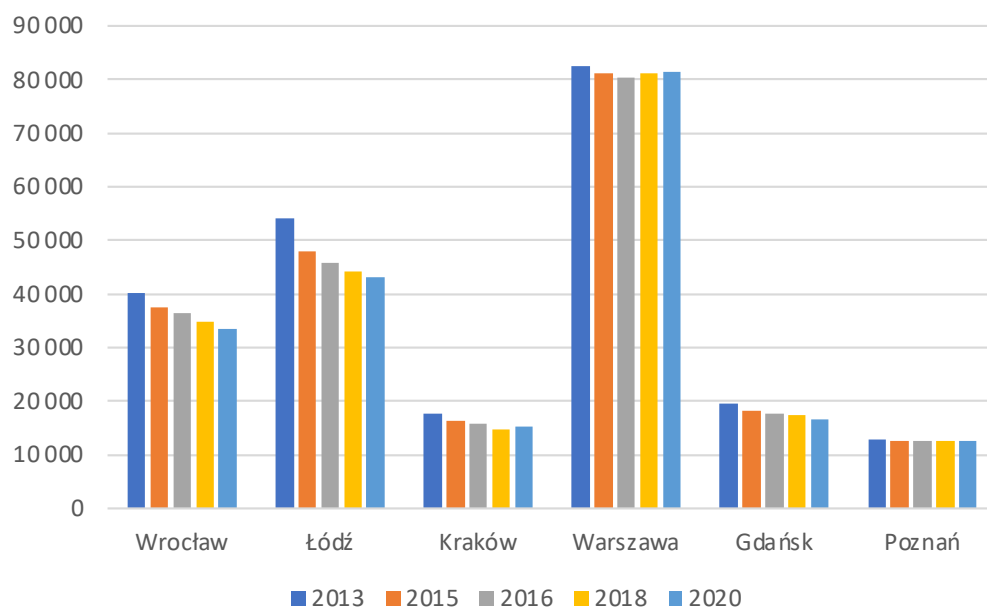
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE NBP, INFORMACJE O CENACH MIESZKAŃ I SYTUACJI NA RYNKU NIERUCHOMOŚCI MIESZKANIOWYCH I KOMERCYJNYCH W POLSCE W I KWARTALE 2023 R. (S.13)

W skali europejskiej satysfakcja z relacji zarobków w stosunku do kosztów zamieszkania jest w Polsce na poziomie przeciętnym. Jak wynika z raportu Deloitte (2021), znacznie więcej na swoje mieszkanie muszą wydać m.in. mieszkańcy Berlina czy Pragi, Bratysława jest natomiast zbliżona do poziomu Warszawy.

2.4 Dostępność mieszkaniowa dla potrzebujących

Dla osób, które nie mogą pozwolić sobie na zakup lub najem mieszkania realizowana jest forma wsparcia w postaci zamieszkiwania w zasobie komunalnym, w tym socjalnym. Gmina Wrocław posiada również lokale w ramach Towarzystwa Budownictwa Społecznego (TBS).

Liczba gminnych lokali mieszkalnych wg danych UMW w 2022 r. wyniosła 31 747. Wartość ta we Wrocławiu oraz w większości największych miast w Polsce systematycznie spada. Wskaźnik zasobności w mieszkania komunalne per capita wypadał w 2020 r. najkorzystniej we Wrocławiu i Łodzi (odpowiednio 20 i 16 osób na 1 mieszkanie wobec np. 53 osób na 1 mieszkanie w Krakowie) (ryc. 18).

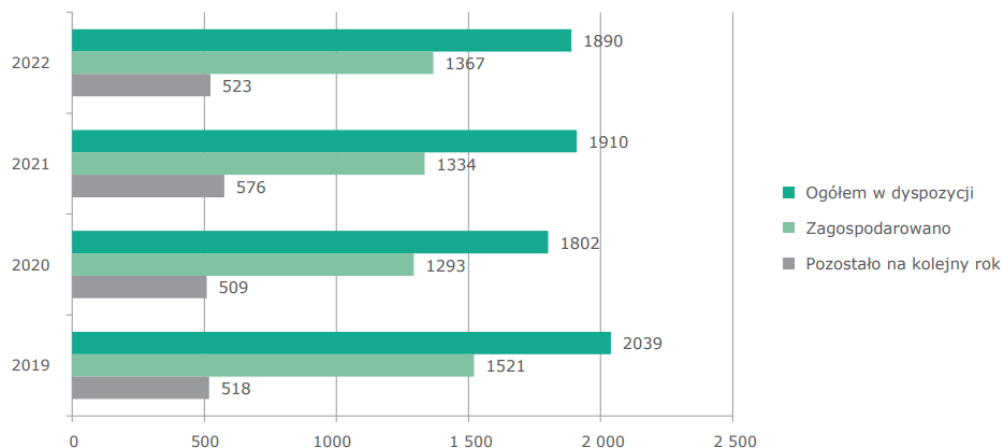

Ryc. 18. Liczba lokali mieszkalnych w zasobie gminnym w największych miastach Polski do 2020 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Stan zasobu komunalnego w poszczególnych miastach jest bardzo zróżnicowany, np. w Łodzi i Wrocławiu część dostępnej zabudowy jest stara i w złym stanie technicznym. Z diagnoz stanu zasobu komunalnego Wrocławia wynika, że średni wiek budynków będący własnością gminy wynosił ok. 100 lat (wg stanu na 2018 r.), a średni stopień zużycia budynków oszacowany został na 44,26%. Najnowsza tkanka zasobu gminnego (wybudowana po 2000 roku) stanowi mniej niż 10%. Zgodnie z założeniami Wieloletniego Programu Inwestycyjnego Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wrocław na lata 2020-2025 (z 2019 r.),

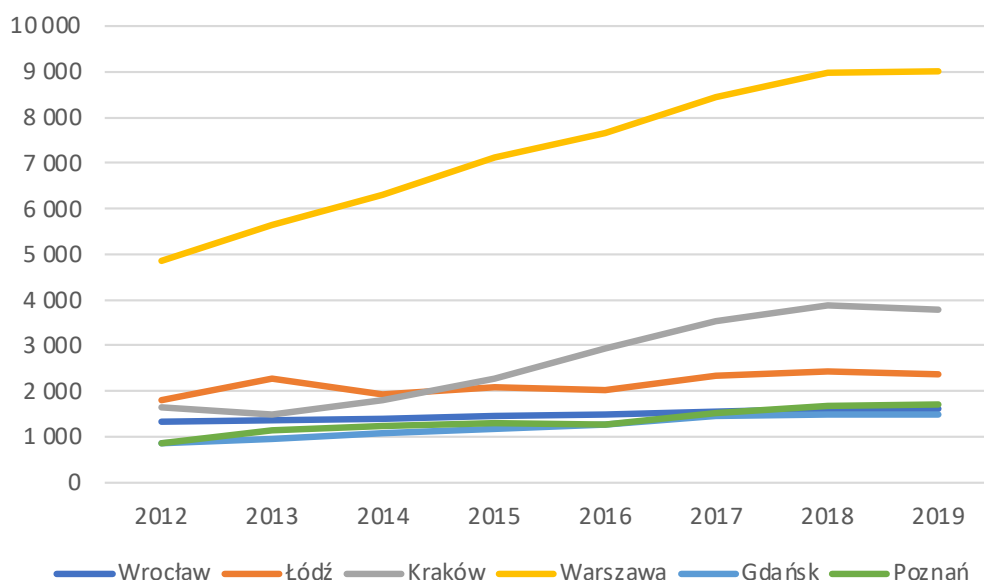
zakłada się spadek liczby mieszkań, wynikający z intensyfikacji ich sprzedaży oraz wyłączenia z użytkowania, np. poprzez rozbiórkę (ryc. 19).

Ryc. 19. Gospodarowanie wolnymi mieszkalnymi lokalami komunalnymi w latach 2019-2022

ŹRÓDŁO: RAPORT O STANIE GMINY 2022, UMW, S. 230

Liczba lokali socjalnych w zasobie komunalnym od lat utrzymuje się na podobnym poziomie we Wrocławiu, Gdańsku i Poznaniu (ryc. 20). W 2019 r. całkowita liczba takich mieszkań we Wrocławiu wynosiła 1619, co odpowiadało ok. 5% zasobu komunalnego. Przeciętna powierzchnia mieszkania oscylowała w granicach 33 m², co odpowiadało wartości zbliżonej do średniej dla województwa i kraju.

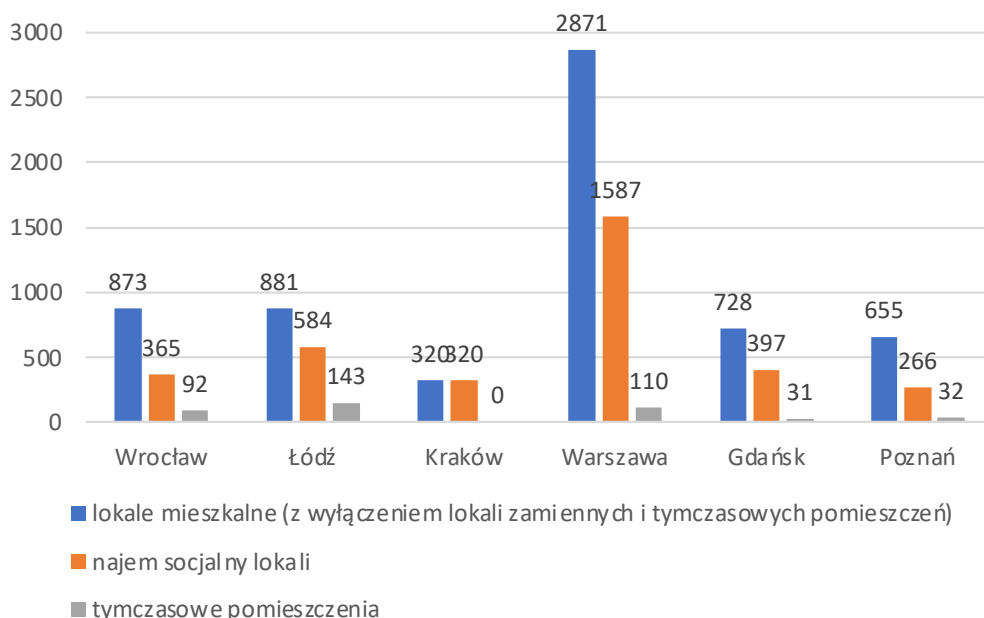

Ryc. 20. Liczba lokali socjalnych w zasobie komunalnym największych miast w Polsce do 2019 roku

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W 2022 r. do Urzędu Miejskiego Wrocławia wpłynęło 2 370 wniosków o najem lokalu mieszkalnego. W 2022 r. było ich mniej niż w 2021 r., ale więcej niż w 2020 r. 948 wniosków złożyły osoby nieposiadające mieszkań (40% wszystkich wniosków). Ponad 46%

wnioskodawców składało wniosek o lokal już przez siebie zajmowany. 208 wniosków dotyczyło przydzielenia lokalu zamiennego (z tytułu wykwaterowania lub zamiany „z urzędu”). Do końca 2022 r. gmina Wrocław wynajmowała 571 lokali socjalnych. W 2021 r. liczba gospodarstw domowych wpisanych na listę oczekujących na najem lokali mieszkalnych i tymczasowych pomieszczeń była we Wrocławiu zbliżona do wartości dla Łodzi i Gdańska (ryc. 21).

Ryc. 21. Liczba gospodarstw domowych wpisanych na listę oczekujących na najem lokali mieszkalnych i tymczasowych pomieszczeń w 2021 r..

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Podsumowanie

Wrocław należy do grupy miast o najlepszym wskaźniku wartości siły nabywczej przypadającej na 1 mieszkańca w Polsce. Ponadto wartość tego wskaźnika ulega rokrocznemu przyrostowi. Potencjał zarobkowy wrocławian kształtuje się wysoko w skali kraju. Fakt ten stanowi pozytywny element w procesie konkurencji miasta o pracowników zagranicznych. Równocześnie w coraz większym stopniu poziom zarobków wpływa na ceny nieruchomości i obniżanie dostępności mieszkań we Wrocławiu dla przeciętnego mieszkańca.

Wobec wysokich poziomów średnich przychodów zwraca się uwagę na ryzyko narastania dysproporcji w zarobkach, a w konsekwencji powstawania nierówności społecznych. Współczynnik Giniego, odzwierciedlający to zjawisko, tu: dla skali co najmniej wojewódzkiej, wskazuje na niższy stopień prawdopodobieństwa eskalacji nierówności w Warszawie, województwach łódzkim i małopolskim. Równocześnie szacuje się, że tereny zachodnie Polski, w tym szczególnie największe miasta tej części kraju, w najmniejszym stopniu narażone są na występowanie ubóstwa wśród społeczeństwa. Ponadto poziom ubóstwa skrajnego systematycznie spada, a relatywnego pozostaje na względnie stabilnym poziomie.

Tym niemniej zwraca się uwagę na trendy zmian w strukturze społecznej, jakie występują w dużych miastach. Osoby starsze, migranci wojenni, w tym osoby z niepełnosprawnością i dzieci pozbawione częściowej lub całkowitej opieki to grupy najbardziej narażone na ubóstwo w ciągu najbliższych lat.

W ostatnich latach pojawiły się zewnętrzne czynniki hamujące rozwój gospodarczy, takie jak pandemia czy inwazja Rosji na Ukrainę, niosące za sobą konsekwencje w postaci wzrostu inflacji, cen paliw i energii oraz ograniczenia dostępności kredytowej. Może to negatywnie wpływać na poziom życia przeciętnego mieszkańca Wrocławia, szczególnie w przypadku nałożenia się na siebie negatywnych trendów społeczno-gospodarczych.

3. MOBILNOŚĆ

3.1 Miejski monitoring mobilności

Dobrze rozwinięta sieć transportowa to jeden z kluczowych czynników świadczących o jakości życia w mieście. Dąży się do zmiany trendu dominacji samochodów w ruchu drogowym w miastach na rzecz komunikacji publicznej oraz innych alternatywnych środków przemieszczania się. Polityki miejskie dotyczące mobilności pozwalają na planowanie oraz ustalenie pewnych założeń, które powinien spełniać system transportowy, a także polityka przestrzenna i społeczna.

We Wrocławiu do najważniejszych dokumentów regulujących kwestie mobilności należą:

- Wrocławska Polityka Mobilności,
- Wrocławska Strategia Rozwoju Elektromobilności,
- SUMP (Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej dla Wrocławia),
- Polityka rowerowa Wrocławia.

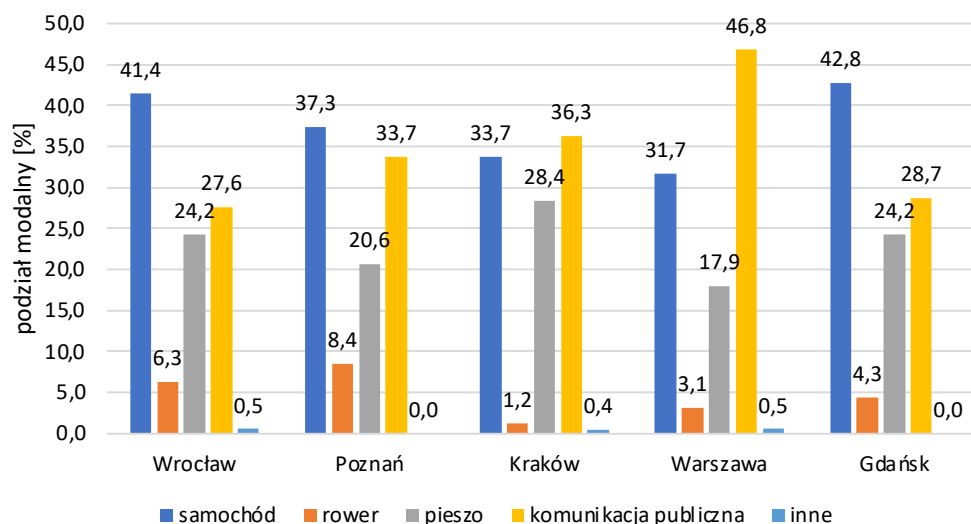
Kompleksowym badaniem monitorującym nie tylko wielkość ruchu, ale także motywacje mieszkańców, kierunki ich przemieszczeń i oczekiwania względem systemu transportowego są Kompleksowe Badania Ruchu (KBR). KBR jako kosztochłonne badania o szerokim zakresie realizowane są stosunkowo rzadko. Dokonano jednak porównania pomiędzy poszczególnymi miastami z przyjęciem zastrzeżenia, że dostępne dane pochodzą z różnych lat oraz poszczególne KBR miały różną metodologię. Dla Wrocławia KBR przeprowadzone były na przełomie lat 2010/2011 (w opracowaniu oznaczone jako 2010) oraz 2017/2018 (w opracowaniu oznaczone jako 2018).

Według KBR 2018 dla Wrocławia, 41,4% ruchu wewnątrzmięjskiego stanowiły przejazdy samochodem, 27,6% – komunikacją publiczną, a 6,3% – rowerem (ryc. 22). Udział przejazdów rowerem był we Wrocławiu jednym z najwyższych na tle analizowanych miast – wyższy odnotowano jedynie w Poznaniu. Podobnie z podróżami pieszo – wyższy udział odnotowano jedynie w Krakowie. Wynika z tego, że udział podróży niesamochodowych we Wrocławiu wynosił w przybliżeniu 59%, co jest bardzo pozytywnym wynikiem.

We wszystkich miastach, oprócz Warszawy, zaobserwowano pomiędzy kolejnymi KBR spadek udziału podróży komunikacją publiczną oraz stopniowy wzrost znaczenia pozostałych form poruszania się po mieście (ryc. 23). We Wrocławiu zmiany te wynosiły dla podróży rowerem wzrost o 2,5 pp. (z 3,8% w 2010 r. do 6,3% w 2018 r.), a dla podróży pieszo wzrost o 5,1 pp. (z 19,1% w 2010 r. do 24,2% w 2018 r.). Należy podkreślić, że przedstawione poniżej wykresy są bardzo poglądowe ze względu na różne okresy i metodologię przeprowadzania KBR.

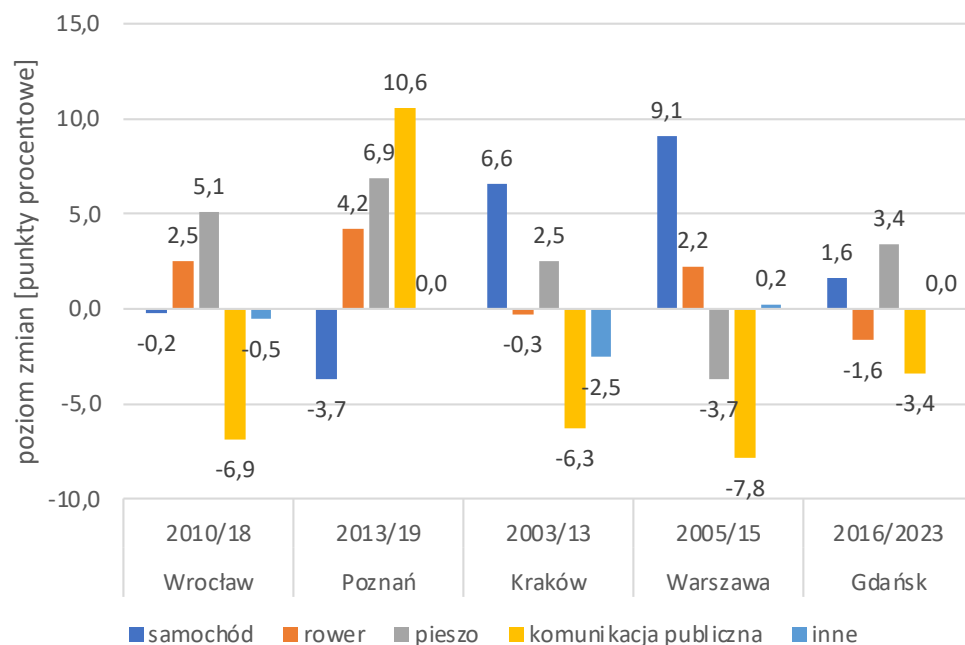
Docelową pożądaną wartością udziału podróży transportem niesamochodowym w ogólnej liczbie podróży do 2020 r. było nie mniej niż 60%. Udział ruchu rowerowego w ogólnej liczbie

podróży powinien natomiast wynosić co najmniej 15%. Jeśli chodzi o pierwszą wartość, zgodnie z KBR 2018 prawie udało się ją osiągnąć – udział podróży transportem niesamochodowym wynosił bowiem 58,6%.

Ryc. 22. Udział środków transportu w ruchu wewnątrzmięjskim dla wybranych miast.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE: KBR WROCŁAW 2018; BADANIE ANKIETOWE I AKTUALIZACJA MODELU RUCHU POZNAŃ, 2019; KBR GDAŃSK 2022, [HTTPS://OBSERWATORIUM.MIASTA.PL/WP-CONTENT/UPLOADS/2019/04/TRANSPORT-I-MOBILNOŚĆ-MIEJSKA_RAPORT_O_STANIE_POLSKICH_MIAST_GADZIŃSKI_GORAS_OPM-IRMIR.PDF](https://OBSERWATORIUM.MIASTA.PL/WP-CONTENT/UPLOADS/2019/04/TRANSPORT-I-MOBILNOŚĆ-MIEJSKA_RAPORT_O_STANIE_POLSKICH_MIAST_GADZIŃSKI_GORAS_OPM-IRMIR.PDF)

Ryc. 23. Zmiany podziału zadań przewozowych w wybranych miastach Polski.

ŹRÓDŁO: PORÓWNIANIE WYNIKÓW 2 OSTATNICH BADAŃ KBR (INNE DLA KAŻDEGO Z MIAST); OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE: KBR WROCŁAW 2018; BADANIE ANKIETOWE I AKTUALIZACJA MODELU RUCHU POZNAŃ, 2019; KBR GDAŃSK 2022, [HTTPS://OBSERWATORIUM.MIASTA.PL/WP-CONTENT/UPLOADS/2019/04/TRANSPORT-I-MOBILNOŚĆ-MIEJSKA_RAPORT_O_STANIE_POLSKICH_MIAST_GADZIŃSKI_GORAS_OPM-IRMIR.PDF](https://OBSERWATORIUM.MIASTA.PL/WP-CONTENT/UPLOADS/2019/04/TRANSPORT-I-MOBILNOŚĆ-MIEJSKA_RAPORT_O_STANIE_POLSKICH_MIAST_GADZIŃSKI_GORAS_OPM-IRMIR.PDF)

Kształtowanie zrównoważonej mobilności musi przebiegać wraz z jej promocją i zmianami w podejściu społeczeństwa do poruszania się po mieście. Istotnym wątkiem badanym w ramach KBR Wrocław 2018 było nastawienie ludności do kilku kwestii:

- wprowadzenia opłat za wjazd do centrum miasta dla wszystkich pojazdów,
- dopuszczenia dojazdu do centrum Wrocławia dla pojazdów, które nie zanieczyszczają środowiska,
- wprowadzenia priorytetów w ruchu dla pojazdów transportu zbiorowego kosztem samochodów osobowych,
- infrastruktury rowerowej.

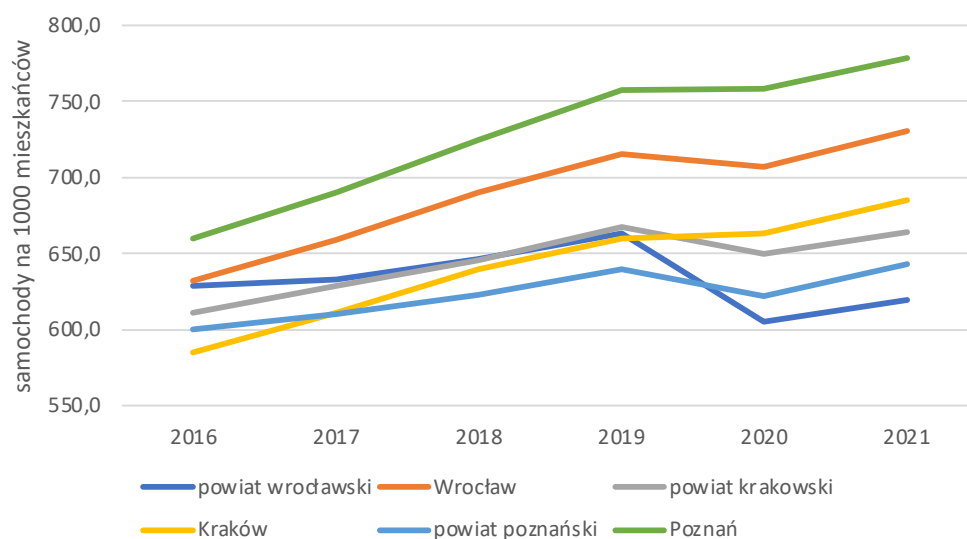
W przypadku pierwszej z wymienionych kwestii 49% badanych była nastawiona negatywnie, 33% pozytywnie, a 18% nie miało na ten temat zdania. Dopuszczenie dojazdu do centrum miasta dla pojazdów, które nie zanieczyszczają środowiska popierało 52%, 18% nie miało na ten temat zdania, a odsetek odpowiedzi negatywnych wyniósł łącznie 29%. Priorytetyzowanie w ruchu transportu zbiorowego poparło aż 75% badanych (10% nie miało zdania, 15% opowiedziało się negatywnie). 75% wrocławian korzystało na moment przeprowadzenia KBR z systemu infrastruktury rowerowej miasta, a 71% oceniało bardzo dobrze lub raczej dobrze dotychczasowe działania związane z rozbudową systemu rowerowego.

3.2 Kierowcy indywidualni

Samochód stanowi najpopularniejszy środek transportu w Polsce. Jest to jedna z głównych przyczyn wielu problemów w zarządzaniu miastem między innymi z powodu zatorów ruchu, spalin i hałasu. Szacuje się, że „każdy zmotoryzowany mieszkaniec siedmiu największych miast w Polsce [w tym Wrocławia] traci w korkach średnio 3,3 tys. zł rocznie” i 8 godzin miesięcznie, czego sami kierowcy często mogą nie być świadomi.

Wszystkie dane ilościowe wskazują na stały trend wzrostowy liczby samochodów osobowych. W 2021 r. we Wrocławiu liczba samochodów na 1000 mieszkańców wyniosła 730 w porównaniu do 620 w powiecie wrocławskim. Mimo iż dane nie oddają w pełni stanu faktycznego, ze względu na pojazdy niewy rejestrowane oraz brak obowiązku rejestracji samochodu w miejscu zamieszkania (w tym samochodów służbowych), to warto zwrócić uwagę na sam trend wzrostowy (ryc. 24).

Wrocław do 2019 r. charakteryzował się stabilnym i dynamicznym wzrostem wskaźnika liczby samochodów na 1 tys. mieszkańców, podobnie powiat wrocławski (dla którego jednak wskaźnik ten jest niższy). Spadki, które wystąpiły we wszystkich branych pod uwagę powiatach pomiędzy 2019 r. a 2020 r. wynikają z uwzględnienia przez GUS danych NSP 2021 i przeliczenia danych dla ludności za 2020 r. (wyższa liczba ludności oznacza w tym przypadku niższy wskaźnik). Dla 4 powiatów, w tym dla Wrocławia, w 2021 r. wartość wskaźnika wróciła do poziomu wyższego niż w 2019 r.

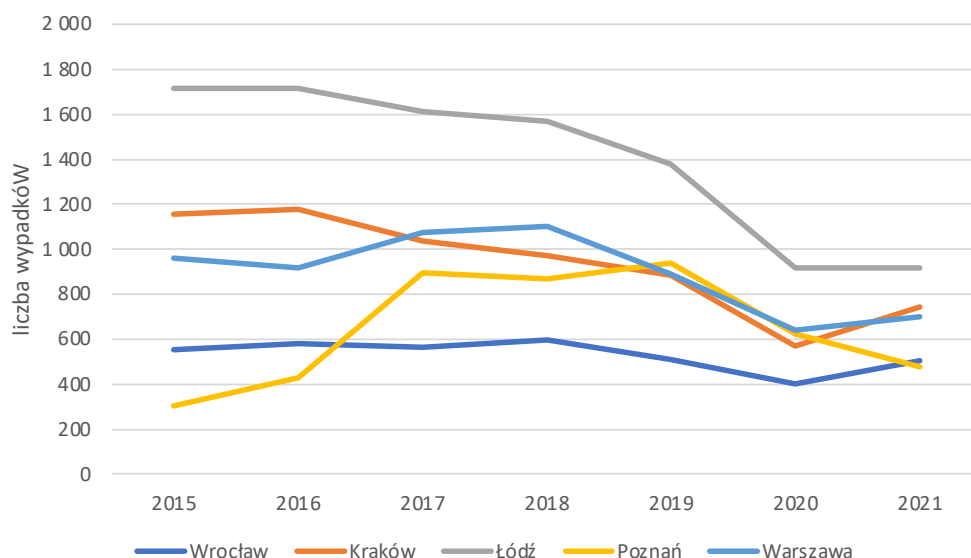

Ryc. 24. Liczba samochodów na 1 tys. mieszkańców w wybranych miastach i powiatach.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

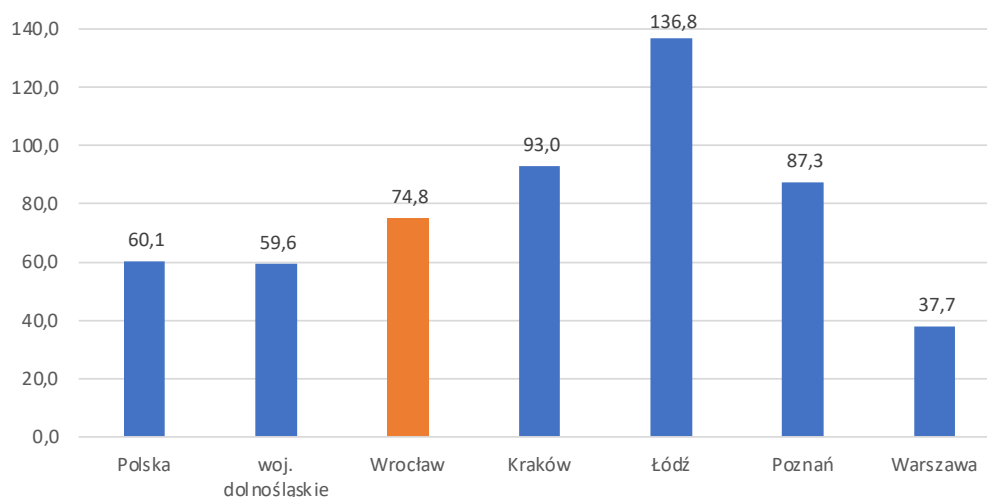
W ciągu ostatnich kilku lat obserwuje się szczególnie szybki spadek liczby wypadków drogowych i ofiar śmiertelnych tych wypadków. Wśród największych miast Wrocław wykazuje od lat jedno z niższych wartości wszystkich wskaźników względnych i bezwzględnych statystyk dotyczących wypadków drogowych i ich ofiar (ryc. 25). W 2021 r. liczba wypadków drogowych we Wrocławiu wzrosła względem 2020 r. Było to prawdopodobnie spowodowane nieco większą niż w 2020 r. ruchliwością, którą najbardziej obostrzenia związane z pandemią COVID-19 ograniczyły w 2020 r. Należy także zwrócić uwagę, że w okresie obostrzeń mieszkańcy częściej wybierali samochód spośród dostępnych środków transportu, co mogło wpłynąć na liczbę zdarzeń. Najwięcej wypadków drogowych w okresie 2015-2021 wystąpiło w Łodzi, a różnice między Łodzią a Wrocławiem bywają kilkukrotne.

W 2021 roku we Wrocławiu wskaźnik liczby wypadków drogowych na 100 tys. ludności wyniósł 74,8 (ryc. 26). Było to o 15,2 więcej niż dla województwa dolnośląskiego i o podobną wartość więcej niż dla Polski – o 14,7, ale mniej niż dla Łodzi (136,8), Krakowa (93,0) czy Poznania (87,3). Przeważającą większość sprawców wypadków drogowych stanowią kierowcy pojazdów osobowych.

Ryc. 25. Liczba wypadków drogowych w największych miastach Polski w latach 2015-2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

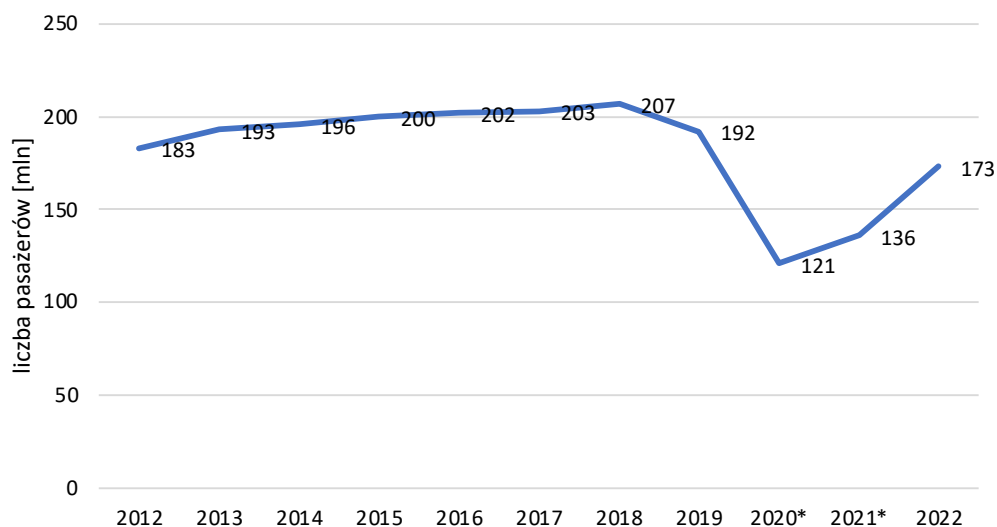
Ryc. 26. Wskaźnik liczby wypadków drogowych na 100 tys. mieszkańców, 2021 r..

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

3.3 Komunikacja publiczna i jej użytkownicy

W 2018 roku 27,6% podróży we Wrocławiu odbywało się komunikacją publiczną (KBR Wrocław 2018). Zbliżony udział dotyczył większości największych miast w Polsce (powyżej 40% wykazano tylko w Warszawie, Poznaniu i Zielonej Górze). Liczba pasażerów przewożonych rocznie miejską komunikacją zbiorową systematycznie wzrastała do 2017 r. Istotne załamanie trendu nastąpiło w ciągu ostatnich kilku lat, szczególnie w 2020 r. (m.in. z uwagi na prawne ograniczenie przemieszczania się ze względu na pandemię COVID-19). Wybuch pandemii spowodował spadek liczby pasażerów o co najmniej 1/3 (w Poznaniu), do nawet połowy (w Krakowie). We Wrocławiu, podobnie jak Warszawie, spadek liczby pasażerów wyniósł około 40% (ryc. 27). W 2021 r. nastąpił ponownie powolny wzrost popytu na przejazdy

komunikacją publiczną. W 2022 r. podróżowało nią ok. 173 mln pasażerów.

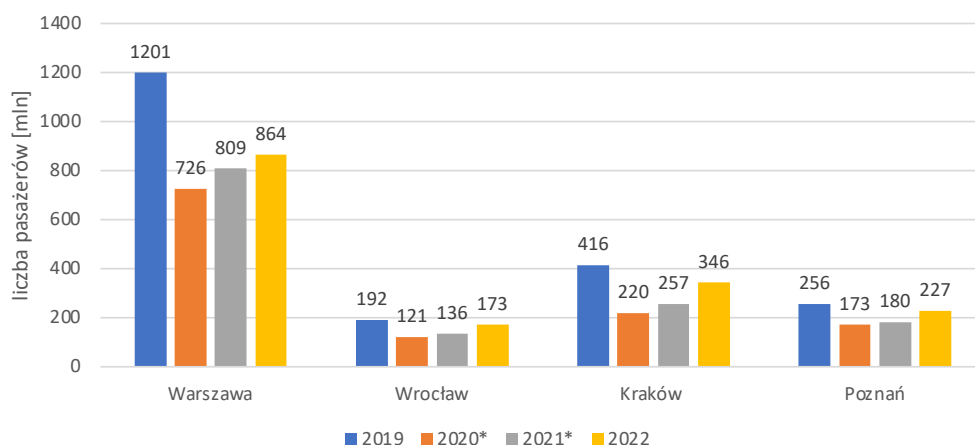

*rok pandemiczny, prawnie ograniczonej ruchliwości

Ryc. 27. Liczba pasażerów komunikacji miejskiej we Wrocławiu w latach 2012-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

Liczbę pasażerów można szacować na podstawie liczby sprzedanych biletów, która również wzrosła w 2022 r. w porównaniu do 2021 r. (z 26,8 mln do 33,6 mln we Wrocławiu). Szacowanie liczby pasażerów komunikacji publicznej na tej podstawie można odnaleźć także w raportach o stanie gminy dla Warszawy, Krakowa i Poznania (ryc. 28, ryc. 29). Liczba sprzedanych biletów nie przekłada się bezpośrednio na liczbę pasażerów – we Wrocławiu wiele grup społecznych jeździ komunikacją miejską darmowo, m.in. uczniowie, kombataneci, emeryci, służby mundurowe, osoby z niepełnosprawnościami. Nie muszą być przy tym mieszkańcami Wrocławia. Utrudnia to szacowanie.

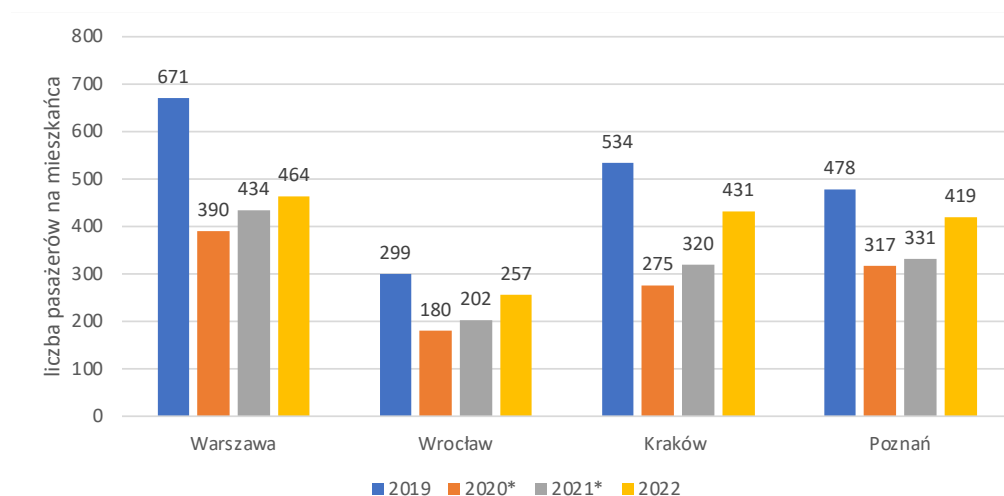

*rok pandemiczny, prawnie ograniczonej ruchliwości

Ryc. 28. Szacunkowa liczba pasażerów komunikacji publicznej w największych miastach Polski w latach 2019-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE: RAPORTÓW O STANIE GMINY DLA ANALIZOWANYCH MIAST ZA LATA 2019, 2020, 2021, 2022

UWAGA: powyższy wykres ma jedynie charakter orientacyjny, ze względu na zróżnicowane podejście do obliczania liczby pasażerów na podstawie sprzedanych biletów; równocześnie w danych publicznie dostępnych nie wszystkie miasta przedstawiają dane pierwotne.

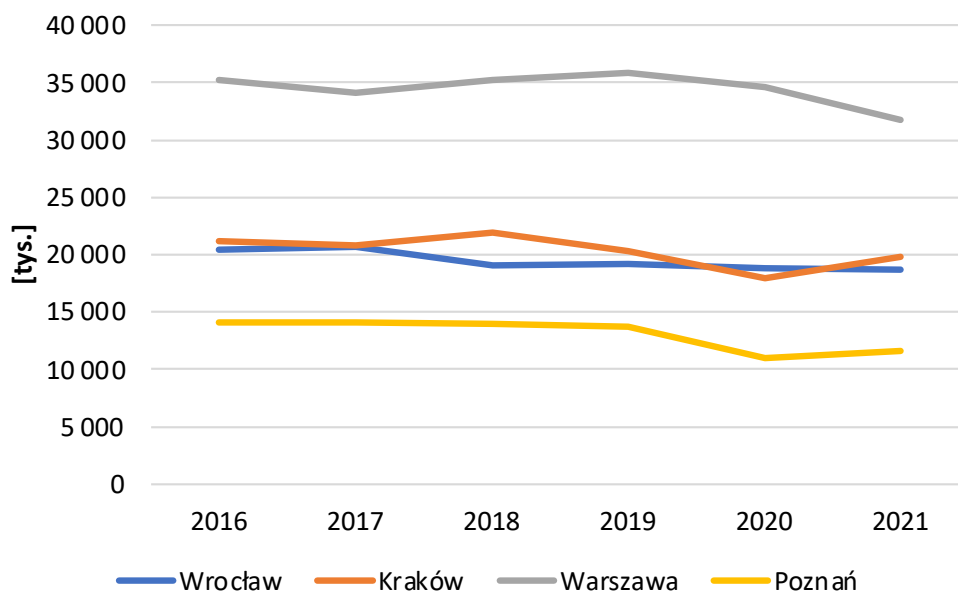
* - rok pandemiczny, prawnie ograniczonej ruchliwości

Ryc. 29. Szacunkowa liczba pasażerów komunikacji publicznej na 1 mieszkańca w latach 2019-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE: RAPORTÓW O STANIE GMINY DLA ANALIZOWANYCH MIAST ZA LATA 2019, 2020, 2021, 2022 ORAZ DANYCH GUS

Za najbardziej istotny bodziec zachęcający mieszkańców do zmiany środka transportu na komunikację publiczną, co zwiększa jednocześnie jej rentowność, można uznać poprawę jakości świadczonych usług. Wśród głównych elementów wpływających na ocenę komunikacji publicznej wymienia się: czas dojazdu (mierzony wskaźnikiem średniej prędkości linii komunikacyjnej), częstotliwość kursowania linii, cenę biletów i niezawodność przejazdu (monitorowaną za pomocą punktualności, stanu technicznego tras komunikacyjnych oraz liczby wykołajeń).

Wrocławska komunikacja publiczna to przede wszystkim autobusy i tramwaje. Pod względem pokonanych kilometrów dominują przewozy autobusowe. W 2022 r. pokonały około 30 mln wozokilometrów. Dane GUS na temat przebiegu wozów tramwajowych w tys. kilometrów agregowane są do poziomu województw. Wrocław, Kraków, Poznań i Warszawa są jednak jedynymi miastami w granicach województw, w których leżą, gdzie funkcjonuje tabor tramwajowy. Można więc uznać za zasadne utożsamianie danych dostępnych dla województw dolnośląskiego, małopolskiego, wielkopolskiego i mazowieckiego z danymi dla tych miast (ryc. 30).

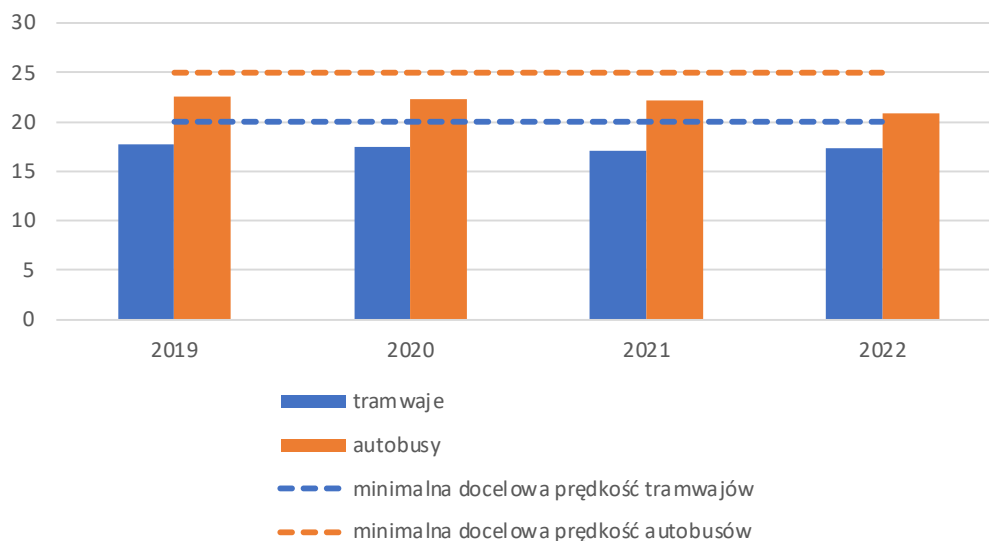

Ryc. 30. Przebieg wozów tramwajowych ogółem w tys. wozokilometrów w latach 2016-2021 (w dni powszednie).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Średnia prędkość tramwajów we Wrocławiu w latach 2012-2022 oscylowała w granicach 17-17,8 km/h. Od 2014 do 2017 utrzymywała się na poziomie 17,8 km/h i od tego czasu nieznacznie spada – do 17,3 km/h w roku 2022. Wrocławska Polityka Mobilności zakłada natomiast docelową wartość tego wskaźnika jako większą niż 20 km/h. Głównymi przyczynami nieosiągnięcia zakładanego celu są remonty tras. Prędkość tramwajów zależy od stanu torowisk, a remonty mają prowadzić do poprawy tej sytuacji.

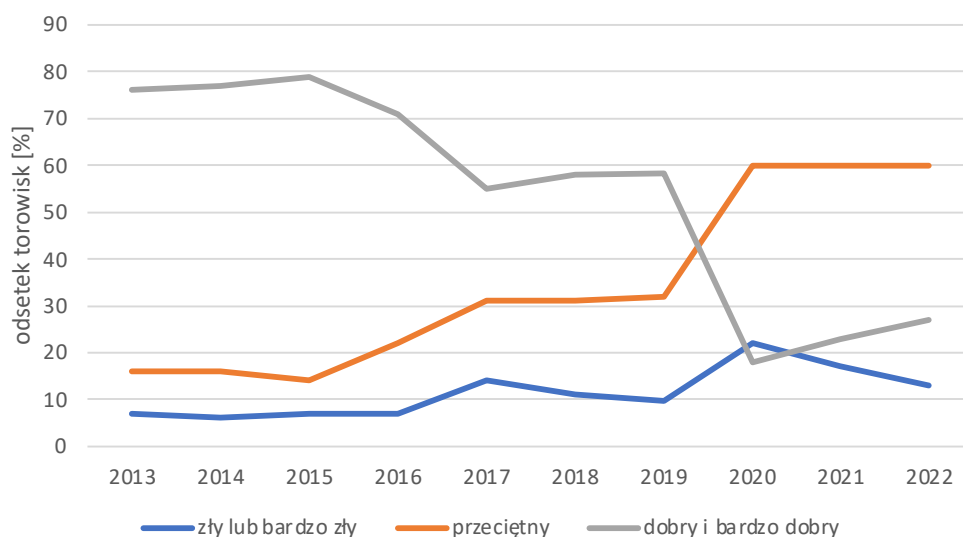
Średnia prędkość autobusów komunikacji publicznej jest generalnie wyższa niż tramwajów; najwyższą monitorowaną w ciągu ostatniej dekady odnotowano w 2014 roku, kiedy wyniosła 24,3 km/h. Od tego czasu trend dla tego wskaźnika jest spadkowy (aż do 20,9 km/h w 2022 roku) (ryc. 31). Docelowa wartość tego wskaźnika we Wrocławiu to ponad 25 km/h.

Ryc. 31. Średnia prędkość na liniach tramwajowych i autobusowych we Wrocławiu na tle pożądaney minimalnej prędkości pojazdów.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH MONITORINGU WROCŁAWSKIEJ POLITYKI MOBILNOŚCI ZA LATA: 2019-2022

Jedną z głównych przyczyn trudności w utrzymaniu wysokiego poziomu podróży komunikacją publiczną jest zła jakość torowisk. W zakresie stanu technicznego we Wrocławiu w 2022 roku 27% tras tramwajowych oceniono co najmniej dobrze, a 60% jako przeciętnej jakości (ryc. 32). Drastyczna zmiana wartości względem 2013 r. (początku analizowanego okresu) była spowodowana zmianą sposobu przeprowadzania oceny stanu torowisk. Dla lat 2020-2022 wzrastał jednak odsetek torowisk ocenianych jako dobre i bardzo dobre. W 2022 r. znacząco spadła liczba wykończeń tramwajów – do 21 (w 2021 r. było to 70, w 2020 r. – 86).

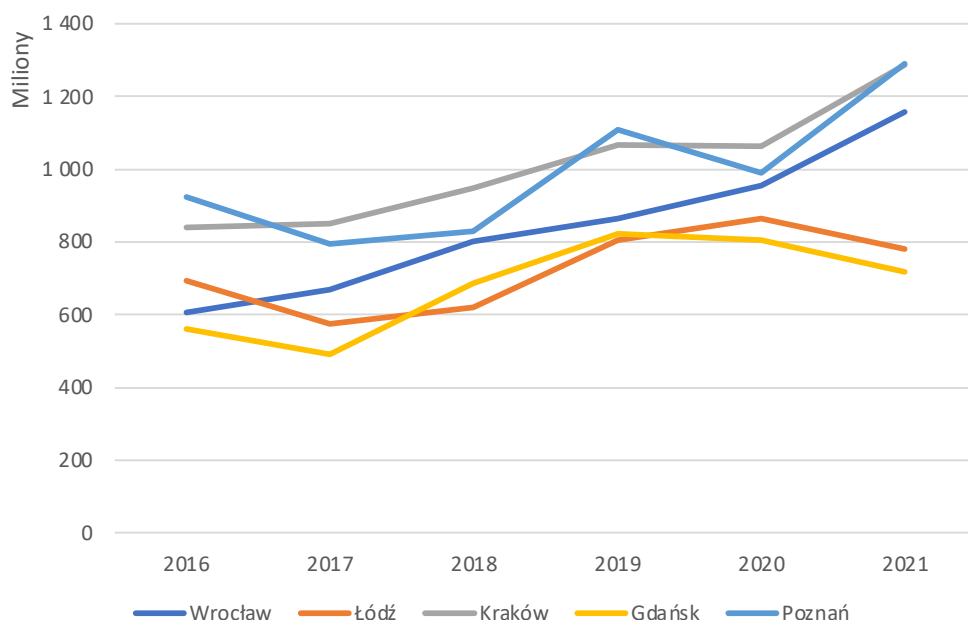

Ryc. 32. Stan techniczny torów tramwajowych we Wrocławiu w latach 2013-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

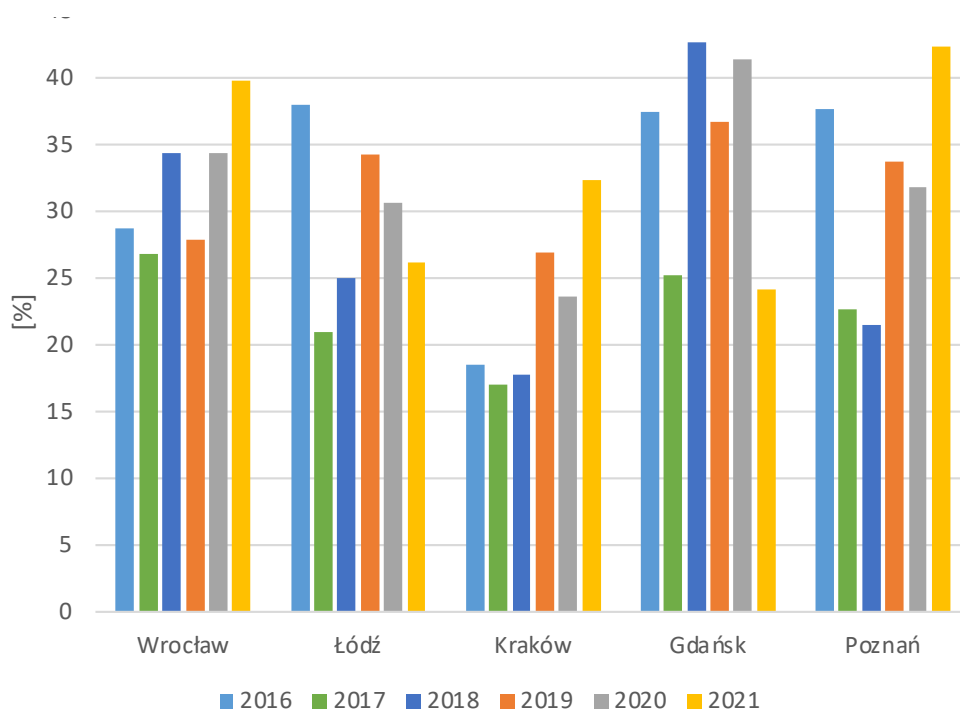
W latach 2016-2021 kwota wydatków na transport i łączność we Wrocławiu zwiększyła się o 90% (ryc. 33). Od 2019 r. trwa intensywny proces zwiększania udziału wydatków majątkowych inwestycyjnych

w wydatkach na transport i łączność ogółem (zmiana udziału w wydatkach z 28,7% w 2016 r. do 39,7% w 2021 r.) (ryc. 34). W sumarycznej kwocie wydatków miasta można wyszczególnić nakłady inwestycyjne w ramach programu TORYwoluja, który ma na celu usprawniać stan techniczny torowisk. W 2020 r. wydano na ten cel 78 mln zł; w 2021 r. – 82,1 mln zł, w 2022 r. – 61,6 mln zł.

Ryc. 33. Wydatki ogółem na transport i łączność w największych miastach Polski (z wyłączeniem Warszawy) w latach 2016-2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 34. Udział wydatków majątkowych inwestycyjnych transportowych w wydatkach na transport i łączność ogółem wybranych największych miast w Polsce w latach 2016-2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

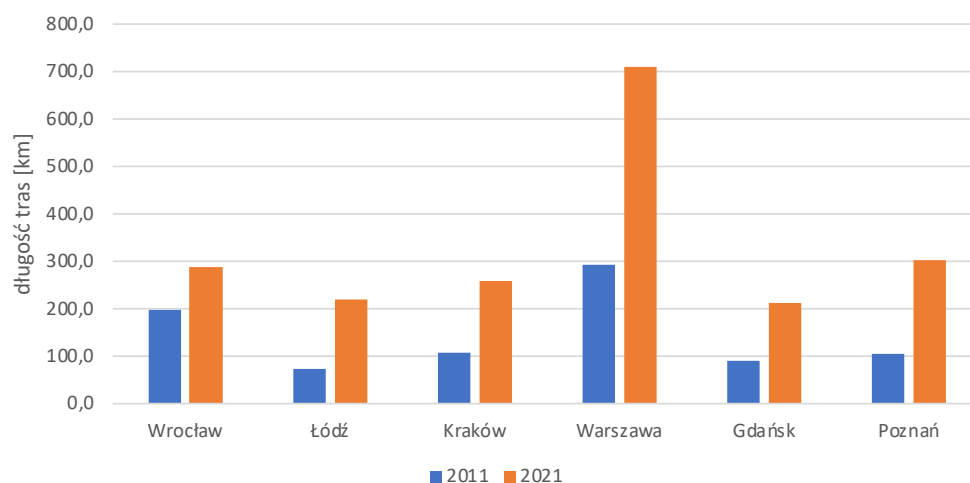
Poza remontami torowisk we Wrocławiu rozwijana jest również sieć „bus pasów”. W 2022 r. było ich 31,8 km.

Innymi środkami transportu, którymi można poruszać się po mieście są m.in. rowery i hulajnogi elektryczne. Temat Wrocławskiego Roweru Miejskiego, miejskiej wypożyczalni rowerów, zostanie poruszony w podrozdziale następnym. Oprócz tego w 2022 r. funkcjonowały dwie wypożyczalnie hulajnóg elektrycznych: hive i Lime (ta druga od 2018 r.). W latach 2017-2020 na zasadach partnerstwa publiczno-prywatnego funkcjonowała wypożyczalnia samochodów elektrycznych.

3.4 Rowerzyści

Rower stanowi coraz szybciej rozwijającą się alternatywę poruszania się po mieście. Wrocław należy do miast, w których udział rowerzystów w ruchu drogowym rośnie z roku na rok – pomiędzy KBR 2010 a KBR 2018 zwiększył się on o 65,8%. Według KBR 2018 podróże rowerem stanowiły 6,3% podróży po mieście.

Pod względem rozbudowy infrastruktury rowerowej, we Wrocławiu według GUS w 2021 r. istniało 286,4 km dróg rowerowych (ryc. 35). Należy jednak zaznaczyć, że są to jedynie te trasy rowerowe, które spełniają ustawową definicję drogi rowerowej. Z punktu widzenia osoby poruszającej się po mieście nie jest jednak ważne, czy dana trasa rowerowa spełnia definicje ustawowe. UMW monitoruje więc długość wszystkich tras rowerowych, których w 2021 r. było 386 km (w 2022 r.: 392 km).

Ryc. 35. Długość dróg rowerowych w największych miastach Polski w roku 2011 i 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

O ile Wrocław jest na początkowym etapie zmian w budowaniu „społeczeństwa rowerowego”, to już w 2020 roku zidentyfikowano ponad 80% poparcie mieszkańców dla rozwoju infrastruktury rowerowej. Należy podkreślić zaangażowanie obywateli w rozwój infrastruktury rowerowej, którego wyrazem jest zgłaszanie i realizacja projektów rowerowych w ramach Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego (WBO).

Istotnym elementem uzupełnienia oferty miasta dla rowerzystów jest wypożyczalnia roweru miejskiego Wrocławski Rower Miejski. Działa ona już 12 lat. Wśród miast, gdzie dostępna jest usługa wypożyczalni, najwięcej dostępnych rowerów znajduje się w Poznaniu i we Wrocławiu (odpowiednio 285 i 283 osoby przypadają na 1 rower). Gęstość sieci przystanków wypożyczalni rowerowych w polskich miastach jest zróżnicowana (w 6 z 14 miast, gdzie dostępna jest taka usługa, gęstość ta nie przekracza średnio 1 stacji na 2 km²). Najkorzystniejszy poziom wskaźnika jest we Wrocławiu i Lublinie (odpowiednio 1 przystanek na średnio 1,33 km² oraz 1,17 km²).

Podsumowanie

We wszystkich branych pod uwagę miastach oprócz Warszawy obserwuje się trend spadkowy w zakresie użytkowania komunikacji publicznej oraz stopniowy wzrost użytkowania pozostałych form poruszania się po mieście. Wyraźne załamanie popytu na przejazdy komunikacją publiczną można było zaobserwować w 2020 r. (ograniczenia w związku z pandemią COVID-19), czemu towarzyszył wzrost użytkowania samochodów. Lata 2021-2022 były powolnym powrotem do korzystania z komunikacji publicznej przez mieszkańców. Wobec narastających zatorów drogowych w mieście przy równoczesnym rozwoju infrastruktury rowerowej, widoczne jest poszukiwanie przez wrocławian alternatywnych środków transportu, o czym świadczą stały wzrost liczby rowerzystów.

Aktualna polityka miejska dąży do rozwiązania problemów transportowych przede wszystkim poprzez stałe zwiększanie nakładów finansowych na działania modernizacyjno-inwestycyjne w obszarze komunikacji publicznej. W ciągu ostatnich kilku lat procesy te uległy intensyfikacji, zwłaszcza jeśli chodzi o rozwój linii tramwajowych oraz naprawy torowisk.

Ograniczone zasoby finansowe uniemożliwiają zaspokojenie potrzeb wszystkich użytkowników ruchu drogowego. Poprzez inwestowanie w komunikację miasto dąży do realizacji kolejnych założeń polityki mobilności. Brak badań KBR po 2020 r. nie pozwala na określenie, czy spełnione zostały założenia WPM do 2020 r. (tj. udział niesamochodowych środków transportu powyżej 60%). Wartość osiągnięta w 2018 r. była jednak bliska tym założeniom. Równocześnie należy zwrócić uwagę, że zmiany między wynikami KBR 2010 a 2018 na niekorzyść użytkowania komunikacji zbiorowej wynikają ze wzrostu udziału przejazdów rowerowych i podróży pieszych, a nie wzrostu udziału podróży samochodem.

Największe nakłady finansowe Wrocław ponosi na sieć drogową, przy pewnym poziomie zwrotu, wynikającym z opłat za postój samochodów (Raport o stanie miasta, 2022, s. 198). Rosnący poziom inwestycji w komunikację zbiorową stanowi jeden z obszarów monitoringu na najbliższe lata. Rozwijana jest sieć rowerowa, a także rośnie liczba jej użytkowników.

Uzupełnienie wątków transportowych istotnych dla sporządzenia nowej strategii Wrocławia, w tym wątków związanych z transportem kolejowym, znajduje się w diagnozie przestrzennej Wrocławia opracowanej na potrzeby „Strategii Wrocław 2050”.

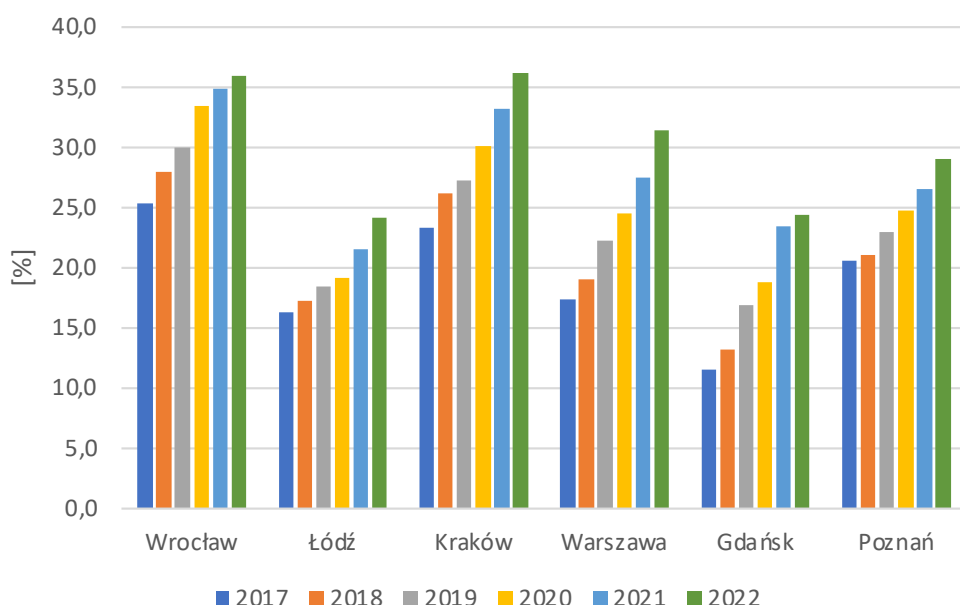
4. DOSTĘPNOŚĆ USŁUG PUBLICZNYCH

4.1 Dostęp do żłobków

Najwięcej dzieci do lat 3 mieszka obecnie w największych miastach w Polsce lub w ich najbliższym otoczeniu. Po okresie urlopu rodzicielskiego (a często i wcześniej) pojawia się konieczność wyboru pomiędzy kontynuacją opieki własnej lub powrotem do pracy przy wsparciu opieki przez instytucje lub osoby trzecie. Wybór ten jest często podyktowany warunkami finansowymi oraz kosztami opieki. Aktualnie funkcjonują w Polsce 3 formy instytucjonalnej opieki nad dziećmi do lat 3: żłobki (publiczne i niepubliczne), kluby dziecięce oraz opiekunowie dzienni.

We Wrocławiu liczba potencjalnych kandydatów do opieki żłobkowej wyniosła w 2022 r. ok. 20 tys.. Zgodnie z zaleceniami Rady Unii Europejskiej, wczesną opieką i edukacją do 2010 r. powinno być objętych co najmniej 33% dzieci w tej grupie wiekowej, a do 2030 r. – 45%. We Wrocławiu w 2022 r. dzieci objętych opieką żłobkową lub opieką w klubach dziecięcych było 36%. Jest to najwyższy, zaraz po Krakowie, wynik wśród największych miast Polski. Trend dla tego wskaźnika jest rosnący (ryc. 36).

O zabezpieczeniu potencjalnych miejsc dla dzieci do lat 3 świadczy wskaźnik dostępności. Dla Wrocławia wyniósł on w 2022 r. 62,5% i wzrastał z roku na rok (2021 r.: 53,64%; 2020 r.: 43,64%; dane UMW). Należy dodać, że nie jest brana tu pod uwagę forma opiekuna dziennego, co w rzeczywistości zwiększa jeszcze pulę dostępnych miejsc opieki.

Ryc. 36. Odsetek dzieci objętych opieką w żłobkach, oddziałach żłobkowych i klubach dziecięcych w grupie dzieci do lat trzech (bez trzylatków) w największych miastach w Polsce w latach 2017-2022.

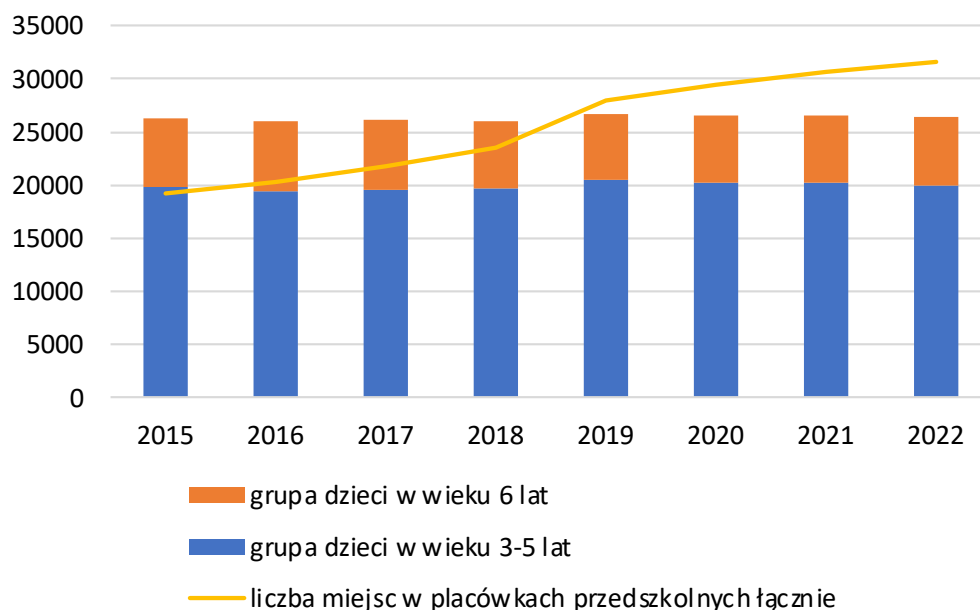
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Powrót rodziców do pracy jest często determinowany względami bilansu kosztowego, pomiędzy zarobkami, a wydatkami poniesionymi w związku z opieką zewnętrzną. W związku z tym pozytywnym aspektem jest możliwość zdobycia dofinansowania na pobyt dziecka w żłobku lub klubie dziecięcym. W 2022 r. gmina Wrocław dofinansowała 68,27% pobytów w żłobkach w stosunku do wszystkich miejsc opieki (2021 r.: 69,15%; 2020 r.: 73,21%).

Z punktu widzenia dostępności do opieki nad dziećmi do lat 3 wrocławianie są w najkorzystniejszej sytuacji spośród największych miast. Z roku na rok notuje się stały rozwój liczby dostępnych miejsc, w tym objętych dofinansowaniami.

4.2 Dostęp do przedszkola

Liczba dzieci w wieku przedszkolnym mieszkających we Wrocławiu w 2022 r. wg danych GUS wynosiła ok. 26,4 tys., licząc łącznie dzieci w wieku 3-5 lat i w wieku 6 lat (wyszczególnienia grupy sześciolatków dokonano ze względu na różne preferencje rodziców w zakresie posyłania dzieci w tym wieku do przedszkoli lub szkół). Wielkość ta jest mniejsza od liczby miejsc w placówkach przedszkolnych we Wrocławiu łącznie (ryc. 37). Ponad 77% stanowią miejsca w placówkach publicznych. Dostępność miejsc w placówkach publicznych jest szczególnie ważna z punktu widzenia możliwości finansowych mieszkańców. Najtańsze bowiem są najczęściej placówki publiczne, podczas gdy miejsca w placówkach prywatnych dofinansowywane są jedynie częściowo.

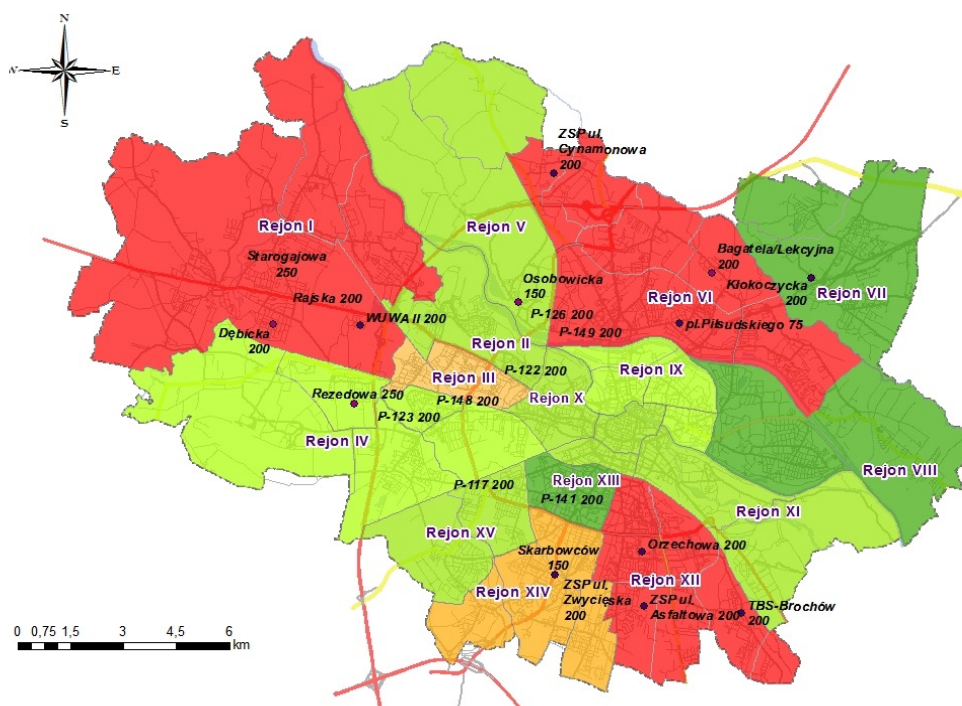

Ryc. 37. Szacowana liczba dzieci w wieku przedszkolnym w latach 2015-2022 we Wrocławiu.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS (GRUPA DZIECI W WIEKU...) ORAZ UMW (LICZBA MIEJSC W PLACÓWKACH)

Liczba miejsc w przedszkolach stale wzrastała, a obserwowane osiągnięcie przewagi poda-
żowej stanowi realizację założeń polityki miasta. Obserwowany wzrost zapotrzebowania na
te usługi wynika z wielu czynników. Po pierwsze, trendy demograficzne, które wskazują na
utrzymanie przyrostu liczby osób w wieku przedszkolnym w mieście (zjawisko typowe dla
większości największych miast w Polsce; na podstawie GUS). Po drugie, następuje efekt skali,
tzn. w miarę rozwoju sieci przedszkoli, przybywa coraz więcej chętnych, w tym spoza obszaru
zameldowania. Jak wynika z Raportu o stanie gminy (2022, s. 83) w latach 2021-2022 odsetek
dzieci uczęszczających do przedszkoli w wieku 3-5 lat przekroczył 100%. Wartość przekra-
czająca 100% wynika z różnicy pomiędzy liczbą dzieci zameldowanych we Wrocławiu i liczbą
dzieci faktycznie korzystających z oferty przedszkoli.

Tak jak liczba miejsc w przedszkolach we Wrocławiu ogółem wzrastała, tak należy mieć na
uwadze, że zapotrzebowanie na te miejsca jest zróżnicowane przestrzennie, uwarunkowane
często rozwojem nowego budownictwa mieszkaniowego. Wrocław podzielony jest na 15 rejonów
edukacyjnych, których granice wraz z analizą nadmiaru i deficytów miejsc w przedszkolach
publicznych przedstawiono na ryc. 38. Jak wynika z analizy, najbardziej priorytetowymi
pod względem deficytu miejsc na koniec 2021 r. były rejon na północy miasta: I i VI, a także
na południu: XII. Największy nadmiar miejsc odnotowano w rejonie VII, VIII i XIII – czyli na
wschodzie miasta oraz w pobliżu jego centrum.

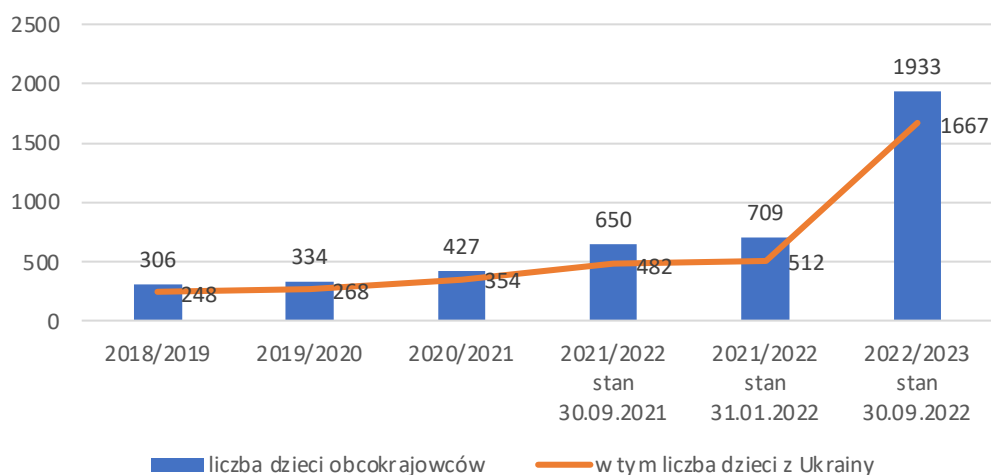
Ryc. 38. Rejony edukacyjne wraz z analizą nadmiaru i deficytu miejsc w przedszkolach we Wrocławiu (stan na grudzień 2021).

ŹRÓDŁO: UMW

Legenda kolorów w powyższej analizie

	Rejon z nadmiarem miejsc, bilans dodatni miejsc > 500
	Rejon z wystarczającą liczbą miejsc, bilans dodatni miejsc: 0 - 500
	Rejon do obserwacji – deficyt miejsc: 0 - 500
	Rejon priorytetowy – deficyt miejsc > 500

Konsekwencją agresji Rosji na Ukrainę, wraz z przyjazdem migrantów wojennych, był także znaczący wzrost liczby dzieci z Ukrainy m.in. w przedszkolach (ryc. 39). Na dzień 31 stycznia 2022 r. do wrocławskich przedszkoli uczęszczało 709 dzieci obcokrajowców, w tym 512 dzieci z Ukrainy; na dzień 30 września 2022 r. było to już 1933 dzieci obcokrajowców, w tym 1667 dzieci z Ukrainy. Wzrósł więc również udział dzieci z Ukrainy w ogólnej liczbie dzieci obcokrajowców (z 72% do 86%). W ciągu roku szkolnego 2022/2023 liczba dzieci ukraińskich w przedszkolach zmieniał się: do maksymalnie 1748 w styczniu 2023 r. do 1682 w maju 2023 r.

Ryc. 39. Dzieci obcokrajowcy i z Ukrainy we wrocławskich przedszkolach w kolejnych latach szkolnych.

ŹRÓDŁO: UMW

4.3 Nauczanie w szkołach podstawowych

We Wrocławiu funkcjonuje 139 szkół podstawowych¹², z czego 100 prowadzonych jest przez organy samorządowe, a 39 przez inne jednostki (organizacje społeczne i stowarzyszenia, organizacje wyznaniowe i inne). W 2021 r. do wszystkich szkół podstawowych uczęszczało 50 269 uczniów łącznie, z czego 45 103 (89,72%) stanowili uczniowie placówek prowadzonych przez Wrocław; w 2022 r. do placówek prowadzonych przez gminę Wrocław uczęszczało 47 474 uczniów (tab. 2).

klasa w szkole podstawowej	rok szkolny 2022/2023		
	I. uczniów	I. oddziałów	średnia liczba uczniów na 1 oddział
„0”	209	10	20,9
I	6 387	297	21,5
II	6 299	284	22,2
III	5 985	274	21,8
IV	6 034	280	21,6
V	5 847	270	21,7
VI	5 155	249	20,7
VII	3 887	198	19,6
VIII	7 671	363	21,1
suma	47 474	2 225	21,3

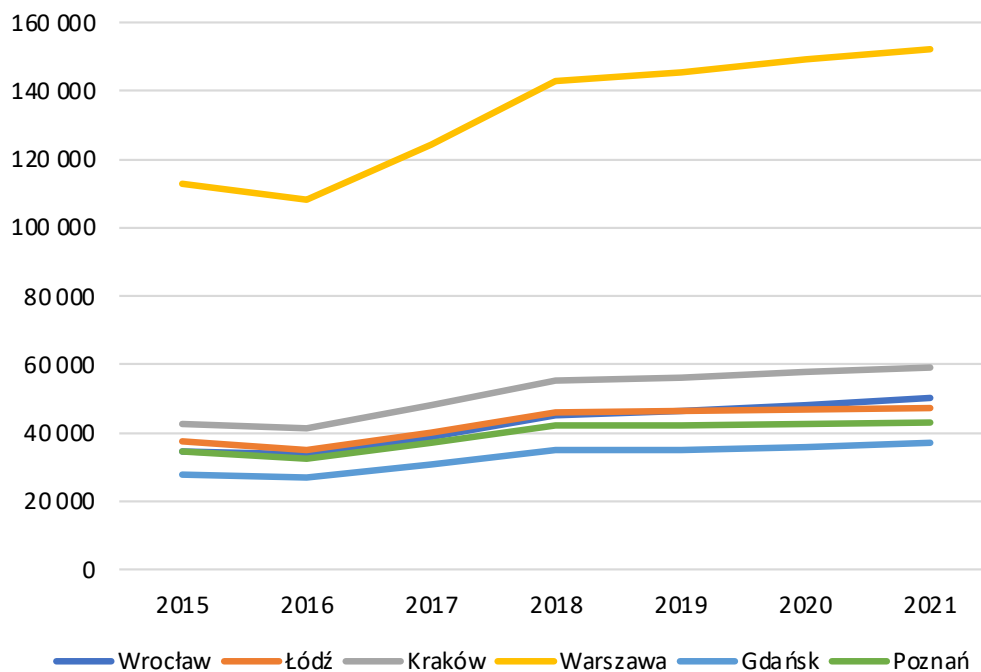
Tab. 2. Struktura szkół podstawowych prowadzonych przez gminę Wrocław.

ŹRÓDŁO: SYSTEM INFORMACJI OŚWIATOWEJ (SIO)

W latach 2015-2021 liczba szkół poważnie wzrosła: nastąpił wzrost o 20,9% (ze 115 w 2016 r. do 139 w 2021 r.). W tym samym czasie podobna skala zmian miała miejsce w pozostałych największych miastach Polski (Warszawie, Krakowie i Poznaniu). Zmiany następowały między innymi na skutek reformy edukacji (likwidacja gimnazjów). Równocześnie, mimo wzrostu liczby uczniów w szkołach podstawowych (ryc. 40), utrzymano w badanym okresie zbliżoną lub niższą liczbę uczniów przypadającą na 1 oddział w tych placówkach. W 2021 r. we Wrocławiu

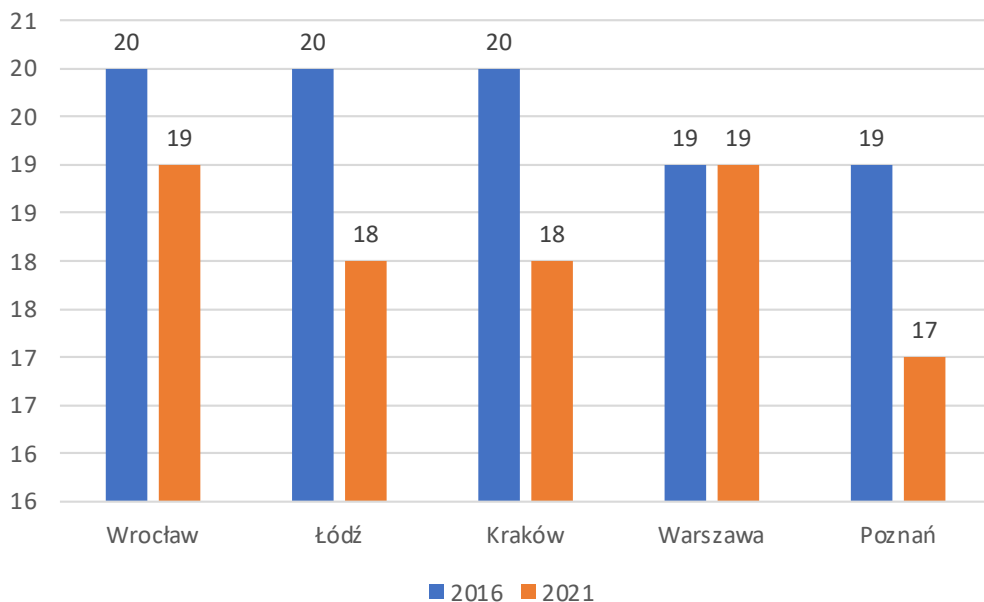
¹² Szkoły podstawowe ogółem dla dzieci, młodzieży i dorosłych ze szkołami specjalnymi dla dzieci i młodzieży.

nastąpił spadek z 20 na 19 średniej liczby uczniów na oddział (ryc. 41). Dane SIO wskazują na wzrost tego wskaźnika we Wrocławiu w roku szkolnym 2022/2023 do 21 uczniów na oddział¹³.

Ryc. 40. Liczba uczniów szkół podstawowych w największych miastach Polski w latach 2015-2021.

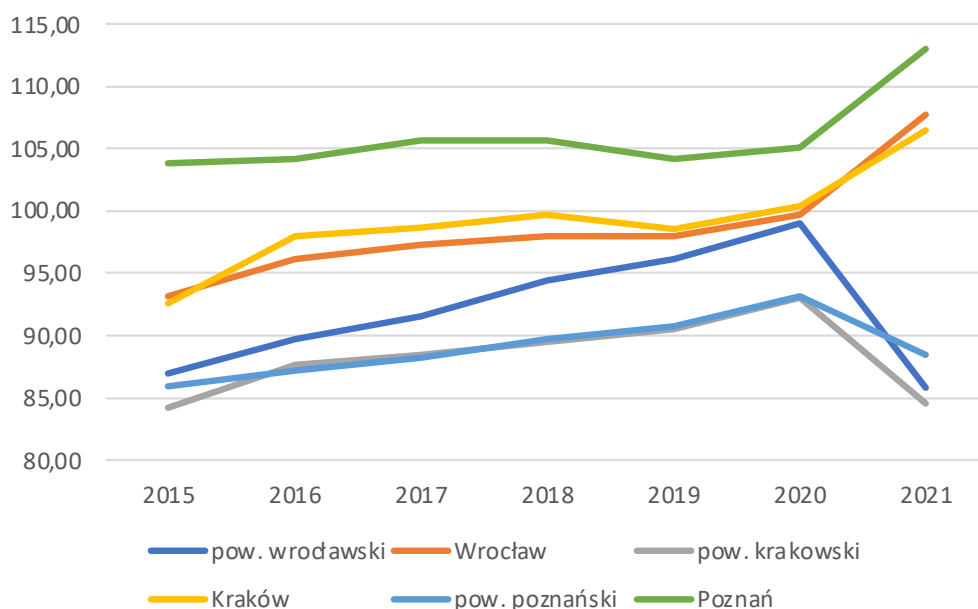
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 41. Uczniowie przypadający na 1 oddział w szkołach podstawowych w największych miastach Polski w latach 2016, 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

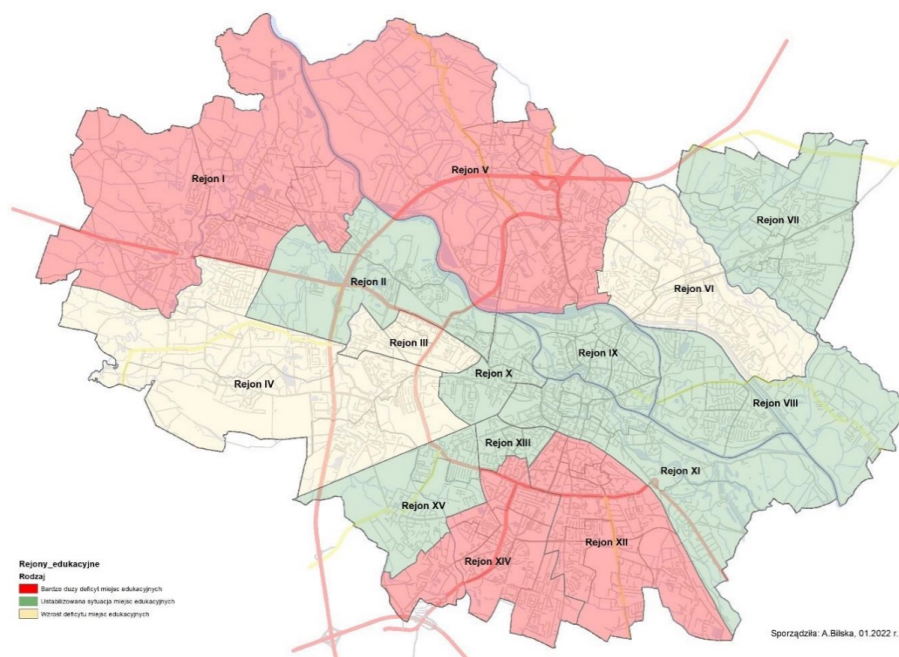
We Wrocławiu przez wiele lat utrzymywała się tendencja wzrostowa współczynnika skolaryzacji netto dla szkół podstawowych. W 2015 r. poziom ten wynosił 93,12%, w roku 2020 już 99,73%, a w 2021 r. – 107,74% (zmiana o 6,61 p.p.). Podobny wzrost, o jeszcze większej dynamice, zachodził dla powiatu wrocławskiego (zmiana w ciągu lat 2015-2020 o 12,10 p.p.). Dla porównania, w Krakowie i Poznaniu dynamika zmian współczynnika skolaryzacji była podobna, przy czym dla Poznania wartości tego współczynnika były wyższe (ryc. 42). Równocześnie wartości dla powiatu poznańskiego i powiatu krakowskiego były niższe niż dla powiatu wrocławskiego (dla wszystkich tych powiatów trend był wzrostowy). W 2021 roku zaszła zmiana trendów. Wartości wskaźnika dla Wrocławia, Poznania i Krakowa znacząco wzrosły, a w powiatach wrocławskim, poznańskim i krakowskim – spadły. Największe zmiany, spośród branych pod uwagę obszarów, wystąpiły we Wrocławiu i powiecie wrocławskim (zmiana wskaźnika skolaryzacji netto dla powiatu wrocławskiego o 13,22 p.p. r/r oraz o 8,01 p.p. dla Wrocławia r/r). Zmiany nie wpłynęły w istotny sposób na zmianę średniej wartości wskaźnika na poziomie województwa. Współczynnik skolaryzacji netto wyższy niż 100% może wskazywać na uczęszczanie do szkół wrocławskich osób spoza Wrocławia.

Ryc. 42. Współczynnik skolaryzacji netto w wybranych miastach i wybranych powiatach.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Jak wspomniano w poprzednim podrozdziale, Wrocław podzielony jest na 15 rejonów edukacyjnych. Ich rozmieszczenie oraz analizę deficytu miejsc edukacyjnych przedstawiono na ryc. 43.

Ryc. 43. Rejony edukacyjne we Wrocławiu wraz z analizą deficytu miejsc w szkołach podstawowych we Wrocławiu (stan na styczeń 2022 r.).

ŹRÓDŁO: UMW

Jak wynika z analizy przeprowadzonej przez Departament Edukacji UMW:

- rejon I i XII należą obecnie do najtrudniejszych rejonów z uwagi na bardzo intensywny rozwój budownictwa wielorodzinnego na obrzeżach miasta;
- rejon V i XIV to kolejne rejon o dużej intensyfikacji zaludnienia, wymagające zrealizowania nowych placówek edukacyjnych (częściowo już są w planach lub realizacji). W rejonie VII ma miejsce intensywny rozwój budownictwa wielorodzinnego, jednak zmiany obwodów szkolnych powinny pozwolić na zaspokojenie potrzebnych miejsc edukacyjnych na najbliższy okres (możliwa dwuzmianowość);
- w rejonach II, VI, IX i XV liczba miejsc w placówkach publicznych zaspakaja obecne potrzeby. Rozwój budownictwa wielorodzinnego może doprowadzić jednak do zwiększonego zapotrzebowania na miejsca edukacyjne w niedalekiej przyszłości;
- rejon IV należy do rejonów o dynamicznym wzroście liczby mieszkańców, jednak pomimo tego w ciągu kilku najbliższych lat nie powinno brakować w nim miejsc szkół podstawowych;
- w rejonach VIII i XIII istniejące placówki obecnie, a także w przyszłości zabezpieczają liczbę miejsc edukacyjnych w stosunku do liczby uczniów zameldowanych w tym rejonie;
- dane z rejonu III wskazują tendencję spadkową liczby miejsc edukacyjnych. Należy mieć na uwadze nową inwestycję wielorodzinną, która docelowo zwiększy liczbę uczniów w sąsiadującym rejonie II, a to może wpłynąć na sytuację w obu rejonach w zależności od ustalonej rejonizacji;
- w rejonach X i XI liczba miejsc edukacyjnych przewyższała liczbę uczniów.

Liczba miejsc edukacyjnych w szkołach podstawowych we Wrocławiu ogółem na dzień 30 września 2022 r. przewyższała przy tym liczbę zameldowanych dzieci¹⁴.

4.4 Poziom nauczania w szkołach ponadpodstawowych ogólnodostępnych

We Wrocławiu w roku szkolnym 2022/2023 do szkół publicznych uczęszczało 75 620 uczniów, z czego 47 474 stanowili uczniowie szkół podstawowych.

Według danych Systemu Informacji Oświatowej, w roku szkolnym 2022/2023 do liceów uczęszczało ok. 16 tys. osób (57% uczniów szkół ponadpodstawowych), do technikum 10 tys., natomiast do szkół branżowych ok. 1,9 tys. osób.

Kluczowym aspektem w polskim systemie edukacji są wyniki egzaminów. Rzutują one na pozycję szkół w rankingach, a ta w konsekwencji na decyzje uczniów o wyborze placówki (tab. 3, tab. 4). Równie ważna na poziomie szkół branżowych i techników jest oferta nauczania, w tym rodzaj specjalizacji.

Ranking liceów ogólnokształcących

miejsce na liście	Warszawa	Wrocław	Kraków	Poznań	Gdańsk	Łódź
1-10	4	2	1	0	0	0
11-50	13	1	1	4	2	4
51-99	12	3	6	2	3	2
suma szkół na liście 500	76	14	25	24	12	17
suma wszystkich LO w mieście*	208	57	88	77	43	64
udział szkół na liście 500 [%]	36,5	24,6	28,4	31,2	27,9	26,6

*stan na 2021 r., GUS

Tab. 3. Licea ogólnokształcące wg rankingu Perspektyw 2023

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH RANKING LICEÓW OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH 2023

Rankingi technikum

miejsce na liście	Warszawa	Wrocław	Kraków	Poznań	Gdańsk	Łódź
1-10	1	0	1	1	0	0
11-50	4	1	3	2	1	1
51-100	5	0	1	1	0	0
suma szkół na liście 500	19	5	11	5	3	5
suma wszystkich techników w mieście*	62	34	33	27	19	36
udział szkół na liście 500 [%]	30,6	14,7	33,3	18,5	15,8	13,9

*stan na 2021 r., technika wraz z ogólnokształcącymi szkołami artystycznymi dającymi uprawnienia zawodowe, GUS

Tab. 4. Technika wg rankingu Perspektyw 2023

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH RANKING TECHNIKÓW 2023

¹⁴ Analiza miejsc edukacyjnych w szkołach podstawowych prowadzonych przez Miasto Wrocław, Departament Edukacji we Wrocławiu, Wrocław, 2022 r.

Ranking szkół olimpijskich

W polskim systemie edukacji istnieje możliwość zwolnienia z egzaminu maturalnego oraz z części pisemnej egzaminu zawodowego w przypadku uzyskania tytułu laureata jednej z ogólnopolskich olimpiad. Autorzy rankingów szkół ponadpodstawowych Perspektywy, stworzyli dodatkową bazę szkół tzw. szkół olimpijskich, które posiadają potencjał kształcenia laureatów olimpiad¹⁵ (tab. 5).

typ szkoły	Warszawa	Wrocław	Kraków	Poznań	Gdańsk	Łódź
liceum ogólnokształcące	19	4	8	5	5	4
technikum	2	0	3	1	0	0
szkoła artystyczna	1	0	1	0	0	1
SUMA	22	4	12	6	5	5

Tab. 5. Szkoły olimpijskie wg rankingu Perspektyw 2023

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH RANKING SZKÓŁ OLIMPIJSKICH 2023

Wrocławskie szkoły mają wysoką pozycję w regionie. Liczba szkół o wysokim poziomie nauczania wskazuje na mocną pozycję również na tle pozostałych ośrodków wiodących. Jak wynika z rankingu Perspektyw (2023), na liście 500 najlepszych w Polsce znajduje się niespełna 25% szkół licealnych oraz 14,7% techników zakwalifikowało się do grupy 500 najlepszych w Polsce. Równocześnie tylko szkoły licealne spośród wrocławskich szkół zaliczono do grona szkół olimpijskich (2023). Na tle pozostałych największych ośrodków w Polsce, poziom szkół licealnych Wrocławia kształtuje się na podobnym poziomie, niższy potencjał jakościowy pozostaje natomiast w grupie szkół technicznych. Szkoły branżowe nie są poddawane jeszcze klasyfikacji ze względu na początkowy okres ich działalności.

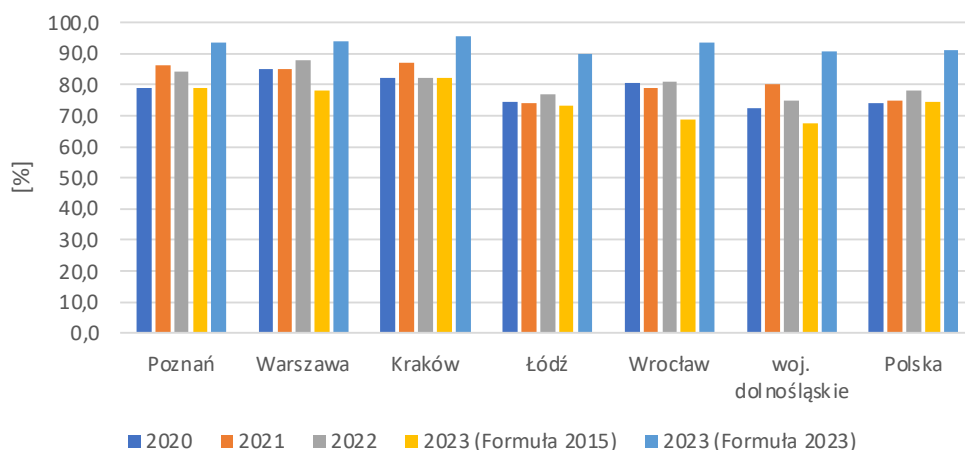
Wyniki matur

Na przestrzeni ostatnich kilku lat (2020-2022) zdawalność matur we Wrocławiu kształtowała się na poziomie 79-81%. Wyniki te były każdorazowo niższe od wyników w Warszawie i Krakowie, a w 2021 r. – po raz pierwszy poziom zdawalności we Wrocławiu był zbliżony do średniej dla województwa (79% we Wrocławiu a 80% w woj. dolnośląskim). Tym niemniej, Wrocław, podobnie jak inne największe miasta, wykazywał stale wyższy wskaźnik zdawanych egzaminów w stosunku do średniej krajowej (78,2% w 2022 r.) (ryc. 44). W 2023 r. maturzyści mieli możliwość zdawać egzamin w dwóch różnych formułach: Formuła 2015 (dotyczyła głównie uczniów 4-letniego technikum oraz branżowej szkoły II stopnia, którzy ukończyli szkołę w roku szkolnym 2022/2023)¹⁶ oraz Formuła 2023 (dotyczyła głównie uczniów 4-letnich liceów ogólnokształcących oraz szkół artystycznych realizujących program 4-letniego liceum ogólnokształcącego, którzy ukończą szkołę w roku szkolnym 2022/2023)¹⁷. Zdawalność matur była znacząco różna w zależności od formuły; we Wrocławiu wyniosła: 68,6% dla Formuły 2015 i 93,7% dla Formuły 2023.

¹⁵ Szerzej o metodologii wyznaczania szkół olimpijskich: <https://2023.technika.perspektywy.pl/2023/methodology/ranking-szkol-olimpijskich-2023-metodologia> (dostęp z dn.: 27.07.2023r.)

¹⁶ <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2015/o-egzaminie/>

¹⁷ <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/o-egzaminie/>

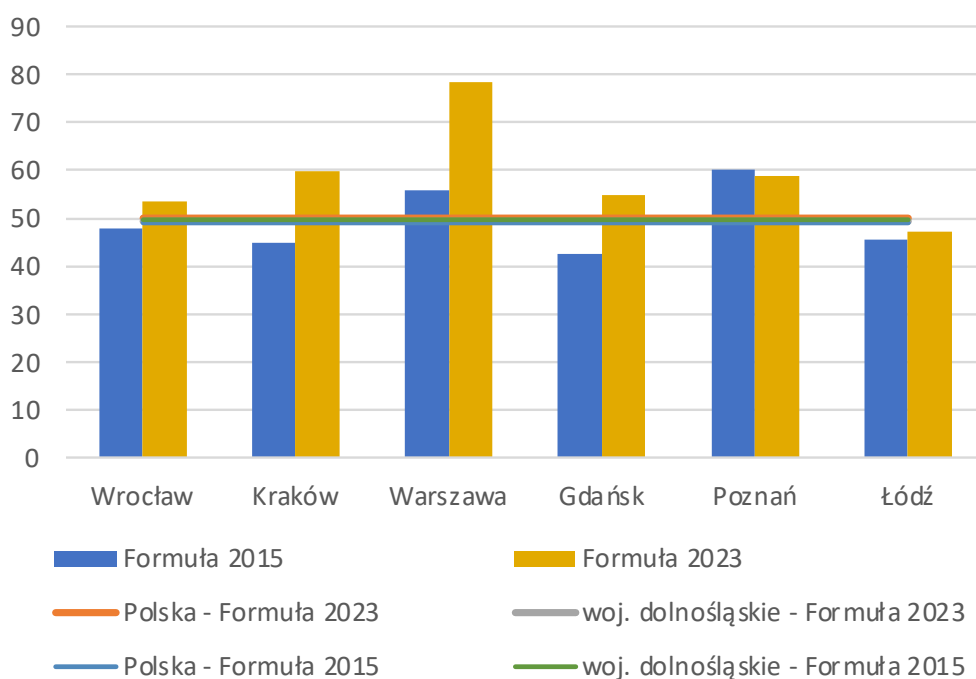

*wyniki dla przystępujących po raz pierwszy, w liceach ogólnokształcących i technikach łącznie

Ryc. 44. Zdawalność matur* w wybranych miastach na tle woj. dolnośląskiego i kraju w latach 2020-2023.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH OKRĘGOWEJ KOMISJI EGZAMINACYJNEJ (OKE) KRAKÓW, OKE GDAŃSK, OKE WROCŁAW, OKE POZNAŃ, OKE WARSZAWA, CENTRALNA KOMISJA EGZAMINACYJNA

Średnie wyniki matur z języka polskiego na poziomie rozszerzonym we Wrocławiu wyniosły w 2023r. 53% w Formule 2023 i 48% w Formule 2015 (ryc. 45). Oznaczało to wyższe wyniki w Formule 2023 od średniej wojewódzkiej i krajowej (w obu przypadkach 50%), ale niższe od średniej wojewódzkiej i krajowej w Formule 2015 (odpowiednio 50% i 49%).

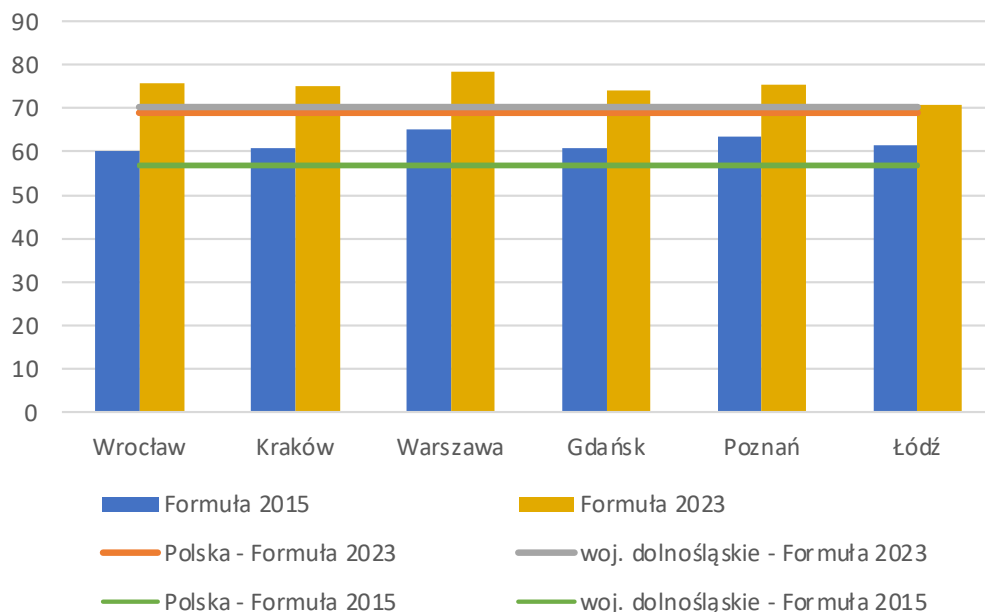

Ryc. 45. Średnia wyników matur z j. polskiego na poziomie rozszerzonym, 2023 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE OKE KRAKÓW, OKE GDAŃSK, OKE WROCŁAW, OKE POZNAŃ, OKE ŁÓDŹ, OKE WARSZAWA

Średnie wyniki matur z j. angielskiego na poziomie rozszerzonym we Wrocławiu wyniosły w 2023r. 76% w Formule 2023 i 60% w Formule 2015. Były one w obu przypadkach wyższe od średniej wojewódzkiej i krajowej (w Formule 2023 70% i 69%, w Formule 2015 57%). Dla Formuły 2023 wyniki we Wrocławiu były średnio wyższe niż w Krakowie (75%), Poznaniu

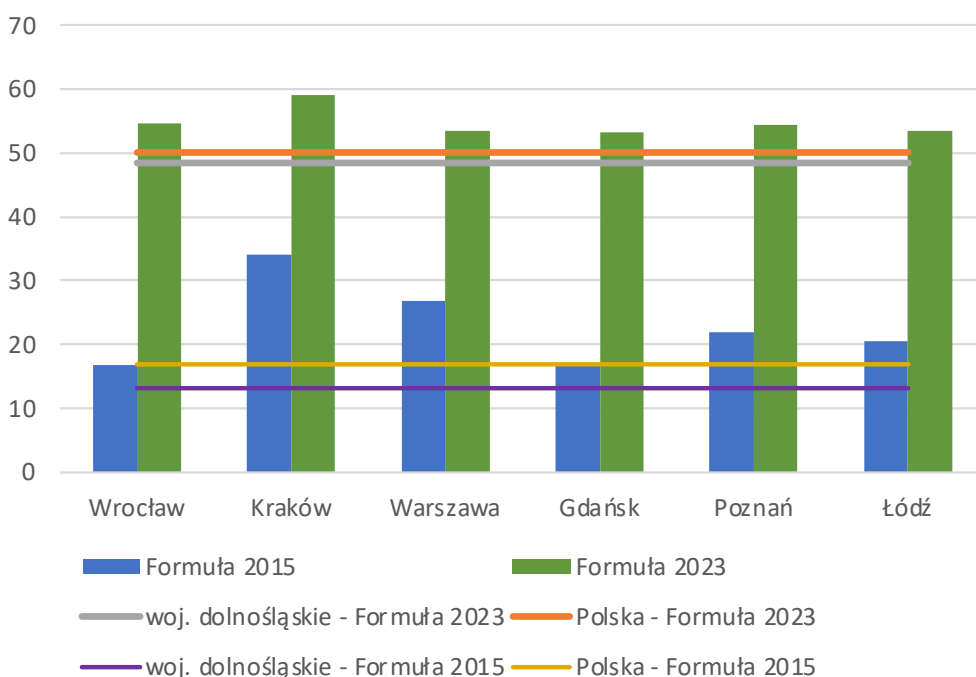
(75%), Gdańsku (74%) czy Łodzi (71%), ale niższe niż w Warszawie (78%) (ryc. 46).

Ryc. 46. Średnia wyników matur z j. angielskiego na poziomie rozszerzonym, 2023 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE OKE KRAKÓW, OKE GDAŃSK, OKE WROCŁAW, OKE POZNAŃ, OKE ŁÓDŹ, OKE WARSZAWA

Niższe średnie wyniki niż w przypadku języka angielskiego osiągnięto we wszystkich największych miastach w Polsce z egzaminu z matematyki na poziomie rozszerzonym. We Wrocławiu był to wynik 55% w Formule 2023 (wyższy od średniej wojewódzkiej i krajowej, wynoszących 48% i 50%) i 17% w Formule 2015 (wyższy od średniej wojewódzkiej, wynoszącej 13%, i równy średniej krajowej) (ryc. 47). Średnie wyniki dla Wrocławia były drugie wśród największych miast po Krakowie (59%).

Ryc. 47. Średnia wyników matur z matematyki na poziomie rozszerzonym, 2023 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE OKE KRAKÓW, OKE GDAŃSK, OKE WROCŁAW, OKE POZNAŃ, OKE ŁÓDŹ

Podsumowanie

W 2022 r. grupa w wieku przedprodukcyjnym Wrocławia stanowiła 16,0% populacji wobec 24,6% w powiecie wrocławskim, co oznaczało wzrost o 0,3 p.p. względem 2021 r. – jednak możliwe, że jedynie okresowy. Na wielkość tej grupy społeczeństwa wrocławskiego składają się dwa trendy: spadek liczebności grupy wiekowej 15-24 lata oraz powolny wzrost liczby dzieci w wieku 0-4 lata, od roku 2008 r. Poziom tych zmian ma istotne przełożenie na zapotrzebowanie w obrębie usług opieki nad dziećmi i kształcenia. W wymiarze podstawowym, gwarantującym możliwość kontynuacji pracy przez rodziców, usługi te stanowią żłobki, przedszkola i szkoły. Dla współczesnych rodziców kluczowe pozostają najczęściej: dostępność do żłobków (przede wszystkim finansowa) i przedszkoli (głównie fizyczna), dobry poziom nauczania w szkołach oraz ich lokalizacja.

Wyniki analiz pokazują, że we Wrocławiu jest największy, zaraz po Krakowie, udział dzieci do lat 3, objętych opieką w placówkach opiekuńczych w porównaniu do największych miast. Równocześnie stale rośnie zainteresowanie tą formą opieki, szczególnie w największych miastach Polski. Można zastanawiać się, na ile trend ten jest podyktowany osobistymi preferencjami, na ile zaś wymusza go sytuacja materialna. Równocześnie decyzja o oddaniu najmłodszego potomstwa pod opiekę instytucjonalną jest uwarunkowana wieloma czynnikami, w tym poziomem dostępności (w tym finansowej) do miejsca w placówce. Wrocław oferuje miejsca w żłobkach, klubach dziecięcych oraz u opiekunów dziennych, z czego ok. 68% stanowią miejsca z dofinansowaniem.

Coraz popularniejsze są placówki opieki przedszkolnej we Wrocławiu. W latach 2021-2022 odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli przekroczył 100%, co oznacza realny napływ dzieci spoza granic miasta. Szacowany jest dalszy przyrost zapotrzebowania na te usługi, w szczególności w częściach miasta, gdzie ceny najmu i kupna mieszkań są niższe, a faktyczna liczba dzieci jest większa.

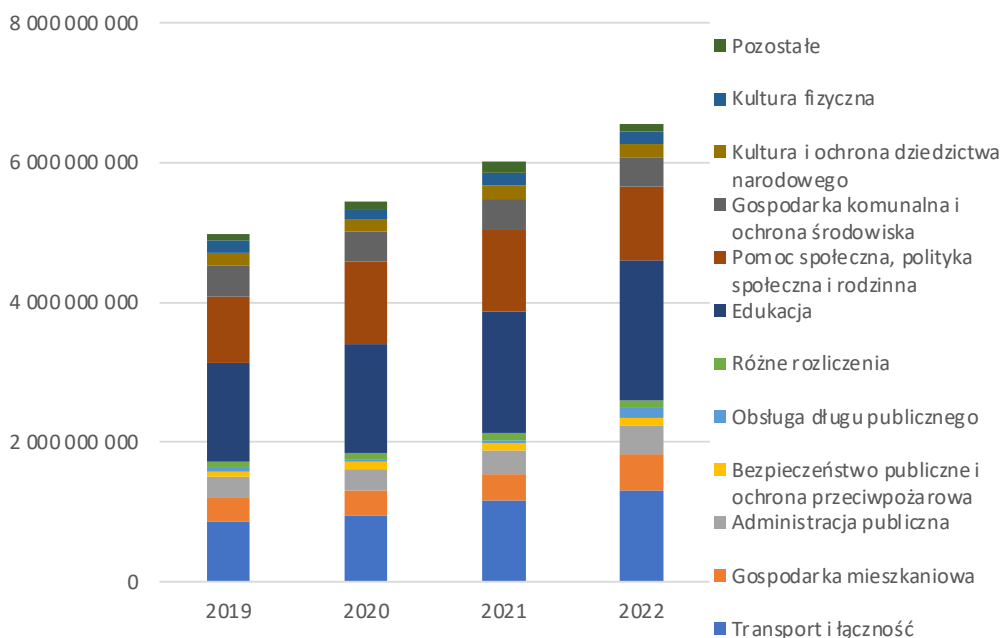
W szkołach podstawowych we Wrocławiu z roku na rok przybywa uczniów. W ciągu ostatnich lat zwiększyła się również liczba placówek szkół podstawowych. Zmiany przyczyniły się do niewielkiego spadku poziomu obłożenia oddziałów z przeciętną liczbą 19 uczniów na 1 oddział, jednak w 2022 r. ponownie wzrósł on do 21 uczniów na 1 oddział. Istotne zmiany w latach 2020-2021 nastąpiły na poziomie współczynnika skolaryzacji netto. Trendy zmian w obłożeniu szkół podstawowych kształtują się podobnie we wszystkich największych miastach Polski.

Elementem oceny jakości wychowania i kształcenia dzieci i młodzieży w mieście jest poziom wyników na poziomie edukacji ponadpodstawowej. We Wrocławiu w 2022 r. do liceów ogólnokształcących uczęszczało 57% uczniów szkół ponadpodstawowych. Coraz większe zainteresowanie budzą również technika (wzrost liczby uczniów we Wrocławiu o 56% w latach 2016-2021 – do poziomu 10 823 uczniów w 2021 r. wg GUS).

Duża liczba szkół wrocławskich wykazuje wysoki poziom nauczania (na podstawie rankingu Perspektywy): 24,6% liceów znajduje się w grupie 500 najlepszych w Polsce, spośród technik – 14,7%. W grupie liceów funkcjonują 4 o statusie szkół olimpijskich. Uzyskiwane wyniki egzaminów maturalnych szkół wrocławskich na poziomie rozszerzonym wypadają na poziomie zbliżonym do średnich największych miast w Polsce.

W strukturze wydatków budżetu gminy wydatki na edukację rokrocznie stanowią największy

odsetek. W 2022 r. było to ponad 30,6%, czyli ponad 2 mld złotych. Udział ten był podobny w poprzednich latach (29,0% w 2021 r., 28,8% w 2020 r., 28,4% w 2019 r.) (ryc. 48). Subwencja oświatowa i dotacja przedszkolna nie są wystarczające, jeśli chodzi o wydatki bieżące na finansowanie oświaty we Wrocławiu. Około połowa tych kosztów pokrywana jest przez gminę.

Ryc. 48. Struktura wydatków Wrocławia w zł w latach 2019–2022.

ŹRÓDŁO: UMW

Jednym z problemów dotyczących współczesną edukację publiczną jest spadek liczby nauczycieli przedszkolnych i szkolnych. We Wrocławiu od roku szkolnego 2018/2019 do roku szkolnego 2021/2022 odnotowano wzrost wakatów ogółem (w przedszkolach, szkołach podstawowych, zespołach szkolno-przedszkolnych i zespołach szkół podstawowych) o prawie 303 (tab. 6), tj. o 89%.

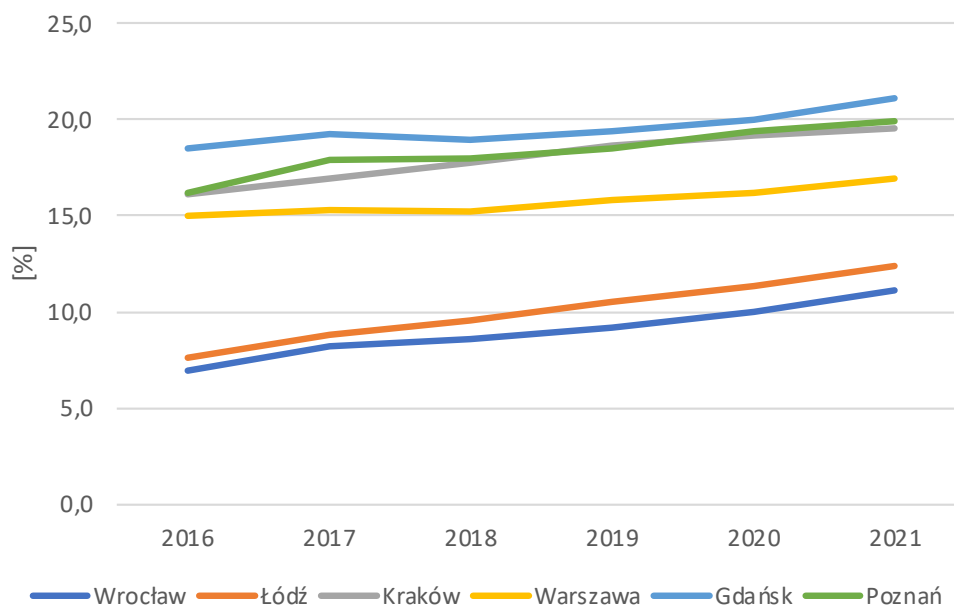
Rodzaj placówki	Liczba wakatów w roku 2018/19	Liczba wakatów w roku 2019/20	Liczba wakatów w roku 2020/21	Liczba wakatów w roku 2021/22
Przedszkola	127,7	103,80	85,69	218,21
Szkoły podstawowe	111,71	130,28	76,01	426,35
Zespoły szkolno- przedszkolne	95,89	82,51	73,50	
Zespoły szkół podstawowych	6,45	4,00	16,50	
RAZEM	341,75 etatów	320,59 etatów	251,70 etatów	644,56 etatów

Tab. 6. Liczba wakatów w publicznych placówkach edukacyjnych we Wrocławiu w latach 2018/2019-2021/2022

ŹRÓDŁO: UMW

Na fali ogólnopolskiego kryzysu edukacji publicznej, który nie omija szkół wrocławskich, obserwuje się rozwój alternatywnych form kształcenia dzieci, w tym w formie szkół prywatnych lub edukacji domowej (Nowakowska, 2021¹⁸; Chmurzyńska, 2022¹⁹). Liczba uczniów szkół podstawowych w placówkach niepublicznych wzrasta z roku na rok. W 2021 r. we Wrocławiu dzieci te stanowiły 11,3% wszystkich uczniów szkół podstawowych. W ciągu ostatnich 5 lat grupa ta zwiększyła się o 4,1 p.p. Większy wynik odnotowała tylko Łódź (4,7%). Równocześnie wg stanu na koniec 2021 r. nauczanie w szkołach podstawowych prywatnych obejmowało ok. 20% wszystkich uczniów w: Gdańsku (21,1%), Poznaniu (19,9%) i Krakowie (19,6%) (ryc. 49).

18 Nowakowska K., „Z polskiej szkoły ratuje się kto może. (...), Dziennik Gazeta prawna, 2021, dostęp: Dziennik Gazeta prawna,
19 Chmurzyńska J., „Tysiące dzieci wybierają edukację domową. Statystyki”, dostęp: <https://domowi.edu.pl/blog/tysiacze-dzieci-wybiera-edukacje-domowa-statystyki/>

Ryc. 49. Udział uczniów szkół podstawowych niepublicznych w ogólnej liczbie uczniów szkół podstawowych w wybranych największych miastach Polski w latach 2016-2021 [%].

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Według danych za rok 2022 w trybie edukacji domowej uczyło się 22 tys. dzieci w całej Polsce (dane wg: Stowarzyszenie Edukacji w Rodzinie²⁰). Skala ta jest wciąż niewielka, jednak określana jest jako nowy istotny trend wschodzący. Kierunek ten zyskał szczególne zainteresowanie jako następstwo doświadczeń pandemicznych. Edukacja domowa i prywatna pozostaną w zasięgu przede wszystkim tych rodzin, których budżety pozwolą na ich finansowanie, w tym poprzez rezygnację z pracy jednego z opiekunów na rzecz kształcenia dzieci w warunkach domowych lub pracę dzięki zarobkom umożliwiającym opłacenie czesnego w prywatnych placówkach edukacyjnych. Fakt nierównomiernego dostępu do potencjalnie wysokiej jakości oferty kształcenia może generować w przyszłości rozwarstwienie społeczeństwa w zakresie poziomu wykształcenia.

20 <http://edukacjadomowa.pl/>

5. OFERTA KULTURALNA MIASTA

„...z punktu widzenia jakości życia, istotny jest dostęp do kultury, a zwłaszcza do zróżnicowanej jej oferty (...) Aby mieszkańcy dobrze czuli się w mieście, muszą mieć stworzone możliwości i szanse (por. *capabilities approach*) [dostępu do oferty kulturalnej], której wykorzystanie (lub sam fakt możliwości wykorzystania) wpłynie na subiektywny dobrostan [społeczeństwa] (Sanetra-Szeliga J., 2017, s. 5621). O potrzebie kultury i atrakcyjnej przestrzeni spędzania czasu wolnego w rozwoju społeczeństwa kreatywnego pisał R. Florida (2010²²). Współcześni mieszkańcy coraz silniej poszukują i doceniają kontakt z kulturą. Uczestnictwo w kulturze przedstawione jest w niniejszym opracowaniu w kontekście funkcjonowania instytucji kultury oraz działań podejmowanych w tej dziedzinie. Jakość tego uczestnictwa wyraża się przede wszystkim w dostępności usług, ich zróżnicowania i odpowiedniego poziomu.

We Wrocławiu 28 instytucji kultury stanowi jednostki prowadzone lub współprowadzone przez samorząd wrocławski (tab. 7). Ponadto ofertę działalności kulturalnej miasta uzupełniają liczne podmioty, w tym prowadzące działalność gospodarczą, instytucje non profit i inne.

Biblioteki, filie i punkty biblioteczne	Miejska Biblioteka Publiczna im. T. Różewicza Wrocławski Dom Literatury
Instytucje muzyczne	Narodowe Forum Muzyki im. W. Lutosławskiego Klub Muzyki i Literatury Wrocławscy Kameraliści Cantores Minores Wratislavienses
Galerie	BWA – Galeria Sztuki Współczesnej Galeria Miejska Galeria Entropia
Muzea	Muzeum Miejskie Wrocławia Muzeum Współczesne Wrocław Muzeum Architektury
Centra i kluby kultury	Centrum Kultury Agora Centrum Kultury Wrocław-Zachód Centrum Kultury Zamek Ognisko Kultury Plastycznej im. E. Gepperta Ośrodek Działań Twórczych Światowid Wrocławski Klub Anima Klub Pod Kolumnami Ośrodek Działań Artystycznych Firlej Ośrodek Postaw Twórczych Wrocławski Klub Formaty Wrocławski Instytut Kultury
Teatry ²³	Teatr Muzyczny Capitol Wrocławski Teatr Lalek Wrocławski Teatr Współczesny im. M. i E. Wiercińskich
Inne	Strefa Kultury Wrocław Ośrodek „Pamięć i Przyszłość” Instytut J. Grotowskiego

Tab. 7. Instytucje kultury, których organizatorem lub współorganizatorem jest miasto Wrocław

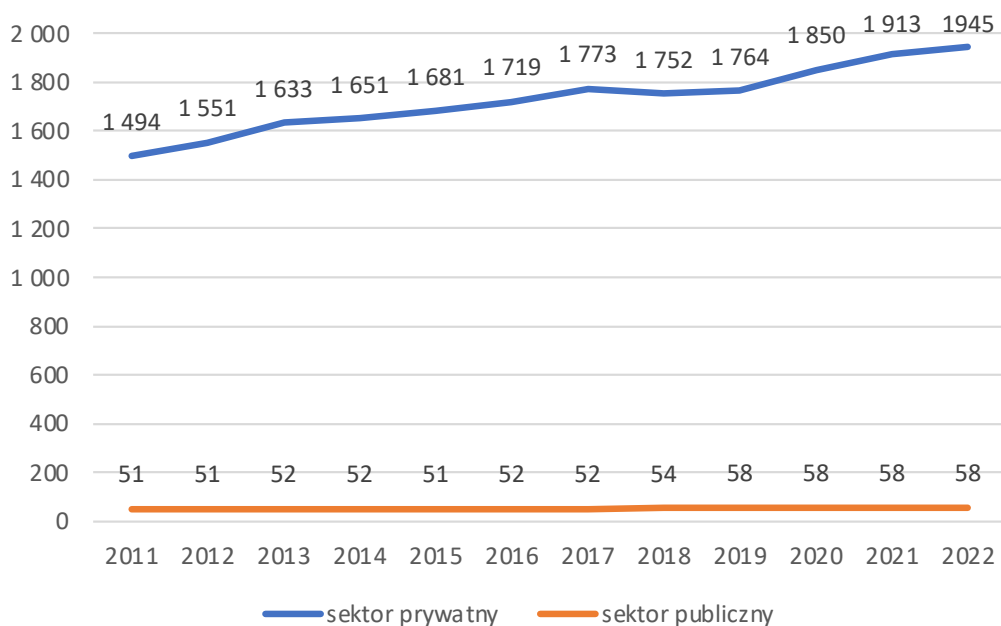
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

²¹ Sanetra-Szeliga J., „Kultura jako element składowy jakości życia w mieście”, *Kultura i Rozwój* 1(2), 2017, s. 46-59.

²² Florida R., „Narodziny klasy kreatywnej”, Warszawa: Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, 2010.

²³ Opera Wrocławska stanowi jednostkę samorządową prowadzoną przez Województwo Dolnośląskie i Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podmioty gospodarki narodowej, zajmujące się kulturą (sekcja R wg PKD 2007), stanowią 1,5% wszystkich przedsiębiorstw we Wrocławiu i jest to udział podobny do pozostałych największych miast w Polsce oraz względem lat ubiegłych. W 2022 r. we Wrocławiu funkcjonowało 2 062²⁴ podmiotów zajmujących się działalnością kulturalną (27,2% wszystkich podmiotów sekcji R w woj. dolnośląskim). Około 97,1% stanowił sektor prywatny (1 945 podmiotów). Liczba podmiotów sekcji R ulegała we Wrocławiu powolnemu wzrostowi. Działalność kulturalna rozwija się głównie w sektorze prywatnym (ryc. 50).

Ryc. 50. Podmioty gospodarki narodowej sekcji R (wg PKD 2007) we Wrocławiu w podziale na sektory własności w latach 2011-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Zarówno sektor prywatny, jak i publiczny działa na rzecz kreowania wydarzeń kulturalnych w mieście. Do wydarzeń, które w ostatnich latach miały istotny wpływ na działalność kulturalną Wrocławia należały w szczególności:

- przyznanie tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2016 (ESK 2016),
- ograniczenia, w tym okresowe zamknięcie, dostępności instytucji i działań związanych z kulturą w związku z pandemią koronawirusa COVID-19 (2020-2021).

W ramach koordynacji samorządowych działań związanych z kulturą oraz na rzecz kultury, wypracowano 2 dokumenty strategiczne:

- Dokument Programowy Rozwoju Kultury w perspektywie 2020+ Kultura – Obecna!²⁵,
- Wrocławskie Standardy Dostępności Kultury i Wydarzeń²⁶.

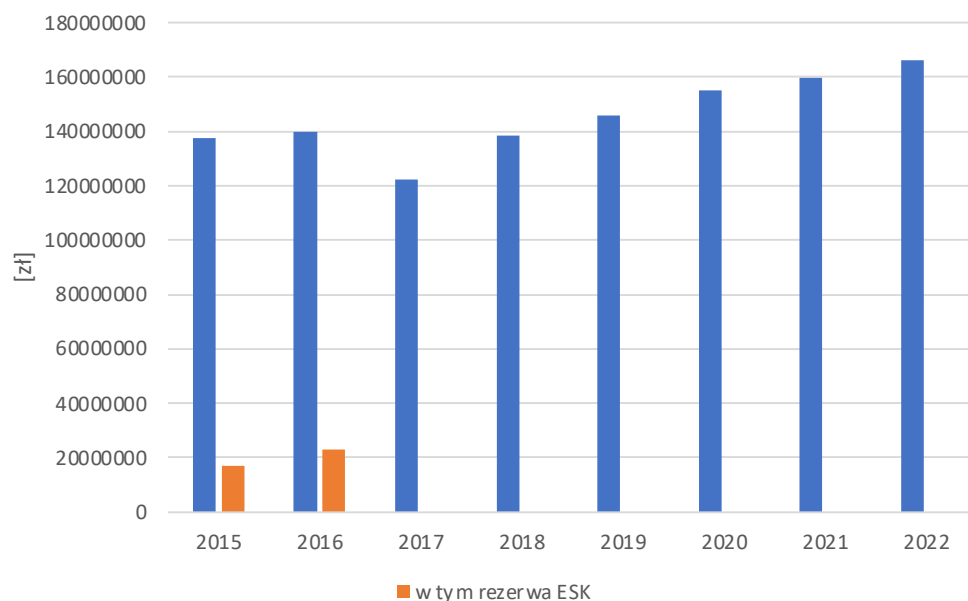
W 2022 r. gmina Wrocław wydała na kulturę 166,2 mln zł (ryc. 51). Dotacja bieżąca rośnie systematycznie z roku na rok i osiągnęła wartość wyższą niż w czasie uwzględniania w wydatkach rezerwy ESK.

²⁴ Suma podmiotów sektora prywatnego i publicznego nie odpowiada tej liczbie ze względu na braki w danych zgłaszanych do GUS (przykładowo: niepodanie przez podmiot informacji o formie własności)

²⁵ Na podstawie Zarządzenia nr 10012/18 Prezydenta Wrocławia z dn. 28 czerwca 2018 r.

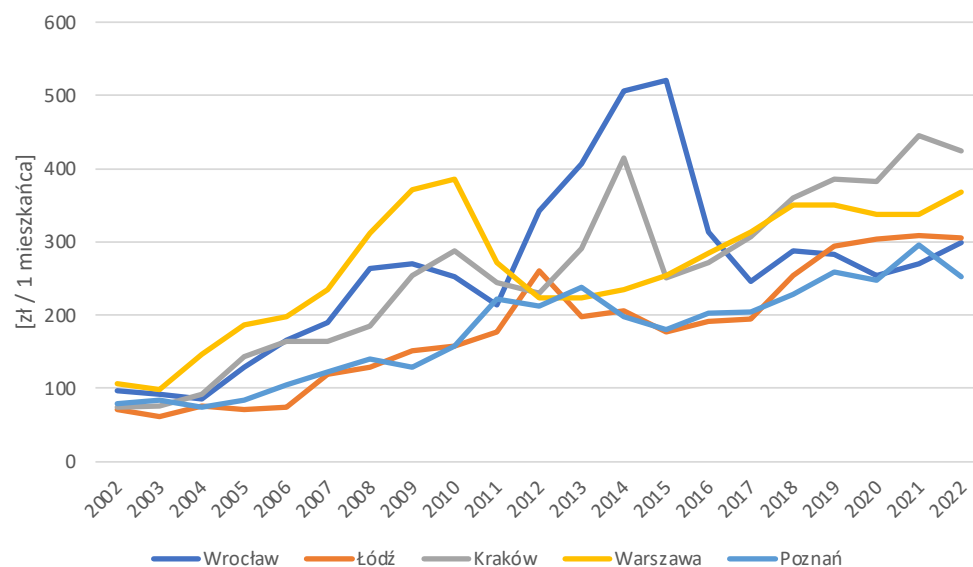
²⁶ Na podstawie Zarządzenia nr 5201/21 Prezydenta Wrocławia z dn. 14 maja 2021 r.

GUS ujmuje wydatki budżetu gmin i powiatów dotyczących kultury jako łączne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego. Wydatki te w przeliczeniu na 1 mieszkańca we Wrocławiu znacznie wzrosły w latach 2010-2015. Wartość tego wskaźnika w 2015 r. osiągnęła najwyższy poziom w skali kraju, a po 2015 r. spadała (ryc. 52). Miało to związek z wydatkowaniem dodatkowych funduszy związanych z organizacją ESK 2016. Od 2017 r. zauważa się względnie stabilny proces wydatkowania z budżetu środków finansowych na działalność związaną z kulturą i ochroną zabytków.

Ryc. 51. Wysokość środków finansowych w zł przeznaczanych na kulturę (dotacja bieżąca) w gminie Wrocław w latach 2015-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

Ryc. 52. Wydatki publiczne na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego w największych miastach Polski w latach 2002-2022 [zł/1 mieszkańca].

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

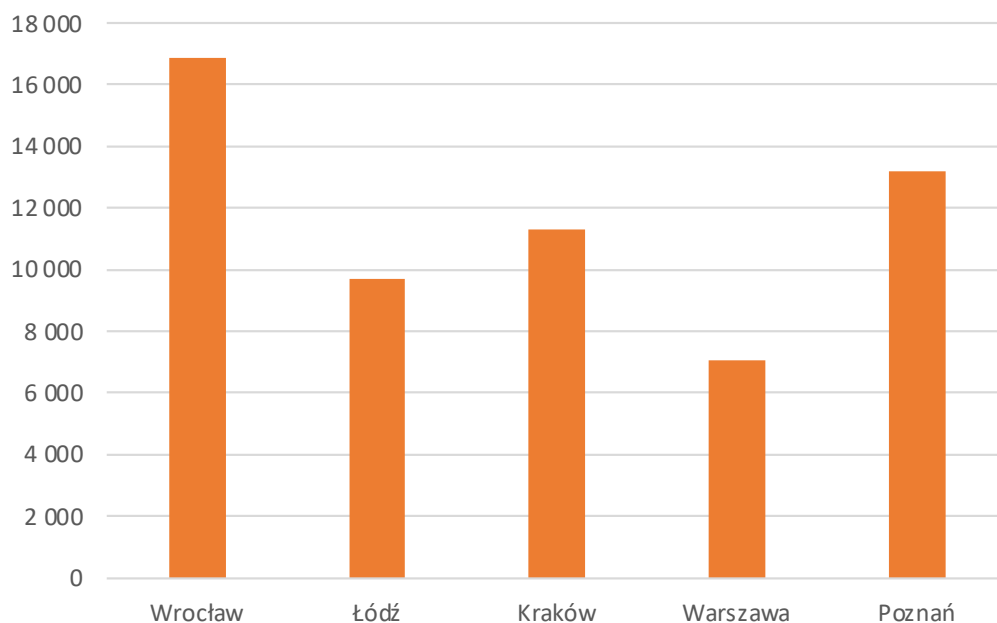
Analizując politykę największych miast w tej dziedzinie zauważa się, że każdy z ośrodków realizuje autonomiczną praktykę zwiększania wydatków na kulturę, w tym także wynikającą

z warunków procesów inwestycyjnych (w Warszawie miały miejsce dwa szczyty wydatkowania, na podobnym poziomie; w Krakowie w ciągu ostatnich 15 lat pojawiły się 3 piki wydatków w odstępach kilkuletnich).

Kluczowe znaczenie w procesie wydatkowania mają inwestycje. We Wrocławiu w latach 2013-2015 wydatki majątkowe inwestycyjne stanowiły ponad połowę wszystkich wydatków poniesionych na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego (184,64 mln zł w 2014 r., 177,99 mln zł w 2015 r.). Kwota, jaką gmina Wrocław przeznaczyła na inwestycje w ciągu ostatniej dekady, zrealizowano w 75% w latach 2012-2015. Proces ten miał bezpośredni związek z inwestycjami o skali ponadlokalnej, w tym budowy Narodowego Forum Muzyki (2007-2015) oraz rozbudowy Teatru Muzycznego Capitol (2007-2013). Według danych GUS 2022 r. wydatki inwestycyjne stanowiły 14,3% (28,8 mln zł) w wydatkach na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego ogółem.

5.1 Literatura, czytelnictwo

We Wrocławiu funkcjonuje 40 jednostek bibliotecznych publicznych oraz 74 biblioteki i filie niepubliczne. Miejska Biblioteka Publiczna im. T. Różewicza we Wrocławiu posiada 38 filii, w tym 1 Multicentrum – interaktywne centrum edukacyjne oraz Centrum Biblioteczno-Kulturalne FAMA. Zasób bibliotek innych niż publiczne dotyczy głównie bibliotek pedagogicznych, naukowych oraz fachowo-beletrystycznych. Według GUS w 2022 r. na 1 bibliotekę publiczną we Wrocławiu przypadało 16 852 mieszkańców. Jest to wartość najwyższa wśród największych miast Polski (ryc. 53).

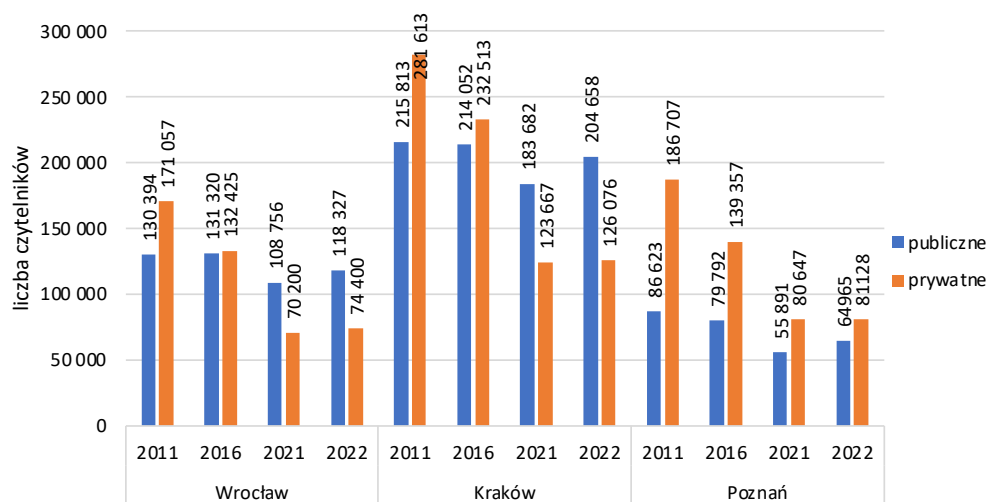

Ryc. 53. Liczba mieszkańców przypadająca na 1 bibliotekę publiczną w największych miastach Polski w 2022 r..

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Równocześnie liczba czytelników od lat utrzymuje się na podobnym poziomie i jest to trend

ogólnokrajowy (por.: Zasacka Z., Chymkowski R., 2022²⁷). Od lat obserwuje się względnie stabilną liczbę użytkowników bibliotek, z okresowym wahaniami zmian w ciągu ostatnich kilku lat (2019-2021). Analogiczne zmiany zaobserwowano we wszystkich branych pod uwagę ośrodkach. W roku 2019 nastąpił chwilowy wzrost liczby czytelników, a w roku kolejnym – istotny spadek, 2021 r. stanowił okres powrotu do równowagi. 2020 r. był jednak rokiem wybuchu pandemii, kiedy korzystano przede wszystkim z rozwiązań cyfrowych. W 2022 r. liczba czytelników w bibliotekach i filiach publicznych we Wrocławiu wynosiła 118 327, a w innych niż publiczne – 74 400 (ryc. 54).

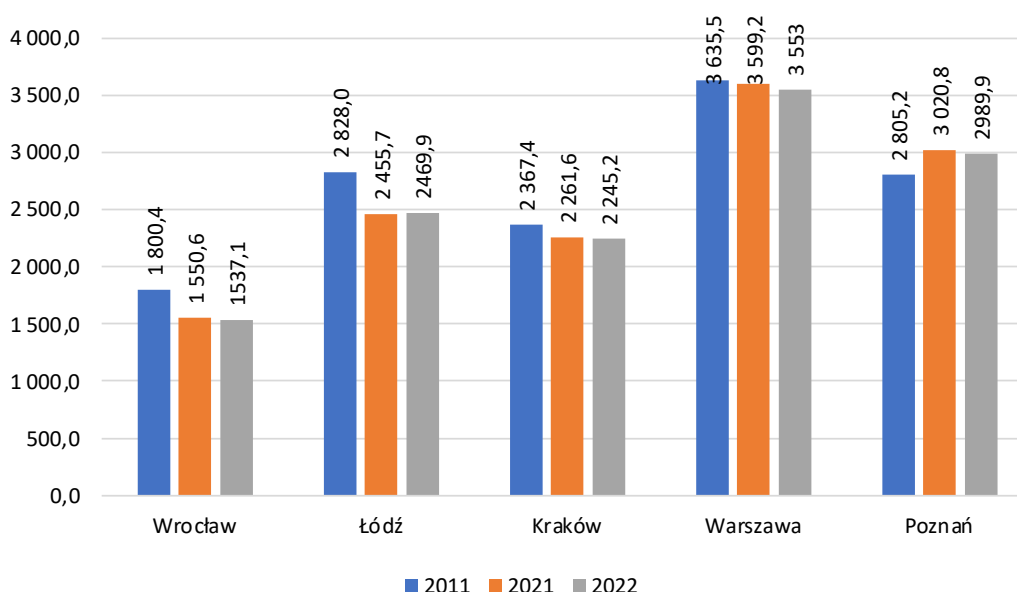

Ryc. 54. Liczba czytelników w ciągu roku w bibliotekach publicznych i prywatnych w wybranych miastach w latach 2011, 2016, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Biblioteki wrocławskie dysponują księgozbiorem w liczbie 1 036 121 pozycji wydawniczych. W 2022 r. odsetek zbiorów specjalnych wynosił 12,1% (audiobooki, filmy, muzyka, multimedia edukacyjne, gry planszowe). W ciągu ostatniej dekady liczebność zbioru we Wrocławiu uległa zmniejszeniu, w tym na 1000 mieszkańców w 2022 r. przypadało 1 537,1 pozycji księgozbioru (ryc. 55). Jednocześnie należy podkreślić, że księgozbiór jest uaktualniany. Co roku dokonuje się zakupów nowych książek (w 2022 r.: ponad 32 tys.; ponad 12,5 tys. nowych pozycji w ramach darów) oraz zbiorów specjalnych (w 2022 r.: zakup niespełna 2,5 tys.; ponad 800 nowych pozycji w ramach darów).

27 <https://www.bn.org.pl/download/document/1656416398.pdf>

Ryc. 55. Wielkość księgozbioru w bibliotekach publicznych wybranych miast Polski na 1000 mieszkańców (2011, 2021, 2022).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Współczesne biblioteki, w tym wrocławskie, poszerzają zakres swojej działalności, w celu pełnienia roli multifunkcjonalnej instytucji kultury. Coraz większe znaczenie oraz szanse na przyciągnięcie użytkowników dają organizowane festiwale, warsztaty oraz inne działania kulturalno-społeczne. Do istotnych aspektów ułatwienia użytkowania zbiorów bibliotecznych należy włączenie zasobu bibliotecznego w zintegrowany system ALEPH, a od listopada 2022 r. w nowy system ALMA oraz zainstalowanie multiwyszukiwarki PRIMO, które umożliwiają zdalne przeszukiwanie zasobów. Ponadto Miejska Biblioteka Publiczna zapewnia zdalny dostęp do zasobów (ebooków, audiobooków, podcastów) na różnych platformach, w tym od 2021 r. na Empik GO.

Nie obserwuje się widocznej efektywności procesów unowocześnienia formatu i zasobu bibliotecznego w postaci zwiększenia liczby czytelników. Problem ten ma wymiar ogólnokrajowy (na podstawie danych GUS).

We Wrocławiu nie tylko instytucje biblioteczne działają na rzecz rozwoju czytelnictwa. Organizowane są również cykliczne spotkania związane z rynkiem wydawniczym. Wrocławską marką kultury w obrębie czytelnictwa to Wrocławskie Targi Dobrych Książek.

5.2 Teatr

Według danych GUS spośród 12 teatrów publicznych działających na terenie woj. dolnośląskiego, 7 znajduje się we Wrocławiu. W przypadku miast więcej tego typu instytucji znajduje się w Warszawie i Krakowie (tab. 8).

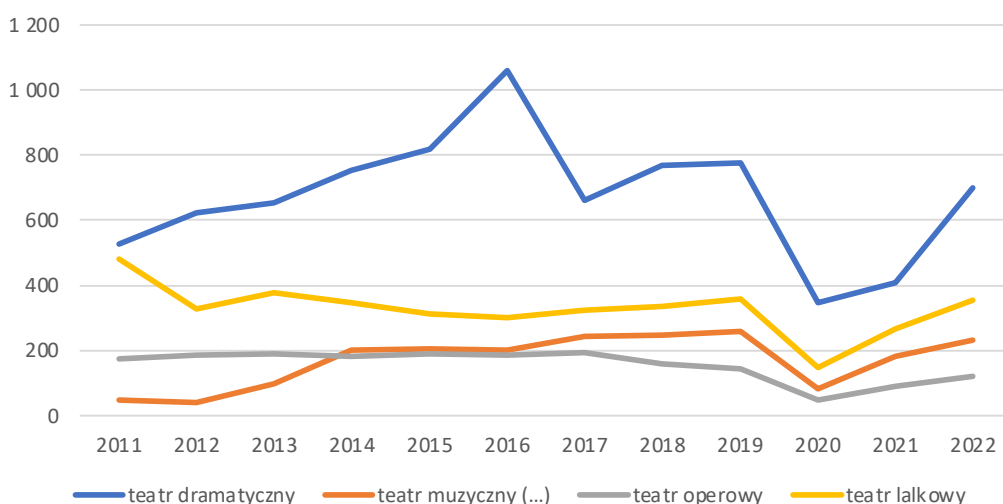
		Warszawa	Wrocław	Kraków	Poznań
1.	teatr dramatyczny	16	3	11	3
2.	teatr muzyczny rozrywkowy, operetka – teatru tańca, baletu, musicalu	3	2	2	2
3.	teatr operowy	3	1	1	1
4.	teatr lalkowy	4	1	1	1
	SUMA	26	7	16	7

Tab. 8. Obiekty teatralne w wybranych miastach w roku 2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS.

Ponadto we Wrocławiu funkcjonują prywatne jednostki organizujące przedstawienia teatralne, które poszerzają podstawową ofertę kulturalną w mieście. Tym niemniej analiza szczegółowa dotyczy tylko instytucji publicznych, które publikują sprawozdania ze swej działalności.

W ramach działania 9 teatrów publicznych we Wrocławiu zauważono systematyczny wzrost liczby wystawianych widowisk w okresie 2011 – 2016, szczególnie w ramach teatrów dramatycznych. Okres ten wiąże się bezpośrednio z czasem przygotowań do ESK 2016. Załamanie trendu w 2020 roku wynika z ograniczeń działalności w związku z pandemią COVID-19. W 2021 r. zaobserwowano powolny powrót do zwiększenia liczby wystawianych spektakli, mający kontynuację w 2022 r. (ryc. 56).

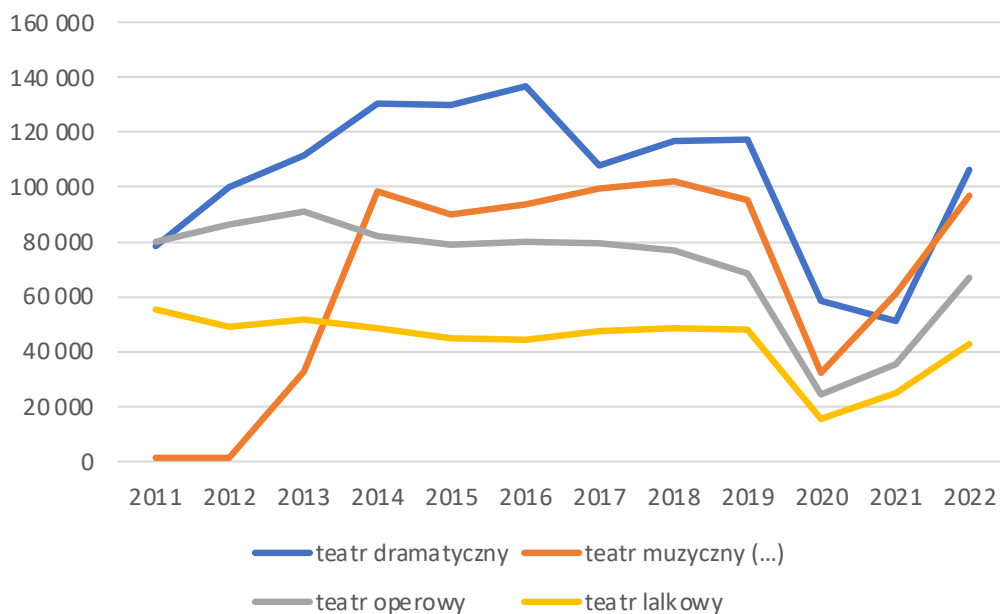

Ryc. 56. Liczba widowisk stałych w salach teatralnych we Wrocławiu w latach 2011-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W latach ubiegłych najchętniej widzowie wybierali spektakle w teatrach dramatycznych. Od roku 2014 silną konkurencją pozostają teatry muzyczne, z teatrem Capitol na czele. W wymiarze jednostkowym to Capitol przyciąga najwięcej widzów teatralnych w mieście. W 2022 r. pod względem popularności wśród widzów na pierwszym miejscu uplasowała się kategoria teatry dramatyczne, a na drugim – teatry muzyczne. Względnie stabilnym popytem cieszą

się teatry lalkowe. W ramach subsydiowania dostępu do oferty kulturalnej wrocławskich teatrów, w czasie ich okresowego zamknięcia (2020-2021), zapewniano równolegle dostęp do wydarzeń w wersji online. Forma ta przyciągnęła szczególnie zainteresowanych ofertą teatru muzycznego Capitol (ryc. 57, tab. 9).

Ryc. 57. Liczba widzów wydarzeń teatralnych we Wrocławiu w latach 2011-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	2019		2020		2021		2022	
	A	B	A	B	A	B	A	B
Teatr muzyczny Capitol	89555		32093	368368	64982	641723	103 679	1 961
Wrocławski Teatr Lalek	47807		15543	95000	23422	17751	48 067	
Wrocławski Teatr Współczesny	19223		7901	10770	9343	600	16 148	
Instytut im. J. Grotowskiego	3750		1295	16818	2684	3274	4 311	243

A - l. odwiedzających

B - l. widzów online

Tab. 9. Liczba odwiedzających najpopularniejsze instytucje teatralne we Wrocławiu w latach 2019-2022

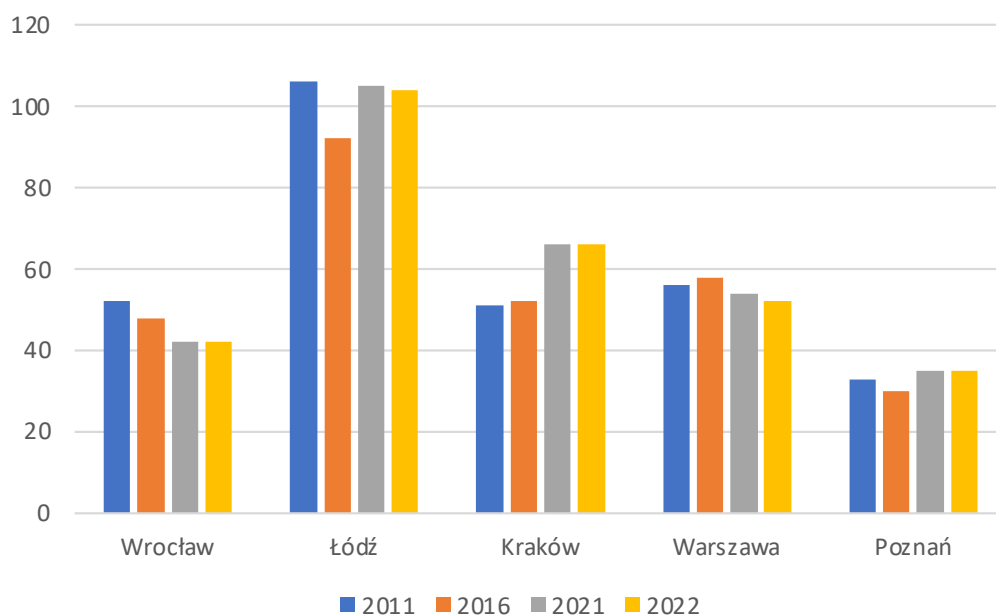
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE UMW

We Wrocławiu odbywa się jeden z najważniejszych festiwali teatralnych w Polsce: Międzynarodowy Festiwal Teatralny DIALOG. W 2021 r. przypadła jubileuszowa, 10. edycja wydarzenia. Oprócz Festiwalu, głównymi markami kultury teatralnej we Wrocławiu są:

- Teatr Muzyczny Capitol,
- Przegląd Piosenki Aktorskiej.

5.3 Kino

W 2022r. Wrocław dysponował 9 kinami, w tym 79 salami kinowymi oraz 16 206 miejscami na widowni. Liczba kin w największych miastach Polski była dość stabilna, zmieniała się natomiast ich dostępność wewnętrzna i profil sal. Cyklicznie wzrastała liczba sal z mniejszą liczbą miejsc. Do 2019 r. obserwowano powolny przyrost liczby seansów. Równocześnie Wrocław wykazuje jedną z niższych wartości liczby mieszkańców na 1 miejsce w kinie, a co więcej tendencja w tej dziedzinie jest spadkowa (ryc. 58). Przekłada się to na zwiększenie dostępności miejsc dla potencjalnej widowni.

Ryc. 58. Liczba ludności na 1 miejsce w kinach stałych w największych miastach Polski w latach: 2011, 2016, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

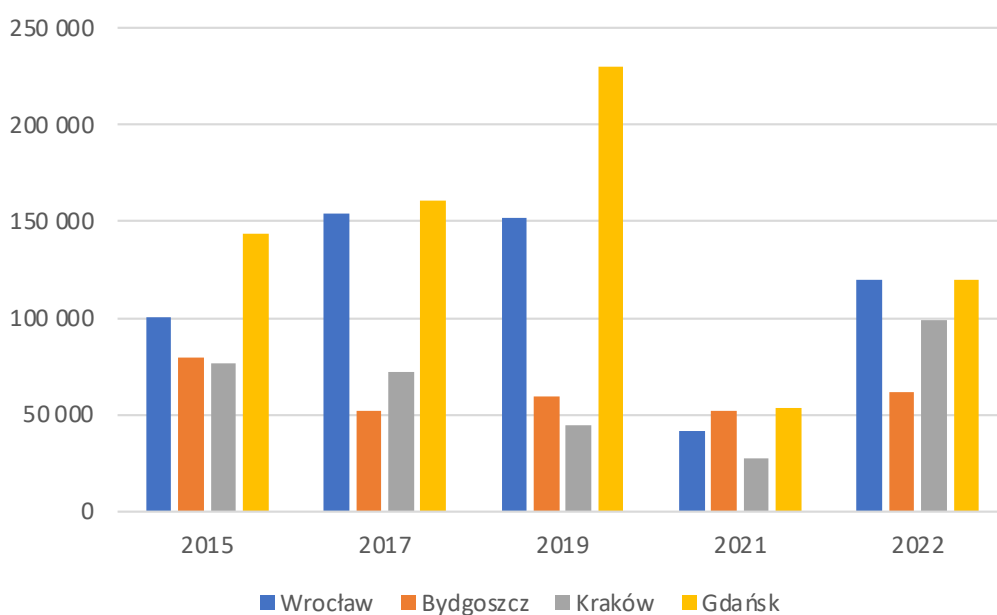
Liczba widzów w kinach kształtowała się na podobnym poziomie w największych miastach Polski; stabilnie wzrastała w latach 2013-2019. W roku 2020 nastąpiło załamanie trendu (w związku z obostrzeniami pandemicznymi), a w kolejnym miało miejsce istotne odbicie w kierunku powrotu do stanu sprzed pandemii. W 2022 r. wrocławskie kina odwiedziło 2,15 mln widzów – wciąż mniej niż w 2019 r. (3,2 mln), ale więcej niż w 2020 r. (mniej niż 1 mln) i 2021 r. (1,4 mln). Wrocławską marką kultury w dziedzinie kina jest Międzynarodowy Festiwal Filmowy Nowe Horyzonty.

5.4 Instytucje muzyczne

Gmina Wrocław posiada filharmonię: Narodowe Forum Muzyki im. W. Lutosławskiego (NFM). Instytucja powstała w 2014 z połączenia Międzynarodowego Festiwalu Wroclavia Cantans i Filharmonii Wrocławskiej.

Od momentu uruchomienia NFM filharmonia wrocławska stała się jedną z najpopularniejszych tego typu instytucji w Polsce. Już po pierwszym roku od otwarcia (04.09.2015), w latach

2016-2020 przyciągała więcej słuchaczy niż filharmonia warszawska. Po roku 2019, mimo spadku liczby słuchaczy (w związku z obostrzeniami pandemicznymi), NFM nadal utrzymało pozycję krajowego lidera w liczbie odbiorców. W 2022 r. popularność NFM pod względem liczby słuchaczy przerosła również popularność Filharmonii Gdańskiej. Co więcej, obie instytucje wykazują od kilku lat największą liczbę realizowanych koncertów i przedstawień (ryc. 61).

*Liczba słuchaczy liczona w stałych salach.

Wg UMW szacunkowa liczba słuchaczy NFM we Wrocławiu wynosiła w roku 2019: 233 228, w 2020: 60 121 (stacjonarnie) + 893 600 (online), w 2021: 76 604 (stacjonarnie) + 906 800 (online).

Ryc. 59. Liczba słuchaczy* w najpopularniejszych filharmoniach w Polsce w latach: 2015, 2017, 2019, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Marki kultury w dziedzinie muzyki:

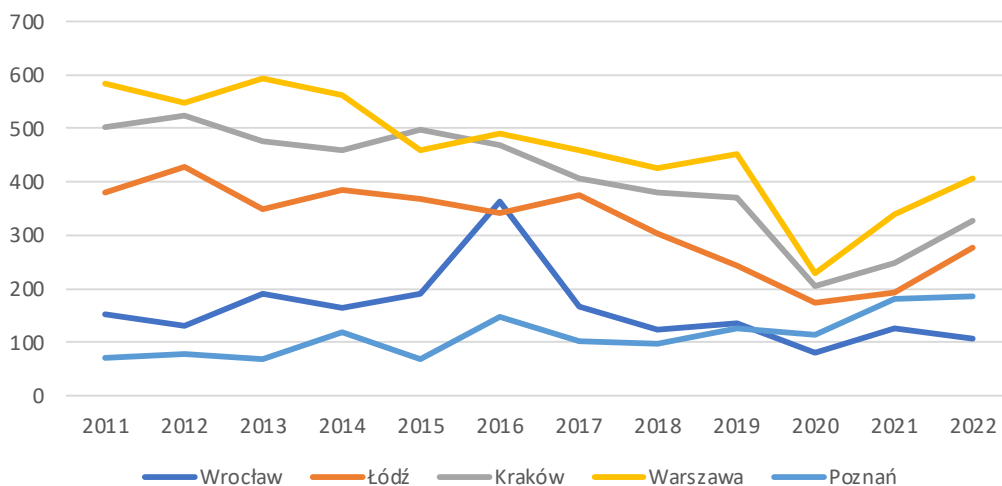
- Narodowe Forum Muzyki,
- Międzynarodowy Festiwal Wroclavia Cantans,
- festiwale Vertigo Summer Jazz i Vertigo Summer Blues,
- festiwal Jazz nad Odrą.

5.5 Galerie sztuki

Wrocław posiada jedną z najliczniejszych sieci galerii sztuki wśród miast polskich. W 2022 r. ich liczba wynosiła 15. Więcej tego typu instytucji znajduje się w Krakowie, Warszawie oraz Łodzi, przy czym to we Wrocławiu ponad połowa z nich należy do sektora publicznego (w Warszawie 34%, w Krakowie – 35%).

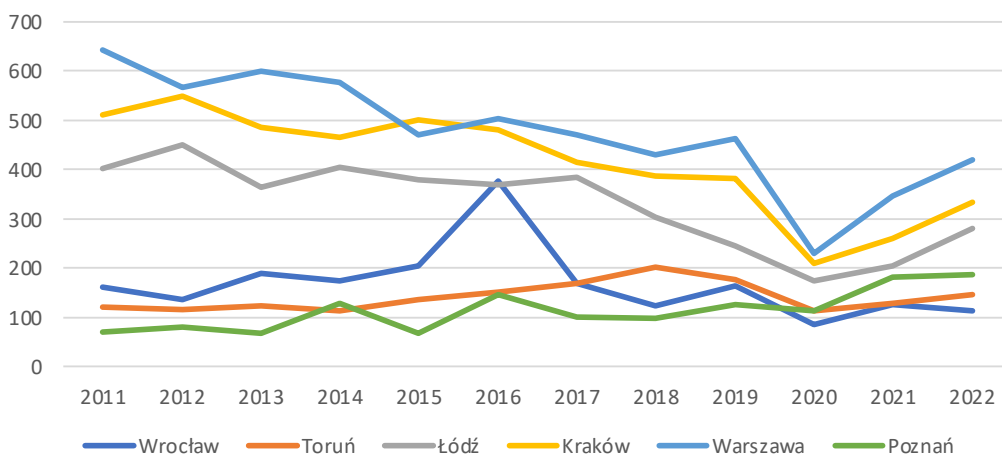
Wrocław znajduje się w grupie miast polskich z największą liczbą wystaw krajowych i ekspozycji, na 5. pozycji (ryc. 60). Liczba wystaw w mieście waha się w przedziale od 124 do 190

w ujęciu rocznym, a w roku organizacji ESK 2016, liczba ta wzrosła niemal dwukrotnie, do 378. Podobny trend cechował liczbę przygotowanych ekspozycji (ryc. 61).

Ryc. 60. Miasta z największą liczbą wystaw krajowych w latach 2011-2022.

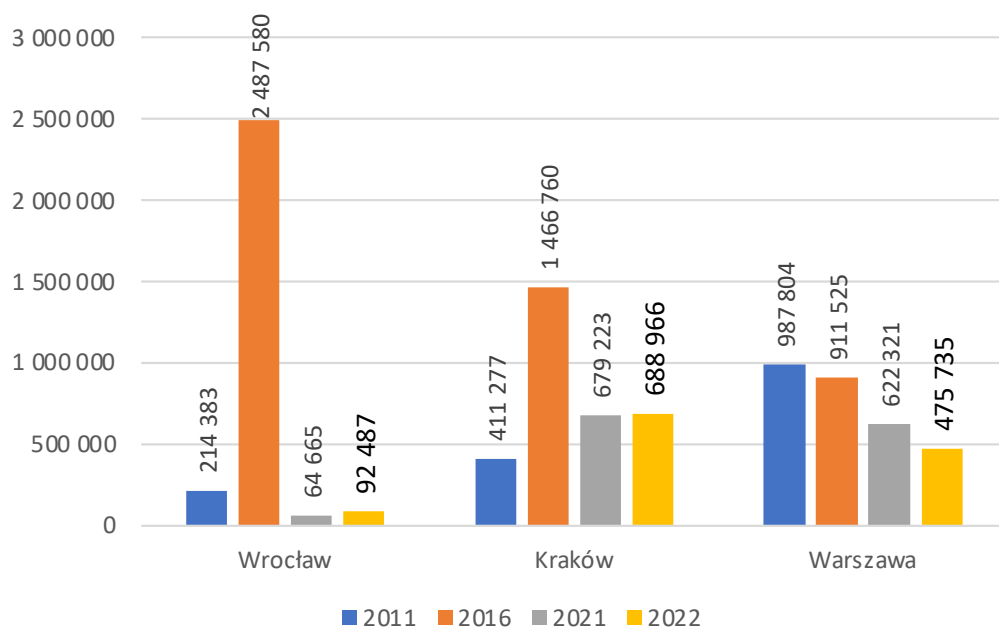
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 61. Miasta z największą liczbą ekspozycji krajowych w galeriach sztuki w latach 2011-2022).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Wrocławskie galerie sztuki generują ponadprzeciętne zainteresowanie tego typu ofertą. Bardzo dużym zainteresowaniem cieszyły się wydarzenia związane z ESK 2016 (w latach 2015-2016 wystąpił szczyt liczby zwiedzających galerie), podczas których liczba zwiedzających wzrosła do prawie 2,5 mln osób w roku 2016 (najwyższy wskaźnik w kraju w ciągu ostatnich kilkunastu lat). Poza okresem działań związanych z ESK, zainteresowanie galeriami sztuki we Wrocławiu kształtowało się na różnicowanym poziomie. W okresie pomiędzy 2016 r. (organizacja ESK) a 2019 (ostatni rok bez obostrzeń pandemicznych), liczba zwiedzających nie spadała poniżej 80 tys. (ryc. 62). Po wprowadzeniu obostrzeń pandemicznych widzowie mieli możliwość korzystania z usług galerii sztuki zdalnie (tab. 10).

Ryc. 62. Liczba odwiedzających w wybranych miastach w latach 2011, 2016, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	2019		2020		2021		2022	
	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online
BWA Wrocław – Galeria Sztuki Współczesnej	47 503		42 332	46 022	14 353	3 981	30 353	349
Galeria Miejska	18 555		1 544	14 100	2 738	-	11 311	-
Galeria Entropia	6 198		1 495	294 535	1 469	9 232	2 688	-

Tab. 10. Liczba widzów najważniejszych galerii we Wrocławiu (okres 2019-2022)

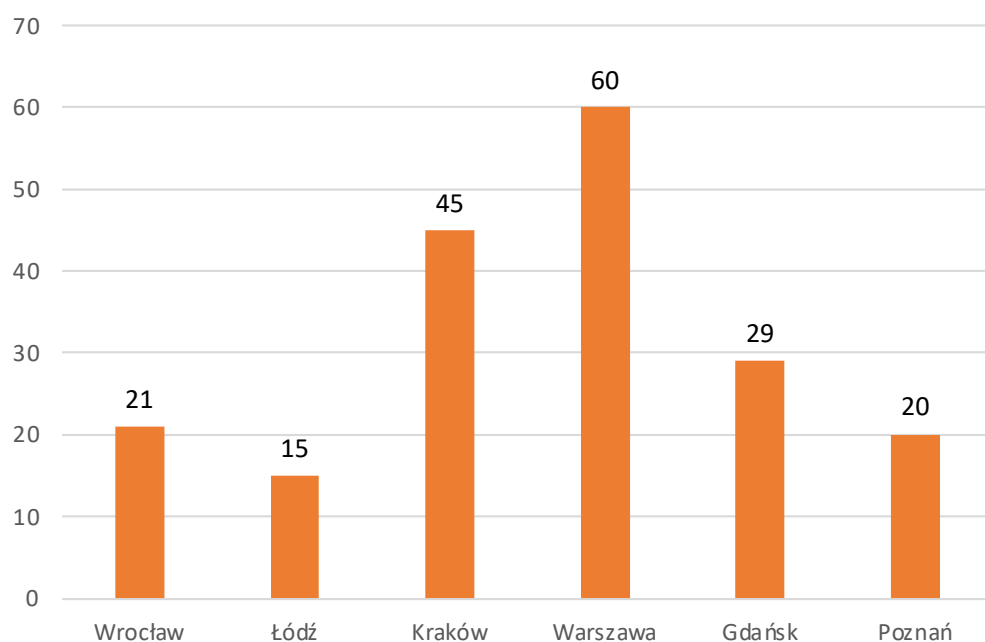
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

Marki kultury w dziedzinie galerii sztuki:

- Centrum Sztuki WRO,
- Biennale WRO.

5.6 Muzea

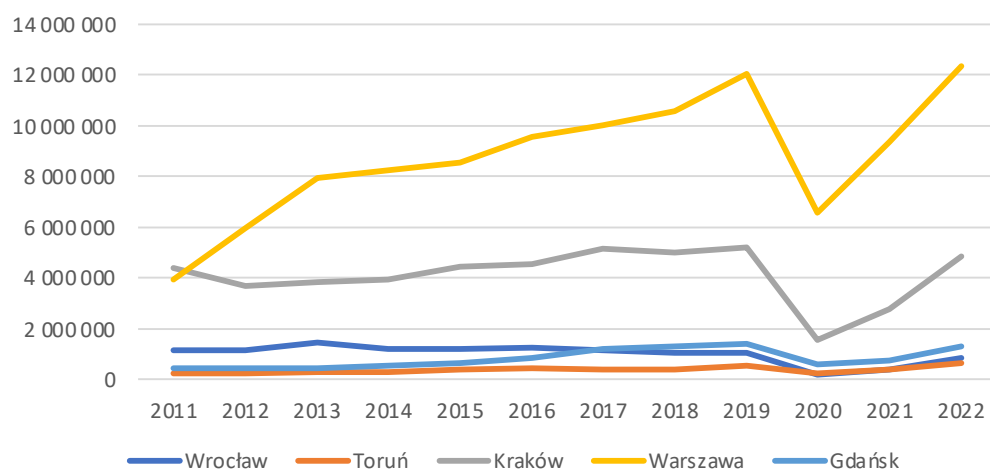
Wrocław dysponuje 21 muzeami i 12 oddziałami muzealnymi. Większą liczbę tych instytucji posiada Warszawa, Kraków i Gdańsk (ryc. 63).

Ryc. 63. Miasta w Polsce z największą liczbą muzeów i oddziałów muzealnych łącznie (2022 r.).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Według danych GUS, wrocławskie muzea utrzymywały względnie stałą liczbę odwiedzających, na poziomie 1,0-1,2 mln w ciągu roku przed wybuchem pandemii COVID-19. W roku 2020 muzea odwiedziło znacząco mniej osób. W latach 2021-2022 zaobserwowano powolne zmiany w kierunku powrotu do poziomu sprzed pandemii (ryc. 64). W ramach uzupełnienia ograniczonej dostępności do oferty stacjonarnej w latach 2020-2021 uruchomiono możliwość zwiedzania wystaw online. Najwięcej uczestników w trybie zdalnym przyciągnęło Muzeum Architektury. W trybie stacjonarnym najpopularniejsze pozostaje Muzeum Miejskie Wrocławia (tab. 11).

Ryc. 64. Liczba zwiedzających w miastach z najpopularniejszą ofertą muzealną w Polsce w latach 2011-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	2019		2020		2021		2022	
	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online
Muzeum Miejskie Wrocławia	192 127		48 470	23 881	68 734	44 393	143 094	
Muzeum Współczesne Wrocławia	38 930		16 562	97 096	17 767	18 804	29 350	
Muzeum Architektury	42 495		8 843	106 757	16 055	168 954	41 139	8 931

Tab. 11. Liczba widzów muzeów miejskich we Wrocławiu w latach 2019-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

Wrocławskie muzea dysponują 67% zasobu muzealiów²⁸ znajdujących się w woj. dolnośląskim i 6% zasobu krajowego (GUS, 2022).

Pozostałe muzea, ważne w sieci muzealnej Wrocławia:

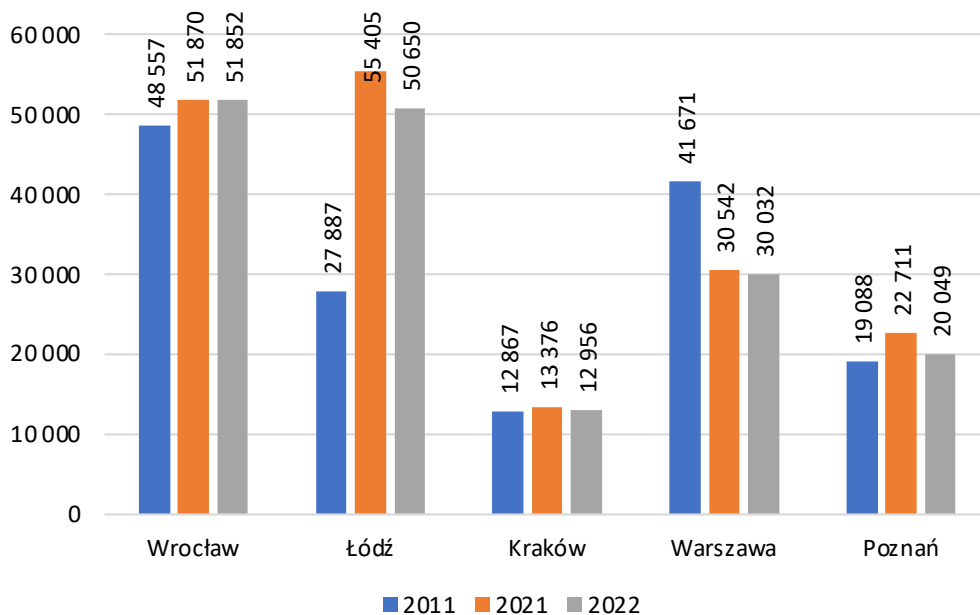
- Muzeum Narodowe z Panoramą Racławicką,
- Muzeum Sztuki Współczesnej,
- Muzeum Poczty i Telekomunikacji,
- Muzeum Archidiecezji Wrocławskiej.

5.7 Kluby i ośrodki kultury

Wrocław dysponuje siecią lokalnych ośrodków kultury²⁹, które, obok bibliotek, mają za zadanie wspieranie rozwoju i edukacji w zakresie kultury na poziomie lokalnym. Ośrodki te prowadzą działania w zakresie animacji społeczno-kulturalnej, edukacji kultury i promocji wydarzeń artystycznych. Łączna liczba różnego rodzaju ośrodków kultury we Wrocławiu wynosi 13, z czego 3 w sektorze prywatnym. Dla porównania w Poznaniu liczba ośrodków kultury jest ponad dwukrotnie większa (27), w Warszawie i Krakowie jest ich ponad 60. Liczba ośrodków ma swoje przełożenie na ich dostępność, mierzoną liczbą osób przypadających na 1 ośrodek. Dostępność ośrodków kultury we Wrocławiu uległa zmniejszeniu w ciągu ostatniej dekady, ze względu na brak zwiększenia liczby jednostek wobec stale rosnącej liczby ludności. Z wysokiego, w skali największych miast, obciążenia na poziomie 48,6 tys. mieszkańców przypadających na 1 ośrodek kultury, wartość wskaźnika wzrosła do liczby niespełna 52 tys. osób na 1 ośrodek (wzrost o 6,8% w ciągu dekady) (ryc. 65).

²⁸ W pozycjach inwentarzowych.

²⁹ Należy przez to rozumieć: publiczne centra kultury, domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice.

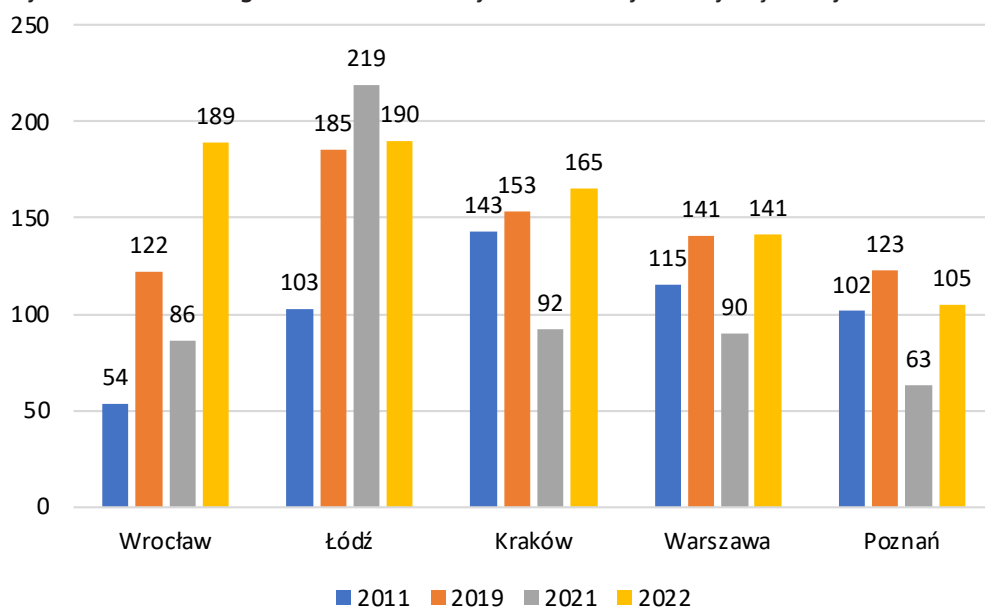

*Placówka kultury – centrum kultury, dom kultury, ośrodek kultury, klub, świetlica

Ryc. 65. Liczba osób przypadających na 1 placówkę kultury* w największych miastach Polski w latach 2011, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

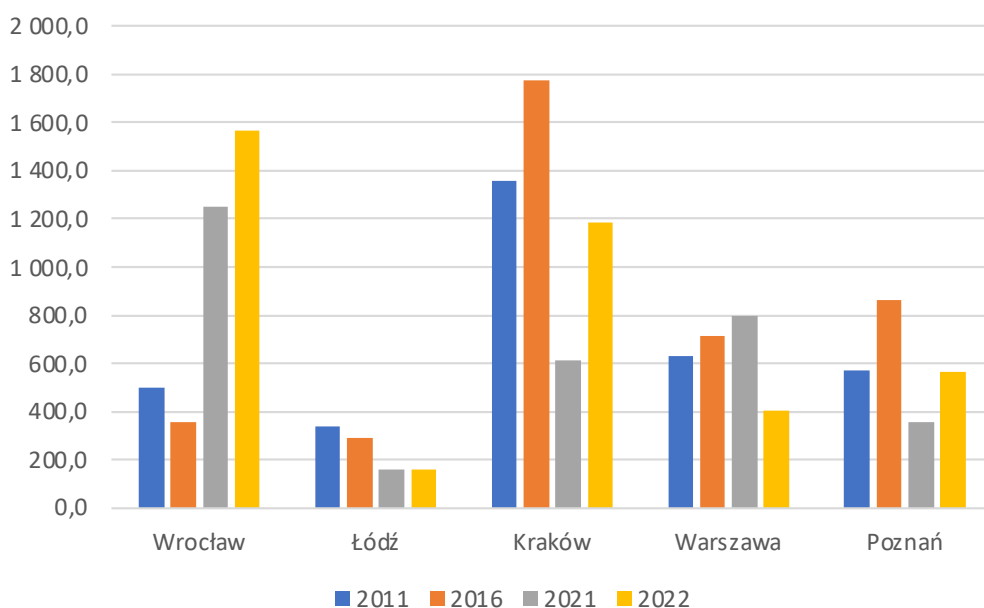
Liczba instytucji świadczy o potencjalnej dostępności, ale już nie o samej jakości oferty. W ujęciu bezwzględnym we Wrocławiu instytucje organizują zbliżoną liczbę imprez, co w Łodzi i Poznaniu i rośnie ona z roku na rok. Średnia liczba imprez organizowana przez 1 ośrodek kultury we Wrocławiu w 2022 r. była na równi ze średnią liczbą organizowanych w Łodzi i wyższa niż w innych branych pod uwagę miastach. Warto uwzględnić, że lata 2020 i 2021 to czas ograniczeń działalności instytucji w związku z pandemią oraz wychodzenia z nich, co wiąże się z pewnymi wahaniami w prezentowanej ofercie kulturalnej w ciągu ostatnich lat, w tym zawieszania i ograniczania ofert stałych w niektórych instytucjach (ryc. 66).

Ryc. 66. Średnia liczba imprez organizowana przez 1 instytucję w latach 2011, 2019, 2021, 2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W ślad za zwiększaniem oferty działalności instytucji kultury, udaje się pozyskiwać coraz więcej uczestników tych wydarzeń. Ich liczba zaczęła wzrastać w okresie trwania ESK 2016 i trend się utrzymuje. W 2022 r. liczba uczestników imprez ośrodków kultury we Wrocławiu wyniosła 1 054 233, co stanowiło wartość wyższą od liczby uczestników z Krakowa (948 700), Łodzi (106 085), Poznania (307 144) i Warszawy (752 261). Szczegółne zainteresowanie ofertą instytucji kultury obrazuje również wskaźnik liczby uczestników imprez na 1000 mieszkańców. W tym przypadku Wrocław stał się w 2021 r. liderem przyciągania uczestników takich wydarzeń (poziom zbliżony do liczby uczestników z okresu sprzed pandemii COVID-19 w Krakowie) i miało to swoją kontynuację w 2022 r. (ryc. 69).

Ryc. 67. Liczba uczestników imprez organizowanych przez instytucje kultury na 1000 mieszkańców w latach 2011, 2016, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W ujęciu szczegółowym daje się zauważyć dominacja 2 ośrodków kultury we Wrocławiu, które mają największy potencjał przyciągania odbiorców: Wrocławski Klub Formaty oraz Klub Muzyki i Literatury (ponad 16 tys. uczestników w roku 2019). Popularność ośrodków zmieniała się w związku z ograniczeniami pandemicznymi. W 2021 r. niekwestionowanym liderem był Wrocławski Klub Formaty, ale coraz większym zainteresowaniem cieszy się również Wrocławski Klub Anima. W trybie zdalnym największą liczbę odbiorców odnotowały działania Ośrodka Artystycznego Firlej (ponad 90 tys. uczestników w 2020 r. i ponad 63 tys. w roku 2021.). W 2022 r. we Wrocławskim Klubie Formaty odbiorcami zajęć było ponad 38 tys. osób (tab. 12, tab. 13).

	I. odbiorców						
	2019		2020		2021		2022
INSTYTUCJA PUBLICZNA	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online	stacjonarnie	online	stacjonarnie
Ośrodek Postaw Twórczych	1 610		733	178	868	3 300	2 539
Wrocławski Klub Formaty	16 356		-	109	14 812	15 570	38 480
Klub Muzyki i Literatury	16 062		576	5 457	935	21 564	1 716
Wrocławski Klub Anima	4 439		7 339	4 899	5 038	5 000	3 046
Klub Pod Kolumnami	175		881	261 183	740	10 000	700
Centrum Kultury Zamek	560		-	15 111	548	17 000	570
Ośrodek Działań Artystycznych Firlej	2 691		1 750	90 670	605	63 509	1 991
Centrum Kultury AGORA	2 150		3 806	-	4 120	2 149	5 744
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	438		2 285	126 494	2 220	39 161	3 382
Centrum Kultury Wschód-Zachód	2 700		740	34 100	1 596	29 317	2 000
SUMA	47 181	-	18 110	538 201	31 482	206 570	60 168

Tab. 12. Liczba odbiorców zajęć stacjonarnych i online realizowanych w latach 2019-2022 przez publiczne kluby i ośrodki kultury we Wrocławiu

ŹRÓDŁO: UMW

	2019		2020		2021		2022
	I. widzów	I. wyświetleń	I. widzów	I. wyświetleń	I. widzów	I. wyświetleń	I. widzów
Ośrodek Postaw Twórczych	9 550		820	85 432	3 269	5 299	7 741
Wrocławski Klub Formaty	12 110		2 144	5 829	4 050	15 570	14 960
Klub Muzyki i Literatury	8 065		8 976	5 457	11 663	21 564	12 890
Wrocławski Klub Anima	4 439		1 280	-	4 539	5 000	5 786
Klub Pod Kolumnami	3 075		970	-	930	10 000	3 500
Centrum Kultury Zamek	560		-	15 111	75 950	17 000	45 000
Ośrodek Działań Artystycznych Firlej	2 691		1 750	90 670	5 358	63 509	3 234
Centrum Kultury AGORA	14 811		1 200	18 046	13 130	2 149	11 150
Ośrodek Działań Twórczych Światowid	4 897		1 221	126 494	2 083	39 161	3 783
Centrum Kultury Wschód-Zachód	12 800		2 570	34 100	2 702	29 317	7 500
SUMA	72 998	0	20 931	381 139	123 674	208 569	115 544

Tab. 13. Liczba uczestników imprez zorganizowanych przez publiczne kluby i ośrodki kultury we Wrocławiu w latach 2019-2022

ŹRÓDŁO: UMW

Podsumowanie

Działalność kulturalna we Wrocławiu opiera się na dokumencie strategicznym (dokument Programowy Rozwoju Kultury w perspektywie 2020+ Kultura – Obecna!), który wyznacza kierunki praktycznego działania instytucji – zarówno podmiotów prywatnych, jak i publicznych. Statystyki wykazują sukcesywny rozwój kultury we Wrocławiu w różnych wymiarach, od wydatkowania pieniędzy publicznych na inwestycje, po liczbę wydarzeń i rozwój podmiotów gospodarczych, działających na rzecz kultury. Proces ten miał swój wyraźny moment szczytowy w czasie organizacji Europejskiej Stolicy Kultury Wrocław 2016. Przedsięwzięcie to wyróżniło Wrocław na tle pozostałych miast w Polsce, szczególnie w zakresie nakładów inwestycyjnych. W okresie pandemicznym odnotowano (podobnie jak w całym kraju) wyraźne wyhamowanie działalności kulturalnej.

Zauważalne jest, że nakłady finansowe przeznacza się głównie na działalność tych instytucji kulturalnych, które w ostatnich latach stanowiły najpopularniejsze punkty na mapie kulturalnej Wrocławia, takie jak Narodowe Forum Muzyki czy Teatr Muzyczny Capitol. Teatr Capitol przyciąga najwięcej widzów teatralnych w mieście. Filharmonia wrocławska od momentu uruchomienia NFM stała się jedną z najpopularniejszych tego typu instytucji w Polsce.

Wrocław posiada jedną z najliczniejszych sieci galerii sztuki wśród polskich miast. Charakteryzuje się także wysoką liczbą wystaw krajowych i ekspozycji.

W skali osiedlowej dominującym w mieście kierunkiem jest rozwój Centrów Aktywności Lokalnej, przestrzeni o charakterze multidyscyplinarnym. Obecnie jest ich 19, a także kilkanaście osiedlowych organizacji pozarządowych (NGO) wspiera społeczności lokalne pomimo braku własnych pomieszczeń. W ciągu ostatniej dekady zakres faktycznej dostępności ośrodków kultury we Wrocławiu uległ zmniejszeniu, ze względu na niewystarczająco szybki rozwój jednostek wobec stale rosnącej liczby ludności.

Na podkreślenie zasługuje z kolei fakt, że mimo mniejszej liczby instytucji w przeliczeniu na mieszkańców we Wrocławiu, wykazywały one wysoki poziom aktywności, tj. średnią liczbę imprez organizowaną przez 1 ośrodek kultury. We Wrocławiu wiele aktywności kulturalnych realizowanych jest z poziomu budżetu partycypacyjnego, w tym Wrocławskiego Budżetu Obywatelskiego, Funduszu Osiedlowego oraz Mikrograntów.

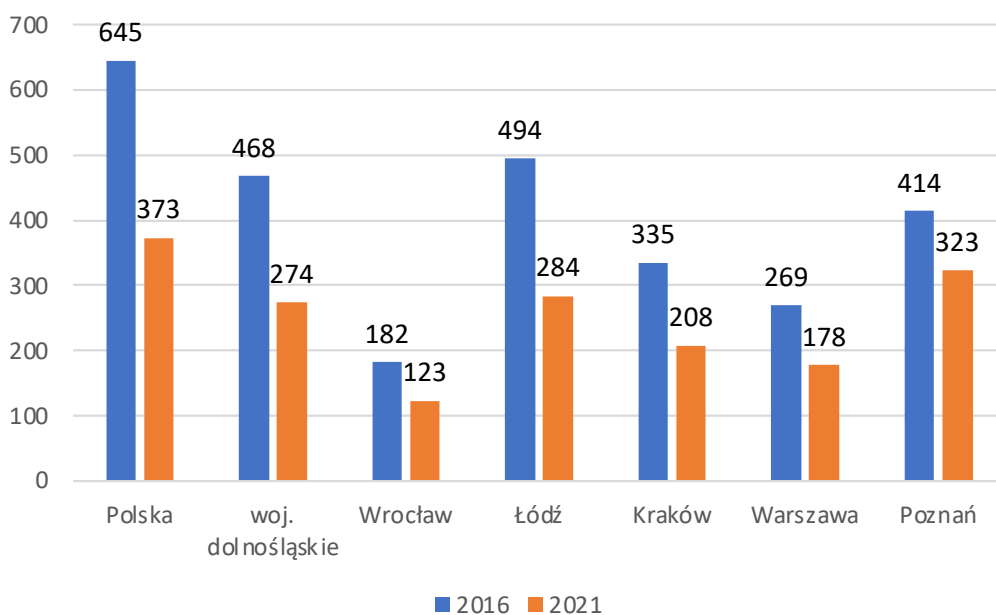
W ofercie miasta ważnym elementem pozostają biblioteki. Ich liczba nieznacznie zmalała. Liczba mieszkańców na 1 bibliotekę rośnie. Poziom czytelnictwa w mieście pozostaje na stabilnym poziomie.

Uzupełnieniem oferty kulturalnej są również wydarzenia organizowane przez ośrodki wyznaniowe oraz grupy mniejszości narodowych.

6. POMOC SPOŁECZNA

Poziom ubóstwa w Polsce spada systematycznie od 2015 r. Potwierdzają to zarówno wyniki badań instytucji rządowych (Raport NIK, Pomoc świadczona przez gminy osobom żyjącym w ubóstwie, 2019) i raporty organizacji niezależnych (Poverty Watch 2022). Wyniki te napawiają optymizmem, jednak nie usuwają konieczności wsparcia określonych grup społecznych.

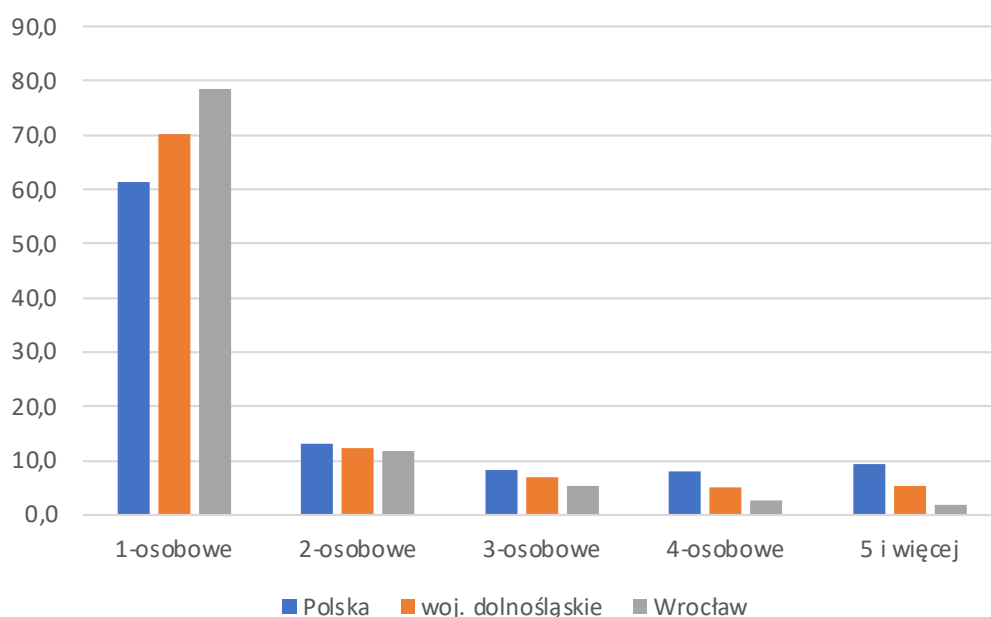
W 2022 r. 21,77% mieszkańców Wrocławia korzystało z różnych form pomocy społecznej. Równocześnie szacuje się, że tylko 3% mieszkańców korzysta z pomocy z powodu ubóstwa. Wskaźnik liczby beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. ludności we Wrocławiu jest jednym z niższych wśród największych miast w Polsce. W 2021 r. tylko 123 osoby na 10 tys. mieszkańców korzystało z tej pomocy (przy średniej krajowej – 373 i średniej wojewódzkiej – 274), a ich liczba systematycznie ulega zmniejszeniu. W latach 2016-2021 wskaźnik liczby beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej spadł o 32,4% (ryc. 68).

Ryc. 68. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców w największych miastach Polski w latach 2016, 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

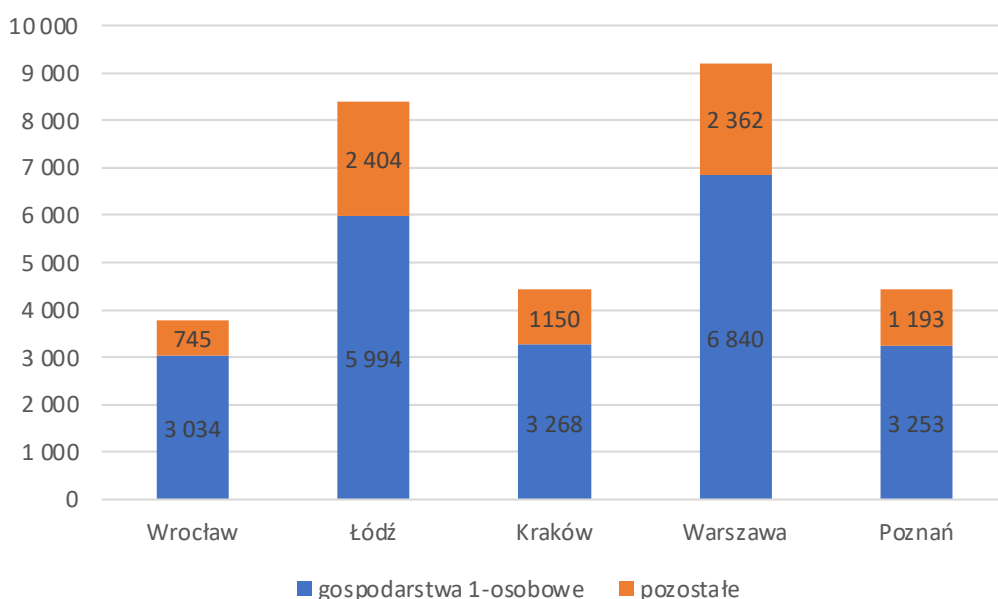
Z danych GUS wynika, że największą grupą beneficjentów pomocy społecznej są gospodarstwa jednoosobowe. W największych miastach Polski udział gospodarstw jednoosobowych w grupie korzystających z pomocy społecznej waha się od 72% do 78% (średnia krajowa – 61%, średnia woj. dolnośląskiego – 70%) (ryc. 69).

Ryc. 69. Udział beneficjentów korzystających z pomocy społecznej wg wielkości gospodarstwa domowego (2021 r.).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W porównaniu z innymi największymi miastami we Wrocławiu odnotowano najwyższy udział osób samotnych wśród grup wymagających wsparcia. Równocześnie największe miasta cechuje znacznie mniejszy wskaźnik gospodarstw domowych 5 osób i więcej. Udział takich gospodarstw domowych w ogóle beneficjentów wynosi we Wrocławiu 2%. W 2021 r. we Wrocławiu 66% gospodarstw domowych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej zaliczało się do grupy poniżej kryterium dochodowego (3 779), co stanowi wskaźnik wyższy od średniej wojewódzkiej (64%) i średniej krajowej (58%); równocześnie bezwzględna liczba gospodarstw domowych beneficjentów poniżej kryterium dochodowego jest we Wrocławiu najniższa wśród największych miast Polski. Najliczniejszą grupą poniżej kryterium dochodowego są gospodarstwa jednoosobowe (we Wrocławiu 80%; w Łodzi – 71%, w Krakowie i Warszawie – 74%, w Poznaniu – 73%) (ryc. 70).

Ryc. 70. Beneficjenci pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego w największych miastach Polski (2021 r.).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Głównym organem działającym na rzecz pomocy społecznej z ramienia samorządu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej (MOPS). Działa on w oparciu o cele i zadania wyznaczone w „Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Wrocławia na lata 2018-2030”.

Główne obszary wsparcia społecznego MOPS-u to: wypłacanie zasiłków, organizacja pracy socjalnej, poradnictwo specjalistyczne, usługi opiekuńcze i specjalistyczne, interwencje kryzysowe. Zasoby pomocy społecznej samorządu wrocławskiego przedstawiono w tab. 14.

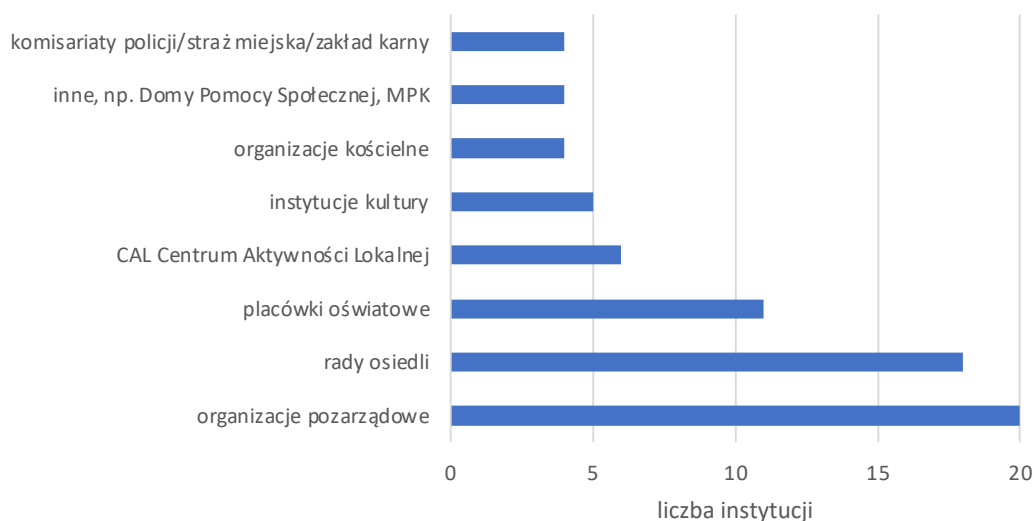
	2019	2020	2021	2022
Liczba całodobowych domów pomocy społecznej [DPS]*	13	13	13	13
Liczba miejsc w całodobowych domach pomocy społecznej*	1116	1116	1116	1116
Liczba miejsc chronionych	1	1	2	2
Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych	36	35	38	37
Liczba środowiskowych domów samopomocy	6	7	7	7
Liczba ośrodków interwencji kryzysowej	3	3	2	2
Liczba dziennych domów pomocy [DDP]*	12	12	12	12
Liczba schronisk	11	10 + 1 dom dla matek z dziećmi	10 + 1 dom dla matek z dziećmi	10 + 1 dom dla matek z dziećmi
Liczba noclegowni dla osób bezdomnych	1	1	1	1
Liczba miejsc w noclegowniach całorocznych/ + w okresie zimowym	649/+155	649/+155	602/130	602/130
Liczba posiłków wydawanych w noclegowniach	1430	1430	1430	1430

*dane dot. DPS i DDP uwzględniają liczbę placówek prowadzonych przez Miejskie Centrum Usług Społecznych (MCUS) i przez organizacje pozarządowe (NGO)

Tab. 14. Zasoby pomocy społecznej samorządu Wrocławia w latach 2019–2022

ŹRÓDŁO: UMW

Działania środowiskowe MOPS-u wrocławskiego są wspierane przez inne podmioty, w tym placówki oświatowe, organizacje pozarządowe i rady osiedli (ryc. 71).

Ryc. 71. Podmioty współpracujące z MOPS w realizacji działań środowiskowych (2022 r.).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

6.1 Placówki pomocy społecznej

Miasto Wrocław dysponuje dwoma rodzajami placówek pomocy społecznej: dziennej (Dzienne Domy Pomocy, DDP) i całodobowej (Domy Pomocy Społecznej, DPS). Celem obu jednostek jest świadczenie usług opiekuńczych i bytowych w formie całodobowej lub dziennej w ramach systemu pomocy społecznej, w tym zaspokajanie podstawowych potrzeb mieszkańców Wrocławia, którzy w szczególności z uwagi na wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność nie są w stanie funkcjonować samodzielnie (tab. 15).

ROK	liczba obiektów	łączna liczba miejsc
DZIENNE DOMY POMOCY		
2020	12	404
2021	12	404
2022	12	404
DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ (całodobowe)		
2020	13	1116
2021	13	1116
2022	13	1116

Tab. 15. Miejsca w dziennych domach pomocy oraz domach pomocy społecznej

ŹRÓDŁO: UMW

Użytkownicy Dziennych Domów Pomocy to głównie osoby starsze (w DDP prowadzonych przez Miejskie Centrum Usług Socjalnych (MCUS) średni wiek to 81 lat), w tym kobiety (w MCUS 68%). Na przestrzeni lat zaobserwowano spadek udziału liczby mężczyzn. Obserwuje się rosnące pogorszenie psychofizycznej kondycji klientów kierowanych do punktów DDP (Raport o stanie miasta 2021, s. 119).

Wrocław posiada 13 Domów Pomocy Społecznej o różnych profilach (tab. 16).

	DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ	dla osób:			
		przewlekłe somaticznie chorych	w podeszłym wieku	przewlekłe psychicznie chorych	dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie
1.	ul. Rędzńska 66/68	x			
2.	ul. Karmelkowa 25	x			
3.	ul. Grunwaldzka 104	x			
4.	ul. Św. Marcina 10	x			
5.	ul. Mączna 3	x	x		
6.	ul. M. Lutra 2-8	x	x		
7.	ul. Świątnicka 25/27		x		
8.	ul. Kaletnicza 8			x	
9.	ul. Farna 3			x	
10.	ul. Jutrosińska 29 / Stowarzyszenie „Arka”				x
11.	ul. Jutrosińska 29 / Stowarzyszenie „Arka 2”				x
12.	ul. Okulickiego 2				x
13.	ul. Objazdowa 40				x

Tab. 16. Domy Pomocy Społecznej we Wrocławiu

ŹRÓDŁO: [HTTPS://MOPS.WROCLAW.PL/](https://mops.wroclaw.pl/)

DPS zamieszkują osoby w różnym wieku. W 2021 r. średnia wieku wyniosła 70,5 lat; najstarszy mieszkaniec miał 100 lat, a najmłodszy – 29. Zmniejsza się liczba osób samodzielnych, jeśli chodzi o sposób poruszania się (bez sprzętu ortopedycznego typu wózek dla osób z niepełnosprawnością, chodzik, laska/kule) przebywających w DPS. W konsekwencji coraz gorszy stan psychofizyczny mieszkańców DPS wymaga większego nakładu pracy pracowników oraz większych wydatków związanych z zabezpieczeniem tych osób w podstawowe artykuły związane z właściwą pielęgnacją, higieną oraz dietą.

W 2021 r., w związku z pandemią COVID-19, działalność DDP została czasowo zawieszona (w okresie: 01.01.-04.05.). Równolegle kontynuowano działania pomocowe placówki w trybie ograniczonego kontaktu bezpośredniego, w tym m.in. zapewnienie posiłków, dostarczenie zakupów, realizacja recept, a także zdalne działania terapeutyczne (karty pracy w celach treningowych działań poznawczych, telefoniczne rozmowy z terapeutą).

Miasto Wrocław dysponuje również środowiskowymi domami samopomocy (ŚDS), zwanymi inaczej ośrodkami wsparcia, które służą budowaniu sieci oparcia społecznego i przygotowują do życia w społeczeństwie oraz funkcjonowania w środowisku. Są przeznaczone dla osób przewlekłe chorych psychicznie i z niepełnosprawnością intelektualną. To placówki okresowego dziennego lub całodobowego pobytu, w którym osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek³⁰. Wrocław dysponuje 7 budynkami, w których mieszczą się ŚDS. W 2022 r. z usług ŚDS korzystało 225 osób (tab. 17).

³⁰ Definicja wg źródła: <https://www.gov.pl/web/rodzina/srodowiskowe-domy-samopomocy-informator>.

	typ Domu Samopomocy	Środowiskowy Dom Samopomocy, adres	organ prowadzący	LICZBA UCZESTNIKÓW [2022r.]
1.	A	ul. Szkolna 11	Stowarzyszenie „W Naszym Domu”	55
2.	A	ul. Nowowiejska 20f	Dolnośląskie Stowarzyszenie Aktywnej Rehabilitacji „ART”	24
3.	A	ul. Kleczkowska 5	Stowarzyszenie Na rzecz Promocji Zdrowia CURATUS	25
4.	B	ul. Okulickiego 2	Fundacja „Przyjazny Dom” im. S. Jabłónki	35
5.	B	ul. Stawowa 1a	Stowarzyszenie „OSTOJA” na Rzecz Osób z Niepełnosprawnościami	30
6.	A	ul. Kiełczowska 43/6	Fundacja „Opieka i Troska”	26
7.	B, D	ul. Komuny Paryskiej 28	Stowarzyszenie „Bontium”	30

A – typ dla osób przewlekłe psychicznie chorych B – typ dla osób z niepełnosprawnością intelektualną D – typ dla osób ze spektrum autyzmu

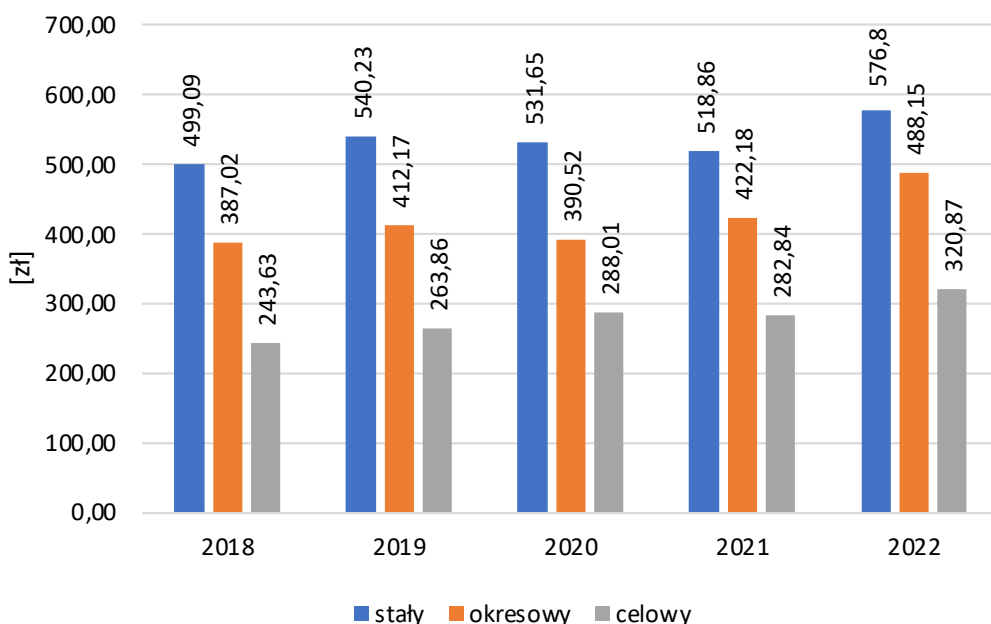
Tab. 17. Środowiskowe domy samopomocy we Wrocławiu

ŹRÓDŁO: [HTTPS://MOPS.WROCLAW.PL/](https://mops.wroclaw.pl/)

6.2 Wsparcie finansowe: zasiłki pieniężne i pomoc w naturze

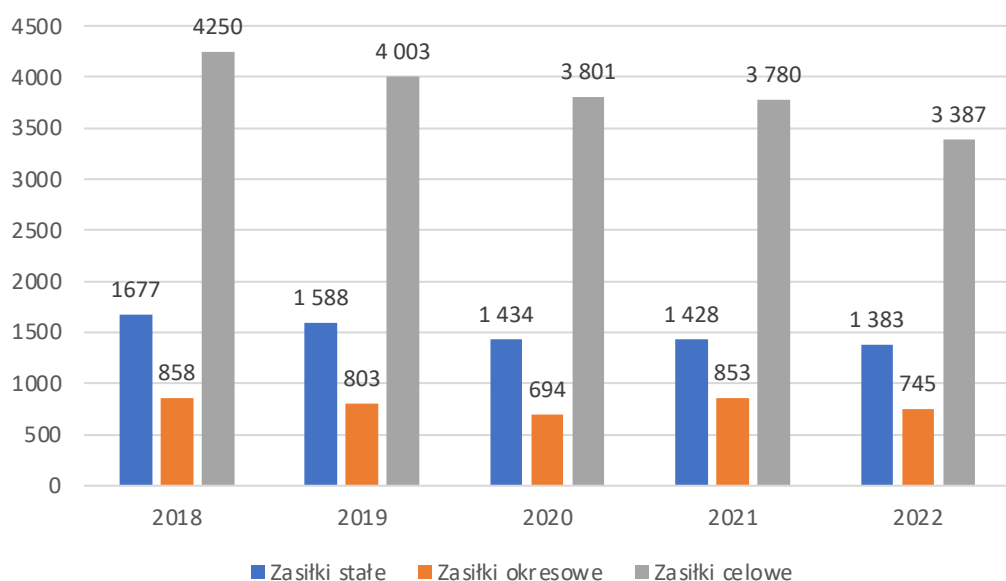
W ramach pomocy społecznej gmina Wrocław udziela potrzebującym zasiłków oraz wsparcie w naturze. Zasiłki występują w 3 formach (ryc. 72, ryc. 73):

- **zasiłek stały** – przysługuje osobom całkowicie niezdolnym do pracy, których dochody są niewystarczające, nie można pobierać go jednocześnie z dodatkiem z tytułu samotnego wychowywania dziecka,
- **zasiłek okresowy** – przysługuje osobom, które przejściowo znalazły się w szczególnie trudnej sytuacji, nie mają żadnych dochodów lub ich dochody są niewystarczające na zaspokojenie niezbędnych potrzeb życiowych, w trakcie długotrwałej choroby czy niepełnosprawności,
- **zasiłek celowy** – przyznawany na pokrycie określonych wydatków, takich jak zakup żywności, leków, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów czy kosztów leczenia (w przypadku korzystania ze świadczenia 500+ przysługiwał niższy zasiłek na żywność).

Ryc. 72. Średnia wartość zasiłków wypłacanych na 1 beneficjenta we Wrocławiu w latach 2018-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

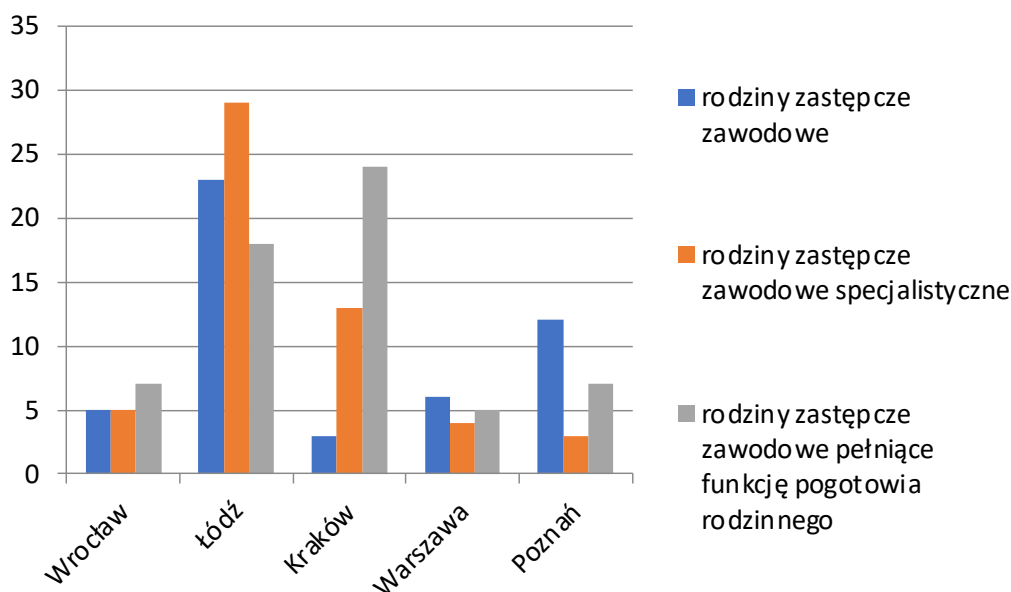
Ryc. 73. Liczba osób pobierających zasiłki w latach 2018-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

6.4 Wsparcie dzieci pozbawionych opieki: piecza zastępcza

We Wrocławiu działa 35 placówek opiekuńczo-wychowawczych (w 2022 r. dwie zostały zlikwidowane z powodu rezygnacji dyrektorów). Na dzień 31.12.2022 r. we Wrocławiu 421 dzieci (w tym 28 dzieci ukraińskich) przebywało w różnych formach pieczy zastępczej. Preferowaną formą opieki zastępczej są rodzinne formy opieki, w tym: rodziny spokrewnione, niezawodowe rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. Taką formą opieki w 2022 r. zostało objętych

67% dzieci w pieczy zastępczej przez 608 rodzin. Największy udział w formach opieki stanowią rodziny spokrewnione (70,6%). Wskaźnik liczby rodzin działających w ramach pieczy zastępczej spadał w ciągu ostatnich kilku lat. Zawodowe rodziny zastępcze we Wrocławiu stanowią jedynie 2,8% rodzinnej pieczy zastępczej – 17 rodzin (ryc. 74). Największa liczba zawodowych rodzin zastępczych występuje w Łodzi (70) i Krakowie (40), najmniejsza – w Warszawie (15). Równocześnie największy udział dzieci objętych opieką przez rodziny zastępcze zawodowe w ogóle rodzin zastępczych odnotowano w Poznaniu i Krakowie (16%) (tab. 18).

Ryc. 74. Rodziny zastępcze zawodowe w największych miastach Polski (2022 r.).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	liczba dzieci w rodzinach zastępczych zawodowych				udział dzieci objętych opieką w rodzinach zastępczych zawodowych w ogóle rodzin zastępczych [%]
	zwykłe	specjalistyczne	(...) funkcji pogotowia rodzinnego	ogółem	
Wrocław	16	7	13	36	5%
Łódź	58	43	43	144	13%
Kraków	7	23	50	80	16%
Warszawa	19	7	23	49	4%
Poznań	35	6	44	85	16%

Tab. 18. Dzieci objęte opieką przez rodziny zastępcze zawodowe w największych miastach Polski (2022 r.)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

We Wrocławiu w latach 2019-2022 wzrosła liczba dzieci, które w ostatnich latach zostały umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej. W 2019 r. było to 114 dzieci, w 2022 r. 141. Najczęściej działo się tak z powodu różnych form uzależnień rodziców oraz ich bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

W 2022 r. łączna suma wydatków poniesionych przez gminę Wrocław dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka wyniosła 8 829 440 zł (2021 r.: 8 458 707,00 zł). Największy koszt, w przeliczeniu na 1 dziecko pochłania forma rodzin zastępczych niezawodowych (tab. 19).

Wydatki na	kwota wydatkowania	liczba podopiecznych*	średnia kwota wydatkowania w przeliczeniu na 1 dziecko	średnia kwota przynawana na 1 dziecko w ciągu 1 miesiąca
	[zł]	[zł]	[zł]	[zł]
rodziny zastępcze spokrewnione	4 994 810	587	8 509,05	709,09
rodziny zastępcze niezawodowe	2 781 457	242	11 493,62	957,80
rodziny zastępcze zawodowe	592 752	56	10 584,86	882,07
rodzinne domy dziecka	444 524	40	11 113,10	926,09
rodziny pomocowe	15 897	13	1 222,85	101,90

*liczba podopiecznych uwzględnia dzieci przebywające w pieczy zastępczej w dniu 31.12.2022 r. oraz dzieci, które w 2022 r. przebywały w pieczy zastępczej i ją opuściły przez koniec roku

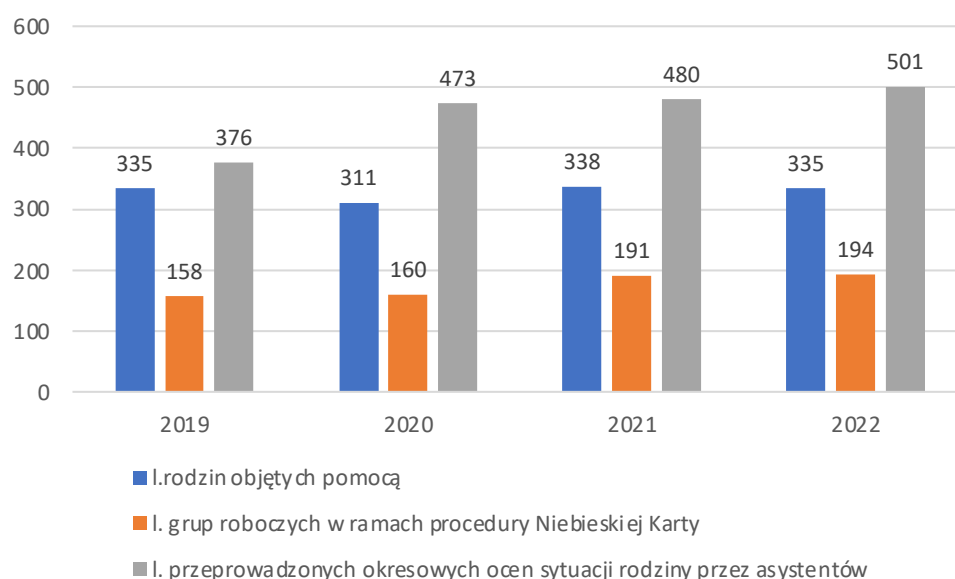
Tab. 19. Wysokość świadczeń obligatoryjnych związanych z utrzymaniem różnych form rodzinnej pieczy zastępczej we Wrocławiu (2022 r.)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

W Wrocławiu działa program rozwoju pieczy zastępczej (...) na lata 2021-2023. Ponadto gmina Wrocław uruchomiła program „Wrocławska podróż do samodzielności”, mająca na celu wspomaganie procesu usamodzielniania się osób podlegających pieczy zastępczej. Mimo prowadzenia wielu działań na rzecz promocji rodzicielstwa zastępczego, liczba rodzin zastępczych utrzymuje się we Wrocławiu na podobnym poziomie. Liczba kandydatów na rodziców zastępczych utrzymuje się na zbyt niskim poziomie w stosunku do potrzeb.

6.4 Wsparcie rodzin, dzieci i młodzieży

Działania wsparcia rodzin, dzieci i młodzieży realizowane są poprzez interwencję i monitoring tzw. asystentów rodzin MOPS. Wrocław dysponuje 20 pracownikami tego typu, a w 2022 r. także jednym dodatkowym w ramach wsparcia Funduszu Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci UNICEF. Ze względu na restrykcje pandemiczne ich działalność została mocno ograniczona, tym niemniej w 2021 r. ponownie wzrosła liczba rodzin objętych wsparciem, a w 2022 r. utrzymała się na podobnym poziomie. Na 501 przeprowadzonych ocen sytuacji rodzin, 335 uzyskało pomoc oraz utworzono 194 grupy robocze w ramach Niebieskiej Karty (ryc. 75).

Ryc. 75. Zakres realizowanego wsparcia przez asystentów rodziny we Wrocławiu w latach 2019-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

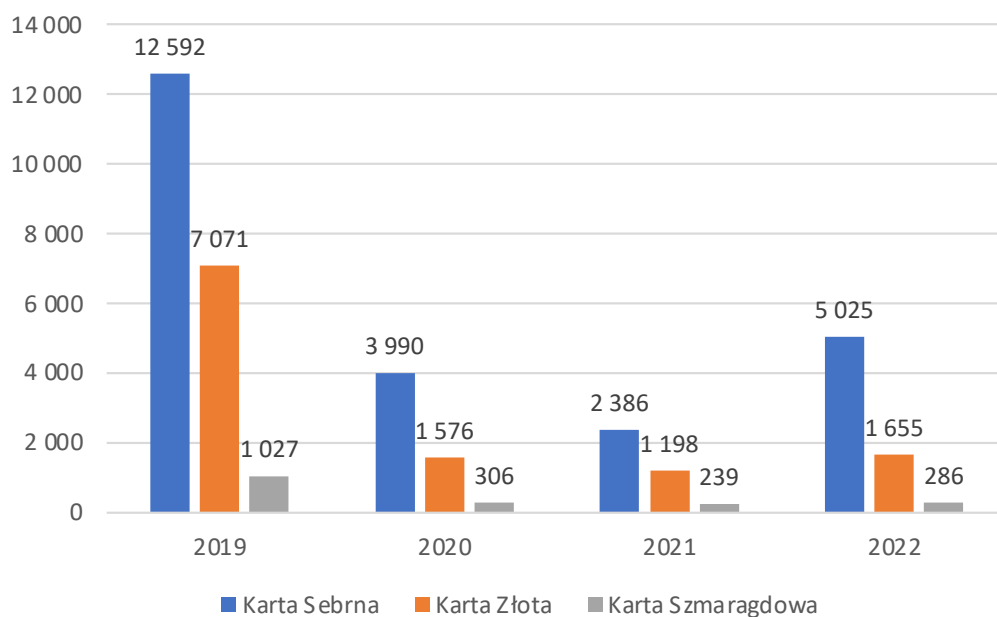
Działania wsparcia rodzin dotyczą nie tylko tych grup o szczególnych problemach. We Wrocławiu funkcjonuje wiele programów wspierających lokalną społeczność w różnych obszarach jej funkcjonowania, jak np. dodatki mieszkaniowe i energetyczne. Szczególnym obszarem wspierania i promowania w ramach pomocy społecznej są grupy rodzin z dziećmi. Najważniejszymi programami skierowanymi do rodzin z dziećmi są: Wyprawka Wrocławska (od 2019 r. dla wszystkich urodzonych we Wrocławiu), Wsparcie na Starcie (od 2019 r., dla wybranych rodzin), Dwa plus trzy plus i jeszcze więcej (dla rodzin wielodzietnych), WROśnij we Wrocław (dla wszystkich), WROdzina (wydarzenia dla wszystkich), Karta Dużej Rodziny (funkcjonuje od 2014 r.; do 31.12.2022 r. 12 662 zarejestrowanych rodzin), Kluby Ojca.

Wrocław posiada 2 ośrodki wsparcia dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. W 2022 r. łącznie w placówkach przebywało 19 rodzin. Było to 69 osób, w tym 44 dzieci. W ciągu 2022 r. 3 rodziny uzyskały lokal socjalny, 8 kolejnych – oczekuje na wyremontowanie lokalu i podpisanie umowy z gminą Wrocław o lokal socjalny. 4 rodziny wyprowadziły się do rodzin spokrewnionych lub innego lokalu.

6.5 Wsparcie osób starszych

Udział starszych mieszkańców w populacji mieszkańców Wrocławia wzrasta z roku na rok. Coraz więcej tych osób wymaga wsparcia osób trzecich w systemie opieki stałej lub okresowej. Zapotrzebowanie na formy pomocy jest bardzo zróżnicowane, od materialnej formy wsparcia, szczególnie w gospodarstwach jednoosobowych, po opiekę w zakresie pomocy w podstawowych czynnościach życiowych. W ramach materialnego wsparcia mieszkańców, udzielana jest pomoc w formie zasiłków, niezależnie od wieku świadczeniobiorcy. Pomoc opiekuńcza realizowana jest przede wszystkim w dwóch trybach: dziennych domach pomocy oraz domach pomocy społecznej.

We Wrocławiu z roku na rok przybywa programów przeznaczonych dla seniorów. Głównym podmiotem, realizującym te działania jest Wrocławskie Centrum Seniora. W ramach prac aktywizujących i wspierających życie osób starszych, utworzono m.in.: stanowisko Rzecznika Seniora, Kluby Seniora, Senioralny Fundusz Wyjazdowy, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Telefon Seniora, Taxi 75+, lokalne media dedykowane seniorom (Radiowy Klub Seniora, Wrocławskie Filmowe Centrum Seniora, strona internetowa), Telefon Seniora oraz Wrocławską Kartę Seniora (ryc. 76).

Ryc. 76. Wrocławskie Karty Seniora wydane w latach 2019-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

6.6 Wsparcie osób z niepełnosprawnościami

Działania samorządu wrocławskiego na rzecz wspierania osób z niepełnosprawnościami opierają się na 3 zasadniczych dokumentach strategicznych:

- Wrocławski Program Działań na Rzecz Osób Niepełnosprawnych *Bez Barier* na lata 2023-2029,
- Gminny Program Wspierania Osób w Podeszłym Wieku, Niepełnosprawnych oraz Niesamodzielnych,
- Wrocławskie Standardy Dostępności Przestrzeni Miejskich.

W celu realizacji założeń programowych powyższych dokumentów udzielano wsparcia poprzez różne projekty (w tym realizowane na zlecenie gminy Wrocław przez organizacje pozarządowe), m.in.:

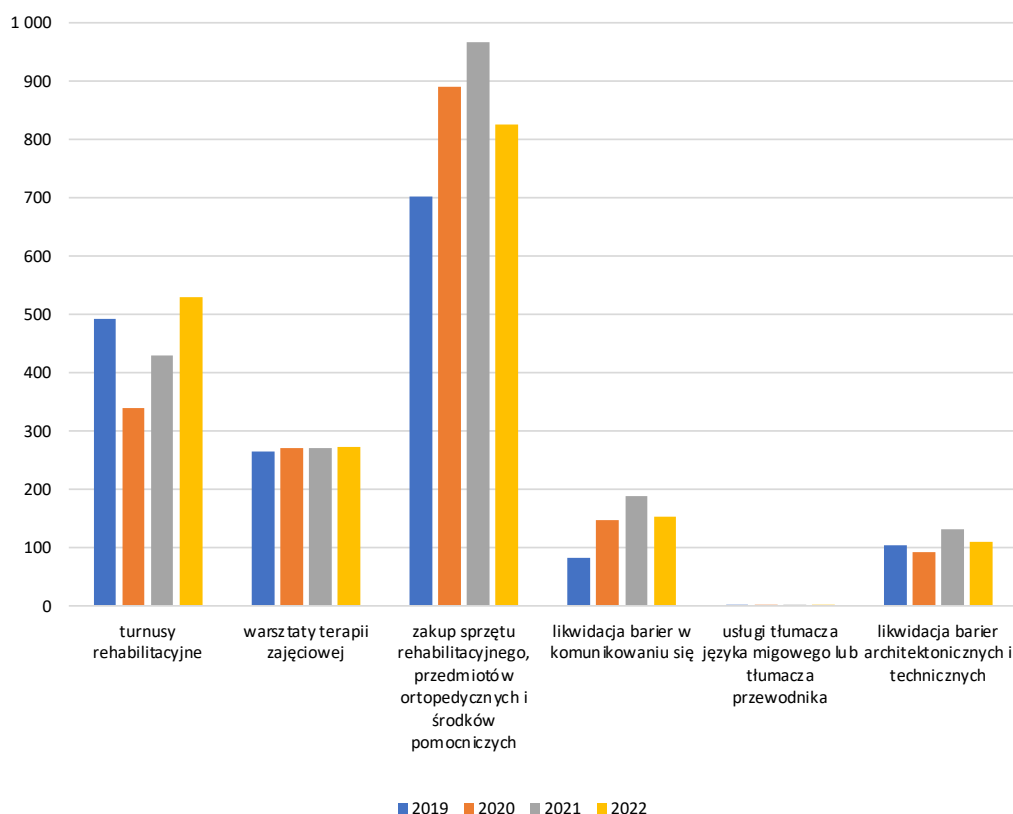
- Aktywny Samorząd – celem jest eliminowanie lub zmniejszanie barier ograniczających uczestnictwo w życiu społecznym, zawodowym oraz w zakresie edukacji,
- Niepełnosprawnik – (pierwsza w Polsce) wyszukiwarka miejsc użyteczności publicznej weryfikowanych pod kątem ich dostępności,
- Warsztaty Terapii Zajęciowej: prowadzone zgodnie z indywidualnym programem rehabilitacji i terapii, mające na celu ogólne usprawnienie, rozwijanie umiejętności wykonywania czynności życia codziennego, przygotowanie do życia w środowisku społecznym oraz rozwijanie podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych,
- Opieka wytchnieniowa: dla opiekunów osób dorosłych ze znacznym stopniem niepełnosprawności lub opiekunów dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności,

- Projekt SAMO-dzielni: powołanie asystenta osób z niepełnosprawnościami,
- Udostępnienie mieszkań w ramach TBS-u dla osób z niepełnosprawnościami, osób w podeszłym wieku lub osób z innym spektrum ograniczonej samodzielności,
- Azyl: program usług opiekuńczych dla osób niesamodzielnych,
- Wsparcie osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy.

Dofinansowania dla osób niepełnosprawnych, realizowane przez samorząd wrocławski:

- dofinansowanie do likwidacji barier funkcjonalnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w sprzęt rehabilitacyjny w ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- dofinansowanie do turnusu rehabilitacyjnego,
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze,
- dofinansowanie do usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika dla osób niepełnosprawnych: ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Monitoring korzystających z usług wskazuje zmienny poziom zainteresowania (ryc. 77).

Ryc. 77. Beneficjenci zadań dofinansowanych przez gminę Wrocław w ramach pomocy osobom z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunom w latach 2019-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

6.7 Wsparcie obcokrajowców

W ramach pojawiających się wyzwań i potrzeb społecznych w związku ze zwiększającą się liczbą obcokrajowców we Wrocławiu, powstał dokument „Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego” (2018-2022). W ramach realizacji założeń dokumentu, działa punkt informacyjny dla migrantów WroMigrant oraz Przejście Dialogu – miejsce działań społecznych i wielokulturowych (od 2021 r.).

Istotnym elementem działań jest aktywizacja mniejszości etnicznych i popularyzacja ich kultury, w tym: łemkowskiej, romskiej, tatarskiej i karaimeńskiej. W ramach wsparcia realizowano projekt TworzyMy Wrocław.

Kluczowym elementem wsparcia, szczególnie w ciągu ostatnich kilku lat jest promocja i nauka języka polskiego dla cudzoziemców. W tym zakresie funkcjonują takie programy jak: Wrocław na językach świata, reSTART, „akcja! Integracja!”.

Dla obcokrajowców chcących założyć własną działalność gospodarczą Punkt Informacji Gospodarczej przygotowuje dedykowane warsztaty i spotkania informacyjne. Obsługa dostępna jest w 5 językach.

W związku z agresją Rosji na Ukrainę gmina Wrocław, obok realizacji standardowych corocznych działań w zakresie pomocy społecznej, realizowała również pomoc dla imigrantów wojennych. Od początku eskalacji konfliktu (tj. 24 lutego 2022 r.) pracownicy socjalni monitorowali sytuację imigrantów wojennych w punktach zbiorowego zakwaterowania. Brali także udział w rekrutacji chętnych imigrantów do relokacji do innych krajów Unii Europejskiej. W okresie od 9 do 31 marca 2022 r. na Dworcu Głównym działał Punkt Wydawania Żywności, w którym wydawano ciepłe posiłki, kanapki i gorące napoje. Punkty informacyjne dla migrantów obsłużyły w 2022 r. 23 tys. osób, a w Przejściu Dialogu odbyło się ponad 350 wydarzeń.

Pomoc migrantom wojennym włączono w istniejące programy i działania realizowane przez MOPS. Między innymi w ramach przeciwdziałania przemocy w rodzinie zrealizowano procedury Niebieskiej Karty w 130 rodzinach z Ukrainy. W placówkach opiekuńczo-wychowawczych umieszczono 45 dzieci ukraińskich, z czego na koniec 2022 r. przebywało w nich 28 dzieci. 1 119 osób skorzystało z poradnictwa psychologicznego organizowanego za pośrednictwem MOPS.

W 2022 r. łącznie 45 158 obywateli Ukrainy skorzystało ze świadczeń w różnych formach (pieniężnych i rzeczowych). 44 275 obywatelom Ukrainy przybyłym do Wrocławia po 24 lutego 2022 r. przyznano świadczenia pieniężne na łączną kwotę 13 282 500 zł³¹.

6.8 Wsparcie osób w kryzysie bezdomności

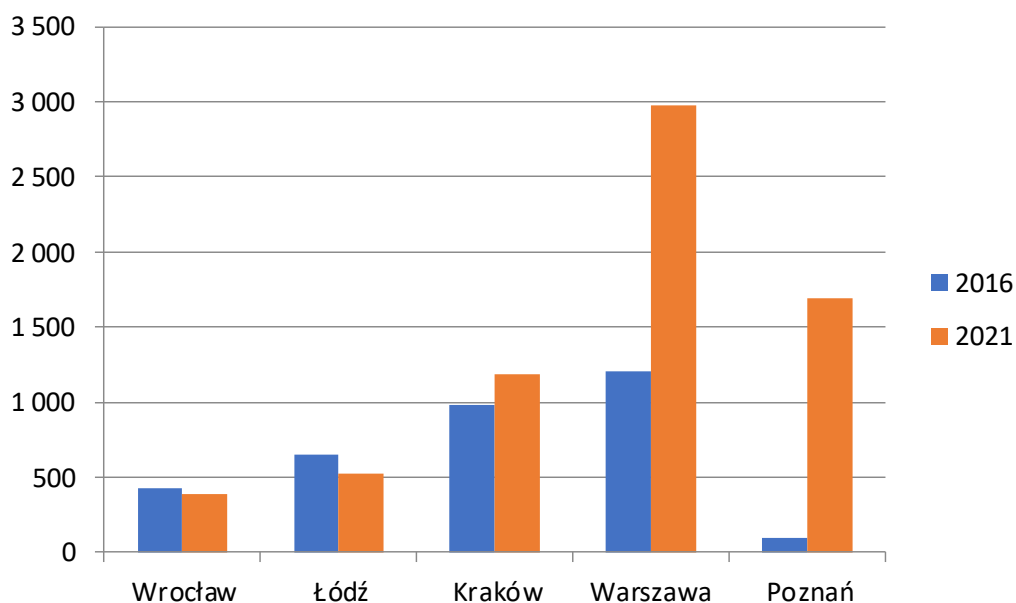
Główne miejsca wsparcia osób w kryzysie bezdomności to:

- Schroniska dla osób w kryzysie bezdomności: 12 punktów, z czego 5 stanowi schroniska dla mężczyzn oraz 2 dla samotnych matek z dziećmi,

- Ogrzewalnia miejska dla osób w kryzysie bezdomności (od 2021 r.),
- Jadłodajnie: 4 punkty, w tym prowadzone przez organizacje pozarządowe,
- Punkty wydawania odzieży: 2 punkty,
- Łącznie: 2 punkty.

Liczba potrzebujących ze względu na kryzys bezdomności zawsze stanowi wartość szacunkową, a jej monitoring w sposób realny odbywa się przede wszystkim w oparciu o liczbę korzystających z miejsc w noclegowniach i schroniskach dla osób w kryzysie bezdomności. Zasady przyjęć do ośrodków pomocy wykluczają niektórych potrzebujących (np. będące w stanie nietrzeźwości).

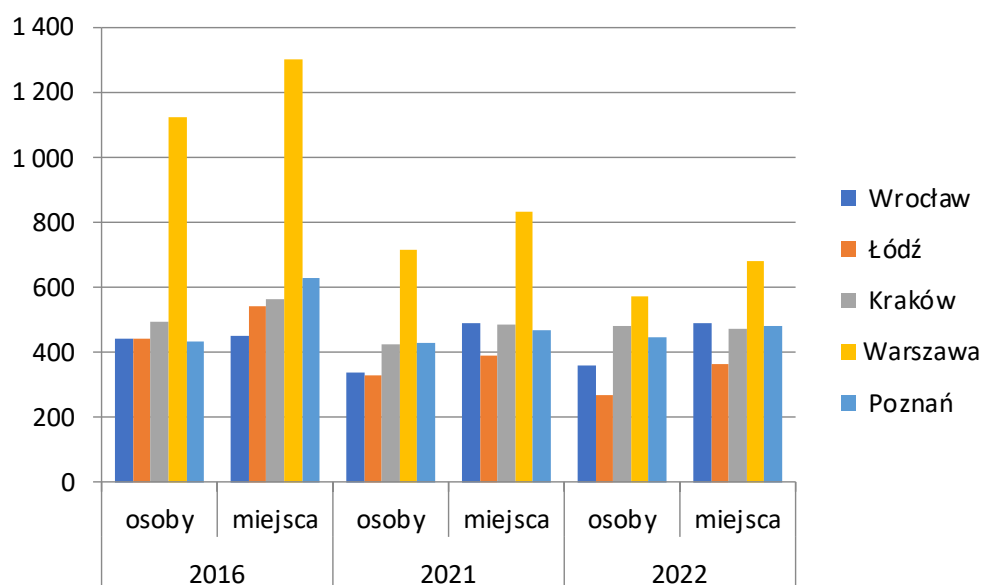
W ciągu ostatnich lat liczba osób korzystających z różnych świadczeń związanych z kryzysem bezdomności ulega zmianie, ale w sposób zróżnicowany w poszczególnych miastach. We Wrocławiu i Łodzi liczba ta jest względnie stabilna, z niewielkim spadkiem w ujęciu 5-letnim (we Wrocławiu spadek liczby beneficjentów o 8,7%). W Krakowie, Poznaniu i Warszawie zaobserwowano istotne wzrosty tej grupy wspieranych (ryc. 78).

Ryc. 78. Liczba rodzin, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej ze względu na kryzys bezdomności w latach 2016 i 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Jedną z podstawowych form pomocy dla osób w kryzysie bezdomności są bazy noclegowe. Najwięcej osób korzystających z miejsc noclegowych dla osób w kryzysie bezdomności znajduje się w Warszawie. We Wrocławiu liczba korzystających z różnych form noclegów dla osób w kryzysie bezdomności wynosiła w 2022 r. 361 osób i była niższa o 18,3% względem poziomu w 2016 r. Równocześnie w 2016 r. zaobserwowano wypełnienie noclegowni w 98%. W latach 2016-2022 dostępność miejsc we Wrocławiu uległa zwiększeniu o 8,6% (z 452 do 491). Liczba użytkowników zmalała we wszystkich największych miastach (ryc. 79). Równocześnie tylko we Wrocławiu (na tle największych miast) dostępność miejsc w noclegowniach uległa zwiększeniu w analizowanym okresie.

Ryc. 79. Osoby korzystające z noclegowni, domów i schronisk dla osób w kryzysie bezdomności na tle liczby dostępnych miejsc w największych miastach Polski w latach 2016, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

6.9 Wsparcie osób dotkniętych kryzysem energetycznym

W związku z narastającym problemem wzrostu kosztów związanych z ogrzewaniem, gmina Wrocław realizuje następujące działania:

- „Przystanek ciepła” we Wrocławiu: strefy wsparcia w zakresie ogrzania, wypicia ciepłej herbaty, zapoznania się z ofertą kulturalną miasta, punkt informacyjny pracowników socjalnych (ryc. 80),
- Dodatek dla gospodarstw domowych z tytułu wykorzystania niektórych źródeł ciepła (dofinansowanie rządowe realizowane przez gm. Wrocław),
- Dodatek elektryczny: dopłata do prądu (dofinansowanie rządowe realizowane przez gm. Wrocław).

Ryc. 80. Przystanki ciepła we Wrocławiu (stan na 2022 r.).

ŹRÓDŁO: [HTTPS://MOPS.WROCLAW.PL/](https://mops.wroclaw.pl/)

Podsumowanie

W ciągu ostatnich kilku lat poziom ubóstwa w Polsce systematycznie spadał. Tylko 3% mieszkańców Wrocławia korzysta obecnie z pomocy związanej ze zwalczaniem ubóstwa. Liczba beneficjentów pomocy społecznej we Wrocławiu jest jedną z niższych wśród największych miast w Polsce. Największą grupę beneficjentów pomocy społecznej stanowią gospodarstwa jednoosobowe. Aktualne czynniki społeczno-gospodarcze (w tym migracje wojenne, postępujące starzenie się społeczeństwa, słabnący potencjał nabywczy przede wszystkim osób opierających swoje dochody na zasiłkach, emeryturach i rentach, szczególnie wobec istotnych wzrostów kosztów utrzymania w największych miastach Polski) staną się prawdopodobnie główną przyczyną zmian w strukturze osób dotkniętych ubóstwem.

Przewiduje się, że jedną z rosnących grup, które korzystają z szeroko rozumianej pomocy społecznej (materiałnej, opiekuńczej i innej) będą osoby starsze, w tym szczególnie osoby samotne. Obecnie zjawisko to utrzymuje się jeszcze na niskim poziomie. Sytuację osób starszych we Wrocławiu mają na celu poprawiać zarówno programy opieki materiałnej, jak i różne formy wsparcia pozamateriałnego oraz programy związane z aktywizacją seniorów. Głównym podmiotem realizującym te programy jest funkcjonujące w ramach Wrocławskiego Centrum Rozwoju Społecznego – Wrocławskie Centrum Seniora.

Wrocław dysponuje ośrodkami wsparcia w ramach opieki dziennej i całodobowej dla osób, które z uwagi na wiek, stan zdrowia, niepełnosprawność nie są w stanie funkcjonować samodzielnie. Postępuje rozwój oferty pomocowej. Zauważa się postępujący wzrost liczby podopiecznych wymagających coraz większego wsparcia.

Preferowanymi formami pieczy zastępczej dla dzieci pozbawionych opieki są rodzinne formy opieki. W latach 2019-2022 wzrastała we Wrocławiu liczba dzieci objętych rodzinną opieką zastępczą. W 2022 r. taką formą opieki było objętych 67% ogółu dzieci w pieczy zastępczej. Równocześnie jednak liczba rodzin zastępczych nie wzrasta, a kandydatów na rodziców zastępczych jest zbyt mało w stosunku do potrzeb.

Rodziny wspierane są we Wrocławiu zarówno w formie pomocy materialnej, jak i poprzez programy wsparcia lokalnej społeczności.

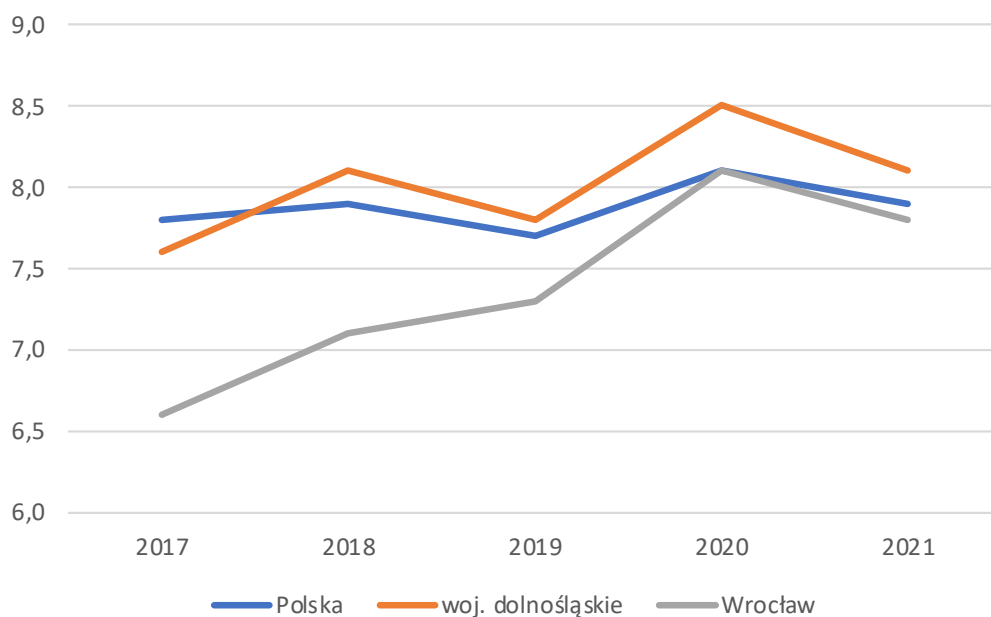
Od lutego 2022 r. bardzo ważnym aspektem pomocy społecznej we Wrocławiu stało się wsparcie migrantów wojennych z Ukrainy – zarówno w wymiarze materialnym, jak i pozamaterialnym. Z różnych form świadczeń (pieniężnych i rzeczowych) w 2022 r. skorzystało ponad 45 tys. obywateli Ukrainy. Szeroko rozumiana pomoc migrantom wojennym jest zarówno istotnym elementem prowadzonych już działań, jak i wyzwaniem stojącym przed gminą Wrocław w przyszłości, szczególnie w perspektywie niepewnej sytuacji geopolitycznej.

7. ZDROWIE

Jednym z mierników jakości życia na danym obszarze jest stan zdrowia jego populacji. Do istotnych parametrów określania stanu zdrowia zalicza się m.in. przeciętne dalsze trwanie życia kobiet i mężczyzn, trwanie życia w zdrowiu, poziom śmiertelności wśród noworodków. Ponadto ważnym aspektem pozostaje obserwacja głównych przyczyn zachorowań i zgonów wśród społeczności. Statystyka publiczna umożliwia weryfikację głównych przyczyn zgonów, w tym z powodu chorób fizycznych i psychicznych (samobójstwa).

7.1 Przeciętne dalsze trwanie życia

Do 2019 r. w Polsce i Europie systematycznie wzrastała wartość przeciętnego dalszego trwania życia. Wybuch pandemii COVID-19 spowodował początek okresu wyhamowania tego procesu. W 2021 r. przeciętne dalsze trwanie życia mężczyzn we Wrocławiu wyniosło 73,3 lat (w woj. dolnośląskim: 71,4, w Polsce: 71,8 lat), a kobiet 81,1 lat (w woj. dolnośląskim: 79,5, w Polsce: 79,7 lat). Od wielu lat wyższe wartości przeciętnego dalszego trwania życia wykazują mieszkańcy dużych miast. Równocześnie obserwuje się stałą różnicę pomiędzy trwaniem życia kobiet i mężczyzn, z których to kobiety przeciętnie żyją dłużej (ryc. 81). Skala tego zjawiska w Polsce jest wyższa niż w innych krajach europejskich. Różnice w wartościach przeciętnego dalszego trwania życia ze względu na płeć są wyższe przede wszystkim na terenach wiejskich.

Ryc. 81. Różnica w przeciętnym dalszym trwaniu życia między kobietami a mężczyznami w latach 2017-2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W 2021 r. przeciętne trwanie życia mężczyzn zamieszkałych w miastach wynosiło 72 lata (we Wrocławiu: 73,3 lata), co oznaczało przeciętnie życie dłuższe o 0,6 lat od mężczyzn z terenów wiejskich. W przypadku kobiet różnica ta jest istotnie mniejsza: 79,8 lat w miastach (we Wrocławiu: 81,1 lat) i 79,6 lat na wsi.

Na skutek pandemii COVID-19, trwanie życia spadło zarówno w skali całego kraju, jak i w największych miastach. We Wrocławiu i woj. dolnośląskim różnica w trwaniu życia kobiet i mężczyzn pomiędzy rokiem 2018 a 2021 utrzymała się na podobnym poziomie (spadek o odpowiednio 1,8 lat w województwie oraz spadek o 2 lata we Wrocławiu) (tab. 20).

	KOBIETY	MĘŻCZYŹNI
Polska	-1,4	-2,1
woj. dolnośląskie	-1,8	-1,8
Wrocław	-2,0	-2,0

Tab. 20. Różnica w przeciętnym dalszym trwaniu życia kobiet i mężczyzn w okresie 2018-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Przeciętna dalsza długość trwania życia w 5 największych miastach w Polsce jest wyższa niż średnia ogólnokrajowa. Od wielu lat najwyższy wskaźnik dalszego trwania życia odnotowuje się dla Krakowa (w 2021 r. kobiety: 81,8 lat, mężczyźni: 74,8 lat), Warszawy (w 2021 r. 81,1 lat, mężczyźni: 73,6 lat) i Poznania (w 2021 r. kobiety: 81,2 lata, mężczyźni: 73,6 lat). W 2021 r. we Wrocławiu przewidywana dalsza długość trwania życia dla kobiet wyniosła 81,1 lat, a dla mężczyzn 73,3 lat. Różnica w przeciętnym dalszym trwaniu życia między kobietami a mężczyznami we Wrocławiu była większa od Krakowa (7,0 lat), Warszawy (7,5 lat) i Poznania (7,6 lat) i wyniosła 7,8 lat (tab. 21).

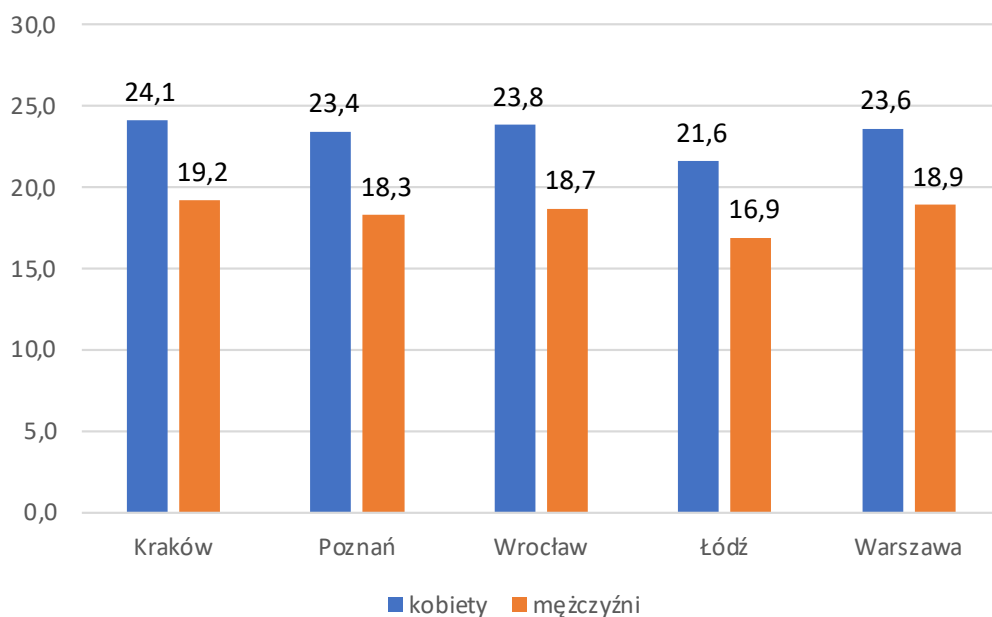
	Wrocław	Kraków	Poznań	Łódź	Warszawa
2017	6,6	5,9	6,2	8,1	6,2
2018	7,1	6,5	6,9	8,2	6,9
2019	7,3	6,5	6,2	7,8	6,2
2020	8,1	6,7	6,8	7,8	6,7
2021	7,8	7,0	7,6	7,9	7,5

Tab. 21. Różnice w przeciętnym dalszym trwaniu życia między kobietami a mężczyznami w największych miastach Polski w latach 2017-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W odniesieniu do danych międzynarodowych za rok 2020 stwierdza się, że wskaźnik trwania życia mężczyzn we Wrocławiu był zbliżony do danych dla Chorwacji (74,7), Czech (75,3) czy Estonii (74,4). Wrocławianki w 2020 r. dożywały statystycznie nieco dłużej niż Chorwatki (80,9) i Czeszki (81,3), a prawie tyle co Estonki i Belgijki (83,0). W porównaniu do Wrocławia, średnia długość trwania życia w państwach Unii Europejskiej była wyższa. Dla mężczyzn wyniosła ona 77,2 lata, a dla kobiet 82,9 lat.

Od 2018 r. oczekiwane trwanie życia dla osób w wieku 60. lat w zaczęło się skracać. We Wrocławiu w 2021 r. wyniosło 18,7 lat dla mężczyzn oraz 23,8 lat dla kobiet. Wartości te są zbliżone do danych dla Warszawy (mężczyźni: 18,9 lat, kobiety: 23,6 lat) i wyższe od Poznania (mężczyźni: 18,3 lat, kobiety: 23,4 lata), ale też niższe niż dla mieszkańców Krakowa (mężczyźni: 19,2 lat, kobiety: 24,1 lat) (ryc. 82).

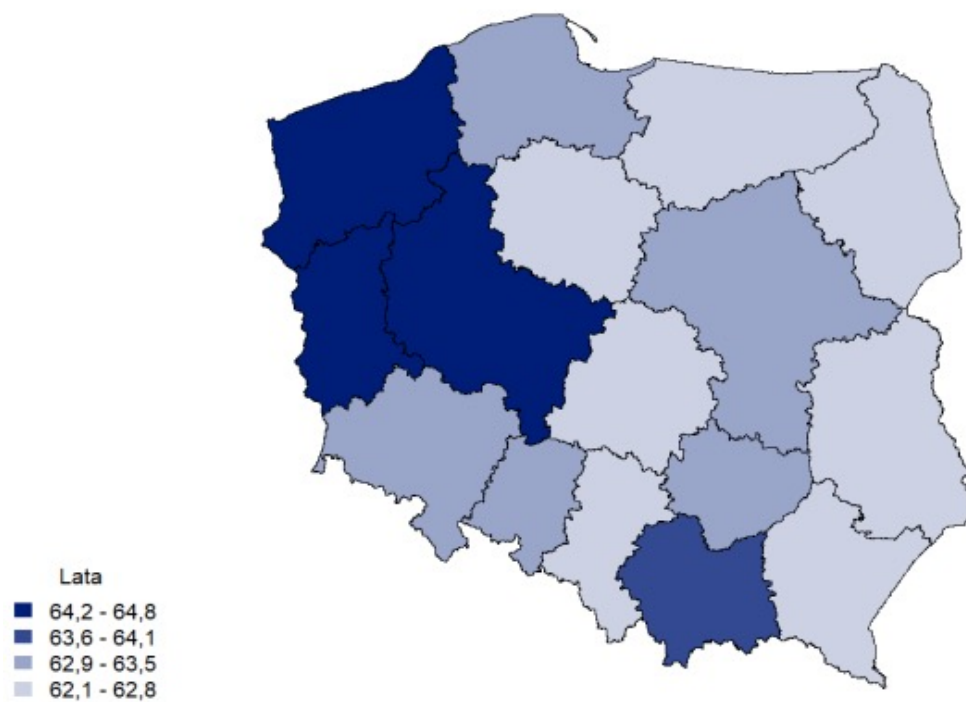

Ryc. 82. Przeciętne dalsze trwanie życia dla osób w wieku 60 lat w największych miastach Polski w roku 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

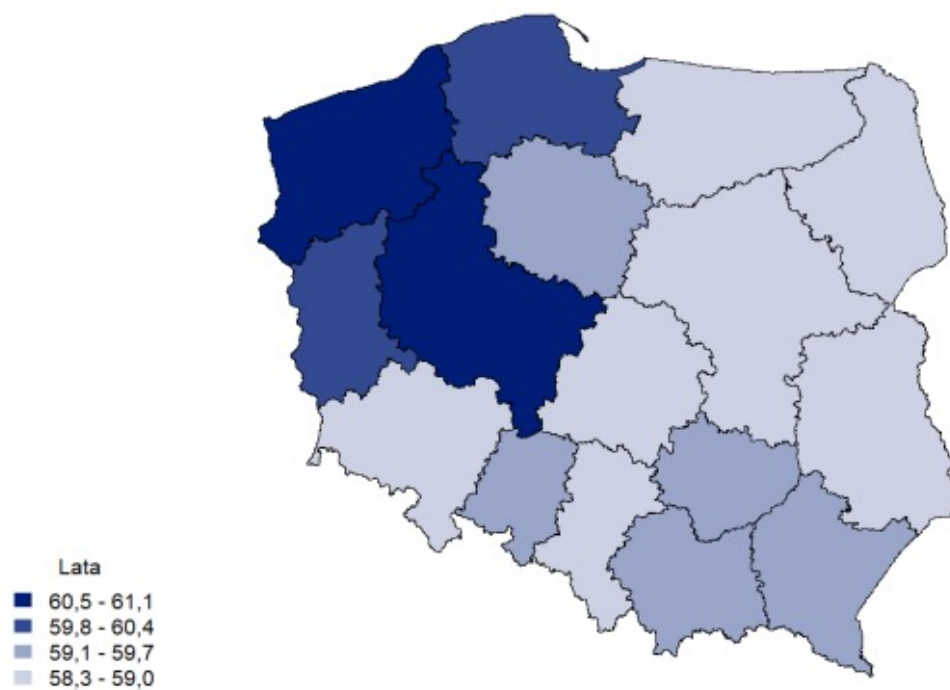
9.2 Trwanie życia w zdrowiu

W 2021 r. trwanie życia w zdrowiu w skali całej Polski wyniosło dla mężczyzn 59,1 lat, a dla kobiet 63,1 lat. Dla mieszkańców miast wskaźnik ten był wyższy odpowiednio o 0,1 roku dla mężczyzn i 0,2 roku dla kobiet. W ujęciu wojewódzkim obserwuje się duże zróżnicowanie wartości wskaźnika oczekiwanego trwania życia w zdrowiu. Dla województwa dolnośląskiego odnotowano wskaźnik na poziomie poniżej średniej krajowej (dla mężczyzn: 58,7 lat, dla kobiet: 63,0 lat) (ryc. 83, ryc. 84).

Ryc. 83. Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu dla mężczyzn w 2021 r. w podziale na województwa.

ŹRÓDŁO: „TRWANIE ŻYCIA W ZDROWIU W 2021 R. INFORMACJE SYGNALNE”, GUS, 30.11.2022, S. 4

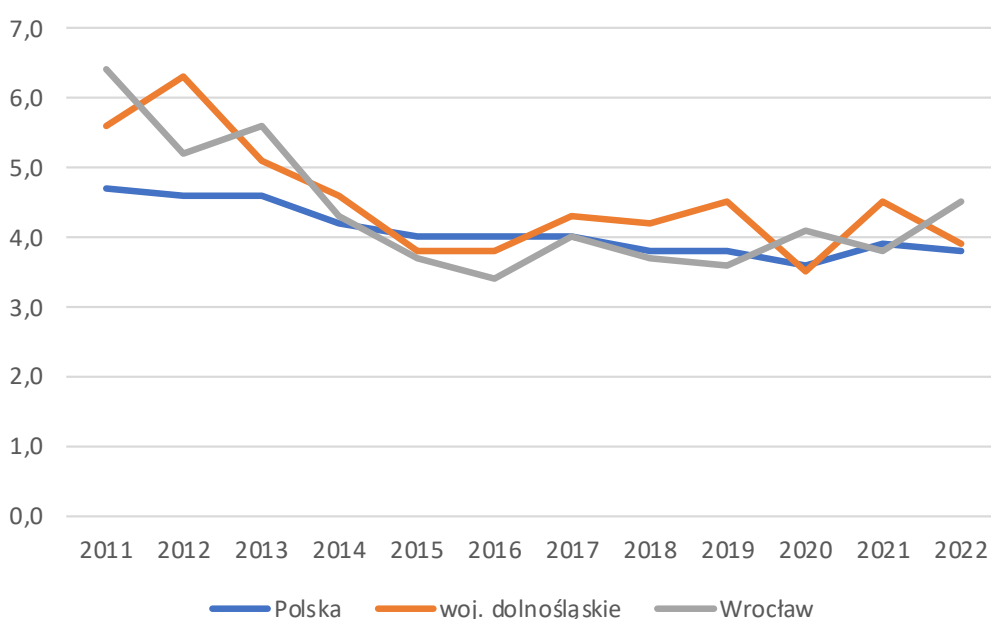

Ryc. 84. Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu dla kobiet w 2021 r. w podziale na województwa.

ŹRÓDŁO: „TRWANIE ŻYCIA W ZDROWIU W 2021 R. INFORMACJE SYGNALNE”, GUS, 30.11.2022, S. 4

7.3 Śmiertelność niemowląt

Wskaźniki martwych urodzeń i umieralność niemowląt spadały w większości krajów europejskich, przy czym w latach 2015-2019 spadek ten miał mniejszą dynamikę, a w niektórych krajach sytuacja zaczęła się pogarszać (The European Perinatal Health Report, 2015-2019³²). W Polsce obserwowano stałą tendencję spadkową liczby zgonów niemowląt do roku 2020 włącznie i pierwszy od 20 lat odwrót tendencji w roku 2021. Współczynnik zgonów niemowląt dla Wrocławia spadł poniżej średniej krajowej w roku 2014, a w latach 2017-2019 i 2021 utrzymywał się na zbliżonym poziomie. W 2022 r. wzrósł względem 2021 r. (ryc. 85). Ze względu na duże fluktuacje wartości w ostatnich latach, trudno określić przyszłe trendy dotyczące tego wskaźnika.

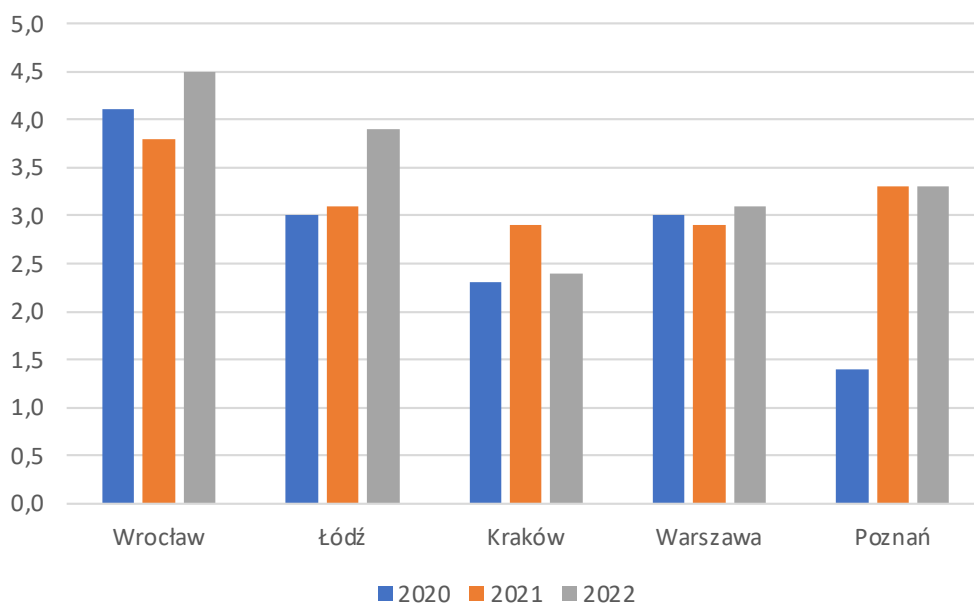

Ryc. 85. Współczynnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych we Wrocławiu na tle województwa i kraju w latach 2011-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

We Wrocławiu w 2022 r. wskaźnik śmiertelności niemowląt wyniósł 4,5 zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych. Plasowało to Wrocław na najwyższym poziomie wskaźnika wobec pozostałych największych miast Polski. Wzrost wartości wskaźnika w 2022 r. względem 2021 r. dotyczył nie tylko Wrocławia, ale także Łodzi i Warszawy (ryc. 86).

32 EuroPERISTAT, źródło: <https://www.europeristat.com/index.php/reports/ephr-2019.html>.

Ryc. 86. Współczynnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych w największych miastach Polski w latach 2020-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Według ekspertów widoczny wzrost wskaźnika umieralności noworodków i niemowląt spowodowany jest wieloma czynnikami, m.in. wprowadzonym od października 2020 r. zakazem aborcji z powodu wad płodu oraz wzrastającą w ostatnich latach liczbą uchyień od obowiązkowych szczepień dzieci. W 2021 r. takich uchyień było ponad 60 tys. W pierwszych trzech kwartałach 2022 r. ta liczba wyniosła prawie 70 tys.³³.

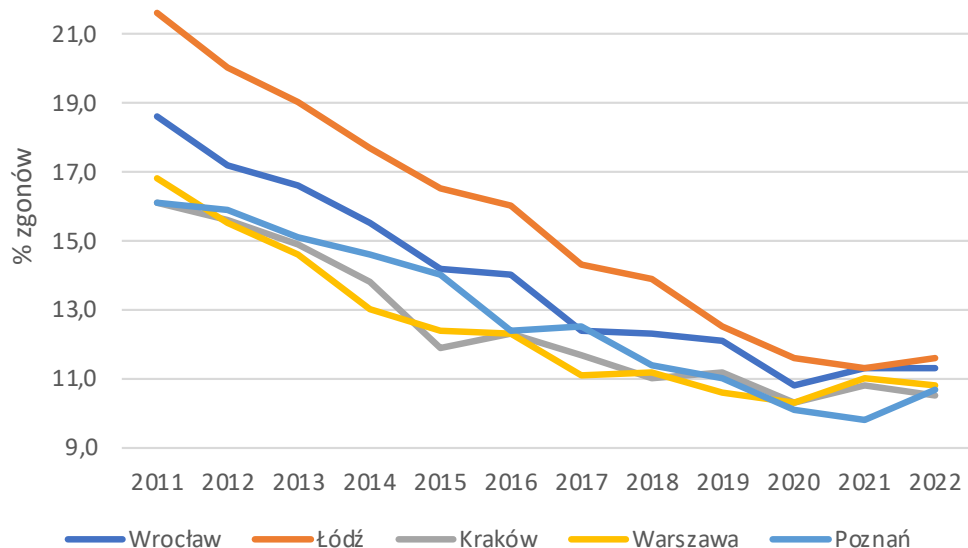
7.4 Zgony i ich główne przyczyny

Według raportu GUS (2022³⁴), sytuacja demograficzna w 2021 r. w Polsce kształtowała się pod wpływem kolejnych skutków pandemii COVID-19, co było przyczyną istotnego wzrostu śmiertelności wśród społeczeństwa. Liczba zgonów w roku 2021 przekroczyła o prawie 154 tys. średnioroczną wartość z ostatnich 50 lat. Współczynnik zgonów w Polsce osiągnął w 2021 r. poziom 156,7 na 1000 urodzeń żywych (wyższy o 22,4 w ujęciu r/r). We Wrocławiu wartość tego współczynnika była wyraźnie niższa i wyniosła w 2021 r. 119,0 zgonów na 1000 urodzeń żywych. Zmiany tego wskaźnika w największych miastach Polski kształtowały się na zbliżonym poziomie z wyjątkiem Łodzi (wyraźnie wyższy wskaźnik zgonów, powyżej średniej krajowej: 222,7 w 2021 r.).

Z roku na rok maleje odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia. Wśród największych miast Polski tendencja jest stała we wszystkich miastach, przy czym najwyższe poziomy wskaźnika odnotowywane są dla Łodzi i Wrocławia (ryc. 87).

³³ <https://www.medonet.pl/zdrowie/zdrowie-dla-kazdego,w-polsce-umiera-coraz-wiecej-noworodkow--dwa-powody-szczegolnie-niepokojuace,artykul,45436762.html>

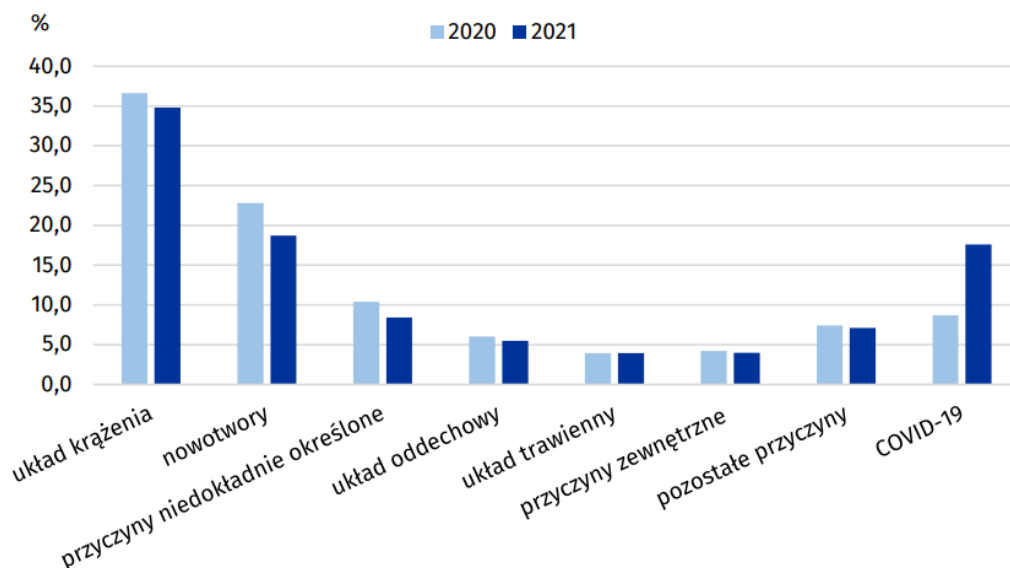
³⁴ Umieralność w 2021 roku. Zgony według przyczyny – dane wstępne, GUS, 16.05.2022.

Ryc. 87. Odsetek zgonów wśród osób poniżej 60 roku życia w największych miastach Polski w latach 2011-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Główną przyczyną zgonów w kraju w 2021 r. były choroby układu krążenia, nowotwory oraz zarażenie COVID-19. W ciągu roku odnotowano istotny wzrost udziału umieralności z powodu COVID-19 oraz spadek udziału zgonów z innych przyczyn (ryc. 88).

Ryc. 88. Zgony wg przyczyn w Polsce w latach 2020 i 2021.

ŹRÓDŁO: UMIERALNOŚĆ W 2021 R. ZGONY WEDŁUG PRZYCZYNY – DANE WSTĘPNE, GUS, 16.05.2022 R., S. 4

W skali największych miast Polski w 2021 r. najczęstszą przyczyną zgonów były choroby układu krążenia, na poziomie od 25,2% w Łodzi do 44,6% we Wrocławiu. Na 2. i 3. miejscu wg przyczyn zgonów wśród mieszkańców największych miast polskich znalazły się nowotwory oraz zachorowania na COVID-19. We Wrocławiu nowotwory stanowiły 19,6% wszystkich zgonów, a COVID-19 – 16,0%. Do istotnych przyczyn zgonów należą również choroby układu oddechowego (we Wrocławiu: 8,5%) (tab. 22).

	Wrocław	Kraków	Poznań	Łódź	Warszawa
niektóre choroby zakaźne i pasożytnicze ogółem	0,2	0,4	0,5	0,9	0,3
nowotwory ogółem	19,6	23,1	21,2	17,8	19,4
choroby krwi i narządów krwiotwórczych oraz niektóre choroby przebiegające z udziałem mechanizmów autoimmunologicznych	0,0	0,2	0,1	0,1	0,1
zaburzenia wydzielania wewnętrznego, stanu odżywiania i przemiany metabolicznej ogółem	2,2	1,1	2,3	1,4	1,6
choroby układu nerwowego i narządów zmysłów ogółem	0,4	1,2	1,7	1,6	2,6
choroby układu krążenia ogółem	44,6	42,2	25,8	25,2	31,7
choroby układu oddechowego ogółem	8,5	4,8	5,6	7,3	7,4
choroby układu trawienego ogółem	4,5	3,7	3,3	4,7	3,3
choroby układu kostnowastkowego, mięśniowego i tkanki łącznej	0,0	0,1	0,2	0,2	0,2
choroby układu moczowo-płciowego	0,3	1,2	2,4	2,6	1,1
niektóre stany rozpoczynające się w okresie okołoporodowym	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1
wady rozwojowe wrodzone, zniekształcenia i aberracje chromosomowe	0,1	0,2	0,2	0,1	0,2
objawy, cechy chorobowe oraz nieprawidłowe wyniki badań klinicznych, laboratoryjnych gdzie indziej niesklasyfikowane	0,6	3,5	14,1	15,6	8,6
zewewnętrzne przyczyny zachorowania i zgonu - ogółem	2,6	2,1	3,1	3,6	4,3
pozostałe przyczyny	0,2	0,6	0,6	0,9	0,4
COVID-19	16,0	15,6	18,9	18,0	18,9
suma	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

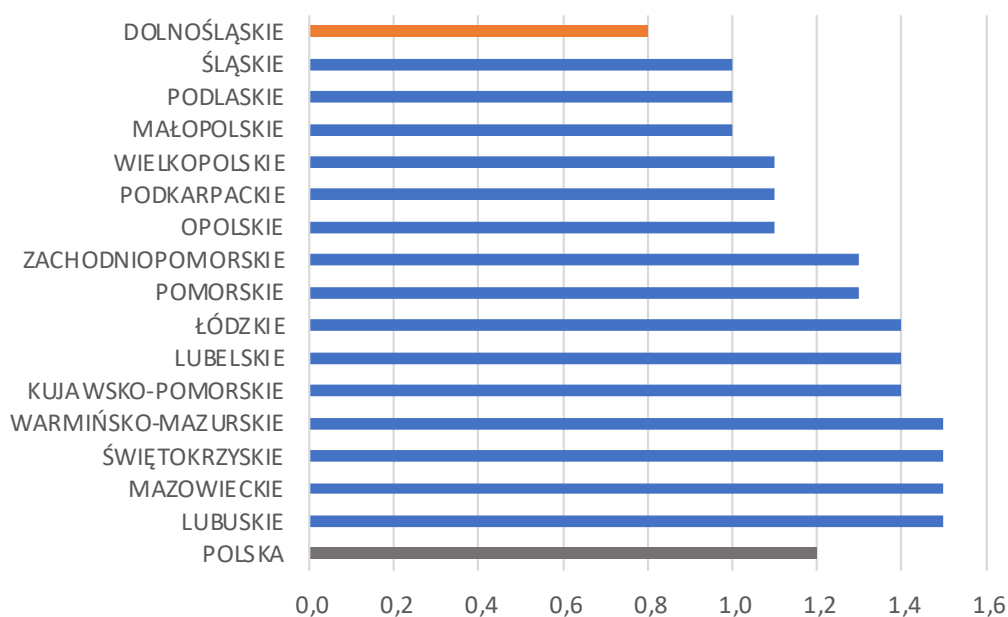
Tab. 22. Zgony wg przyczyny w 2021 r. w największych miastach Polski [w %]

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

7.5 Stan zdrowia psychicznego: samobójstwa i zgony z powodu zaburzeń psychicznych

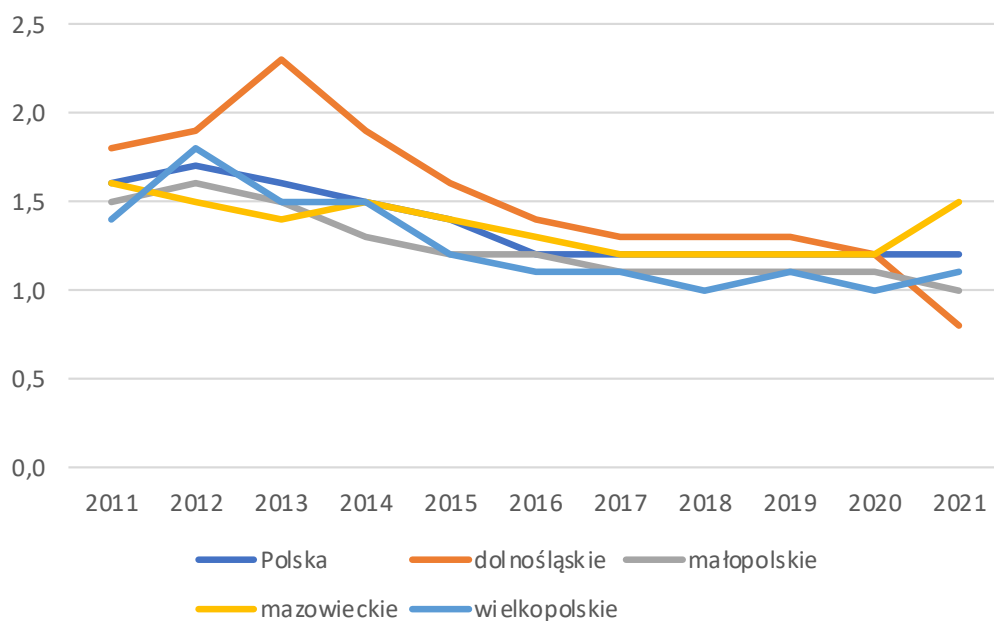
Stan zdrowia psychicznego w Polsce badany jest na wysokim poziomie ogólności. Najniższy poziom ogólnodostępnych danych w GUS to województwa.

W latach 2012-2015 wykazano w Polsce tendencję spadkową popełnianych samobójstw oraz stałą na poziomie ok. 1,2 samobójstw na 10 tys. mieszkańców po roku 2016. W ujęciu wojewódzkim nie wykazano stałych tendencji regionalnych. Zauważa się, że tylko w ostatnim roku w województwie dolnośląskim odnotowano najniższy poziom wskaźnika popełnianych samobójstw (0,8) (ryc. 89). Wartość ta była następstwem istotnego spadku następującego sukcesywnie od roku 2013 (który był jednym z najwyższych w kraju). Równocześnie do 2020 r. w województwie dolnośląskim odnotowano wskaźnik popełnianych samobójstw powyżej średniej krajowej (ryc. 90).

Ryc. 89. Samobójstwa na 10 tys. mieszkańców wg województw w 2021 r..

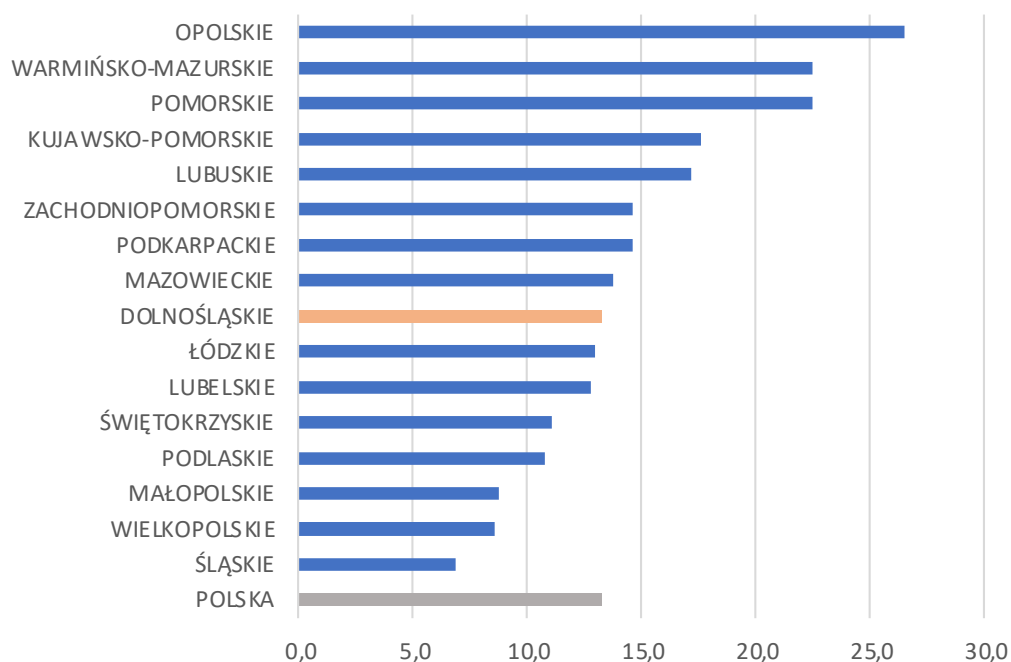
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 90. Samobójstwa na 10 tys. mieszkańców w wybranych województwach oraz na tle kraju w latach 2011-2022.

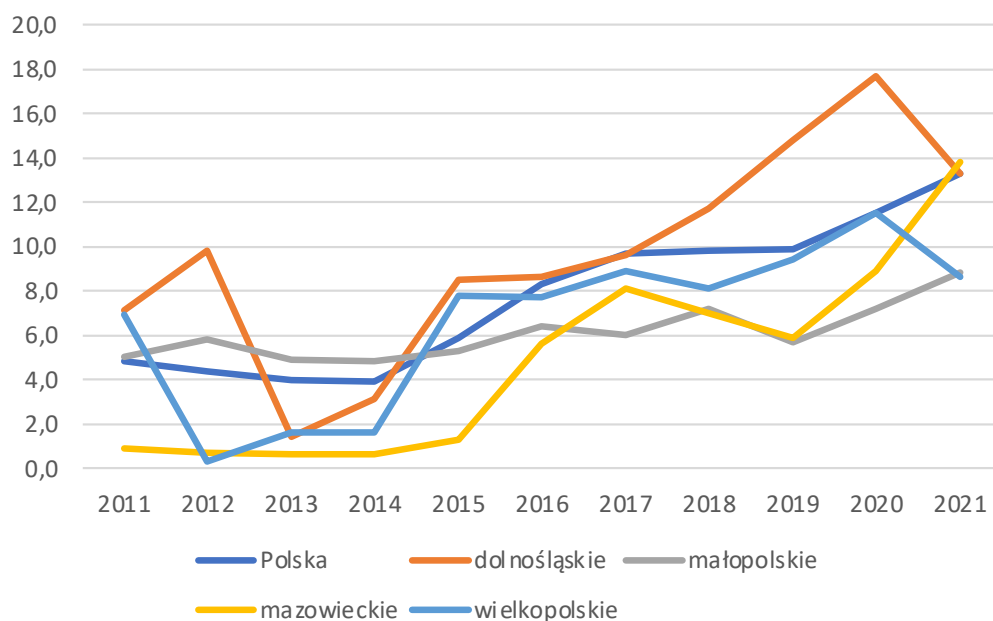
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Dane wskazują, że w Polsce w 2021 r. 13,3 osób na 100 tys. mieszkańców zmarło z powodu zaburzeń psychicznych oraz zaburzeń zachowań. W województwie dolnośląskim odnotowano wskaźnik na poziomie zbliżonym do średniej krajowej (13,8) (ryc. 91). Nie zauważono specyfiki wskaźnika w ujęciu przestrzennym na poziomie województw. Poziom zmian w poszczególnych województwach jest nierównomierny, jednak widoczny jest wzrost w ciągu ostatnich kilku lat (ryc. 92).

Ryc. 91. Zgony z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowań na 100 tys. ludności w 2021 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 92. Zgony z powodu zaburzeń psychicznych i zaburzeń zachowań na 100 tys. ludności w wybranych województwach oraz na tle kraju w latach 2011-2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Podsumowanie

Wrocławianie żyją przeciętnie dłużej niż statystyczny mieszkaniec województwa i kraju. Przeciętne dalsze trwanie życia kobiet we Wrocławiu wyniosło w 2021 r. 81,1 lat, a mężczyzn – 73,3 lata. Trwanie życia kobiet i mężczyzn uległo skróceniu, przeciętnie o 2 lata w samym mieście (tj. o mniej w skali województwa i kraju). Oczekiwane trwanie życia dla osób w wieku 60 lat zaczęło skracać się od roku 2018. Spadek wartości wskaźnika trwania życia nastąpił w całej Unii Europejskiej i był skorelowany z nagłym wzrostem wskaźnika umieralności w czasach pandemii COVID-19.

W roku 2021 liczba zgonów w Polsce przekroczyła o 154 tys. średnioroczną wartość z ostatnich 50 lat i wyniosła 156,7 na 1000 urodzeń (wyższy o 22,4 w ujęciu r/r). Dla Wrocławia wskaźnik umieralności wyniósł w tym czasie 119,0 zgonów na 1000 urodzeń żywych – poziom niższy o 23,7%. Główną przyczyną zgonów w kraju w 2021 r. były choroby układu krążenia (we Wrocławiu: 44,6%), nowotwory (Wrocław: 19,6%) oraz zarażenie COVID-19 (Wrocław: 16,0%). Do istotnych przyczyn zgonów należą również choroby układu oddechowego (we Wrocławiu: 8,5%). Należy zwrócić uwagę, że COVID-19, oprócz bycia bezpośrednią przyczyną śmierci, pośrednio spowodował trudniejszy dostęp do opieki medycznej, co również związane było ze wzrostem śmierci nadmiarowych.

We Wrocławiu w 2022 r. śmiertelność niemowląt była na poziomie 4,5 na 1000 urodzeń żywych. Współczynnik zgonów niemowląt dla Wrocławia spadł poniżej średniej w roku 2014, a w latach 2017-2019 i 2021 utrzymywał się na zbliżonym poziomie. Zmiany trendu są analogiczne na poziomie krajowym i unijnym.

W latach 2012-2015 wykazano w Polsce tendencję spadkową popełnianych samobójstw oraz stała na poziomie ok. 1,2 samobójstw na 10 tys. mieszkańców po roku 2016.

W 2021 r. trwanie życia w zdrowiu w skali całej Polski wyniosło dla mężczyzn 59,1 lat, a dla kobiet 63,1 lat. Dla mieszkańców miast wskaźnik ten był wyższy odpowiednio o 0,1 roku dla mężczyzn i 0,2 roku dla kobiet. Województwo dolnośląskie wykazuje wskaźnik na poziomie poniżej średniej krajowej (dla mężczyzn: 58,7 lat, dla kobiet: 63,0 lat).

8. JAKOŚĆ ŚRODOWISKA

Wrocław, rdzeń obszaru metropolitalnego, stanowi najsilniej zurbanizowaną część województwa dolnośląskiego, o różnorodnych uwarunkowaniach środowiskowych i przestrzennych. Jego wartością przyrodniczą są tereny zieleni takie jak parki (pow. 801 ha), zieleńce (pow. 252 ha), a także publiczne kompleksy leśne (2225 ha, z czego ok. 1000 ha w zasobie gminnym)³⁵. Te elementy zieleni są często powiązane z zasobami wodnymi Wrocławia, tworzonymi przede wszystkim przez Wrocławski Węzeł Wodny w Dolinie Odry, system mniejszych rzek i cieków wodnych oraz ponad 200 zbiorników wodnych. Istotne są również tereny wykorzystywane rolniczo, które stanowią 6857 ha terenów otwartych oraz tereny Rodzinnych Ogrodów Działkowych o pow. ok. 1360 ha. Obszary zieleni uzupełniają tereny wodonośne we wschodniej części Wrocławia na styku z gminą Siechnice oraz pola irygacyjne w północnej części miasta. Istotnym jest fakt, że część tych obszarów jest objętych formami ochrony przyrody.

Środowisko przyrodnicze jest jednym z kluczowych czynników mających znaczenie dla oceny jakości życia mieszkańców. Szczególnie istotne w tym zakresie są dwa aspekty: rozwój terenów zieleni i ich dostępność oraz jakość powietrza.

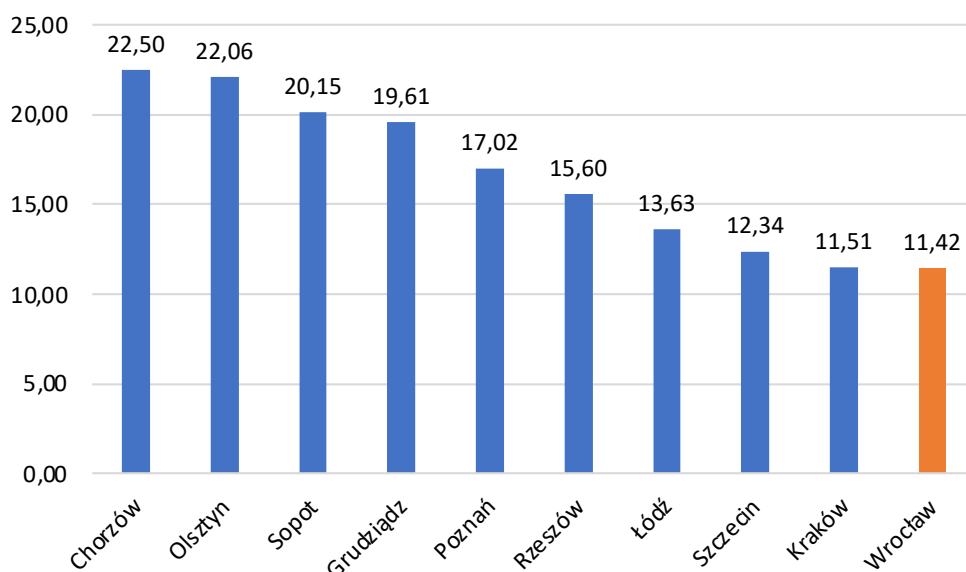
Uzupełnienie wątków środowiskowych istotnych dla sporządzenia nowej strategii rozwoju Wrocławia z perspektywą do 2050 roku znajduje się w diagnozie przestrzennej dotyczącej Wrocławia opracowanej również na potrzeby wyżej wymienionej Strategii.

8.1 Dostępność i rozwój terenów zieleni

Wrocław plasuje się w pierwszej 20-tce (z uwzględnieniem powierzchni lasów, jak i bez niej) najbardziej zielonych miast w Polsce (na podstawie danych GUS). Należy jednak podkreślić, że proces zbierania danych dotyczących zieleni w poszczególnych miastach nie ma spójnej metodologii. Z tego względu takie porównanie należy traktować wyłącznie pogładowo. Ponadto na brak możliwości porównania tych wskaźników wprost wpływ mają odmienne uwarunkowania przestrzenne, terytorialne czy środowiskowe poszczególnych miast. Dodatkowo zmiany wskaźników zazielenienia miast w Polsce mogą nie wynikać z działań inwestycyjnych, ale ze zmian granic administracyjnych gmin (przykładem tego są zmiany granic administracyjnych Rzeszowa w ciągu ostatnich kilku lat). W 2021 r., zgodnie z danymi GUS, udział terenów zieleni³⁶ we Wrocławiu wynosił 5,6% powierzchni miasta, z lasami zaś – 11,42%. Wśród miast polskich, najwyższe wskaźniki, przekraczające 20% udziału powierzchni zieleni w powierzchni miasta, wykazały tylko Chorzów, Olsztyn i Sopot (ryc. 93).

³⁵ wg danych GUS

³⁶ Tereny zieleni rozumiane jako: parki, zieleńce i zieleń osiedlowa

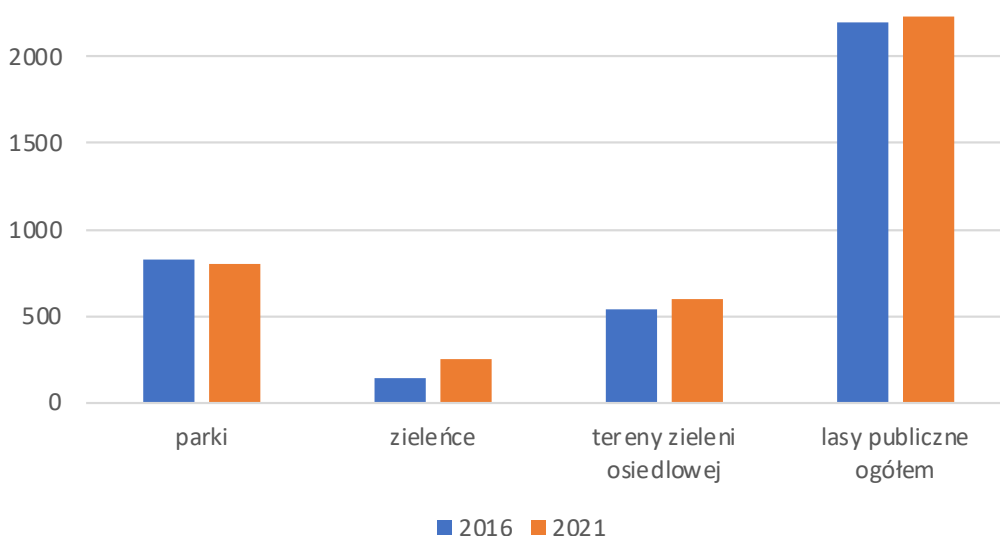

Ryc. 93. Miasta z największym udziałem powierzchni terenów zieleni w powierzchni miasta ogółem, stan na 2021 rok.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

*Rzeszów zyskał miano najbardziej zielonego m.in. na skutek powiększenia terenu granic administracyjnych miasta (2017, 2019, 2021).

Łączna powierzchnia terenów zieleni w miastach wynika przede wszystkim z uwarunkowań przyrodniczych. Zgodnie z danymi GUS w 2021 r. we Wrocławiu parki zajmowały ponad 800 ha powierzchni miasta (zastosowana została inna metoda liczenia powierzchni niż przez gminę Wrocław). Tereny leśne stanowiły powierzchnię 2 225,58 ha, z czego niemal połowa należała do gminy (956,99 ha). W latach 2016-2021 r. powierzchnia terenów zieleni rozumianej jako parki, zieleńce, tereny zieleni osiedlowej oraz lasy publiczne ogółem zwiększyła się łącznie o 175 ha. Na zmianę wartości powierzchni wpływ miał przede wszystkim przyrost powierzchni zieleńców (wzrost o 81,2% względem 2016 r.). Natomiast na tle dynamicznego rozwoju zabudowy mieszkaniowej przyrost powierzchni zieleni osiedlowej był niewielki (11,3%) (ryc. 94).

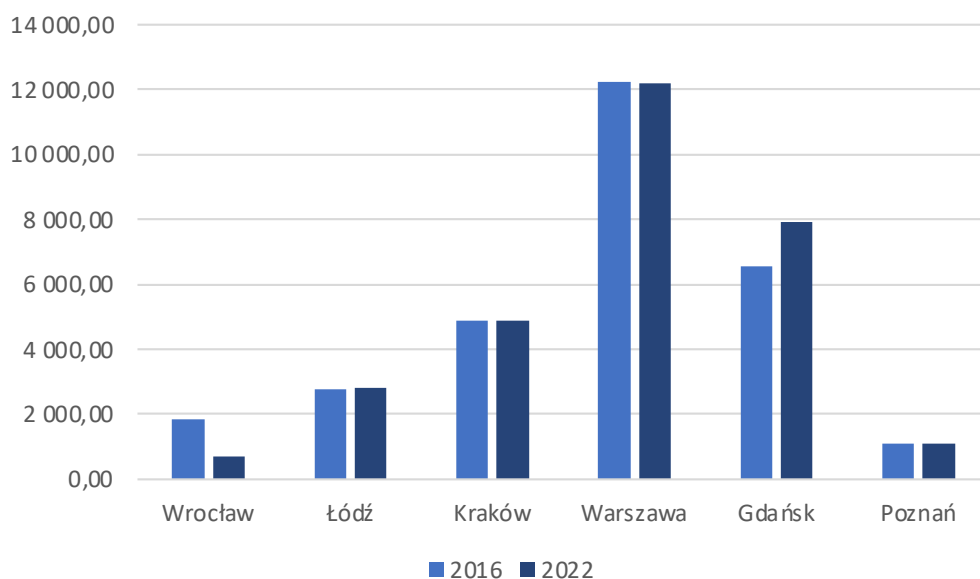

Ryc. 94. Powierzchnia wybranych terenów zieleni we Wrocławiu w latach 2016, 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Jednym z mierników jakości terenów będących pod ochroną jest ich powierzchnia (ryc. 95). We Wrocławiu występują obszarowe formy ochrony przyrody takie jak: Park Krajobrazowy „Dolina Bystrzycy” (pow. 569 ha) oraz 6 obszarów sieci Natura 2000 (ich łączna powierzchnia na terenie Wrocławia to 2 750,03 ha). Na terenie Wrocławia występują również formy ochrony obiektowej: liczne pomniki przyrody oraz 2 użytki ekologiczne. W latach 2016-2022 zauważalny jest spadek powierzchni objętej ochroną ze względu na wyłączenie spod ochrony terenów zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Szczytnicki Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy” oraz użytku ekologicznego Łacha Farna. W związku z wejściem w życie ustawy z dnia 7 grudnia 2000 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2001 r. Nr 3, poz. 21) pojawiły się wątpliwości dotyczące statusu prawnego tych dwóch form ochrony przyrody. Wątpliwości jednoznacznie wyjaśniała analiza formalno-prawna dołączona do orzeczenia Samorządowego Kolegium Odwoławczego we Wrocławiu z dnia 8 września 2020 r. (Sygn. SKO 4122/77/20), wykazująca nieważność ww. form ochrony przyrody.

Raport z inwentaryzacji przyrodniczej pól irygacyjnych na północy Wrocławia wykazał, że obszar pól wykazuje duży potencjał przyrodniczy. W związku z tym rozpoczęto działania w celu stworzenia na ich terenie rezerwatu przyrody wraz z zaleceniami służącymi wzmacnianiu i rozwojowi potencjału przyrodniczego tego obszaru. Oznacza to, że powierzchnia obszarów chronionych we Wrocławiu może w przyszłości ulec zwiększeniu.

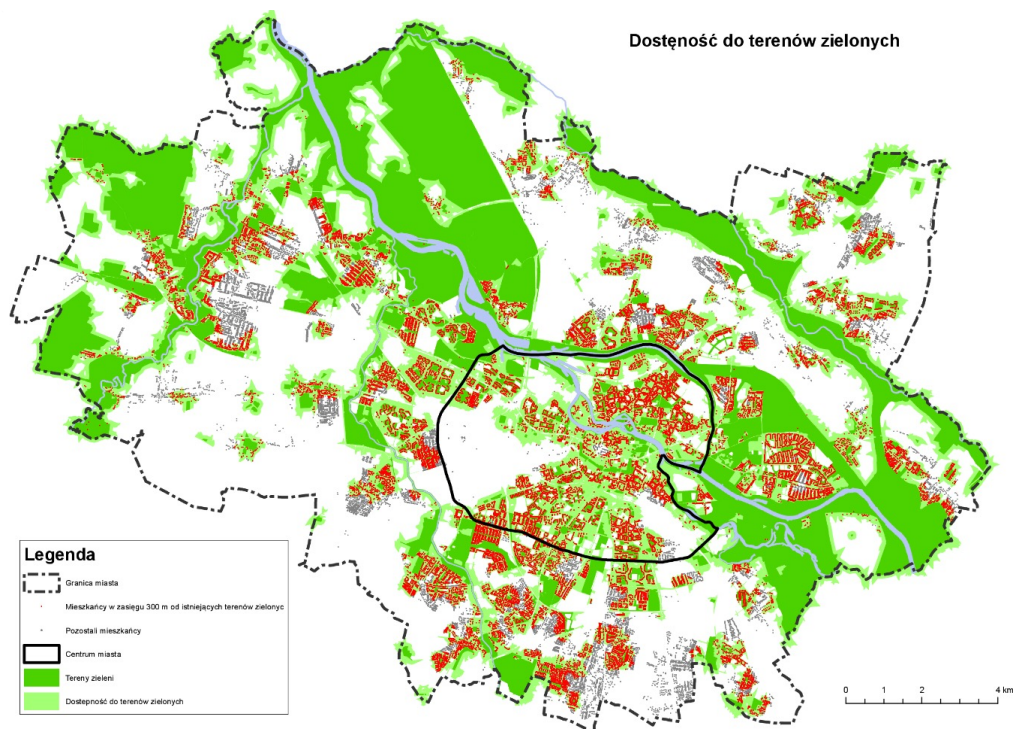

Ryc. 95. Powierzchnia obszarów chronionych w największych miastach Polski bez obszarów Natura 2000 w latach 2016, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Zróżnicowane i bogate formy zasobów zieleni, przenikającej się z systemem wodnym i tkanką zurbanizowaną, stanowią istotny element wpływający na jakość życia w mieście. Z punktu widzenia mieszkańca istotny jest ogólny dostęp i bliskie sąsiedztwo terenów zieleni. Dostępność do zieleni została wyznaczona jako jeden z kluczowych wskaźników rozwoju w Strategii Rozwoju Wrocławia „Wrocław 2030” (uchwalonej w 2018 r.). Zasada jego ustalania jest spójna z metodą oceny zielonej infrastruktury stosowaną przez Europejską Agencję Środowiska. Dostępność do terenów zieleni rozumiana jest jako procent ludności mieszkającej w odległości do 300 m od terenów zieleni o dowolnej powierzchni. Wskaźnik ten w 2022 r. (stan na dzień

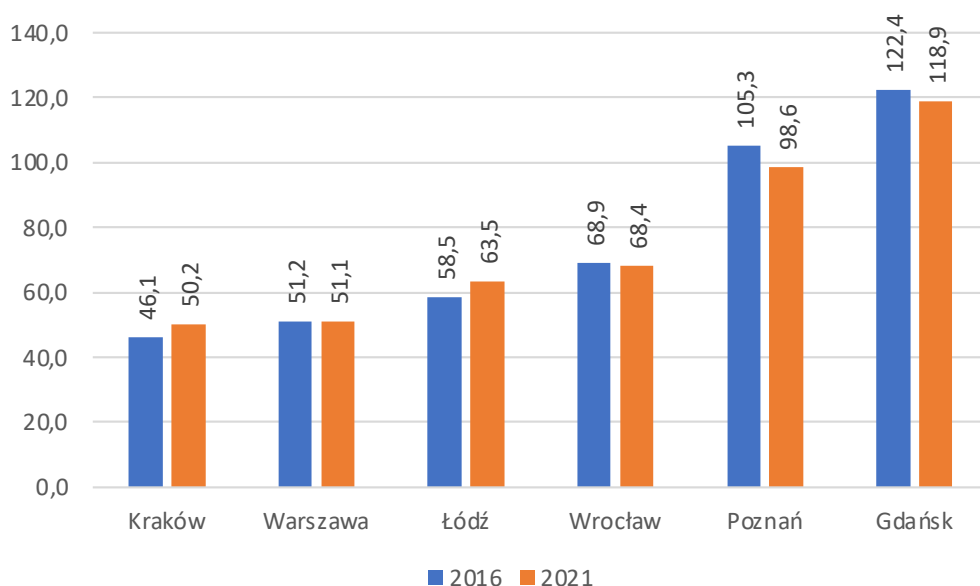
31 grudnia 2022 r.) w porównaniu do 2021 r. wzrósł odpowiednio z 81,24% do 83,3% dla miasta ogółem (w 2017 r. było to 77,1%) oraz z 93,7% do 95,63% dla obszaru śródmiejskiego (w 2017 r. było to 90,5%) (ryc. 96).

Ryc. 96. Dostępność dla mieszkańców Wrocławia do istniejących terenów zieleni, stan na dzień 31 grudnia 2022 r..

ŹRÓDŁO: UMW

Oprócz dostępności do zieleni w danej odległości, istotne jest także ile powierzchni zieleni przypada na jedną osobę. Wśród największych miast Polski wartość wskaźnika powierzchni zieleni na mieszkańca waha się w przedziale od 50 do ponad 119 m² na osobę. Poziom 68,4 m² na osobę we Wrocławiu jest jednym z najlepszych wyników w grupie największych miast w Polsce (ryc. 97). Na przestrzeni lat wskaźnik ten nieznacznie spadł, co było związane przede wszystkim z przyrostem liczby ludności.

*zieleni rozumiana jako lasy publiczne ogółem, zieleni uliczna, parki, zieleńce i tereny zieleni osiedlowej, cmentarze

Ryc. 97. Wskaźnik powierzchni zieleni* na 1 osobę w największych miastach w Polsce w latach 2016, 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

8.2 Działania na rzecz rozwoju zielono-niebieskiej infrastruktury

Zielono-niebieska infrastruktura stanowi istotny komponent miasta, czego wyrazem jest uznanie wskaźnika dostępności do zieleni jako istotnego w procesie realizacji kierunków Strategii Rozwoju Wrocławia „Wrocław 2030”.

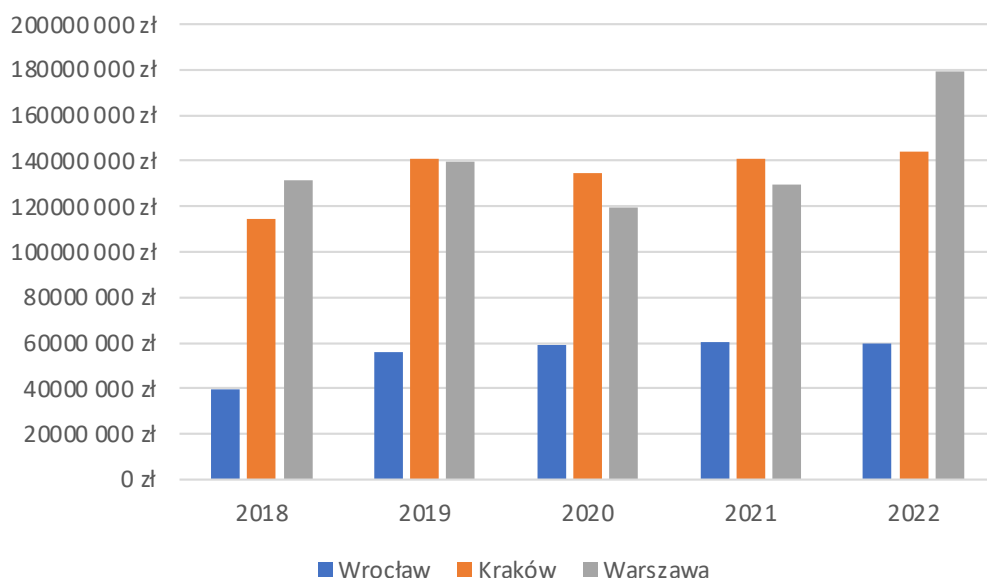
W związku z kompleksowym podejściem do realizacji polityki przestrzennej we Wrocławiu, w 2021 r. rozpoczęto prace nad opracowaniem *Planu Zazieleniania*, który stanowić będzie zbiór działań prowadzących do zwiększania ilości i różnorodności zieleni w mieście. Działania będą nakierowane przede wszystkim na ochronę i utrzymanie zieleni, realizację nowych nasadzeń czy angażowanie różnych podmiotów oraz mieszkańców w zazielenianie miasta. Od 2006 r. gmina Wrocław wdraża *Powiatowy Program Zwiększania Lesistości Miasta Wrocławia*, który zakłada zwiększenie lesistości miasta z około 7% do 11%. Na podstawie opracowanych planów zalesień, w 2022r. wykonano zalesienie ok. 1,2 ha gruntów nieleśnych (2021 r. – 5,8 ha).

W 2022 r. powierzchnia zieleni³⁷ zarządzana przez Zarząd Zieleni Miejskiej (ZZM) stanowiła 9,8% powierzchni miasta. Ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zabezpieczyły przeznaczenie 22% powierzchni miasta na różne formy zieleni.

Wydatki na utrzymanie i inwestycje w tereny zieleni łącznie rosły od 2018 r., przy czym dynamika tych wydatków po 2019 r. spadła, co mogło być związane z pandemią COVID-19 i wynikającymi z niej ograniczeniami (ryc. 98). W latach 2020-2022 wydatki te utrzymywały

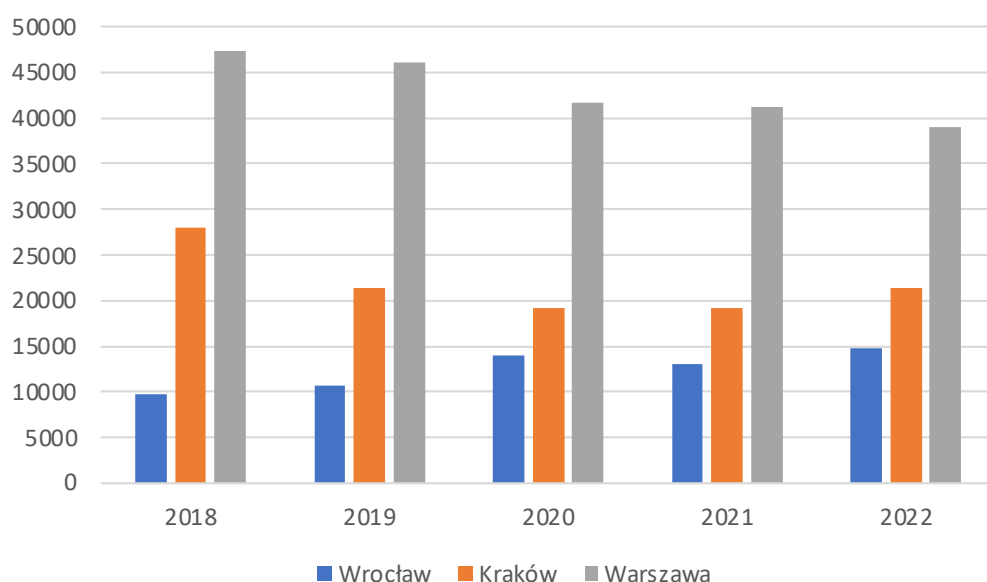
37 rozumianej jako parki i zieleńce, zieleni przyuliczna, lasy komunalne i Skarbu Państwa w nadzorze ZZM i zieleni tymczasowa (interwencyjna)

się we Wrocławiu na zbliżonym poziomie. W 2022 r. Wrocław wydał 14,8 tys. złotych na 1 ha zieleni (licząc bez działek rolnych) (ryc. 99). W latach 2018-2022 budżet ogółem wzrósł we Wrocławiu o 62% (w Krakowie i Warszawie kolejno 40% i 45%).

Ryc. 98. Budżet na utrzymanie zieleni (bieżący i inwestycyjny łącznie, bez budżetu na pracowników) w wybranych miastach w latach 2018-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

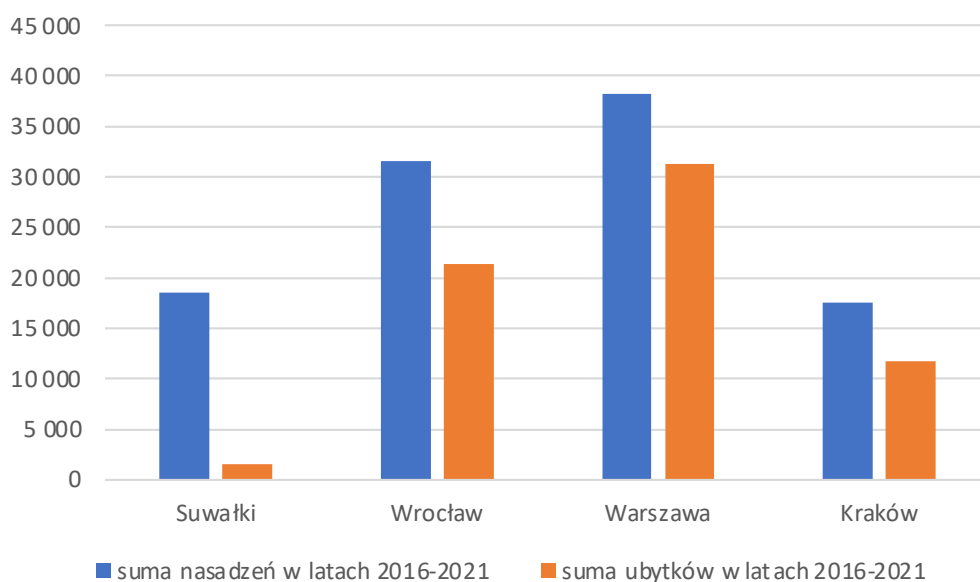
Ryc. 99. Koszt utrzymania 1 ha zieleni bez działek rolnych w wybranych miastach w latach 2018-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH UMW

Jednym ze sposobów monitorowania poziomu inwestowania w zieleni jest bilans nasadzeń i ubytków. Wskaźnik ten nie oddaje całego spektrum inwestycji w zieleni w mieście. Niemniej jednak inwestycje w zieleni wysoką³⁸, jako posiadającą największe walory, uznaje się za wskaźnik, który

³⁸ Statystyka odnosi się tu do drzew, w przypadku krzewów od 2018 r. zmieniono sposób szacowania ubytków z wartości ilościowej na powierzchniową, co wpływa na brak możliwości stworzenia bilansu.

należy uwzględnić. Proces nasadzeń i ubytków drzew wciąż nie stanowi ważnego elementu polityki miejskiej wielu polskich miast. W 2021 r. prawie połowa z miast na prawach powiatu wykazała ujemny bilans gospodarki zadrzewienia. W grupie tej nie było m.in.: Krakowa, Warszawy, Rzeszowa, Katowic czy Wrocławia. Wartość drzew jest w tych miastach doceniana i propagowana wśród społeczności lokalnej poprzez różne inicjatywy i programy. W samym Wrocławiu najwyższy bilans nasadzeń odnotowano w 2019 r. Tylko w okresie 2016-2021 Wrocław zyskiwał średniorocznie 1695 nowych drzew, a w całym tym okresie ogółem – 10 167, co było drugim (po Suwałkach) najwyższym wynikiem w kraju i pierwszym wśród największych polskich miast (ryc. 100). Równocześnie należy zauważyć, że bilans ten wynika z intensywnego procesu nasadzeń związanego z potrzebą zrekompensowania procesów wycinki, który w skali kraju był również jednym z najwyższych (4. miejsce, po Warszawie, Rybniku i Katowicach). Poziom zmian w stanie zadrzewienia wynika najczęściej z rozwoju infrastruktury.

Ryc. 100. Nasadzenia i ubytki wśród miast na prawach powiatu z najwyższym poziomem bilansu zmiany stanu zadrzewienia w latach 2016-2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Poza bieżącym utrzymaniem zieleni i nasadzeniami od 2019 roku zintensyfikowano we Wrocławiu systemowe działania w zakresie adaptacji do zmian klimatu, zielono-niebieskiej infrastruktury oraz racjonalnego korzystania z wód opadowych. Monitorowano wskaźniki Miejskiego Planu Adaptacji do zmian klimatu do roku 2030 (MPA) wyznaczone w 6 obszarach. W 2021 r. w ramach analizy danych do monitoringu MPA za lata 2019 i 2020 największe zmiany zaobserwowano w: ponad trzykrotnym zwiększeniu ilości wód opadowych zatrzymanych w miejscu opadu, zwiększeniu o 23 km długości zielonych tras rowerowych, zwiększeniu o 224,5 ha powierzchni terenów zieleni wyznaczonych w planach miejscowych. W 2022 r. odnotowano wzrost powierzchni terenów zieleni wpływających na adaptację do zmian klimatu (o 35 ha), zwiększenie powierzchni terenów zieleni w planach miejscowych uchwalonych (o 95 ha), wzrost udziału tras typu greenway wypełniającego sieć wskazaną w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego 2018 (do 50%), a także niemal dwukrotny wzrost inwestycji w zakresie zielono-niebieskiej infrastruktury w porównaniu do 2021 r.

W 2021 r. sporządzono opracowanie dotyczące miejskiej wyspy ciepła (MWC). Opracowanie pozwoliło na wskazanie obszarów miasta wymagających w pierwszej kolejności realizacji

działań adaptacyjnych pod kątem eliminacji przyczyn i skutków MWC. Działaniami ograniczającymi skutki miejskiej wyspy ciepła mogą być działania z zakresu zielono-niebieskiej infrastruktury oraz planowania przestrzennego.

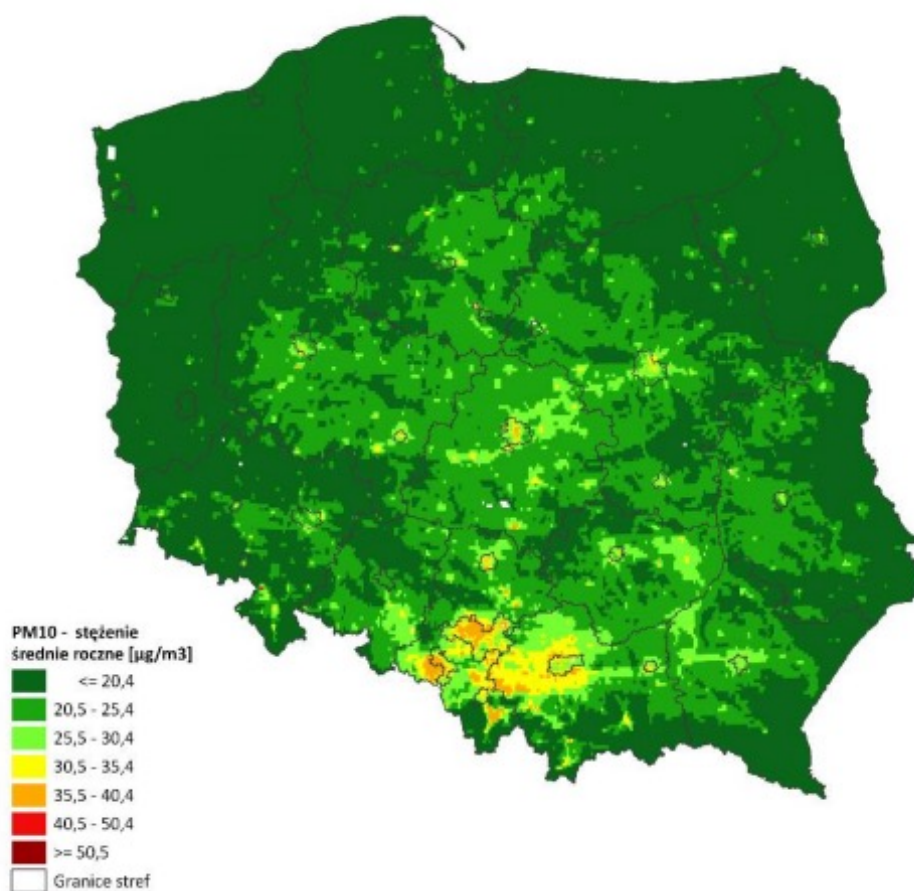
W celu intensyfikacji procesów powstawania terenów zieleni na terenie Wrocławia w 2021 r. zmieniono uchwałę nr XV/268/15 Rady Miejskiej Wrocławia w sprawie zwolnień od podatku od nieruchomości powierzchni użytkowych lokali mieszkalnych. Zmiany dotyczyły definicji zielonego dachu (zasad jego realizacji) oraz wydłużenia terminu obowiązywania uchwały do 31 grudnia 2027 roku (było do 31 grudnia 2021 r.). Uchwała, zwana *uchwałą o zielonych dachach* promuje zielone dachy, ogrody wertykalne oraz zielone ściany jako rozwiązania umożliwiające minimalizowanie efektu MWC oraz poprawę retencji w mieście, w szczególności na obszarach z przewagą zabudowy wielorodzinnej.

8.3 Jakość powietrza

Jakość powietrza od wielu lat stanowi ważny element dyskusji publicznej, jest także jednym ze wskaźników głównych realizacji założeń Strategii „Wrocław 2030”. Istnieje korelacja przestrzenna między zanieczyszczeniami powietrza a trasami ruchu samochodowego oraz obszarami, gdzie dochodzi do spalania złej jakości paliwa w nieodpowiednich urządzeniach (w drugim przypadku przede wszystkim w sezonie grzewczym). Zgodnie z danymi Krajowego Ośrodka Bilansowania i Zarządzania Emisjami, głównym źródłem emisji pyłu PM₁₀ do atmosfery w Polsce są procesy spalania paliw poza przemysłem i transportem. Emisja z tych procesów stanowiła w 2020 r., około 65% całkowitej emisji pyłu PM₁₀ z terenu kraju (Ministerstwo Klimatu i Środowiska 2022). W tej kategorii największy udział miała emisja z sektora komunalno-bytowego, w tym związana z ogrzewaniem budynków. Pochodziła ona z niskich emitorów, zlokalizowanych często na terenach z zabudową mieszkaniową, przez co miała na wielu obszarach decydujący wpływ na występowanie przekroczeń wartości kryterialnych.

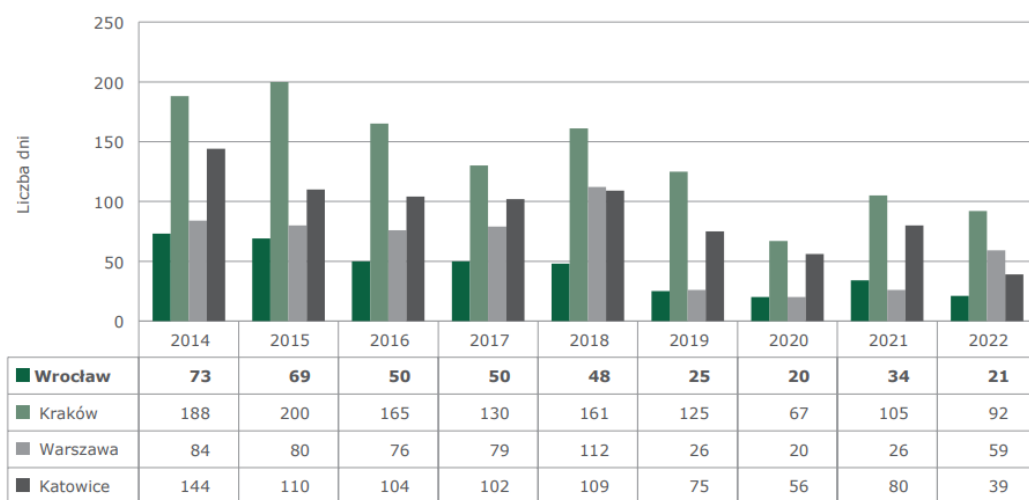
Równocześnie trzeba podkreślić, że stan powietrza nie wynika wyłącznie z uwarunkowań lokalnych. Emisja zanieczyszczeń zachodząca poza granicami jednostki administracyjnej może mieć na nią silny wpływ związany z kierunkiem wiania wiatrów, natężeniem procesów przewietrzania skupisk zabudowy oraz natężeniem wydobywanych spalin.

W strefie aglomeracji wrocławskiej (zgodnie z klasyfikacją Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska (GIOŚ) oznacza ona miasto Wrocław) głównym źródłem zanieczyszczenia pyłem PM₁₀ są źródła komunalno-bytowe (ponad 60%) (ryc. 101). Jakość powietrza we Wrocławiu, wg danych Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska), z roku na rok poprawia się. Od 2019 r. liczba dni z przekroczeniem dopuszczalnej normy stężenia PM₁₀ w powietrzu utrzymywała się poniżej wyznaczonej normy (35 dni). W 2021 r. wynik ten oscylował na dopuszczalnej granicy (34 dni ponadnormatywnego stężenia PM₁₀), a w 2022 r. spadł do 21 dni (ryc. 102). Od 2014 r. nie stwierdzono w żadnym punkcie pomiarowym Wrocławia przekroczenia dopuszczalnych wartości stężeń PM₁₀ (μg/m³). Poziom tego stężenia wykazuje tendencję spadkową. W 2022 r. odnotowano stężenie średnioroczne PM₁₀ w przedziale <24-25> μg/m³ (tab. 23, tab. 24).

Ryc. 101. Rozkład przestrzenny średniego rocznego stężenia pyłu zawieszonego PM10 na obszarze Polski w 2021 r..

ŹRÓDŁO: GIOŚ, „OCENA JAKOŚCI POWIETRZA W STREFACH W POLSCE ZA ROK 2021. ZBIORCZY RAPORT (...)”, WARSZAWA 2022, S. 66, DOSTĘP: [HTTPS://POWIETRZE.GIOS.GOV.PL/PJP/CONTENT/MEASURING_AIR_ASSESSMENT_RATING_INFO](https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/measuring_air_assessment_rating_info)

Ryc. 102. Liczba dni z przekroczeniami pyłu zawieszonego PM10 w wybranych miastach w latach 2014-2022.

ŹRÓDŁO: RAPORT O STANIE GMINY 2022, S. 178: NA PODSTAWIE DANYCH GIOŚ (2022)

Rok	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.***
Wrocław**	brak przekroczeń 33-38	brak przekroczeń 28,5-36,6	brak przekroczeń 27,9-32,5	brak przekroczeń 28,7-30,3	brak przekroczeń 29,1-31,8	brak przekroczeń 22-26	brak przekroczeń 22-23	brak przekroczeń 24-26	brak przekroczeń 24-25
Kraków**	46-64	45-68	41-57	41-55	33-56	29-50	brak przekroczeń 26-38	27-46	24-48
Warszawa**	42	41	41	42	30-44	brak przekroczeń 22-37	brak przekroczeń 22-35	brak przekroczeń 23-40	brak przekroczeń 20-35
Katowice**	41-51	41-47	43-47	41-52	40-47	33-41	brak przekroczeń 29-34	brak przekroczeń 31-39	brak przekroczeń 28-31

(PM10 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Tab. 23. Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM10 we Wrocławiu, w Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2022

ŹRÓDŁO: PAŃSTWOWY MONITORING ŚRODOWISKA

Rok	2014 r.	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.	2020 r.	2021 r.	2022 r.***
Wrocław**	28,6	30,3	27,4	brak przekroczeń 20,7-23,0	brak przekroczeń 21,5-23,3	brak przekroczeń 15-19	brak przekroczeń 15-18	17-21	brak przekroczeń 16-20
Kraków**	31,8-45,0	33,3-43,8	29,1-37,9	28,4-40,1	27-39	22-29	21-24	24-25	26
Warszawa**	29,9	28,1	25,6	27,6-34,1	brak przekroczeń 20-25	brak przekroczeń 16-25	brak przekroczeń 14-18	16-21	brak przekroczeń 13-17
Katowice**	32,5-37,7	27,3-33,1	26,6-34,2	30,7-39,3	30-35	24-28	20-23	23-26	20-21

Tab. 24. Stężenie średnioroczne pyłu zawieszonego PM2,5 we Wrocławiu, w Krakowie, Warszawie, Katowicach w latach 2014–2022

ŹRÓDŁO: PAŃSTWOWY MONITORING ŚRODOWISKA

(PM2,5 ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) dopuszczalne stężenie średnioroczne – 25 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (do roku 2019); – 20 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (od roku 2020))

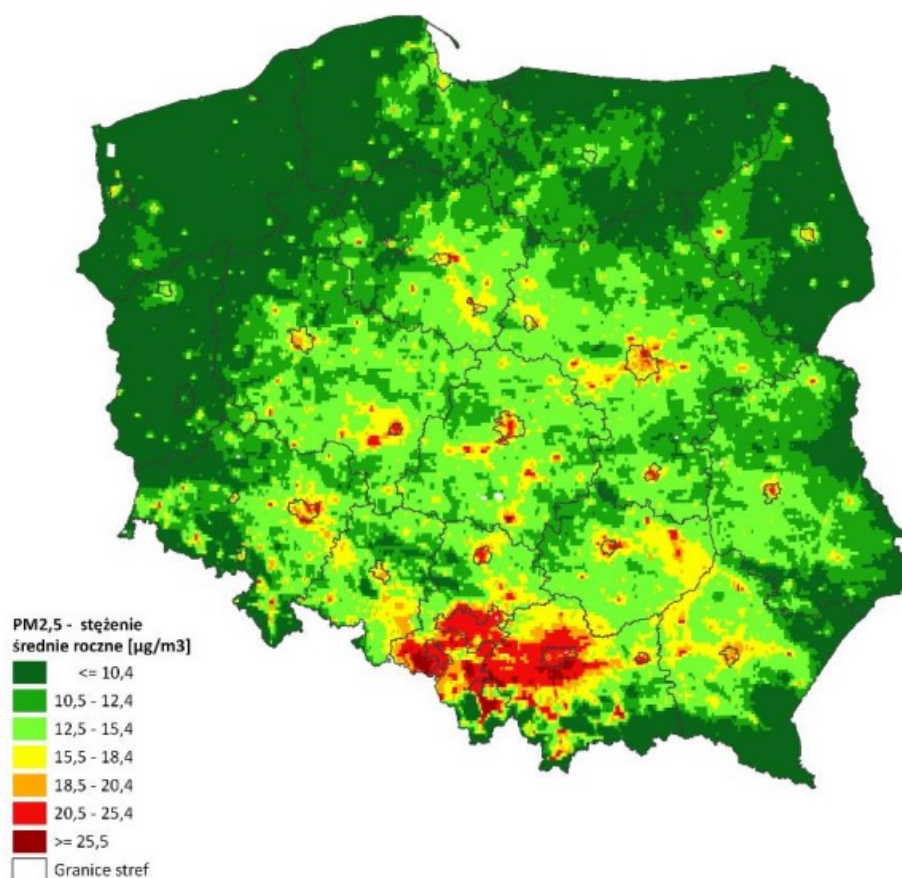
Jakość powietrza - dane za lata 2019-2021 opracowane na podstawie źródła danych ze strony: <https://powietrze.gios.gov.pl/>

* liczba dni z przekroczeniami liczona na stacjach Wrocław–Korzeniowskiego manualna, Kraków–aleja Krasińskiego manualna, Katowice–Plebiscytowa/A4 manualna, Warszawa–Bajkowa manualna

** dane pomiarowe ze stacji manualnych i automatycznych

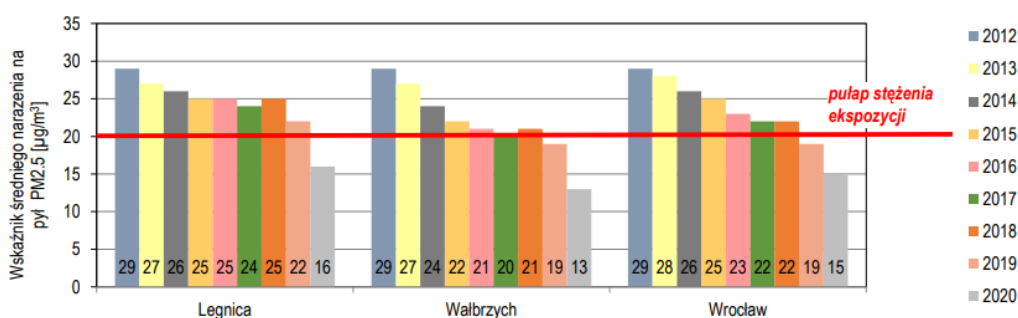
*** Wyniki pomiarów za rok 2022 mają status wyników wstępnie zweryfikowanych, co oznacza, że na kolejnych etapach weryfikacji na poziomie wojewódzkim, a następnie krajowym mogą ulec zmianie.

O wiele gorszy stan jakości powietrza związany jest z emisją pyłu zawieszonego PM2,5. W większości polskich aglomeracji wskaźnik poziomu tej substancji kształtuje się na poziomie przeciętnym w kierunku niekorzystnego. Na terenie Wrocławia można wyodrębnić strefy z wysokimi wartościami zanieczyszczenia PM2,5 (południowa i północno-wschodnia część miasta) (ryc. 103). W obszarach tych poziom stężenia określa się jako II fazę poziomu dopuszczalnego. Za główną przyczynę występowania zanieczyszczenia uznany został sposób ogrzewania budynków. Jednak we Wrocławiu średnie narażenie na pył PM2,5 z roku na rok maleje (ryc. 104).

Ryc. 103. Średnie roczne stężenia pyłu zawieszonego PM_{2,5} na obszarze Polski w 2021 r..

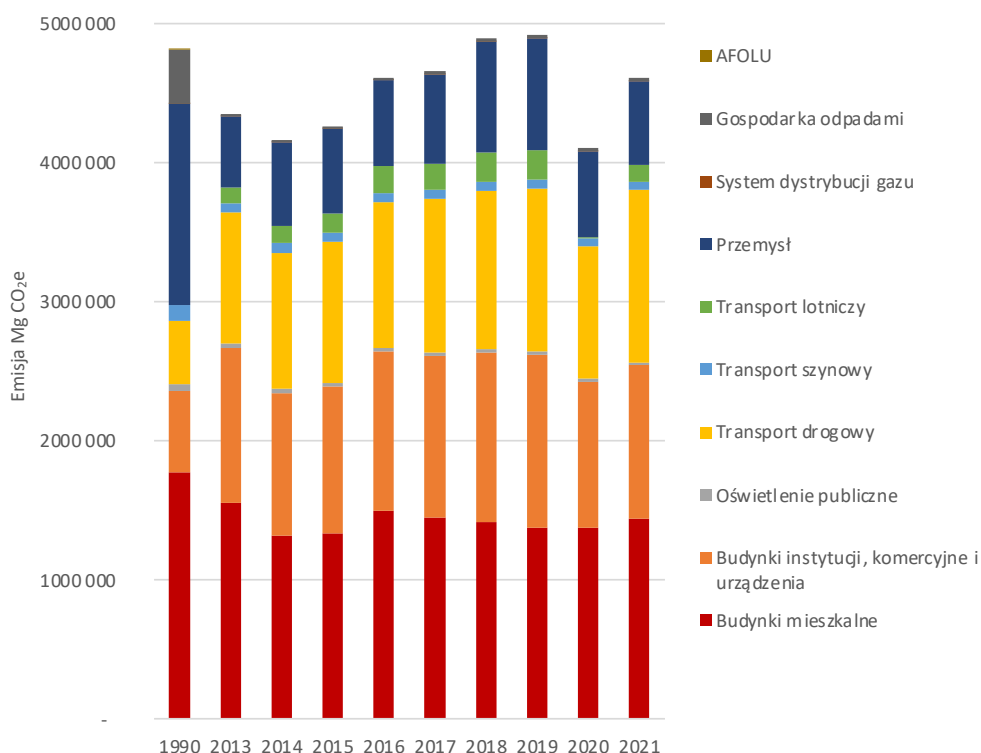
ŹRÓDŁO: GIOŚ, „OCENA JAKOŚCI POWIETRZA W STREFACH W POLSCE ZA ROK 2021. ZBIORCZY RAPORT (...)”, WARSZAWA 2022, S. 114, DOSTĘP: [HTTPS://POWIETRZE.GIOS.GOV.PL/PJP/CONTENT/MEASURING_AIR_ASSESSMENT_RATING_INFO](https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/measuring_air_assessment_rating_info)

Ryc. 104. Średnie narażenie na pył PM_{2,5} w latach 2012-2020 w wybranych miastach woj. dolnośląskiego.

ŹRÓDŁO: GIOŚ, „OCENA JAKOŚCI POWIETRZA W STREFACH W POLSCE ZA ROK 2021. ZBIORCZY RAPORT (...)”, WARSZAWA 2022, S. 48 NA PODSTAWIE DANYCH WRMŚ WROCŁAW, DOSTĘP: [HTTPS://POWIETRZE.GIOS.GOV.PL/PJP/CONTENT/MEASURING_AIR_ASSESSMENT_RATING_INFO](https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/measuring_air_assessment_rating_info)

W ramach monitorowania emisji gazów cieplarnianych (GHG) gmina Wrocław prowadzi inwentaryzację emisji ton dwutlenku węgla ($\text{Mg CO}_2\text{e}$) do atmosfery. W 2021 r. największy udział w emisji dwutlenku węgla miały budynki mieszkalne; na drugim miejscu były budynki instytucji, komercyjne i urzędy. Jest to zmiana względem roku bazowego 1990, kiedy co prawda największy udział również dotyczył budynków mieszkalnych, ale za 29,9% emisji odpowiadał przemysł (2021 r. – 13%). Emisja dwutlenku węgla ogółem spadła w 2021 r. o 4,43% względem 1990 r. (ryc. 105).

AFOLU – ang. Agriculture, Forestry and Other Land-use; rolnictwo, leśnictwo i inne użytkowanie gruntów

Ryc. 105. Emisja Mg CO₂e do atmosfery według podsektorów w latach 1990, 2013-2021.

ŹRÓDŁO: UMW

8.4 Działania na rzecz poprawy jakości powietrza

W celu poprawy jakości powietrza we Wrocławiu, realizowane są postanowienia uchwały nr XLI/1405/17 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze gminy Wrocław ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, tzw. uchwały antysmogowej. W ramach kampanii *Wrocław bez smogu* mieszkańcy Wrocławia mogą uczestniczyć w wielu programach, oferujących różne formy wsparcia finansowego. Na cały program antysmogowy zaplanowano kwotę 330 mln zł. W ramach tej kwoty na programy KAWKA i KAWKA Plus w latach 2020 r. wydano 16,2 mln, w 2021 r. – 23,5 mln, 2022 r. – 30,4 mln zł.

Efektem konsekwentnie prowadzonych działań na rzecz poprawy jakości powietrza było:

- zlikwidowanie w 2022 r. 4140 pieców, w tym 2820 w ramach programu KAWKA Plus (najwięcej w porównaniu do lat ubiegłych – piece indywidualne) oraz 1320 w ramach programu wymiany źródeł ogrzewania w gminnym zasobie mieszkaniowym (w sumie dotychczas zlikwidowano 14,5 tys. pieców w ramach programu KAWKA i KAWKA Plus – likwidacja indywidualnych pieców);

- ucieplnienie 40% zasobu komunalnego w pełni należącego do gminy Wrocław; gmina Wrocław planuje do końca 2024 r. zlikwidować wszystkie piece pozaklasowe w budynkach w 100% należących do gminy;
- złożenie w 2022 r. w ramach realizacji programu KAWKA Plus 1 253 wniosków oraz podpisanie 1 610 umów w programach dotacyjnych;

umożliwienie zwolnienia od podatku od nieruchomości budynków lub ich części podłączonych do instalacji fotowoltaicznych, uwarunkowane wpisaniem inwestycji do *Planu Gospodarki Niskoemisyjnej*; w 2022 r. wpisano 527 inwestycji.

Działania związane z adaptacją miasta do zmian klimatu to kluczowe aspekty warunkujące kierunek rozwoju miasta w każdej dziedzinie. W 2021 r. Wrocław przystąpił do międzynarodowej kampanii *Cities Race to Zero*, której nadrzędnym celem jest zmniejszenie o połowę emisji CO₂ do 2030 roku oraz osiągnięcie zerowej emisyjności do roku 2050, przy jednoczesnym zobowiązaniu się do zatrzymania wzrostu globalnej temperatury na poziomie, określonym w Porozumieniu Paryskim, o nie więcej niż 1,5°C.

W ramach Porozumienia Burmistrzów i SECAP w październiku 2021 r. opracowano raport z monitoringu Planu działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu dla miasta Wrocławia (SECAP), zawierający inwentaryzację emisji gazów cieplarnianych oraz dane dotyczące działań przewidzianych w SECAP. Celem wyznaczonym do osiągnięcia przez Wrocław jest redukcja poziomu emisji gazów cieplarnianych w stosunku do roku bazowego (1990 r.), o 40% w perspektywie średnioterminowej do 2030 roku oraz o 80% w perspektywie długoterminowej do 2050.

Podsumowanie

Wszystkie działania realizowane we Wrocławiu z zakresu poprawy jakości powietrza, rozwoju kapitału przyrodniczego i wprowadzania zmian w stylu funkcjonowania (m.in. sposób przemieszczania się) mają na celu przekształcanie miasta w myśl koncepcji zrównoważonego rozwoju. Podejmowane są również liczne działania na scenie międzynarodowej, obejmujące m.in. inicjatywy mające na celu zmianę polityki energetycznej i klimatycznej miast (w tym: Porozumienie Burmistrzów w sprawie Klimatu i Energii czy Międzynarodowej Radzie na rzecz Lokalnych Inicjatyw Środowiskowych, list otwarty Burmistrzów 58 miast w ramach sieci Eurocities). Kolejnym krokiem na tej drodze jest uczestnictwo Wrocławia w unijnym programie *Misji Neutralnych dla Klimatu i Inteligentnych Miast*. Założeniem programu jest wsparcie miast do 2030 roku w kierunku transformacji systemowej na rzecz neutralności klimatycznej, a do 2050 roku przekształcenie miast w ośrodki eksperymentów i innowacji. Wrocław znalazł się w grupie 100 miast europejskich, zakwalifikowanych do tego innowacyjnego programu, w ramach którego może liczyć na preferencje w pozyskiwaniu środków unijnych oraz doradztwo międzynarodowych ekspertów (m.in. w znalezieniu modelu finansowania działań na rzecz klimatu). Wszystkie powyższe działania tworzą fundamenty i podstawy do zintensyfikowania prac na rzecz zielono-niebieskiej infrastruktury, wzmacniania bioróżnorodności i stałej pracy nad poprawą jakości powietrza. Osadzając to w idei inteligentnego miasta – również technologicznie, ale przede wszystkim na poziomie zarządzania miastem i współpracy z różnorodnymi podmiotami i użytkownikami miasta.

Na obszarze miasta nie dochodzi do przekroczeń stężenia średniorocznego pyłu zawieszonego PM_{2,5} i PM₁₀ oraz nie są przekroczone normy liczby dni z przekroczeniami pyłu zawieszonego PM₁₀. Należy podkreślić, że normy World Health Organization są bardziej restrykcyjne niż obowiązujące w Polsce normy unijne, zarówno dotyczące wartości norm pyłów zawieszonych, jak i innych zanieczyszczeń występujących w powietrzu. Należy zauważyć, że np. gdy mowa o dwutlenku siarki, norma unijna wynosi 125 µg/m³ (max wartości dobowej stężenia). Dopuszczalny poziom stężenia dwutlenku siarki określany przez WHO to 40 µg/m³³⁹. Stężenie dobowe dwutlenku siarki we Wrocławiu wynosiło w 2022 r. 10-15 µg/m³, zmalało względem 27 µg/m³ w 2021 r.⁴⁰.

We Wrocławiu występuje stosunkowo wysoki udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni miasta. Powierzchnia terenów zieleni przypadająca na 1 mieszkańca zmniejszała się na przestrzeni lat, w 2021 r. wynosiła 68 m² na osobę, co było jednym z najlepszych wyników w grupie największych miast w Polsce. W latach 2016-2021 we Wrocławiu osiągnięto jeden z najwyższych bilansów nasadzeń i ubytków drzew wśród miast na prawach powiatu.

Wrocław sukcesywnie wdraża MPA. Widoczne są już efekty, m.in. ponad trzykrotne zwiększenie ilości wód opadowych zatrzymanych w miejscu opadu, zwiększenie o prawie 320 ha powierzchni terenów zieleni wyznaczonych w planach miejscowych w latach 2019-2022.

Należy jednak podkreślić, że przed Wrocławiem wciąż stoi wiele wyzwań, gdy chodzi o poprawę stanu środowiska, jakości życia i odporności miasta.

³⁹ <https://mappingair.meteo.uni.wroc.pl/2021/09/nowe-wytyczne-swiatowej-organizacji-zdrowia-dotyczace-norm-jakosci-powietrza/>

⁴⁰ Jakość powietrza na obszarze Wrocławia, Informacja za rok 2022 na podstawie Państwowego Monitoringu Środowiska, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, str. 7

9. GOSPODARKA

Kondycja gospodarcza jednostek samorządu terytorialnego jest czynnikiem mającym bardzo istotny wpływ na jakość życia członków samorządowej wspólnoty i ich poziom satysfakcji z miejsca zamieszkania. Po akcesji Polski do Unii Europejskiej, z wyjątkiem 2020 r. (wybuch pandemii COVID-19), krajowa gospodarka nie doświadczyła recesji w skali całego roku. W niektórych tylko latach pojawiły się symptomy gospodarczego spowolnienia (w 2009, 2012 i w 2013 r.), z tym że były one rezultatem niekorzystnych procesów gospodarczych w skali globalnej. W pozostałych latach tempo wzrostu gospodarczego nie spadało poniżej 3% w skali roku, a niekiedy przekraczało 5% (2004, 2006-2007, 2011 i 2018). Recesję w 2020 r. spowodowały restrykcje związane z pandemią COVID-19. W następnych 12 miesiącach polska gospodarka ponownie odnotowała ponad 5% wzrost. Przy jego interpretacji musi jednak być uwzględniona niska wartość punktu odniesienia. W sumie w latach 2004-2021 wzrost gospodarczy Polski należał do najwyższych w UE – tylko Irlandia, Rumunia i kraje nadbałtyckie osiągnęły lepsze rezultaty. Niekwestionowany wzrost gospodarczy nie był jednak równomierny. Zarówno na poziomie regionów (jednostek NUTS 2 w nomenklaturze unijnej – województw), jak i jeszcze bardziej podregionów (NUTS 3) zauważalne są wyraźne różnice. Największy postęp występuje w centralnych miastach obszarów metropolitalnych. Nie jest to jednak polska specyfika – podobne tendencje są zauważalne we wszystkich krajach należących do Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), a także niektórych nie należących do tej organizacji.

Wpływ na kondycję gospodarczą poszczególnych obszarów metropolitalnych ma wiele czynników. Obok takich jak położenie geograficzne względem światowych centrów życia gospodarczego i jakość krajowego porządku instytucjonalnego istotną rolę odgrywają uwarunkowania endogenne, takie jak m.in. otwartość na kontakty z szeroko rozumianym światem zewnętrznym, lokalna przedsiębiorczość i gospodarcza innowacyjność, jakość siły roboczej, lokalny popyt. Łączne oddziaływanie tych czynników przy wysokim ich poziomie tworzy efekt synergii prowadzący do znaczącego wzrostu gospodarczego. Wrocław należy do tych polskich metropolii, które w ostatnich kilkunastu latach osiągnęły największy gospodarczy sukces, co miało istotny wpływ na dochody wrocławskich gospodarstw domowych i budżetu stolicy województwa dolnośląskiego oraz innych gmin Wrocławskiego Obszaru Metropolitalnego (WrOM).

9.1 PKB Wrocławia

PKB nadal jest uważany za najbardziej uniwersalny wskaźnik wzrostu gospodarczego, chociaż niekoniecznie rozwoju społecznego. Jak już wyżej stwierdzono, od wielu lat najważniejszymi ośrodkami gospodarczymi Polski według kryterium wielkości PKB są największe miasta oraz ich najbliższe sąsiedztwo. W roku 2020 tylko 5 największych miast w Polsce wytwarzało aż 25,2% PKB kraju (w tym 13,8% – Warszawa, zaś Wrocław – 2,9%). Przy uwzględnieniu zjawiska rozlewania się stref intensywnej działalności gospodarczej, głównie przemysłowej, na tereny gmin sąsiadujących z tymi miastami, wskaźnik udziału PKB 5 najsilniejszych gospodarczo obszarów metropolitalnych to ponad 1/3 (35,1% PKB krajowego w 2020 r.⁴¹). Pozycja

41 W obliczeniu uwzględniono PKB 5 największych miast i okalających je podregionów.

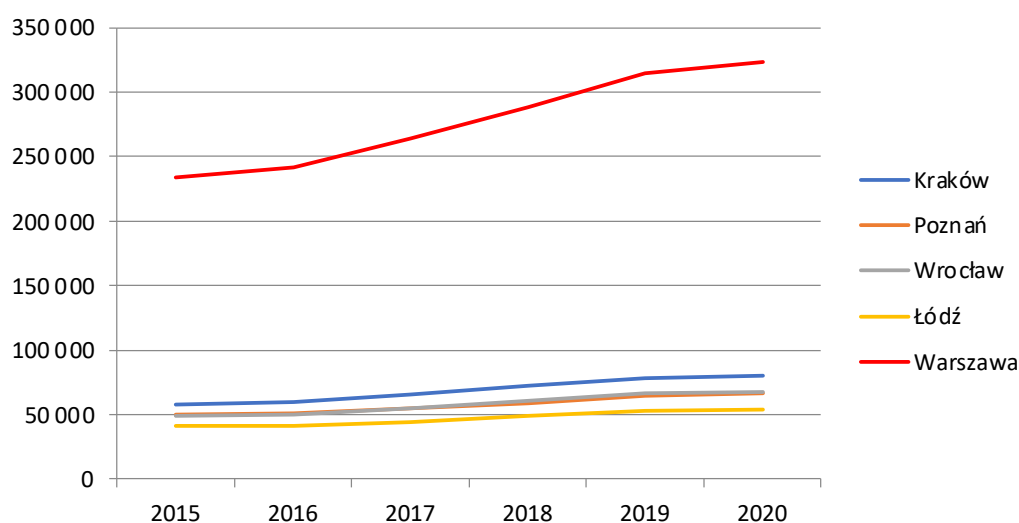
tych obszarów na gospodarczej mapie Polski umacnia się z roku na rok.

Przewaga Warszawy nad innymi centralnymi miastami obszarów metropolitalnych jest zdecydowana. W stolicy Polski w 2020 r. wytworzono, jak już stwierdzono, 13,8% PKB całego kraju. Udział w przypadku Krakowa, drugiego największego polskiego miasta, wyniósł 3,4%. Kolejne miejsce w zestawieniu najsilniejszych gospodarczo ośrodków zajął Wrocław, w którym wytworzono 2,9% globalnego PKB Polski. Za Wrocławiem uplasował się Poznań z udziałem 2,8% i Łódź (2,3%). Stosowne liczby w wartościach bezwzględnych zestawiono w tab. 25⁴² oraz pokazano na ryc. 106.

	2010 (w mln zł)	2015 (w mln zł)	2019 (w mln zł)	2020 (w mln zł)	2020: 2010 (w %)	2020: 2015 (w %)	Polska 2020r. =100%
WROCŁAW	36 314	48 614	66 928	67 633	186,2	139,1	2,9
KRAKÓW	43 613	57 311	77 903	80 111	183,7	139,8	3,4
POZNAŃ	40 452	49 721	64 375	66 488	164,4	133,7	2,8
ŁÓDŹ	34 324	40 804	52 838	54 306	158,2	133,1	2,3
WARSZAWA	186 169	233 814	314 341	323 632	173,8	138,4	13,8

Tab. 25. PKB największych polskich miast w latach 2010, 2015, 2019 i 2020 oraz dynamika wzrostu – ceny bieżące

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 106. Globalny PKB w największych miastach Polski w latach 2015-2020 [w mln PLN] – ceny bieżące.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Należy odróżniać globalny PKB od PKB per capita, który jest lepszym miernikiem tendencji w życiu gospodarczym. W tym przypadku ciągle bezkonkurencyjna jest Warszawa (284,0% w 2020 r. i 295,7% w 2019 r. wartości dla całego kraju), wyprzedzając Poznań (odpowiednio 197,6% i 201,5%), Wrocław (163,5% i 175,0%), Kraków (163,2% i 168,6%) oraz Łódź (w 2020 r. 130,8% i w 2019 r. 129,8%)⁴³ (tab. 26, ryc. 108).

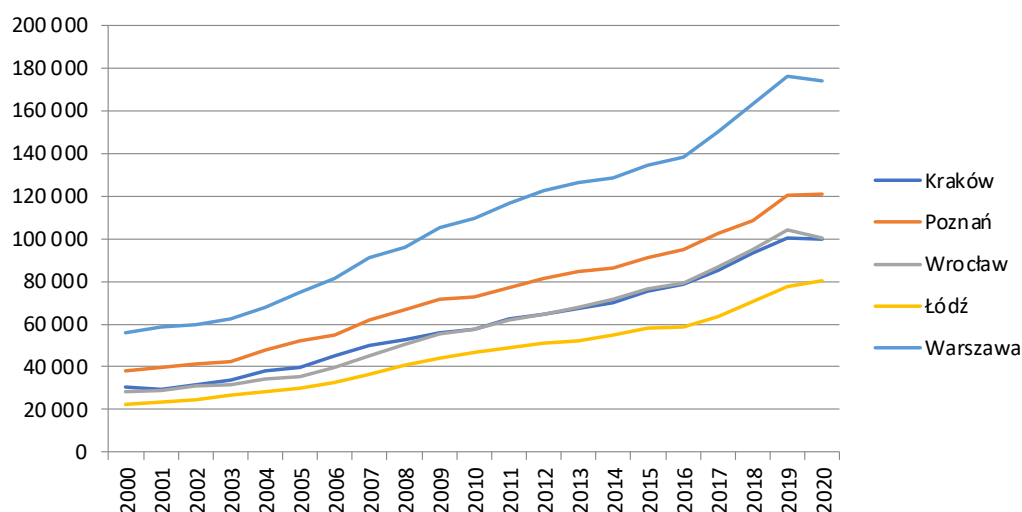
⁴² Z powodu konsekwencji pandemii COVID-19 dane za 2020 r. nie są miarodajne. Ze względu na dość wysoki już wówczas poziom inflacji mimo wzrostu nominalnych kwot we wszystkich analizowanych miastach nastąpił spadek PKB w ujęciu realnym.

⁴³ Spadki stosownych wartości między 2019 a 2020 r. we wszystkich z wyjątkiem Łodzi analizowanych miastach wynikają z uwzględnienia w statystykach za 2020 r. wyników spisu powszechnego z 2021 r. w odniesieniu do liczby mieszkańców.

	produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca				Polska = 100		
	2010	2015	2019	2020	2010	2019	2020
KRAKÓW	57 605	75 162	100 541	99 946	154,7	168,6	163,2
POZNAŃ	72 662	91 296	120 148	120 985	195,1	201,5	197,6
WROCŁAW	57 618	76 629	104 313	100 131	154,7	175,0	163,5
ŁÓDŹ	46 803	58 027	77 398	80 086	125,7	129,8	130,8
WARSZAWA	109 733	134 408	176 267	173 885	294,7	295,7	284,0

Tab. 26. PKB per capita największych polskich miast w latach 2010, 2015, 2019 i 2020 oraz dynamika wzrostu – ceny bieżące

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 107. PKB per capita w największych miastach Polski w latach 2000-2020 – ceny bieżące.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Na podkreślenie zasługuje fakt, że w latach 2010-2020 najwyższe tempo wzrostu PKB zostało osiągnięte we Wrocławiu (wzrost o 86,2%); w latach 2015-2020 był to poziom 39,1%. Drugi najlepszy rezultat odnotowała gospodarka Krakowa – wzrost o 83,7% w latach 2010-2020 i 39,8% w latach 2015-2019. Na kolejnych miejscach znalazły się Warszawa (wzrost o kolejno 73,8% i o 38,4%) i Poznań (wzrost o 64,4% i 33,7%). Nieco słabszy był wzrost gospodarczy w przypadku Łodzi (wzrost kolejno o 58,2% i 33,1%).

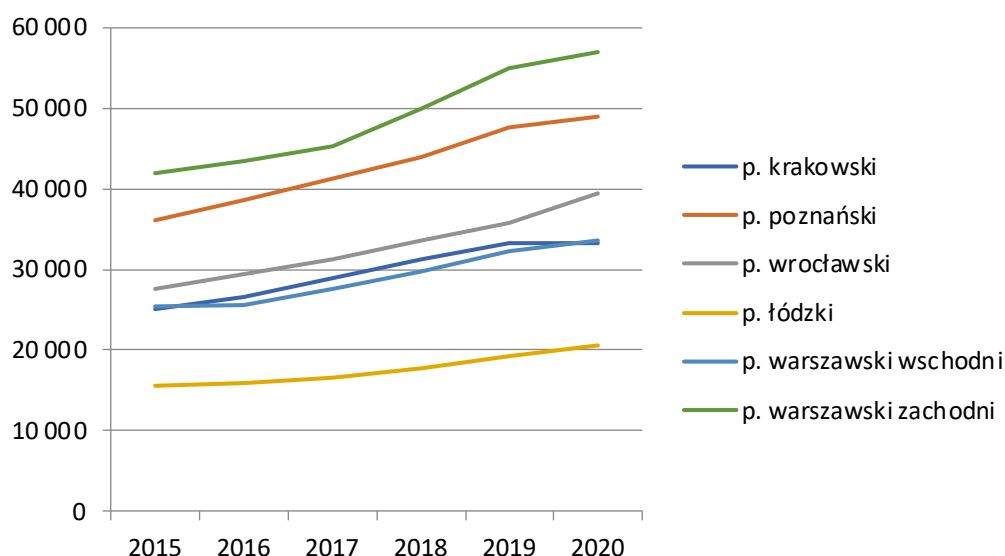
Mimo nieco wolniejszego niż w przypadku Wrocławia i Krakowa tempa rozwoju dominacja Warszawy wśród największych polskich miast jest nadal niepodważalna. Ta ocena dotyczy zarówno globalnego PKB, jak i per capita. W tej drugiej kategorii najmniejszy dystans oddziela stolicę Polski od Poznania, jakkolwiek różnica między oboma miastami jest bardzo duża. Znacznie mniej spektakularna jest przewaga Poznania nad Wrocławiem, a biorąc pod uwagę szybszy wzrost gospodarczy stolicy województwa dolnośląskiego niż Poznania w dekadzie poprzedzającej kryzys związany z pandemią można zakładać, że w perspektywie kilkunastu lat PKB per capita obu miast może kształtować się na zbliżonym poziomie. Taka prognoza ma oczywiście walor hipotezy, szczególnie w warunkach generalnej niestabilności politycznej, a w konsekwencji także ekonomicznej.

Potencjał ekonomiczny obszarów metropolitalnych zależy nie tylko od gospodarczej kondycji miast centralnych, ale także otaczających je terenów⁴⁴. W takim ujęciu terytorialnym zdecy-

⁴⁴ Najniższym poziomem, dla którego ustala się wielkość PKB zarówno w statystykach GUS-u jak i Eurostatu, są podregiony, w unijnej nomenklaturze jednostki NUTS 3.

dowanie przodują dwa podregiony otaczające Warszawę, zwłaszcza zachodni. Podregion poznański dość wyraźnie wyprzedza wrocławski pod względem globalnego PKB (w 2020 r. jego wartość wyniosła 49 024 mln PLN, czyli 2,1% krajowego PKB) i stosunkowo nieznacznie w przeliczeniu na 1 mieszkańca - 70 222 PLN. W przypadku podregionu wrocławskiego stosowne dane w 2020 r. wyniosły globalnie 39 501 mln PLN, czyli 1,7% krajowego PKB, i 63 115 PLN w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Globalne PKB podregionu krakowskiego w 2020 r. osiągnęło poziom 33 336 mln PLN, czyli 1,4% krajowego PKB, natomiast PKB per capita 43 909 PLN, co oznacza, że w tej kategorii statystycznej przewaga podregionu wrocławskiego nad krakowskim jest niepodważalna. Należy także podkreślić, że w ostatnich latach podregion wrocławski wyróżniał się obok krakowskiego wyraźnie większą dynamiką wzrostu niż pozostałe podregiony otaczające miasta rdzeniowe obszarów metropolitalnych, co wskazuje na dużą atrakcyjność inwestycyjną zarówno Wrocławia, jak i położonych w jej pobliżu gmin (ryc. 108). W latach 2010-2020 PKB per capita podregionu wrocławskiego zwiększył się o 85,6%. Dane dotyczące innych podregionów sąsiadujących z miastami rdzeniowymi najważniejszych obszarów metropolitalnych Polski są następujące⁴⁵:

- krakowski – 70,3%,
- warszawski zachodni – 60,7%,
- poznański – 61,3%,
- łódzki – 66,0%,
- warszawski wschodni – 56,3%.

Ryc. 108. Globalny PKB w podregionach (p.) otaczających największe miasta Polski w latach 2015-2020 [w mln PLN] – ceny bieżące.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Analiza PKB obszarów metropolitalnych traktowanych jako miasta rdzeniowe i otaczające je podregiony pokazuje, że w latach 2010-2020 najszybciej rozwijał WrOM. Sukces Wrocławia i gmin podregionu wrocławskiego jest niepodważalny. Nie jest jednak pewne, czy dotychczasowa pozytywna tendencja utrzyma się w przyszłości. Dopiero za jakiś czas będzie można ocenić długofalowe konsekwencje pandemii COVID-19. Jeszcze większym znakiem zapytania należy

⁴⁵ Obliczenia własne na podstawie danych Eurostatu.

opatrzyć prognozy dotyczące wpływu agresji Rosji na Ukrainę na życie gospodarcze na każdym szczeblu terytorialnej organizacji. Trend w 2020 r. nadal się utrzymywał, choć nieco zwolnił tempo. Wrocław sukcesywnie umacnia swoją pozycję w europejskiej przestrzeni gospodarczej.

9.2 Struktura gospodarki Wrocławia i wyniki finansowe przedsiębiorstw

Cechą współczesnych gospodarek jest ciągła ich zmienność. Jest ona oczywiście zauważalna również w przypadku Wrocławia. Analiza danych statystycznych pokazuje, że tempo zmian jest uzależnione m.in. od rodzaju działalności gospodarczej. Ich intensywność jest szczególnie duża w takich branżach, jak działalność wydawnicza, produkcja filmów, nagrań wideo, programów telewizyjnych, nagrań dźwiękowych i muzycznych, nadawanie programów ogólnodostępnych i abonamentowych, telekomunikacja, działalność usługowa w zakresie informacji, działalność związana z oprogramowaniem i doradztwem w zakresie informatyki oraz działalność powiązana, zakwalifikowanych do sekcji J (informacja i komunikacja) Polskiej Klasyfikacji Działalności 2007 (PKD 2007) oraz do sekcji M PKD 2007 (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna), w tym działalność prawnicza, rachunkowo-księgowa i doradztwo podatkowe, działalność firm centralnych, doradztwo związane z zarządzaniem, działalność w zakresie architektury i inżynierii, badania i analizy techniczne, badania naukowe i prace rozwojowe, reklama, badania rynku i opinii publicznej, działalność weterynaryjna.

Najważniejszymi w wymiarze ilościowym sekcjami gospodarki Wrocławia według PKD 2007 są handel; naprawa pojazdów samochodowych (sekcja G PKD 2007), a w dalszej kolejności przemysł (sekcje B-E PKD 2007⁴⁶). Przychody pierwszej z wymienionych sekcji stanowiły w 2015 r. aż 43,5% przychodów miejskiej gospodarki ogółem, by spaść w 2019 r. do 39,3%. Należy jednak odnotować wzrost przychodów przedsiębiorstw sekcji G w liczbach bezwzględnych z 35 568,6 mln zł w 2015 r. do 39 055,9 mln zł w 2019 r. W 2021 r. stosowna wartość w liczbach bezwzględnych wyniosła 46 665,9 mln zł, co wobec nabierającej już rozpędu inflacji oznaczało minimalny realny wzrost przychodów. Między 2019 a 2021 r. nieznacznie zwiększył się także udział przychodów sekcji w przychodach wrocławskich przedsiębiorstw ogółem – do 40,0%. W porównaniu jednak z 2015 r. udział sekcji G PKD 2007 w przychodach wrocławskich przedsiębiorstw ogółem zmniejszył się o 3,5%⁴⁷.

Do raczej odmiennych wniosków skłania analiza poziomu zatrudnienia, wynagrodzeń i rentowności działalności gospodarczych zakwalifikowanych do tej sekcji. Między 2015 r. a 2021 r. udział pracowników tej sekcji w ogólnej liczbie zatrudnionych we Wrocławiu (łącznie z tzw. sferą budżetową) minimalnie przekraczał 12,5%: 12,7% w 2015 r., 12,9 w 2019, 12,6% w 2020 r. i 12,8% w 2021 r.), czyli pozostawał na niemal niezmiennym poziomie, co jednak w liczbach bezwzględnych oznaczało wzrost między 2015 a 2021 r. (z 32 911 do 37 564). Stabilna wartość udziału pracowników sekcji G w ogólnej liczbie zatrudnionych wynikała z proporcjonalnego wzrostu zatrudnienia ogółem – z 259 083 w 2015 do 292 360 w 2021 r. Regresowi roli handlu przeczy także dynamika wzrostu wynagrodzeń: między 2015 a 2021 r. przeciętna ich miesięczna wartość zwiększyła się z 3607,82 do 5691,49 zł, czyli o 57,8%.

⁴⁶ W publikacjach poszczególnych roczników i biuletynów statystycznych największych miast różne kategorie działalności przemysłowej są na ogół traktowane łącznie.

⁴⁷ Dane porównawcze dotyczące wybranych sekcji PKD 2007 zostały zestawione w tab. 27-32 na końcu podrozdziału.

Wzrost był wyraźnie większy niż w przypadku wynagrodzeń we Wrocławiu w ogóle w tym samym okresie (46,5%)⁴⁸. Relatywnie korzystne są także dane dotyczące rentowności brutto i netto działalności przypisanych do sekcji G: w 2015 r. osiągnęły one poziom 2,5 i 2,2%, a w 2019 już 3,0 i 2,6, by w 2021 r. wzrosnąć do 3,8 i 3,4%.

Parametry gospodarcze sekcji G w Krakowie, Poznaniu i Łodzi nie są do końca porównywalne z danymi wrocławskimi z sygnalizowanych wyżej przyczyn. W stolicy Małopolski przychody z działalności w ramach tej sekcji stanowiły w 2016 r. (brak danych za 2015 r.) aż 48,3% by w 2018 r. wzrosnąć do 49,9%, a w 2020 r. spaść do poziomu 44,4%. Stosowne dane w przypadku Poznania kształtują się na poziomie 37,6% w 2015 r., 45,8% w 2018 r. i 40,9% w 2021 r., zaś Łodzi osiągały wartość 46,0% w 2015 r., 47,1% w 2018 r., 45,4% w roku następnym i 45,8% w 2021 r.⁴⁹.

Z prezentowanych danych wynika, że udział sekcji G, czyli w zasadzie handlu, w przychodach przedsiębiorstw ogółem jest najmniejszy we Wrocławiu, a w Krakowie największy. W Krakowie i Poznaniu zauważalna jest tendencja do wzrostu udziału tej sekcji w przychodach ogółem w latach 2015-2018, a następnie pewien spadek. Sytuację w Łodzi najlepiej opisuje pojęcie „stabilizacja”. Nieco inaczej kształtują się dane dotyczące wielkości zatrudnienia. W Krakowie zauważalny jest systematyczny spadek zarówno bezwzględnej liczby pracowników (z 69 300 w 2015 r. do 54 000 w 2019 r. i 46 500 w 2021 r.), jak i udziału w liczbie zatrudnionych ogółem z 22,2 w 2015 r. do 14,9% w 2020 r. W Poznaniu liczba zatrudnionych utrzymywała się w latach 2015-2020 na mniej więcej stałym poziomie (od 36 830 w 2015 r. do 37 842 w 2019 r.; relatywnie niewielki spadek w 2020 r. do 35 998 był zjawiskiem typowym w okresie ograniczeń związanych z pandemią COVID-19). Udział pracujących w przedsiębiorstwach sekcji G w ogólnej liczbie zatrudnionych systematycznie jednak zmniejszał się, jakkolwiek dość wolno, z 15,7% w 2015 r. do 15,0% w 2019 r. i 14,5% w 2020 r., co było rezultatem szybszego wzrostu zatrudnienia ogółem w Poznaniu. Z kolei w Łodzi przy stabilizacji przychodów liczba zatrudnionych wzrasta z 33 969 w 2015 r. do 41 214 w 2019 r., a następnie nieznacznie spada do 40 759 w 2021 r. Systematycznie zwiększał się natomiast udział pracowników sekcji w ogólnej liczbie zatrudnionych: z 14,8% w 2015 r. do 16,4% w 2021 r.

Najwyższe wynagrodzenia w sekcji G w latach 2015-2021 są poświadczane w Poznaniu – odpowiednio 3718,13 i 6018,68 zł (wzrost o 61,9%) – jakkolwiek w 2015 r. na pierwszym miejscu znajdowała się Łódź, w 2021 r. już jednak na ostatnim w grupie analizowanych w miast. Stosowne dane dla Wrocławia, Krakowa i Łodzi są następujące:

- Wrocław - 3268,69 i 5691,49 zł (wzrost o 57,8%)
- Kraków - 3268,69 i 5409,40 zł (wzrost o 65,5%)
- Łódź - 3855,52 i 5351,71 zł (wzrost 38,8%).

Zauważalna jest niska dynamika wzrostu wynagrodzeń pracowników sekcji G, czyli głównie handlu, w przypadku Łodzi. Różni się ona wyraźnie od pozostałych analizowanych miast.

Bardzo ważnym parametrem ilustrującym kondycję przedsiębiorstw jest ich rentowność brutto i netto. W 2015 r. stosowne wskaźniki były tym razem najwyższe w odniesieniu do Łodzi,

⁴⁸ WUS we Wrocławiu, podobnie jak inne WUS-y, operuje danymi w cenach bieżących, co ze względu na natężenie procesów inflacyjnych w drugiej połowie 2021 r., że porównanie poziomu wynagrodzeń z 2021 r. z wcześniejszymi latami nie jest w pełni miarodajne.

⁴⁹ W przypadku Krakowa i Poznania większość najnowszych danych dotyczących parametrów większości sekcji PKD 2007 pochodzi z 2020 r.

wynosząc 6,6% i 5,5%. Odpowiednie dane dla przedsiębiorstw Wrocławia, Krakowa i Poznania miały wartość 2,5% i 2,2%, 0,5% i 0,3% oraz 3,0% i 2,4%. W 2019 r. rentowności brutto sekcji G we Wrocławiu, Krakowie i Poznaniu były dość podobne: 3,0%, 2,5% i 2,1%. Nadal najlepszy wynik osiągały przedsiębiorstwa z Łodzi - 5,0%. Rentowność netto sekcji we Wrocławiu wyniosła w tym roku 2,6%, w Poznaniu 2,1%, a w Łodzi 4,0%⁵⁰. W 2021 r. ponownie przodowała Łódź z rentownością brutto i netto na poziomie 6,0 i 5,2%. Stosowne dane dla Wrocławia, Krakowa i Poznania miały wartość 3,8% i 3,4%, 3,8% i 3,3% oraz 4,3% i 3,6%. Pozycja Łodzi mogła być konsekwencją relatywnie niskich kosztów pracy.

Analiza wybranych mierników kondycji ekonomicznej przedsiębiorstw sekcji G we Wrocławiu, Krakowie, Poznaniu i Łodzi pokazuje, że działalność zakwalifikowana do tej sekcji relatywnie najmniejszą rolę odgrywała w stolicy województwa dolnośląskiego z tendencją do dalszej względnej redukcji jej znaczenia, jakkolwiek nie jest ona jednoznaczna.

Drugą najważniejszą pod względem wielkości przychodów branżą gospodarki (rozumianą jako połączenie kilku sekcji) Wrocławia jest przemysł (sekcje B-E PKD 2007). Przychody z tego typu działalności gospodarczej wzrosły z 21 485,1 mln zł w 2015 r. do 30 531,6 mln zł (w cenach bieżących) w 2021 r. Ponieważ tempo wzrostu w tym okresie było niemalże identyczne (42,1%) jak przychodów ogółem wrocławskich przedsiębiorstw (42,7%) udział przychodów z działalności przemysłowej w przychodach ogółem był w 2021 r. niemalże na tym samym poziomie (26,1%), jak w 2015 r. (26,3%), mimo okresowego spadku do 24,4% w 2019 r. i do 24,2% w następnym roku, który jednak należy uznać za nietypowy ze względu na ograniczenia związane z pandemią COVID-19, co już kilkakrotnie w tej części diagnozy podkreślano. W latach 2015-2019 systematycznie rosło zatrudnienie w przemyśle z 37 900 do 42 446. Udział pracujących w przemyśle w liczbie zatrudnionych ogółem utrzymywał się w tym okresie na stałym poziomie 14,6%. W latach 2020 i 2021 r. zarysowała się jednak łagodna tendencja spadkowa – liczba zatrudnionych zmniejszyła się bowiem najpierw do 41 202, a następnie do 41 355, co w konsekwencji spowodowało obniżenie udziału pracujących w branży w zatrudnieniu ogółem odpowiednio do 14,3 i 14,1%. Szybko natomiast i stale rosły wynagrodzenia w przemyśle: z 4961,88 zł do 6194,82 zł w 2019 r. (wzrost o 24,8%) i do 7016,92 zł w 2021 r. (o 41,4% w porównaniu z 2015 r. i o 13,3% w odniesieniu do 2019 r.). W latach 2020-2021 realne zwwyżki były jednak ze względu na nasilającą się inflację niewielkie⁵¹.

Działalność przemysłowa należała we Wrocławiu do bardziej rentownych form gospodarczych przedsięwzięć. Najniższą jej wartość zarówno brutto, jak i netto odnotowano w 2015 r.: 4,4 i 3,8%. W 2019 r. rentowność brutto i netto wzrosła do 5,7% i 5,0%, a dwa lata później była już na poziomie 6,0% i 5,0%. W kategoriach czysto ekonomicznych tę tendencję należałoby ocenić jednoznacznie pozytywnie. Pełna ocena całego procesu wymagałaby pogłębionych badań.

Generalnie korzystne są także wyniki branży przemysłowej w innych największych polskich miastach. W przypadku Krakowa dostępne są dane tylko dla lat 2016, 2018 i 2020. W 2016 r. przychody branży w stolicy Małopolski wyniosły 38 222,2 mln zł, nieco niższe były w 2018 r. – 38 111,9 mln zł, a w 2020 osiągnęły wartość 40 346,6 mln zł. Ze względu na wzrost cen, przekraczający łącznie w latach 2019 i 2020 10%, przychody branży przemysłowej realnie

50 Z powodu ewidentnego błędu w Roczniku Statystycznym Krakowa za 2019 r. ustalenie rentowności netto sekcji G dla tego miasta nie było możliwe.

51 Dane porównawcze dotyczące wybranych sekcji PKD 2007 zostały zestawione w tab. 27-32 na końcu podrozdziału.

zmniejszały się po 2016 r. Udział przychodów przemysłu w przychodach gospodarki ogółem był w Krakowie w miarę stabilny, wynosząc w 2016 r. 27,6%, w 2018 26,7%, a dwa lata później 28,4%. Dość stabilna była również liczba zatrudnionych: 2015 r. – 55 900, 2019 r. – 55 400, 2021 r. – 54 000. Ich udział w liczbie pracujących ogółem zmniejszał się jednak systematycznie z 17,9% do 15,1% w 2019 r. i 15,0% w 2021 r. Dynamicznie rosły natomiast przeciętne miesięczne wynagrodzenia w branży: z 4965,29 zł do 6246,54 zł w 2019 r., czyli o 25,8%, i do 7119,41 zł (o kolejne 14,4%) w 2021 r. W sumie w cenach bieżących dynamika wzrostu między 2015 a 2021 r. wyniosła 43,3% i była wyższa niż we Wrocławiu w analogicznym okresie (39,7%).

Imponujące są wskaźniki rentowności brutto i netto branży przemysłowej w Krakowie. W 2016 r. kształtowały się one na poziomie 8,1% i 6,8%, w 2019 r. obniżyły się do wartości 6,3% i 5,6%, by wzrosnąć w 2021 r. do 9,9% i 8,3%. Wobec stabilnych przychodów wzrost rentowności musiał wynikać z redukcji kosztów działalności gospodarczej przedsiębiorstw przemysłowych.

Przychody z działalności przemysłowej w Poznaniu były znacząco większe niż w pozostałych analizowanych miastach. W 2016 r. zamknęły się kwotą 50 925,4 mln zł; w konsekwencji przemysł otwierał listę najważniejszych branż lokalnej gospodarki – przychody przedsiębiorstw przemysłowych stanowiły aż 40,8% przychodów ogółem. Już jednak w 2018 r., mimo wzrostu przychodów do 55 096,3 mln zł, czyli o 8,2%, w zestawieniu branż o największych przychodach przemysł znalazł się na drugim miejscu za działaniami zakwalifikowanymi do sekcji G PKD 2007. Udział działalności przemysłowej w przychodach ogółem obniżył się wówczas do 38,6%. Jeszcze mniejszy był on w 2020 r. – 36,2%, co wynikało ze spadku przychodów branży w liczbach bezwzględnych do 53192,6 mln zł, ale i tak w całym analizowanym okresie w żadnym z analizowanych miast przemysł nie odgrywał tak istotnej roli, jak w Poznaniu.

W porównaniu z wielkością przychodów względnie niski i jednocześnie stabilny jest poziom zatrudnienia w poznańskim przemyśle. Przedsiębiorstwa tej branży zatrudniały w 2015 r. 39 415, a w 2019 r. 41 532 pracowników i 39 067 w 2021 r., co stanowiło odpowiednio 16,8, 16,4 i 16,3%. Te dane wskazują na relatywnie wysoką produktywność poznańskich firm przemysłowych.

W Poznaniu najwyższe były także przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w przemyśle, wynosząc 5385,42 zł w 2015 r., 6625,61 zł w 2019 r. i 7306,03 zł w 2021 r., co oznacza wzrost o 23,0% między 2015 a 2019 r. i o 10,3% między 2019 a 2021 r., a w całym analizowanym okresie o 35,7%. Mimo słabszego niż we Wrocławiu i Krakowie tempa wzrostu wynagrodzeń zatrudnieni w poznańskim przemyśle byli przez cały analizowany okres najlepiej opłacani. Również rentowność brutto i netto działalności przemysłowej w Poznaniu była na wysokim poziomie, jakkolwiek nieco niższym niż w Krakowie. W 2015 odpowiednie wskaźniki miały wartość 6,7% i 5,5%, w 2018 r. 6,8% i 5,8%, a w 2021 r. 8,8% i 7,6%.

W grupie analizowanych miast najniższe przychody z działalności przemysłowej osiągały przedsiębiorstwa z Łodzi. Wynosiły one odpowiednio: 15 845,8 mln zł w 2015 r., 19 595,4 mln zł w 2019 r. i 22 258,1 mln zł w 2021 r. Dynamika wzrostu była podobna jak przychodów ogółem w całej gospodarce Łodzi. W konsekwencji zmiany w udziale przemysłu w przychodach ogółem były niewielkie: w 2015 r. stosowna wartość wynosiła 28,5%, w 2019 r. 27,9%, a w 2021 r. 29,0%. Większe wahania są zauważalne w odniesieniu do liczby pracowników.

W 2015 r. łódzkie przedsiębiorstwa przemysłowe zatrudniały 51 880, w 2018 r. 59 995, w następnym roku 55 381, a dwa lata później już tylko 51 221 pracowników, co stanowiło odpowiednio 22,6%, 23,7%, 22,0% i 20,6% ogółu zatrudnionych w łodzi.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenia w przemyśle były w łodzi na najniższym poziomie w grupie analizowanych miast, mimo relatywnie szybkiego ich wzrostu z 3647,56 zł w 2015 r. do 4801,38 zł w 2019 r. (wzrost o 31,6%) i do 5655,74 zł (wzrost o 17,8% między 2019 i 2021 r. i 55,1% między 2015 a 2021 r.).

Wysoki wskaźnik rentowności łódzkiego przemysłu w 2015 r. (7,0 i 6,9%) obniżył się w 2019 r. (do 5,6 i 5,0%) i utrzymał się na niemal niezmiennym poziomie w 2021 r. (5,8 i 5,1%).

We wszystkich analizowanych miastach z wyjątkiem Poznania w latach 2015-2017 przemysł pod względem przychodów był drugą najważniejszą po sekcji G PKD 2007 sekcją lokalnych gospodarek. Relatywnie najmniejszą rolę działalność przemysłowa odgrywała we Wrocławiu. Różnice między Wrocławiem a Krakowem i Łodzią są stosunkowo nieznaczne. We Wrocławiu po okresie względnego spadku roli przemysłu w lokalnym życiu gospodarczym w ostatnich latach drugiej dekady XXI w. nastąpiło odwrócenie tendencji w 2021 r. Bardziej jednoznaczny jest trend spadkowy w przypadku Poznania, jakkolwiek brak publikacji licznych danych za 2021 r. skłania do ostrożności w wyciąganiu dalej idących wniosków. W pozostałych analizowanych miastach rola przemysłu była w zasadzie stabilna. Nie ulega jednak wątpliwości, że cechą charakterystyczną gospodarek największych polskich miast jest prymat przychodów sekcji G w ich strukturze; w skali całego kraju najważniejszą branżą pozostał przemysł.

Udział pozostałych branż/sekcji PKD 2007 w przychodach przedsiębiorstw analizowanych miast był zdecydowanie niższy niż przychodów z działalności zakwalifikowanych do sekcji G PKD 2007 oraz przemysłu, nigdzie nie osiągając 10% przychodów ogółem i tylko w niektórych przypadkach przekraczając 5%. Dwie sekcje wymagają jednak bardziej szczegółowego potraktowania, a mianowicie sekcja J PKD 2007 (Informacja i komunikacja) oraz sekcja M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) z kilku powodów. Są nimi m.in. ponadprzeciętne wzrosty przychodów, zatrudnienia, wynagrodzeń oraz odbiegające in plus od większości branż/sekcji wskaźniki rentowności. Ponadto większość zakwalifikowanych do nich działalności ma w mniejszym lub większym stopniu charakter innowacyjny.

Lata 2015-2021 były okresem prawdziwego boomu działalności wrocławskich przedsiębiorstw zaliczanych do sekcji J (Informacja i komunikacja). Ich przychody rosły w bardzo szybkim tempie: w 2015 r. kształtowały się na poziomie 3011,5 mln zł, w 2018 r. 4148,9 mln zł, w 2019 r. 5015,0 mln zł, a w 2020 r. 5887,5 mln zł. W 2021 r. wyniosły rekordowe 7579,7 mln zł. Wzrost przychodów między 2015 a 2019 r. miał wartość 66,5%, a między 2019 a 2021 r. aż 51,1%; realnie jednak ze względu na inflację był w tym ostatnim okresie nieco niższy. W całym okresie 2015-2021 wzrost był nieco ponad 2,5-krotny: przychody sekcji w 2021 r. stanowiły 251,7% przychodów z 2015 r. Zdecydowanie zwiększył się także udział przychodów z sekcji J PKD 2007 w przychodach ogółem wrocławskiej gospodarki – z 3,7% w 2015 r. do 5,0% w 2019 r. i 6,5% w 2021 r.⁵².

W latach 2015-2021 dynamicznie zwiększało się także zatrudnienie w przedsiębiorstwach zakwalifikowanych do sekcji Informacja i komunikacja – z 19 343 w 2015 r. do 27 860 w 2019

52 Dane porównawcze dotyczące wybranych sekcji PKD 2007 zostały zestawione w tab. 27-32 na końcu podrozdziału.

r. i 31 272 w 2021 r., czyli o 61,7%. Udział pracowników sekcji w zatrudnieniu ogółem zwiększył się z 7,5% do 9,8% w 2019 r. i 10,7% w 2021 r. W szybkim tempie rosły także wynagrodzenia pracowników przedsiębiorstw sekcji J. W 2015 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie wynosiło 6891,91 zł, a w 2019 r. już 9049,56 zł, by osiągnąć w 2021 r. poziom 10 387,47 zł, czyli zwiększyły się o 31,3% między 2015 i 2019 r. i o 50,7% między 2015 a 2021 r. Informacja i komunikacja była także najbardziej rentowną sekcją PKD 2007 we wrocławskiej gospodarce. W 2015 r. stosowny wskaźnik miał wartości brutto i netto 6,9% oraz 6,1%. W 2019 r. był już na poziomie 9,4% i 8,5%, by wzrosnąć w 2021 r. do 12,3% i 10,8%.

Znakomite rezultaty osiągały także przedsiębiorstwa sekcji J w Krakowie i Poznaniu⁵³. Przychody tej sekcji w stolicy Małopolski wyniosły w 2016 r. 4990,5 mln zł, dwa lata później osiągnęły już poziom 6173,8 mln zł, a w 2020 r. 7531,6 mln zł. Wzrost między 2015 a 2020 r. wyniósł 50,9%. W tym samym okresie udział przychodów sekcji J w przychodach ogółem wzrósł z 3,6% do 5,3%. Wyjątkowo szybko rosło także zatrudnienie w przedsiębiorstwach sekcji – z 14 900 w 2015 r. do 24 900 w 2019 r. i do aż 36 600 w 2021 r., czyli było w 2021 r. niemal 2,5 razy większe niż w 2015 r. Udział pracowników sekcji J w zatrudnieniu ogółem wzrósł z 4,8% w 2015 r. do 6,8% w 2019 r. i aż 9,8% w 2020 r. Wolniej zwiększały się wynagrodzenia pracowników tej branży – z 7167,71 zł w 2015 r. do 10 037,45 zł w 2019 r. i 11 100,65 w 2021 r., czyli o 40,0% w pierwszym okresie i o 10,6% w drugim, a łącznie o 54,9%.

Również w Krakowie, podobnie jak we Wrocławiu, sekcja Informacja i komunikacja wyróżniała się poziomem rentowności brutto i netto. W 2015 r. miały one wartość 7,9% i 6,6%, w 2019 r. stosowne dane osiągnęły poziom 11,1% i 8,8%, a w 2021 r. 10,7% i 8,1%.

Bardzo korzystne były parametry działalności przedsiębiorstw sekcji J w Poznaniu. Ich przychody w wyniosły w 2016 r. 4023,0 mln zł, w 2018 r. wzrosły do 5238,2 mln zł, a w 2020 r. do 8072,8 mln zł, by w 2021 r. obniżyć się do 6305,3 mln zł. Wzrost między 2016 a 2020 r. był dwukrotny, a spadek między 2020 a 2021 r. wyniósł 21,9%⁵⁴. Udział przychodów sekcji w przychodach poznańskich przedsiębiorstw ogółem zwiększył się z 3,2% w 2016 r. do 5,5% w 2020 r. W porównaniu z Wrocławiem i zwłaszcza z Krakowem stosunkowo skromny był natomiast w Poznaniu wzrost zatrudnienia w sekcji Informacja i Komunikacja. W 2015 r. pracowało w niej 11 366 osób, a w 2019 14 193 osoby (wzrost o 24,9%); w 2021 r., w przeciwieństwie do Krakowa, zatrudnienie dość wyraźnie obniżyło się do 12 100 osób, czyli poziomu niewiele wyższego niż w 2015 r.⁵⁵. W konsekwencji w Poznaniu, inaczej niż we Wrocławiu i Krakowie udział pracowników sekcji w zatrudnieniu ogółem zwiększył się w niewielkim stopniu z 4,8% w 2015 r. do 5,6% w 2019 r. i 5,7% w 2021 r. W Poznaniu w relatywnie wolnym tempie rosły także wynagrodzenia pracowników sekcji: z 6730,96 zł w 2015 r. do 9155,55 zł w 2019 r. i 9601,35 w 2020 r.; 2021 r. przyniósł ich spadek do 8966,55 zł. Między 2015 a 2020 r. wynagrodzenia zwiększyły się o 42,6%, a w następnym roku ich poziom obniżył się o 6,6%. Rewelacyjne były natomiast wskaźniki rentowności brutto i netto poznańskich przedsiębiorstw: w 2015 r. ukształtowały się one na poziomie 13,8% i 11,0%, w 2019 r. osiągnęły wartość 22,6% i 18,4% i na zbliżonym poziomie - 22,4% i 17,6% - były w 2021 r. We wszystkich analizowanych miastach odnotowano zdecydowany wzrost przychodów sekcji

53 Stosowne dane nie są publikowane w rocznikach statystycznych łodzi.

54 Wstępne dane dotyczące przychodów sekcji w Poznaniu w 2021 r. są niewiarygodne – we wszystkich poza Poznaniem największych Polskich miastach (łącznie z Warszawą) przychody sekcji między 2020 a 2021 r. radykalnie wzrosły. Zdecydowany ich spadek w Poznaniu nie znajduje żadnego uzasadnienia.

55 Jednak również te dane, podobnie jak dotyczące przychodów, są mało wiarygodne.

J⁵⁶. Najbardziej spektakularne są dane dotyczące Wrocławia. Z kolei w Krakowie najszybciej rosły zatrudnienie i wynagrodzenia, a najwolniej w Poznaniu. Przedsiębiorstwa poznańskie wyróżniały się natomiast wskaźnikami rentowności, najniższe, ale i tak bardzo wysokie, wartości osiągały firmy sekcji J w Krakowie.

Mniej spektakularna była skala wzrostów poszczególnych parametrów w przypadku sekcji M (Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna). W 2015 r. przychody tej sekcji we Wrocławiu wyniosły 2672,9 mln zł, a w 2019 r. 3877,1 mln zł i niewiele więcej w 2021 r. - 4572,7 mln zł. W sumie między 2015 a 2021 r. przychody sekcji zwiększyły się o 71,1%, zaś udział w przychodach ogółem z 3,3 do 3,9%⁵⁷. Zatrudnienie w przedsiębiorstwach sekcji w latach 2015-2020 rosło, ale w relatywnie wolnym tempie – z 18 882 do 23 720 pracowników, czyli o 25,6%; w 2021 r. odnotowano spadek zatrudnienia do 17 613 osób, czyli do poziomu niższego niż w 2015 r. Udział pracowników sekcji w ogólnej sekcji zatrudnionych wahał się – w 2015 r. miał wartość 7,3%, w 2018 r. 9,8%, by spaść do poziomu 7,8% rok później i nieco wzrosnąć w 2020 r. do 8,2%. Stabilny był natomiast wzrost wynagrodzeń – z 5599,40 zł do 7035,50 zł w 2019 r. i 7920,98 zł w 2021 r., czyli o 41,5% między 2015 r. a 2021 r. Generalnie korzystne były wskaźniki rentowności brutto i netto – w 2015 r. miały one wartość 11,4 i 10,0%, w 2019 r. 8,6 i 7,5%, a w 2020 r. 9,4 i 8,1%⁵⁸.

Przychody sekcji M były w Krakowie w analizowanym okresie wyraźnie wyższe niż we Wrocławiu i wynosiły w 2016 r. 5098,6 mln zł, dwa lata później 5962,8 zł; a w 2020 r. 7850,5 mln zł. Systematycznie zwiększał się również udział przychodów sekcji w przychodach gospodarki stolicy Małopolski – z 3,7% w 2016 r. do 4,0% w 2018 r. i aż 5,5% w 2020 r. Bardzo szybko rosło także zatrudnienie w przedsiębiorstwach zakwalifikowanych do sekcji M – z 18 100 w 2015 r. do 29 500 w 2019 r. i do 40 445 pracowników w 2020 r., co oznacza wzrost w ciągu 5 lat aż o 123,5%. Radykalnie zwiększył się również udział pracowników sekcji w liczbie zatrudnionych ogółem – z 5,8% w 2015 r. do 11,2% w 2020 r. Nie tak imponujące było tempo wzrostu wynagrodzeń – z 6081,89 zł w 2015 r. do 7599,99 zł w 2019 r., czyli o 25,0%, i do 9238,03 zł w 2021 r. (o 21,6% między 2019 a 2021 r.). Łącznie między 2015 r. a 2021 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenia zwiększyły się o 51,9%. Skala wzrostu była niewiele mniejsza niż w przypadku sekcji J. Zdecydowanie mniej korzystne niż we Wrocławiu były wskaźniki rentowności brutto i netto działalności zakwalifikowanych do sekcji M. W 2015 r. miały one wartość 2,5% i 1,0%, w 2018 r. 6,4% i 5,3%, zaś dwa lata później 4,1% i 3,3%.

Działalności profesjonalne, naukowe i techniczne odgrywają w Poznaniu mniej istotną rolę niż w Krakowie i Wrocławiu. Przychody tej sekcji w 2015 r. osiągnęły wartość 2808,9 mln zł, w 2018 r. stosowna kwota była niewiele większa wynosząc 3075,3 mln zł, a w 2020 r. spadła do poziomu 2614,9 mln zł, czyli była niższa niż cztery lata wcześniej. Znacznie niższy był też w Poznaniu udział przychodów sekcji M w przychodach ogółem: w 2016 r. i 2018 r. miał on wartość 2,2%, a w 2020 r. 1,8%. Bardziej korzystne były dane dotyczące zatrudnienia. W 2015 r. w przedsiębiorstwach sekcji pracowało 13 872 osób, w 2019 r. ich liczba wzrosła do 15 736, a rok później do 16 299, co stanowiło odpowiednio 2,2% ogółu zatrudnionych w Poznaniu w 2015 r. i 1,8% w 2020 r. Wyraźnie niższe niż we Wrocławiu i zwłaszcza Krakowie były również wynagrodzenia pracowników przedsiębiorstw sekcji M w Poznaniu, wynosząc 4818,88 zł w 2015 r., 6161,90

⁵⁶ W przypadku Łodzi stosowne dane nie zostały opublikowane.

⁵⁷ Najwyższy był udział sekcji w 2020 r. wynosząc wówczas 4,2%.

⁵⁸ Dane porównawcze dotyczące wybranych sekcji PKD 2007 zostały zestawione w tab. 27-32 na końcu podrozdziału

zł w 2019 r. i 6572,25 zł w 2020 r. Wskaźniki rentowności działalności sekcji M były bardzo niskie w 2016 r. (0,5% i 0,2%), już jednak dwa lata później osiągnęły poziom 11,6% i 10,9%, a w 2020 r. wróciły do wartości jednocyfrowych - 8,8% i 7,8%. Były zatem generalnie wyższe niż w Krakowie i, wyjąwszy 2015 r., podobne do wrocławskich⁵⁹.

Z powyższych danych wynika, że w grupie analizowanych działalności sekcji M odgrywały największą rolę w Krakowie, a najmniejszą w Poznaniu, gdzie zauważalna jest w ostatnich latach stagnacja w tym obszarze lokalnej gospodarki.

Wśród pozostałych sekcji relatywnie duże znaczenie w życiu gospodarczym Wrocławia mają Działalność Finansowa i Ubezpieczenia (sekcja K PKD 2007), Budownictwo (sekcja F PKD 2007)⁶⁰ oraz Administrowanie i Działalność Wspierająca (sekcja N PKD 2007). Udział przychodów sekcji K w przychodach ogółem jest we Wrocławiu wyraźnie wyższy niż w Krakowie i Poznaniu. W 2015 r. miał on wartość 3,6%, w 2018 r. przekroczył 5% (5,2%); w dwóch kolejnych latach utrzymywał się na tym poziomie (5,1% i 5,2%), a w 2021 r. spadł do 3,8%. Odpowiednie dane dla Krakowa wynosiły 4,4% w 2016 r. i tylko 0,6% w 2018 r. oraz 0,9% w 2020 r.⁶¹, zaś dla Poznania 2,0% w 2016 r., 2,3% w 2018 r. i 1,7% w 2020 r. Skala działalności przedsiębiorstw sekcji K była w obu miastach w ostatnich latach wyraźnie mniejsza niż we Wrocławiu. Należy jednak podkreślić, że rola działalności finansowej i ubezpieczeniowej w życiu gospodarczym Wrocławia wyraźnie zmniejszyła się w 2021 r. w porównaniu z latami 2018-2020. Nie jest jasne, jakie są przyczyny tego regresu i na ile ma on trwały charakter.

Specyficzny jest przypadek sekcji Administrowanie i Działalność Wspierająca, obejmującej bardzo różne kategorie działalności gospodarczej. Odgrywa ona dość istotną rolę we Wrocławiu – jej udział w przychodach ogółem wahał się od 6,4% w 2015 r. do 7,5% w 2019 r. i 6,5% w 2021 r. Znaczenie sekcji w Krakowie było znacznie mniejsze – tylko w 2020 r. miało wartość 2,0, w 2016 r. i 2018 r. było to odpowiednio 1,6 i 1,8%. Nieco większy był udział sekcji w przychodach ogółem w Poznaniu – 2,2% w 2016 r., 3,0% w 2018 r. i 2,7% w 2020 r.

Budownictwo z kolei było sekcją, której udział w przychodach ogółem we Wrocławiu był dość stabilny – w 2015 r. miał on wartość 5,0%, w 2019 5,9%, a w 2021 r. 5,1%, czyli niemal identyczną jak w 2015 r. W przypadku Krakowa zauważalny jest wzrost udziału sekcji z 5,4% w 2016 r. do 7,0% w 2018 r. i 7,1% w 2020 r. Stosowne wartości w przypadku Poznania kształtowały się na poziomie 2,7% w 2016 r., 3,2% w 2018 r., 3,3% w 2020 r. i 2,4% w 2021 r., w Łodzi zaś w poszczególnych latach były następujące: 2015 r. – 5,2%, 2019 r. – 3,5%, 2021 r. – 2,9%. Relatywnie stabilna pod względem przychodów sytuacja sekcji we Wrocławiu kontrastowała z jednej strony z dość wyraźną tendencją wzrostową w Krakowie i erozją znaczenia działalności budowlanej w Poznaniu i przede wszystkim w Łodzi. Z tymi danymi korespondują wskaźniki rentowności budownictwa. Były one najwyższe w Krakowie i Wrocławiu, raczej przeciętne w Poznaniu i najniższe w Łodzi. Spadek inwestycji publicznych i podmiotów gospodarczych oraz regres budownictwa indywidualnego, będącego konsekwencją zmniejszenia się zdolności kredytowej gospodarstw domowych w całym kraju sprawiają, że perspektywy tej branży, także we Wrocławiu, w najbliższych kilku latach są na ogół dość pesymistyczne. W scenariuszach jej przyszłości zarówno w skali lokalnej, jak i krajowej, należy brać

⁵⁹ Stosowne dane w odniesieniu do Łodzi nie zostały dotychczas opublikowane.

⁶⁰ Dane porównawcze dotyczące wybranych sekcji PKD 2007 zostały zestawione w tab. 27-32 na końcu podrozdziału.

⁶¹ Duży spadek przychodów z działalności finansowej i ubezpieczeniowej w Krakowie od 2018 r. po raz kolejny rodzi podejrzenia co do wiarygodności niektórych danych publikowanych przez urzędy statystyczne.

pod uwagę dużą zmienność koniunktury w budownictwie, będącą pochodną oddziaływania czynników nie tylko natury gospodarczej, ale także politycznej.

Przychody z obsługi rynku nieruchomości (sekcja L PKD 2007) mają skromny udział w przychodach ogółem. Są jednak swego rodzaju barometrem aktywności gospodarczej, wskazują bowiem na generalny poziom zainteresowania inwestorów lokalnym rynkiem. We Wrocławiu wspomniany udział w 2015 r. kształtował się na poziomie 1,7%, a w latach 2019 i 2021 miał wartość 1,5-1,6%, i przez cały analizowany okres był najwyższy w grupie analizowanych miast (bez Łodzi). Stosowne dane dla Krakowa to 0,8% w 2015 r. i 0,7% w 2018 r. i 2020 r., a dla Poznania 1,1% w 2016 r., 1,0% w 2018 r. i 2020 r. oraz 0,8% w 2021 r. Najbardziej intensywny był zatem obrót nieruchomościami we Wrocławiu. Do podobnego wniosku prowadzi analiza rentowności brutto i netto przedsiębiorstw zajmujących się obsługą tego rynku. Były one rekordowe we Wrocławiu, wynosząc 9,3% i 8,2% w 2015 r., 14,4% i 11,5% w 2019 r. oraz 14,0% i 12,5% w 2021 r. Stosowne dane w przypadku Krakowa miały następujące wartości: 7,4% i 5,9% w 2015 r., 1,6% i 0,5% w 2019 r. 4,9% i 3,9% w 2020 r. i -0,4% i -1,3% w 2021 r. Rentowności przedsiębiorstw poznańskich były na poziomie -0,2% i -0,7% w 2015 r., 4,7 i 2,8% w 2019 r., 5,6 i 4,5% w 2020 r. i 4,8% i 3,7% w 2021 r. (tab. 27-32). Powyższe liczby pośrednio wskazują, że rynek nieruchomości był w ostatnich latach zdecydowanie najbardziej atrakcyjny we Wrocławiu i w jego sąsiedztwie, w przypadku Krakowa cechowała go duża niestabilność, zaś w Poznaniu zaznaczyła się najpierw tendencja wzrostowa, a później stabilizacja na niskim, w porównaniu z Wrocławiem, poziomie.

	WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021
Przemysł (sekcje B-E)	26,3	24,2	26,1	bd.	28,4	bd.	bd.	36,2	bd.	28,5	28,8	29,0
Handel... (sekcja G)	43,5	40,2	40,0	bd.	44,4	bd.	bd.	41,3	bd.	46,0	46,7	45,8
Informacja... (sekcja J)	3,7	5,9	6,5	bd.	5,3	bd.	bd.	5,5	bd.	bd.	bd.	bd.
Działalność Profesjonalna (sekcja M)	3,3	4,2	3,9	bd.	5,5	bd.	bd.	1,8	bd.	bd.	bd.	bd.
Budownictwo (sekcja F)	5,0	5,6	5,1	bd.	7,1	bd.	bd.	3,3	bd.	5,2	3,7	2,9
Działalność Finansowa... (sekcja K)	3,6	5,2	3,8	bd.	0,9	bd.	bd.	1,7	bd.	bd.	bd.	bd.
Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)	1,7	1,5	1,6	bd.	0,7	bd.	bd.	1,0	bd.	bd.	bd.	bd.

Tab. 27. Udział wybranych sekcji PKD 2007 w przychodach ogółem największych polskich miast (bez Warszawy) w latach 2015, 2019 i 2021 (w %)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021
Przemysł (sekcje B-E)	21,5	24,0	30,5	bd.	40,3	bd.	bd.	53,2	bd.	15,8	19,7	22,3
Handel... (sekcja G)	35,6	39,9	46,7	bd.	63,1	bd.	bd.	60,6	bd.	25,5	32,0	35,2
Informacja... (sekcja J)	3,0	5,9	7,6	bd.	7,5	bd.	bd.	8,1	bd.	bd.	bd.	bd.
Działalność Profesjonalna... (sekcja M)	2,7	4,1	4,6	bd.	7,9	bd.	bd.	2,6	bd.	bd.	bd.	bd.

Budownictwo (sekcja F)	4,1	5,6	5,9	bd.	10,2	bd.	3,4	4,8	3,4	2,9	2,6	2,2
Działalność Finansowa... (sekcja K)	3,0	5,2	4,4	bd.	1,2	bd.	bd.	2,4	bd.	bd.	bd.	bd.
Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)	1,4	1,5	1,8	bd.	1,0	bd.	bd.	1,4	bd.	bd.	bd.	bd.

Tab. 28. Przychody przedsiębiorstw w największych polskich miastach (bez Warszawy) według sekcji PKD 2007 (ceny bieżące w mld zł)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021
Ogółem	259,1	290,4	292,4	312,1	367,3	bd.	234,7	252,7	bd.	230,0	251,5	248,9
Przemysł (sekcje B-E)	26,3	24,2	26,1	bd.	28,4	bd.	bd.	36,2	bd.	28,5	28,8	29,0
Handel... (sekcja G)	43,5	40,2	40,0	bd.	44,4	bd.	bd.	41,3	bd.	46,0	46,7	45,8
Informacja... (sekcja J)	3,7	5,9	6,5	bd.	5,3	bd.	bd.	5,5	bd.	bd.	bd.	bd.
Działalność Profesjonalna... (sekcja M)	3,3	4,2	3,9	bd.	5,5	bd.	bd.	1,8	bd.	bd.	bd.	bd.
Budownictwo (sekcja F)	5,0	5,6	5,1	bd.	7,1	bd.	bd.	3,3	bd.	5,2	3,7	2,9
Działalność Finansowa... (sekcja K)	3,6	5,2	3,8	bd.	0,9	bd.	bd.	1,7	bd.	bd.	bd.	bd.
Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)	1,7	1,5	1,6	bd.	0,7	bd.	bd.	1,0	bd.	bd.	bd.	bd.

Tab. 29. Liczba pracowników ogółem i wybranych sekcji PKD 2007 w tys. w latach 2015, 2019 i 2021 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021
Przemysł (sekcje B-E)	14,6	14,6	14,1	17,9	15,1	15,0	16,8	16,4	bd.	22,6	22,0	20,6
Handel... (sekcja G)	12,7	12,9	12,8	22,2	14,7	bd.	15,7	15,0	bd.	14,8	16,3	16,4
Informacja... (sekcja J)	7,5	9,6	10,7	4,8	6,8	bd.	4,8	5,6	bd.	3,5	3,8	4,0
Działalność Profesjonalna... (sekcja M)	7,3	7,8	9,1	5,8	8,0	bd.	5,9	6,2	bd.	3,9	4,6	6,6
Budownictwo (sekcja F)	4,3	3,8	3,8	6,1	5,5	bd.	4,3	3,8	bd.	2,9	2,6	3,1
Działalność Finansowa... (sekcja K)	6,8	5,2	4,2	bd.	bd.	bd.	4,8	4,5	bd.	4,9	5,8	5,2
Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)	1,5	1,3	1,2	1,1	2,0	0,9	1,6	1,4	bd.	1,9	1,7	1,5

Tab. 30. Udział pracowników wybranych sekcji PKD 2007 w ogólnej liczbie zatrudnionych w największych polskich miastach (bez Warszawy) w latach 2015, 2019 i 2021 (w %).

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021
Ogółem	4570	5758	6694	4431	5879	bd.	4549	5713	bd.	4048	5175	6062
Przemysł (sekcje B-E)	4962	6195	6694	4965	6246	7119	5385	6626	7306	3648	4801	5656
Handel... (sekcja G)	3608	4960	5691	3269	4516	5409	3718	4961	6019	3856	4768	5352
Informacja... (sekcja J)	6892	9050	10387	7168	10037	11101	6731	9156	8967	6380	8164	9187
Działalność Profesjonalna... (sekcja M)	5599	7035	8126	6082	7600	9238	4819	6162	bd.	4352	5893	7036
Budownictwo (sekcja F)	4227	5347	6196	3954	5020	6011	4271	5478	6491	3612	4470	5222
Działalność finansowa (sekcja K)	6754	7485	8359	6048	7312	bd.	6526	7579	bd.	5903	7786	9000
Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)	4619	5954	6545	4048	5170	6889*	4442	5436	5801	4083	4862	5363

*Dane prowizoryczne.

Tab. 31. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto pracowników ogółem i wybranych sekcji PKD 2007 w największych polskich miastach (bez Warszawy) w latach 2015, 2019 i 2021 (w zł)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

	WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021
Ogółem	117,3	117,1	113,7	113,6	119,5	bd.	116,7	116,2	bd.	103,8	105,8	109,4
Przemysł (sekcje B-E)	127,2	126,0	119,1	127,3	127,0	120,1	138,1	134,7	124,0	93,5	97,6	96,0
Handel (sekcja G)	92,5	100,8	96,6	83,8	91,8	91,8	95,3	100,9	102,2	98,9	97,0	90,9
Informacja (sekcja J)	176,7	184,0	176,4	184,3	204,1	188,5	172,6	186,2	152,2	163,6	166,0	156,0
Działalność Profesjonalna (sekcja M)	143,6	143,1	138,0	156,0	154,5	156,8	126,3	125,3	bd.	111,6	119,8	119,5
Budownictwo (sekcja F)	108,4	108,7	105,2	101,4	102,1	102,1	109,5	111,4	110,2	92,6	90,9	88,7

Działalność Finansowa (sekcja K)	168,6	152,2	141,9	155,1	148,7	bd.	164,8	154,1	bd.	151,4	158,3	152,8
Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)	118,4	121,1	111,1	103,8	105,1	117,0	113,9	106,3	98,5	104,7	98,9	91,1

Tab. 32. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto pracowników ogółem i wybranych sekcji PKD 2007 w największych polskich miastach (bez Warszawy) w relacji do przeciętnego wynagrodzenia w skali kraju w latach 2015, 2019 i 2021 (w %)

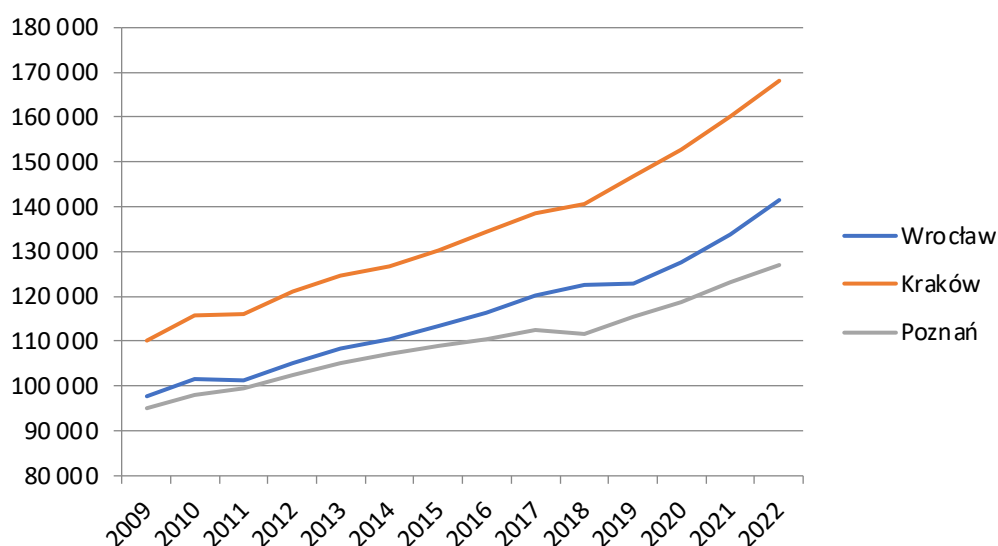
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Z powyższej analizy wynika, że struktury gospodarcze największych, oprócz Warszawy, polskich miast cechowały zarówno liczne podobieństwa jak i różnice. Wszędzie oprócz Poznania w latach 2015-2017 największy udział w globalnych przychodach lokalnych gospodarek miał sekcja PKD 2007 Handel i Naprawa Samochodów. Wyjąwszy Łódź w całym analizowanym okresie i Poznań w połowie minionej dekady zauważalna jest łagodna tendencja do względnego spadku znaczenia tej sekcji. Najmniejszy jej udział w przychodach ogółem był we Wrocławiu, a największy w Krakowie i Łodzi. Zdecydowanie najbardziej industrialny charakter miała gospodarka Poznania, a najmniej Wrocławia, z tym że różnice między Wrocławiem a Łodzią i przede wszystkim Krakowem były niewielkie. W grupie analizowanych miast (nie uwzględniając Łodzi z powodu braku danych) najbardziej rentowną sekcją była Informacja i Komunikacja. Wszędzie też pracownicy tej sekcji otrzymywali najwyższe wynagrodzenia. Specyfiką Wrocławia były bardzo korzystne parametry ekonomiczne sekcji Obsługa Rynku Nieruchomości.

9.3 Liczba firm. Przedsiębiorczość

Ważnym miernikiem sytuacji gospodarczej jednostek samorządu terytorialnego jest liczba funkcjonujących w nich firm i ich kondycja ekonomiczna. Stosowne dane odzwierciedlają poziom przedsiębiorczości lokalnej.

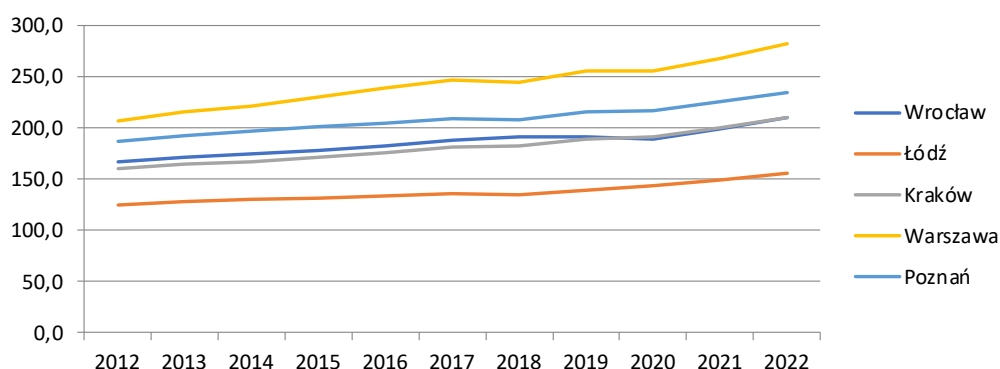
W 2022 r. we Wrocławiu było zarejestrowanych 141 611 firm, co sytuowało Wrocław na 2. pozycji w grupie analizowanych miast (ryc. 109). Niemal 93% przedsiębiorstw było własnością prywatną. Ich przychody stanowiły 96,8% wrocławskiej gospodarki ogółem w 2015 r. i 97,8% w 2020 r. W latach 2015-2022 liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się we Wrocławiu z 113 237 w 2015 r. do 133 806 w 2021 r. i 141 611 w 2022 r., co oznacza wzrost między 2015 r. a 2022 r. o 25,0%. Liczba firm wrocławskich stanowiła równocześnie 71% wszystkich firm w obrębie łącznie Wrocławia i wybranych gmin WrOM.

Ryc. 109. Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisana do rejestru REGON dla wybranych miast w latach 2009-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Bezwzględne wartości liczby firm nie korelują wprost z liczbą mieszkańców miast. W 2022 r. we Wrocławiu było 210 firm na 1 tys. mieszkańców. Jest to wartość tylko nieznacznie wyższa od poziomu dla wybranych gmin WrOM (143 podmioty), wyższa o ponad 62 podmioty wobec poziomu wojewódzkiego i o 78 jednostek wobec średniej krajowej. Niemal identyczna jak w przypadku Wrocławia jest liczba przedsiębiorstw przypadająca na 1 tys. mieszkańców Krakowa. Wyraźnie bardziej korzystne dane charakteryzują Poznań, co można interpretować jako wskaźnik większej przedsiębiorczości mieszkańców stolicy województwa wielkopolskiego niż Wrocławia i Krakowa (ryc. 110).

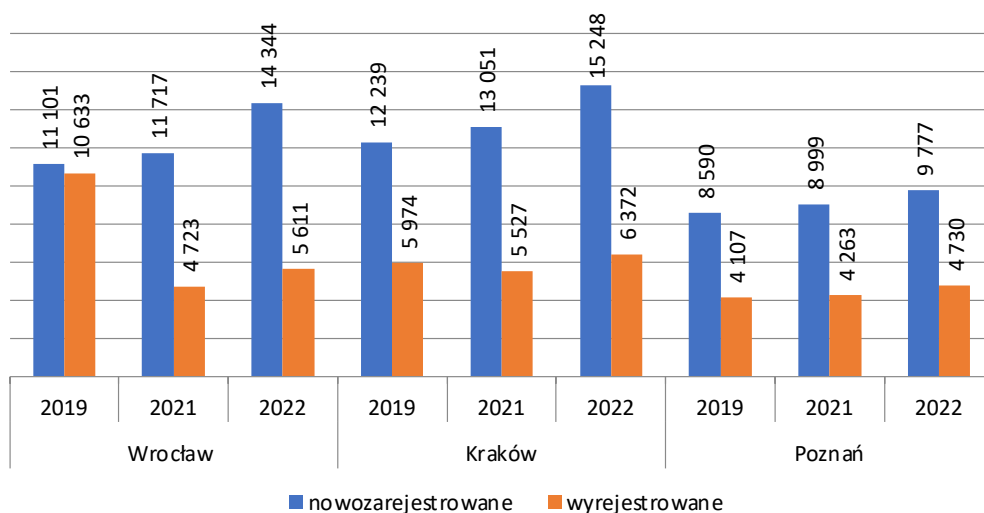

Ryc. 110. Liczba podmiotów gospodarczych na 1 tys. ludności w największych miastach Polski w latach 2012-2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

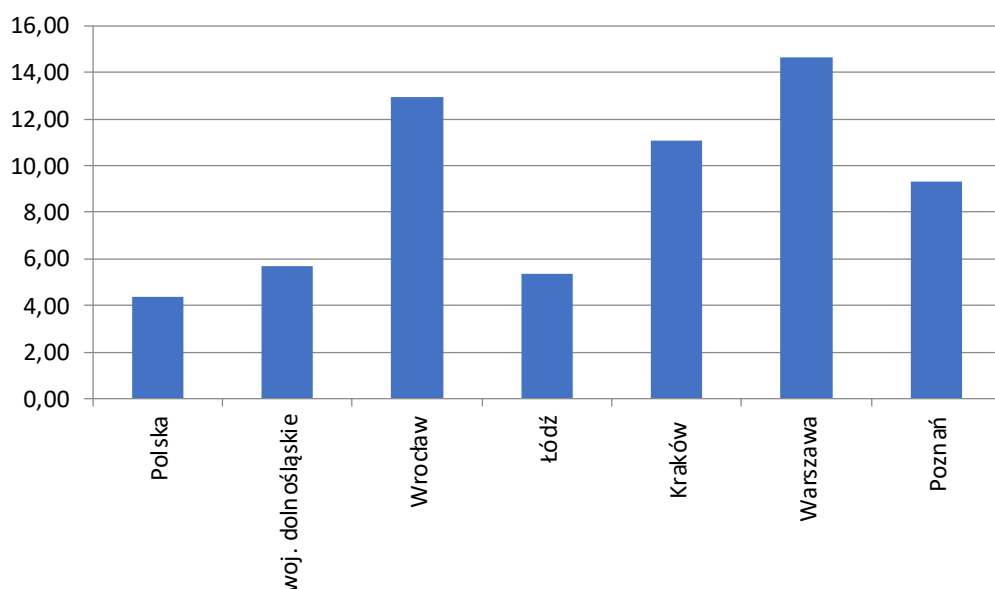
Liczba nowo zarejestrowanych firm we Wrocławiu w 2022 roku wyniosła 14 344. Oznacza to, że ponad 10% wrocławskich przedsiębiorstw powstało po 1 stycznia 2022 r. Po okresowym spadku w 2020 r., spowodowanym ograniczeniami związanymi z pandemią COVID-19, liczba nowo zakładanych firm we Wrocławiu wróciła w 2021 r. do wysokiego poziomu, charakterystycznego dla lat poprzedzających pandemię, a w 2022 r. znacznie go przewyższyła. W tym samym roku wyrejestrowano z rejestru REGON 5 611 wrocławskich firm. Bilans nowo

utworzonych i zlikwidowanych podmiotów gospodarczych był w stolicy województwa dolnośląskiego bardziej korzystny niż w Poznaniu i podobny jak w Krakowie (ryc. 111). W przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców Wrocław był w grupie analizowanych miast niekwestionowanym liderem, a wśród dużych miast spoza tej grupy jedynie Warszawa legitymowała się lepszym rezultatem (ryc. 112).

Ryc. 111. Liczba nowo rejestrowanych i wyrejestrowanych firm ogółem dla wybranych miast Polski w latach 2019, 2021, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 112. Różnica pomiędzy nowo zarejestrowanymi a wyrejestrowanymi podmiotami gospodarczymi na 1 tys. mieszkańców w 2022 r..

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

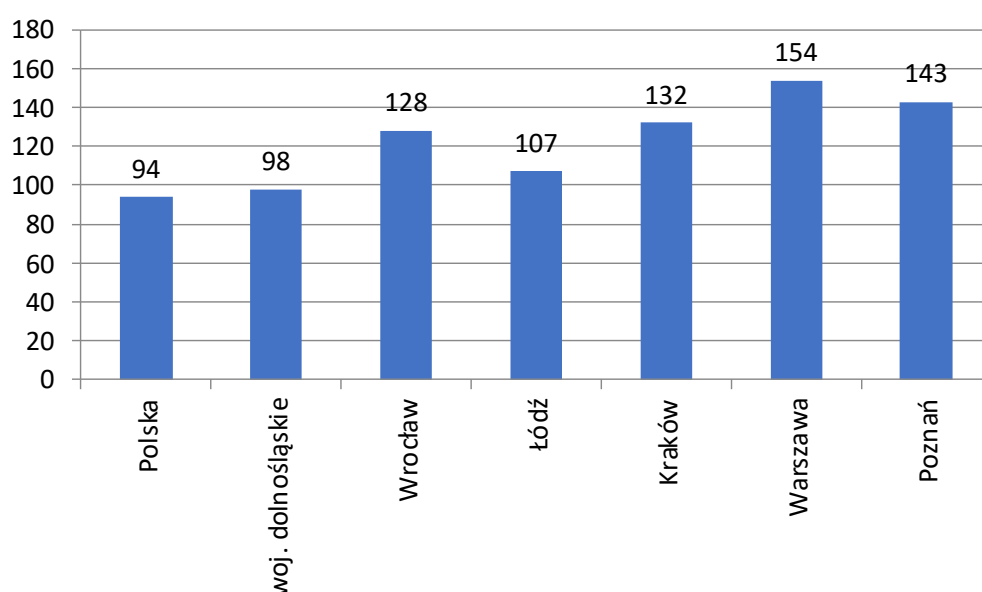
Z raportu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) (Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2022⁶²) wynika, że dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw (MSP), pierwszy rok działalności stanowi okres najtrudniejszy do przetrwania na

62 Dostęp: [https://www.parp.gov.pl/index.php/component/publications/publication/1881?sort=default&term%5B%5D=1&text_search=z dn. 12.12.2022.](https://www.parp.gov.pl/index.php/component/publications/publication/1881?sort=default&term%5B%5D=1&text_search=z%20dn.%2012.12.2022.)

ryнку. Równocześnie należy podkreślić, że sektor MSP stanowi największy udział wszystkich form rejestrowanych firm, co istotnie wpływa na dynamikę zachodzących zmian. 1/3 firm w Polsce nie funkcjonuje na rynku dłużej niż rok. W województwie dolnośląskim wskaźnik przeżycia pierwszego roku przez firmy sektora MSP wyniósł 72,2% z roku 2020 do 2021 (oraz 64,8% z roku 2019 do 2020⁶³), co oznacza, że prawie 28% firm sektora MSP nie przetrwało więcej niż jednego roku działalności.

9.3.1. Struktura przedsiębiorstw według ich wielkości

Obok przedsiębiorstw zatrudniających większą lub mniejszą liczbę pracowników najemnych z roku na rok przybywa we Wrocławiu jednoosobowych firm osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. W 2015 r. było ich 70 651, a w 2022 r. 86 135, co oznacza wzrost o 21,9%. Z kolei liczba takich firm w Krakowie osiągnęła poziom 82 027 w 2015 r. i 105 744 w 2022 r., czyli zwiększyła się o 28,9%, w Poznaniu natomiast 67 473 w 2015 r. i 77 155 w 2022 r. (wzrost o 14,3%), zaś w Łodzi w 2015 r. 64 343 i 70 329 w 2022 r. (wzrost o 9,3%). W 2022 r. na 1 tys. mieszkańców przypadało we Wrocławiu 128 takich podmiotów gospodarczych. Bardziej korzystna była stosowna proporcja w przypadku Krakowa (132 na 1 tys. mieszkańców) i przede wszystkim Poznania (143 na 1 tys. mieszkańców) (ryc. 113).

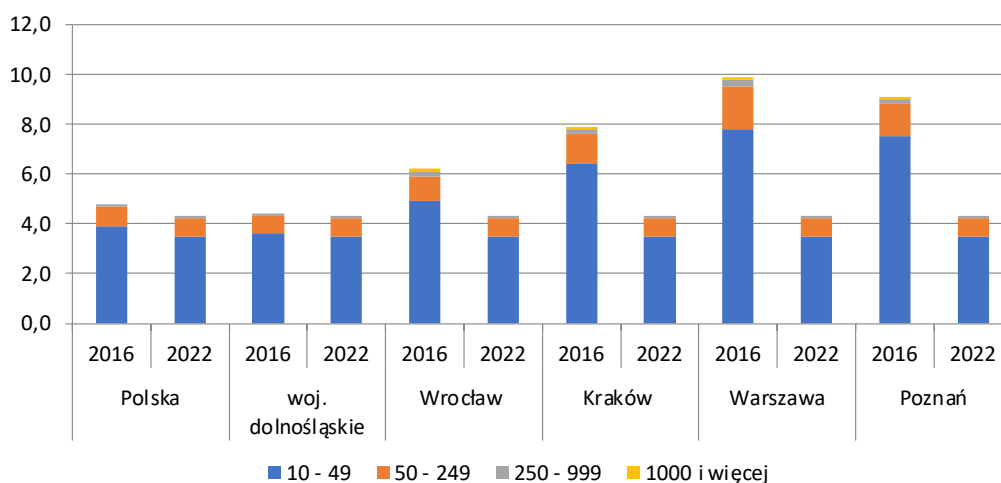
Ryc. 113. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 1000 mieszkańców w 2022 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W 2022 r. we Wrocławiu najwięcej osób fizycznych prowadziło działalność gospodarczą sekcji M PKD 2007 (działalność profesjonalna, naukowa i techniczna) – 18,5%, sekcji J (informacja i komunikacja) – 16,0% oraz sekcji G (handel; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle) – 14,2%.

63 Na podstawie danych PARP, Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa 2022.

Raporty Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (Raporty o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce za lata: 2022, 2021, 2020) pokazują, że Polacy bardzo chętnie zakładają mikrofirmy (do 9 pracowników). Jest ich w Polsce ok. 2 mln i stanowią ponad 99,8% wszystkich podmiotów gospodarczych w całym kraju. Mikroprzedsiębiorstwa mają relatywnie największy udział w tworzeniu polskiego PKB w całym sektorze MSP (30,6% w 2021 r.). Polskie MSP działają przede wszystkim w sektorze usług i handlu (74,6%), rzadziej w budownictwie i przemyśle (PARP, s. 14⁶⁴). Równocześnie zwraca uwagę rosnące znaczenie MSP kosztem słabnącego udziału małych przedsiębiorstw zatrudniających od 10 do 49 pracowników w strukturze podmiotów gospodarczych ogółem (ryc. 114).

Ryc. 114. Udział podmiotów gospodarczych na 1 tys. mieszkańców wg klas wielkości w ogólnej liczbie podmiotów z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw w latach 2016, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Analiza liczebności dużych firm w ośrodku weryfikowana jest w oparciu o wskaźnik syntetyczny średniej ważonej liczby firm w poszczególnych klasach wielkości (wg GUS). Wskaźnik ten w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców plasował Wrocław na 4. miejscu na tle największych miast w 2022 roku (tab. 33). Istotnie większe wartości spośród największych miast w Polsce wykazują Warszawa (17,6), Poznań (13,5) i Kraków (11,5).

		wartość wskaźnika					
		2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	Warszawa	20,0	18,4	18,3	17,6	17,7	17,6
2	Poznań	15,4	14,3	14,2	13,5	13,6	13,5
3	Kraków	13,4	12,3	12,0	11,5	11,6	11,5
4	Wrocław	11,4	11,1	10,8	10,1	10,1	10,0

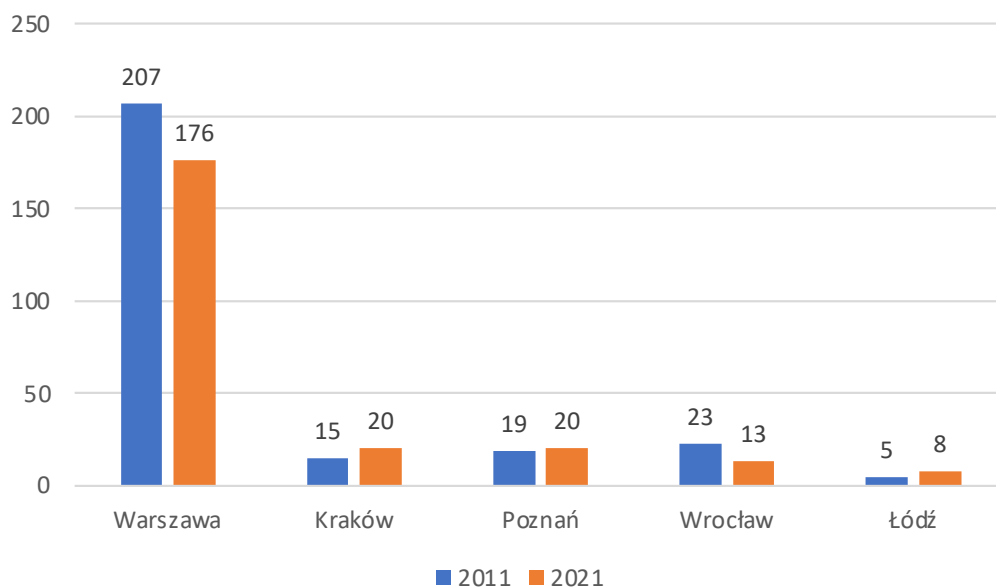
Tab. 33. Podmioty gospodarki narodowej wg wag klas wielkości dla największych miast Polski

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Bardzo ważnym parametrem określającym gospodarcze znaczenie przedsiębiorstwa jest wielkość jego przychodów. Od 1999 r. funkcjonuje ranking Rzeczypospolitej „Lista 500”. Jest to publikowane w cyklu rocznym zestawienie 500 największych polskich przedsiębiorstw klasyfikowanych wg przychodów. W 2021 r. swoją siedzibę we Wrocławiu miało 13 firm tej kategorii. Dane z lat 2011 i 2021, prezentowane w rankingach pokazują istotny spadek liczby

64 Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce, PARP, Warszawa 2022.

wrocławskich przedsiębiorstw - z 23 do 13, co należy uznać za niekorzystną tendencję (ryc. 115, tab. 34).

Ryc. 115. Liczba firm z „Listy 500” Rzeczypospolitej w największych miastach Polski w rankingu w latach 2011, 2021.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE RANKINGU LISTA 500, RZECZPOSPOLITA, 2022
[HTTPS://RANKINGI.RP.PL/LISTA500/2021#](https://rankingi.rp.pl/LISTA500/2021#)

Lista firm	Miejsce w rankingu „Lista 500” w latach		
	2020	2021	2022*
Kaufland Polska Markety sp. z o.o. sp.k.	27	34	31
Santander Bank Polska SA GK	36	47	24
Volvo Polska sp. z o.o.	125	131	-
Credit Agricole Polska SA	190	440	123
Impel SA GK	196	257	169
Neonet SA GK	201	201	155
Urtica sp. z o.o.	208	221	-
3M Wrocław sp. z o.o.	283	314	402
Amrest sp. z o.o.	303	298	164
Selena FM SA GK	349	348	202
ZEW Kogeneracja SA GK	408	428	215
Kruk SA GK	426	345	191
TIM SA GK	463	459	246

Edycja „Listy 500” z 2023 r. za 2022 r. jest specyficzna. Z racji problemów z danymi nie można się wprost odnosić do poprzedniej edycji, ponieważ wiele danych jest nieporównywalnych. Wciąż wiele dużych podmiotów nie podało wyników za 2022 r. – tak państwowych jak i prywatnych

Tab. 34. Miejsca wrocławskich przedsiębiorstw z „Listy 500” Rzeczypospolitej w 2020, 2021, 2022 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE RANKINGU LISTA 500, RZECZPOSPOLITA, 2021, 2022, 2023
[HTTPS://RANKINGI.RP.PL/LISTA500/](https://rankingi.rp.pl/LISTA500/)

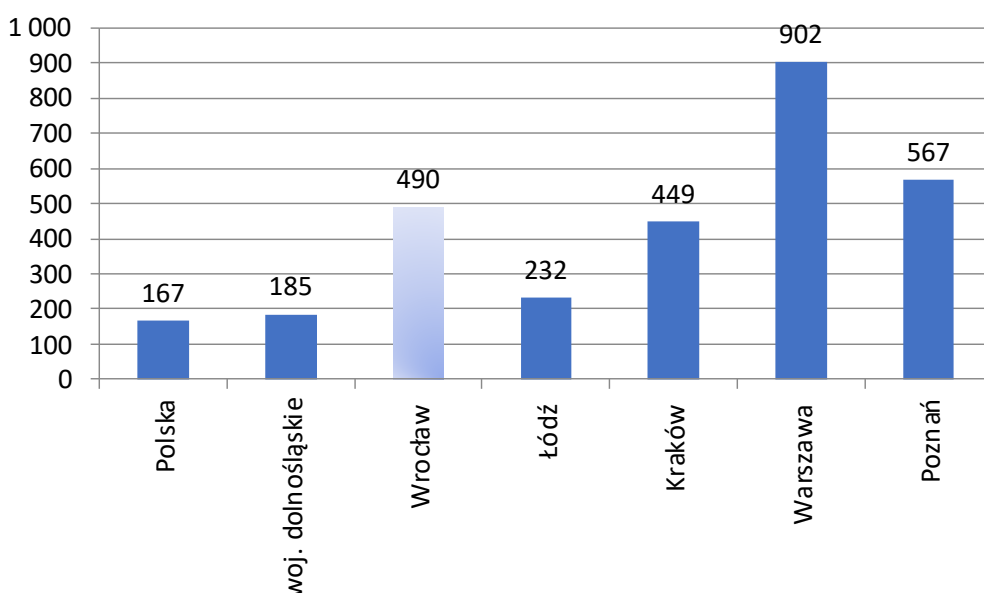
Duże firmy są uznawane za bardziej stabilne, ale równocześnie mniej elastycznie reagujące na częste w warunkach gospodarki rynkowej zmiany koniunktury. Za najbardziej odpowiednią w ich przypadku formę prawną prowadzenia działalności uznaje się spółkę handlową; jest

ona bardziej dostosowana do zarządzania dużymi podmiotami niż zorganizowane w oparciu o inne zasady prawne przedsiębiorstwa.

W 2015 r. we Wrocławiu było zarejestrowanych 21 183 spółki handlowe, w tym 3909 z udziałem kapitału zagranicznego, a w 2022 r. odpowiednio 33 051 i 4455, co oznaczało wzrost kolejno o 56,0% i o 14,0%. Liczba spółek handlowych w Krakowie zwiększyła się z 23 859 w 2015 r. do 36 034 w 2022 r. (wzrost o 51,0%), a spółek z udziałem kapitału zagranicznego z 3870 w 2015 r. do 5463 w 2022 r., czyli aż o 41,2%, natomiast w Poznaniu z 23 196 w 2015 r. do 30 673 w 2022 r. (wzrost o 32,2%), jednocześnie jednak w tym samym okresie zmniejszyła się w Poznaniu liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego z 3664 w 2015 r. do 3459 w 2022 r., czyli aż o 5,1%. Podobne tendencje są zauważalne w Łodzi, gdzie liczba spółek handlowych ogółem zwiększyła się z 11 772 w 2015 r. do 15 291 w 2022 r. (wzrost o 29,9%) i jednocześnie spadła liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego z 1997 w 2015 r. do 1678 sześć lat później – redukcja o 16,0%, czyli jeszcze większa niż w przypadku Poznania.

Warto przytoczyć dane dla całego kraju: w 2015 r. miało figurować w rejestrze Regon 85 552 spółek z udziałem kapitału zagranicznego, a w 2022 r. 85 474, co oznacza, że ich liczba zmniejszyła się o 0,1%.

Wskaźnik liczby spółek handlowych na 10 tys. mieszkańców mający w przypadku Wrocławia wartość 490 w 2022 r. plasował stolicę województwa dolnośląskiego na 2. pozycji wśród analizowanych miast – po Poznaniu (567 spółek), a przed Krakowem (449 spółki) i Łodzią (232 spółek). W skali całego kraju zdecydowanym liderem jest Warszawa, w której na 10 tys. mieszkańców przypadają 902 spółki (ryc. 116).

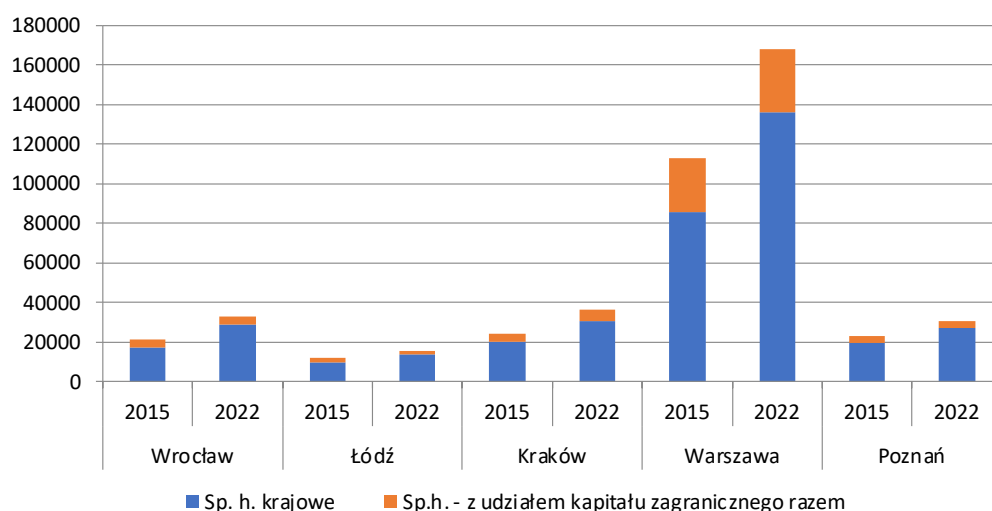

Ryc. 116. Liczba spółek prawa handlowego na 10 tys. mieszkańców w największych miastach Polski w 2022 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W 2022 r. 13,5% spółek handlowych w skali kraju stanowiły te z udziałem kapitału zagranicznego. Wartość ta istotnie zmalała w ciągu ostatnich 7 lat (o 5,2 p.p.). We Wrocławiu sytuacja była analogiczna. Większy udział spółek z kapitałem zagranicznym wykazywał tylko Kraków

(15,2%) i Warszawa (19,0%). Jednak proporcje te wyraźnie zostały zmienione w ciągu ostatnich kilku lat. W 2015 r. udział spółek handlowych z kapitałem zagranicznym był mniejszy zarówno we Wrocławiu jak i w województwie odpowiednio o 5,0 p.p. i o 7,2 p.p. (w 2015 r. we Wrocławiu wynosił 18,5%, a w woj. dolnośląskim 20,2%). Równocześnie jeszcze w 2015 r. Wrocław był drugim, po Warszawie, miastem z największym udziałem spółek handlowych z kapitałem zagranicznym (ryc. 117).

Ryc. 117. Liczba spółek prawa handlowego w największych miastach Polski w latach 2015, 2022.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Spółki akcyjne są uznawane za najbardziej zaawansowaną w wymiarze organizacyjnym formę przedsiębiorstwa. Ze względu na skomplikowaną ich strukturę oraz zasady funkcjonowania ten model prowadzenia działalności gospodarczej jest stosowany na ogół w średniej wielkości i przede wszystkim dużych firmach. Bardzo ważną zaletą spółek akcyjnych jest łatwość pozyskiwania i gromadzenia kapitału. Z tego m.in. powodu są one ważnym wskaźnikiem intensywności życia gospodarczego. W największych polskich miastach zauważalne są bardzo różne tendencje: we Wrocławiu liczba zarejestrowanych spółek akcyjnych wzrosła z 593 w 2015 r. do 637 w 2022 r., czyli o 7,4%. W Poznaniu, Łodzi, Krakowie oraz w Warszawie zanotowano spadek liczby spółek akcyjnych między 2015 r. a 2022 r.

Największy ubytek liczby spółek akcyjnych w latach 2015-2022 nastąpił w Łodzi – o 25,3% (w 2015 r. było 300 spółek akcyjnych, a w 2022 r. – 224) i w Poznaniu – o 24,0% (w 2015 r. były 584 spółki akcyjne, a w 2022 r. – 444). W Krakowie w 2015 r. liczba tego rodzaju spółek wynosiła 593, a w 2022 r. – 567 (mniej o 4,4%). Należy podkreślić, że liczba spółek akcyjnych w stolicy zarówno w 2015 r. (3611), jak i w 2022 r. (3592) zdecydowanie przewyższa sumę tego typu podmiotów gospodarczych we wszystkich pozostałych polskich miastach powyżej 500 tys. mieszkańców, jednak również w jej przypadku odnotowano niewielki spadek między 2015 a 2022 r. (o 0,5%).

Z powodu nadmiernej ogólnikowości danych publikowanych przez statystykę publiczną nie jest do końca jasne, jaka rzeczywistość kryje się za tymi liczbami. Porównanie danych dotyczących spółek akcyjnych z liczbami spółek handlowych (oba rodzaje z udziałem kapitału zagranicznego) sugeruje istnienie związku między tymi danymi – tam, gdzie zmniejszała

się liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego, zauważalny jest także spadek, jakkolwiek nieproporcjonalny, liczby spółek akcyjnych z kapitałem zagranicznym; z kolei tendencje wzrostowe występują jednocześnie w odniesieniu do obu kategorii gospodarczych podmiotów z kapitałem krajowym. Można zatem przypuszczać, że inwestorzy krajowi chętniej niż zagraniczni zakładali spółki akcyjne. Wydźwięk przytoczonych danych wydaje się być niekorzystny dla gospodarki w skali całego kraju. Nie wszędzie jednak te negatywne procesy dają o sobie znać. Tendencje wzrostowe, jakkolwiek w różnej skali, nadal są zauważalne w przypadku Wrocławia, Krakowa i Warszawy.

9.3.2. Start-upy jako miernik nowej przedsiębiorczości

Za start-upy uznaje się nowo utworzone przedsiębiorstwa lub tymczasowe organizacje, poszukujące modelu biznesowego, zapewniającego zyskowny rozwój⁶⁵. Firmy tego typu charakteryzują się najczęściej krótką historią działalności (z reguły do 5-10 lat), skłonnością do innowacji oraz wyższym w porównaniu z „tradycyjnymi” przedsiębiorstwami poziomem akceptacji ryzyka inwestycyjnego przy założeniu, że jego rezultatem będzie, w razie sukcesu przedsięwzięcia, ponadprzeciętna stopa zwrotu z inwestycji.

Dane dokumentujące działalność start-upów są wciąż niełatwe do pozyskania ze względu na charakter firm oraz ich nowość (statystyka publiczna nie uwzględnia jeszcze tej kategorii podmiotów gospodarczych). W konsekwencji analiza tego segmentu gospodarki zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym oraz krajowym opiera się zasadniczo na nie do końca wiarygodnych rankingach komercyjnych oraz danych szacunkowych sporządzanych według mało klarownych metodologii.

Jednym z najważniejszych obecnie ośrodków start-upowych na świecie i w Europie jest Berlin. Tu jedno na osiem nowych miejsc pracy jest tworzone przez rozwijające się start-upy. Według raportu Startup Genome Global Startup Ecosystem Report 2019 stolica Niemiec plasowała się na 10. miejscu w rankingu światowych ekosystemów start-upowych, (m.in. po Londynie i Paryżu (na podstawie PFR, 2019⁶⁶)).

Według raportu Polskie Startupy 2021 oraz Polskie Startupy 2022⁶⁷, Wrocław zyskał miano jednego z najsilniejszych centrów innowacji i nowoczesnej gospodarki w Polsce. Wskazano, że we Wrocławiu kształtuje się wiele innowacyjnych przedsięwzięć, a liczba nowo zarejestrowanych start-upów uplasowała miasto na 2. pozycji w kraju. Koordynatorem miejskiej polityki start-upowej jest miejska spółka Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej S.A. W raporcie za rok 2022 wskazano, że w woj. dolnośląskim znalazło się najwięcej – 21% zarejestrowanych start-upów, drugie miejsce zajęło woj. mazowieckie, a dopiero 3. – woj. małopolskie. „O pozycję „polskiej Doliny Krzemowej” rywalizują ze sobą regiony: dolnośląski (z Wrocławiem) i mazowiecki (Warszawa). Trzecim regionem kraju z największą liczbą startupów jest Małopolska (Kraków)” (Polskie Startupy 2022, s. 15).

Start-upy są niewątpliwie dynamicznie rozwijającym się segmentem gospodarki na każdym poziomie organizacji terytorialnej. Ich rola w całokształcie życia gospodarczego nie może być jednak wyolbrzymiana. Powszechnym zjawiskiem w polskich realiach jest wchłanianie oferujących atrakcyjne produkty start-upów przez większe firmy, zazwyczaj z udziałem kapitału zagranicznego. Przypadki zdobycia silnej i trwałej pozycji na rynku przez początkujące przedsiębiorstwa należą do rzadkości. Niewątpliwą przeszkodą w osiągnięciu progu biznesowej „dojrzałości” przez polskie, w tym wrocławskie, start-upy jest niedostatek profesjonalnych funduszy wysokiego ryzyka, finansujących rokujące nadzieję na sukces przedsięwzięcia gospodarcze. W publicznej statystyce nie są dostępne żadne dane dokumentujące działalność tego typu instytucji na poziomie miast, nawet tych największych. Wszelkie oceny skali ich działalności muszą w związku z tym mieć bardziej charakter intuicji niż odzwierciedlać rzeczywisty

65 na podstawie definicji pfr.pl

66 <https://pfr.pl/blog/miasto-w-ktorym-co-20-minut-powstaje-start-up.html>.

67 Dziewit W., „Polskie startupy 2022”, Fundacja STARTUP POLAND, Warszawa, 2022

stan rzeczy. Relatywnie mocna pozycja Wrocławia w Polsce i w środkowo-wschodniej Europie w start-upowej ekonomii nie może przesłaniać istnienia znacznego dystansu między stolicą Dolnego Śląska a najbardziej dynamicznie rozwijającymi się ośrodkami nowej przedsiębiorczości w Europie i na świecie.

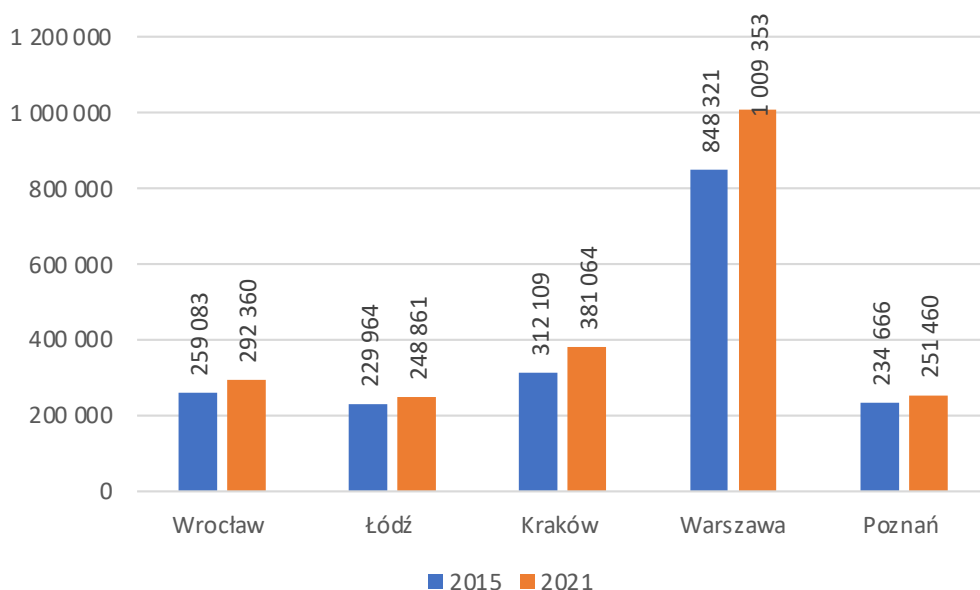
9.4 Rynek pracy

9.4.1. Liczba pracujących

Dane publikowane przez GUS umożliwiają oszacowanie w pewnym przybliżeniu liczby pracujących w poszczególnych jednostkach samorządu terytorialnego⁶⁸. Ze statystyk GUS wynika że, w grudniu 2021 r. wrocławscy pracodawcy zatrudniali 292 360 osób. W tym samym roku przeciętne zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw wynosiło 181,3 tys. osób. W sumie na 1000 mieszkańców Wrocławia w wieku produkcyjnym przypadało 706 pracowników. Jest to tzw. wskaźnik zatrudnienia. Wyższą jego wartość odnotowano w 2021 r. w Poznaniu (760), Krakowie (771) i przede wszystkim w Warszawie (904), niższą natomiast w Łodzi (659). Zróżnicowanie tego wskaźnika może być konsekwencją oddziaływania wielu czynników, w tym poziomu samozatrudnienia oraz skali niedoszacowania liczby mieszkańców poszczególnych miast.

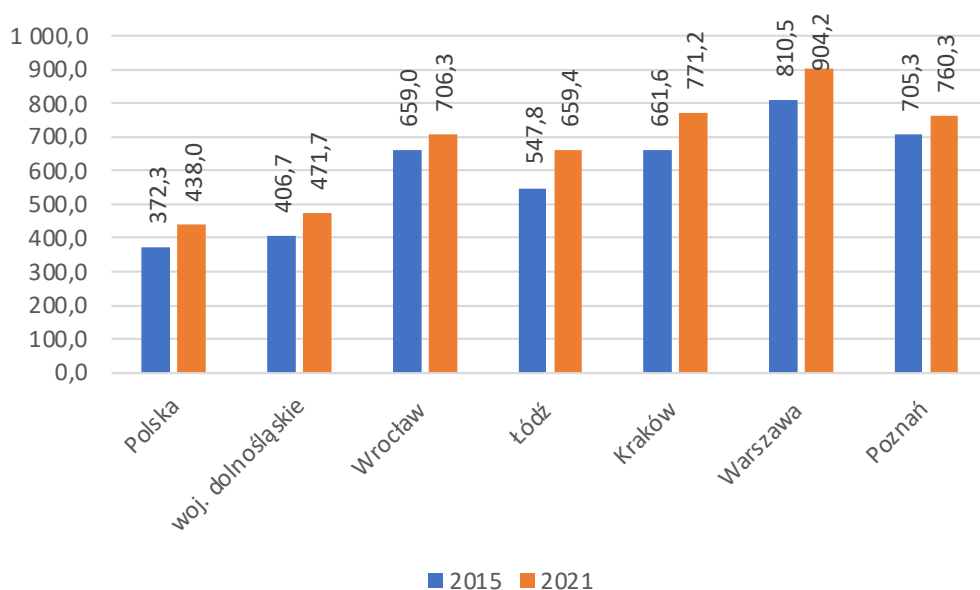
W ciągu 6 lat liczba pracujących we Wrocławiu zwiększyła się z 259 083 (2015 r.) do wspomnianych wyżej 292 360, czyli o 12,8%. Szybciej rosło zatrudnienie w Krakowie z 312 109 w 2015 r. do 381 064 osób w 2021 r. – o 22,1%, wolniej natomiast w Poznaniu z 234 666 do 251 460 pracowników w tym samym przedziale czasowym, czyli o 7,2% i w Łodzi z 229 264 w 2015 r. do 248 861 w 2021 r. (wzrost o 8,2%). Szybciej niż we Wrocławiu rosło zatrudnienie w Warszawie z 848 321 w 2015 r. do 1 009 353 pracowników w 2021 r. (o 19,0%). We wszystkich największych polskich miastach doszło do czasowego załamania trendu wzrostowego w 2019 i 2020 r.; jego skala była najmniejsza we Wrocławiu i Warszawie (-0,6%) (ryc. 118, ryc. 119).

⁶⁸ Publikowane przez wojewódzkie urzędy statystyczne dane dotyczące wielkości zatrudnienia uwzględniają jedynie przedsiębiorstwa zatrudniające 10 i więcej osób oraz jednostki sfery budżetowej niezależnie od liczby pracujących. Nie obejmują one pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w fundacjach, stowarzyszeniach i innych organizacjach społecznych.

Ryc. 118. Liczba pracujących ogółem w największych miastach Polski w latach 2015, 2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Ryc. 119. Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2015, 2021

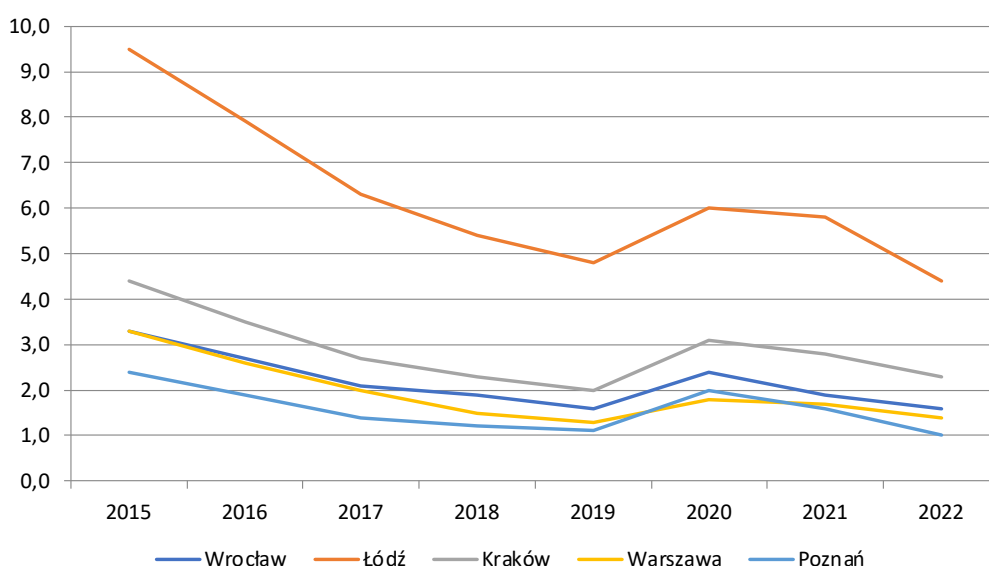
ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Zarówno liczba pracujących w wartościach bezwzględnych, jak i wskaźnik zatrudnienia w największych polskich miastach, w tym we Wrocławiu, w ostatnich latach, wyjąwszy 2020 r., systematycznie rośnie. Jak już jednak podkreślono w podrozdziale poświęconym strukturze branżowej wrocławskiej gospodarki, zmiany w różnym stopniu dotyczyły poszczególne sekcje PKD. Różne były także ich przyczyny. Do najważniejszych należy zaliczyć wdrażanie nowych technologii, typowe dla gospodarki rynkowej wahania koniunktury oraz uwarunkowania polityczne.

Według Prognozy rynku pracy dla gmin województwa dolnośląskiego⁶⁹ przewiduje się dalszą koncentrację miejsc pracy w szczególności w gminach wokół Wrocławia.

9.4.2. Bezrobocie

W grudniu 2022 r. stopa bezrobocia we Wrocławiu wyniosła według GUS 1,6% i była niższa o 0,3 p.p. w porównaniu z końcem poprzedniego roku. Należy podkreślić, że spadek bezrobocia jest zjawiskiem ogólnopolskim – w całym kraju w 2022 r. (Polska - 5,2%, woj. dolnośląskie - 4,5%), w tym w największych miastach, odnotowywane były historyczne minima. Nie był to wyłącznie rezultat wzrostu gospodarczego Polski, ale także sytuacji demograficznej kraju – systematycznie zmniejsza się liczba mieszkańców Polski w wieku produkcyjnym. Pandemia COVID-19 spowodowała wprowadzenie okresowy wzrost stopy bezrobocia w 2020 r. (o 1,1% na poziomie kraju, i 0,8% we Wrocławiu), ale był on krótkotrwały – w 2021 r. nastąpił powrót do tendencji spadkowej. Na jej kontynuację wskazują dane za 2022 r. - w skali kraju odnotowano spadek do 5,2% (ryc. 120).

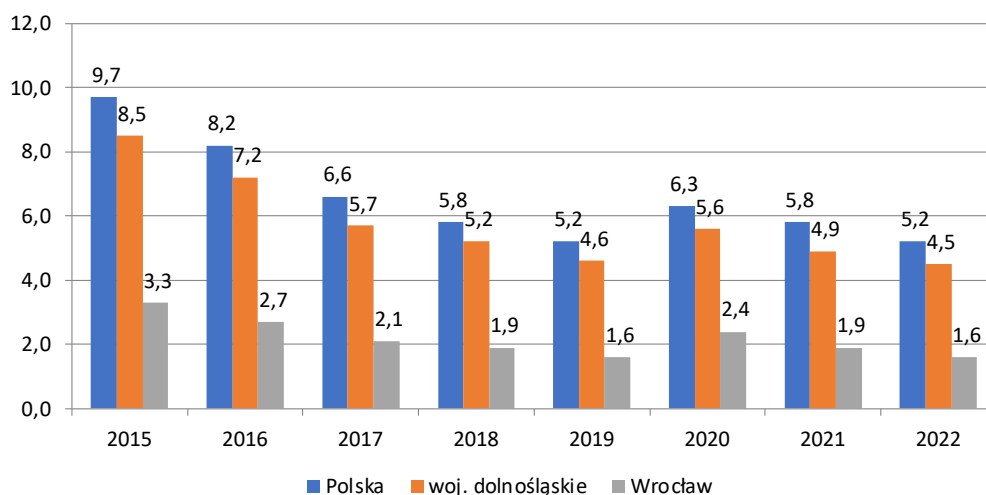

Ryc. 120. Stopa bezrobocia rejestrowanego w największych miastach Polski w latach 2015-2022 [w %]

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

We Wrocławiu, podobnie jak w innych największych z wyjątkiem Łodzi polskich miastach, stopa bezrobocia jest 3-krotnie mniejsza w stosunku do średniej krajowej oraz ok. 2,5-krotnie niższa w relacji do jej poziomu w województwie dolnośląskim (ryc. 121). Rekordowo niska stopa bezrobocia z perspektywy pracobiorców jest niewątpliwie zjawiskiem pozytywnym. Odmienny jest jednak punkt widzenia pracodawców, którzy mają coraz większe problemy z zatrudnianiem odpowiednio wykwalifikowanych pracowników. Ich narastający deficyt może już wkrótce być przyczyną spadku atrakcyjności inwestycyjnej Wrocławia i sąsiadujących z nim gmin.

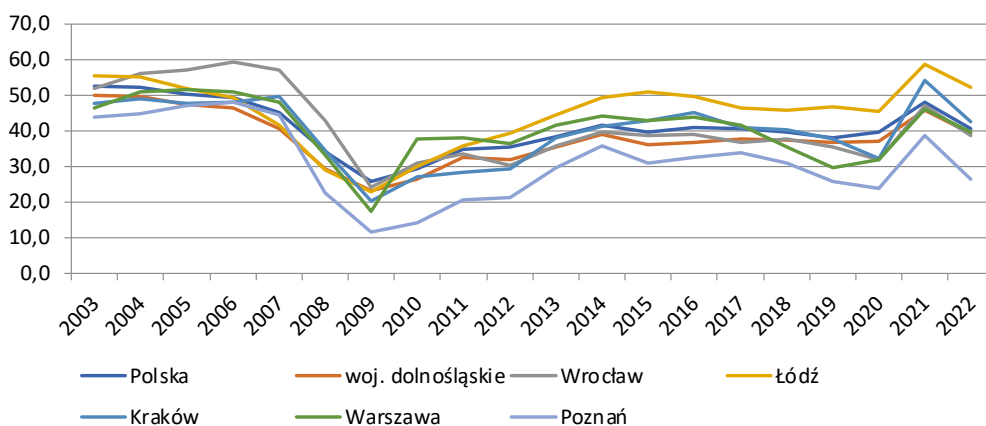
69 Instytut Rozwoju Terytorialnego, 2021, Prognoza rynku pracy dla gmin województwa dolnośląskiego do 2040 roku, s. 9

Ryc. 121. Stopa bezrobocia rejestrowanego we Wrocławiu na tle woj. dolnośląskiego i kraju w latach 2015-2022 [w %].

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

W 2022 r. wyhamował trend wzrostu liczby bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy, który pojawił się w 2020 r., gdzie notowano 3045 bezrobotnych. W 2022 r. były to 2473 osoby. W okresie 2020-2022 ogólna liczba bezrobotnych spadła z 9555 do 6402. Nałożenie się obu tendencji spowodowało wzrost kategorii osób pozostających bez pracy powyżej 1 roku w ogólnej liczbie bezrobotnych z 31,9% w 2020 r. do 46,9% w 2021 r. i spadek do 38,6% w 2022 r. Podobne tendencje wystąpiły w innych miastach powyżej 500 tys. mieszkańców (ryc. 122).

Ryc. 122. Udział bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 1 roku w największych miastach Polski w latach 2003-2022 w ogólnej liczbie bezrobotnych [w %]

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

9.5 Pozycja na arenie międzynarodowej

Istnieje co najmniej kilka rankingów, wspierających inwestorów w procesie podejmowania decyzji dotyczących lokalizacji nowych przedsięwzięć gospodarczych. Jednym z kluczowych od lat pozostaje ranking GaWC (Globalisation and World Cities⁷⁰). Wrocław od kilku lat jest

70 <https://www.lboro.ac.uk/microsites/geography/gawc/>

w nim notowany. W roku 2020⁷¹ stolica Dolnego Śląska została w rankingu sklasyfikowana o 1 kategorię wyżej niż w poprzedniej jego edycji, zajmując tym samym najwyższą, po Warszawie, pozycję wśród polskich miast. Ranking GaWC, oceniający powiązania lokalnych gospodarek z gospodarką światową, bardzo korzystnie pozycjonuje Wrocław na arenie międzynarodowej (tab. 35).

GRUPA	2016	2018	2020
Alpha ++	Londyn Nowy Jork	Londyn Nowy Jork	Londyn Nowy Jork
Alpha +	Paryż Tokio Dubaj	Paryż Tokio Dubaj	Paryż Tokio Dubaj
Alpha	Warszawa Frankfurt Amsterdam	Warszawa Frankfurt	Amsterdam Frankfurt
Alpha -	Barcelona Zurych Sztokholm	Amsterdam Praga Sztokholm	Warszawa Sztokholm Praga
Beta +	Praga Düsseldorf	Düsseldorf Hamburg	Düsseldorf Kopenhaga
Beta	Berlin	Berlin	Oslo
Beta -	Antwerpia Rotterdam	Antwerpia Bratysława	Bratysława
Gamma +	Glasgow Ljubljana	Ryga Glasgow Rotterdam	Antwerpia Rotterdam Ljubljana
Gamma	Tbilisi Leeds	Porto Tbilisi Ljubljana	Wrocław Ottawa Malmö
Gamma -	Wrocław Lipsk Drezno	Wrocław Poznań Ottawa	Poznań Katowice Bilbao
High sufficiency	Poznań Kraków	Izmir	Kraków
Sufficiency	Katowice Łódź	Kraków Katowice Łódź Drezno Lipsk	Lipsk Drezno Łódź

Tab. 35. Wrocław i wybrane miasta w klasyfikacji rankingu GaWC: 2016-2020.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE NA PODSTAWIE GAWC

Bardzo ceniony jest również ranking fDI (Foreign Direct Investment⁷²), sporządzany przez OECD i klasyfikujący miasta i regiony pod kątem ich atrakcyjności dla długoterminowych inwestycji zagranicznych. W edycji rankingu za 2021 r. Wrocław znalazł się na 15. miejscu na świecie w ogóle i na 1. miejscu w skali wśród miast małych i średnich w Europie. W rankingu za 2022/23 zajął 9. miejsce wśród europejskich miast małych i średnich (wyżej uplasował się Poznań), a Katowice i Kraków znalazły się w rankingu miast dużych).

Podsumowanie

Analiza różnych danych skłania do wniosku, że sytuacja gospodarcza Wrocławia w latach 2015-2022 była, z wyjątkiem 2020 r., generalnie korzystna. Odzwierciedleniem pozytywnego trendu był najszybszy wzrost PKB w największych polskich miastach w drugiej dekadzie XXI w. Korzystnie prezentuje się także większość innych mierników kondycji gospodarczej Wrocławia,

⁷¹ Ranking publikowany co dwa lata, ostatni z roku 2020 (ze zmienioną klasyfikacją).

⁷² <https://www.fdiintelligence.com/stream/Ranking>

jakkolwiek nie wszystkie są w pełni satysfakcjonujące. Niepokoić musi szczególnie spadający poziom inwestycji wrocławskich firm. Wprawdzie nominalnie poziom inwestycji między 2015 r. a 2021 r. wzrósł z 4655,9 do 4913,7 mln zł, czyli o 5,5%, ale wartościach realnych obniżył się o niemal 10% z powodu inflacji, której skumulowana stopa wyniosła w tym przedziale czasowym 15,0%. W Krakowie nominalnie wartość inwestycji firm zwiększyła się o 18,7%, czyli powyżej skumulowanej stopy inflacji. Jeszcze wyższy był nominalny wzrost inwestycji w Poznaniu (o 24,8%) i Łodzi (o 26,4%) (tab. 36). Realny spadek poziomu inwestycji może być zapowiedzią słabszego niż w ostatnich latach wzrostu gospodarczego.

WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021
4655,9	3876,5	4913,7	4655,4	4407,6	5526,9	3629,8	6131,8	4531,2	3766,9	4470,8	4762,8

* 142226,2 zł w 2020 r. ** 146869,8 zł w 2020 r.

Tab. 36. Nakłady inwestycyjne w przedsiębiorstwach ogółem (ceny bieżące w mln zł) w latach 2015, 2019 i 2021 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: GUS

Ponadto dość przeciętne jest tempo wzrostu wartości dodanej wrocławskich przedsiębiorstw, wynosząc w latach 2015 – 2019 130,6% i w latach 2015 – 2020 132,2%. W przypadku Krakowa i Poznania najnowsze dane pochodzą z 2019 r. W miastach tych wartość dodana ogółem zwiększyła się o 33,9% (Kraków) i 14,2% (Poznań). Najbardziej korzystny jest rezultat w przypadku Łodzi – wzrost o 44,9% w latach 2015 – 2019 i o 48,9% w latach 2015 – 2020 (tab. 37, tab. 38).

WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ		
2015	2019	2020	2015	2019	2020	2015	2019	2020	2015	2019	2020
45078	58866	59572	51635	69136	bd.	44627	50962	bd.	36476	52838	54306

Tab. 37. Wartość dodana brutto przedsiębiorstw ogółem (ceny bieżące w mln zł) w latach 2015, 2019 i 2020 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: GUS

WROCŁAW		KRAKÓW		POZNAŃ		ŁÓDŹ	
2019 : 2015	2020 : 2015	2019 : 2015	2020 : 2015	2019 : 2015	2020 : 2015	2019 : 2015	2020 : 2015
130,6	132,2	133,9	bd.	114,2	bd.	144,9	148,9

Tab. 38. Zmiana wartości dodanej brutto przedsiębiorstw ogółem (w %) w latach 2015, 2019 i 2020 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GUS

Wrocławskie przedsiębiorstwa nie wyróżniają się również poziomem rentowności brutto i netto w skali całej lokalnej gospodarki. W żadnym z analizowanych lat (2015, 2019, 2020 i 2021) ten parametr nie sytuował ich na pierwszym miejscu; w 2021 r. rentowność firm ze stolicy Dolnego Śląska była nieco mniejsza niż podmiotów gospodarczych Poznania, Krakowa i Łodzi (tab. 39, tab. 40).

Relatywnie szybki był natomiast wzrost przychodów ogółem wrocławskich przedsiębiorstw, jakkolwiek brak statystyk za rok 2021 w odniesieniu do Poznania i Krakowa sprawia, że dane

dotyczące poszczególnych miast nie są w pełni porównywalne (tab. 41, 42).

WROCŁAW			KRAKÓW			WROCŁAW			KRAKÓW		
2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021
4,6 b	5,1 b	6,4 b	4,0 b	5,1 b	6,8 b	4,9 b	5,8 b	7,7 b	6,5 b	5,2 b	6,7 b
4,1 n	4,5 n	5,4 n	3,3 n	4,2 n	6,2 n	4,1 n	4,8 n	6,5 n	5,6 n	4,3 n	5,7 n

b = brutto n = netto

Tab. 39. Wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto przedsiębiorstw ogółem (w %) w latach 2015, 2019 i 2021 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: GUS

	WROCŁAW			KRAKÓW			WROCŁAW			KRAKÓW		
	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021	2015	2020	2021
Przemysł (sekcje B-E)	4,4 b 3,8 n	5,1 b 4,3 n	6,0 b 5,0 n	bd. b bd. n	7,7 b 6,5 n	9,9 b 8,3 n	bd. b bd. n	5,0 b 4,2 n	9,5 b 8,0 n	7,0 b 6,9 n	5,6 b 4,8 n	5,8 b 5,1 n
Handel... (sekcja G)	2,5 b 2,2 n	3,2 b 2,8 n	3,8 b 3,4 n	0,5 b 0,3 n	2,9 b 2,3 n	3,8 b 3,3 n	bd. b bd. n	3,4 b 2,6 n	4,3 b 3,6 n	2,3 b 2,2 n	6,4 b 5,5 n	6,7 b 5,5 n
Informacja... (sekcja J)	6,9 b 6,1 n	10,5 b 8,8 n	12,3 b 10,8 n	7,9 b 6,6 n	11,6 b 9,3 n	10,7 b 8,1 n	bd. b bd. n	19,3 b 15,2 n	22,4 b 17,6 n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	bd. b bd. n
Działalność profesjonalna... (sekcja M)	11,4 b 10,0 n	9,4 b 8,1 n	8,8 b 7,4 n	bd. b bd. n	4,1 b 3,3 n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	8,8 b 7,8 n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	bd. b bd. n
Budownictwo (sekcja F)	9,0 b 4,4 n	7,3 b 6,1 n	7,0 b 5,6 n	4,3 b 3,5 n	7,8 b 6,6 n	10,2 b 9,0 n	bd. b bd. n	5,2 b 4,4 n	9,5 b 8,0 n	6,6 b 5,5 n	3,8 b 3,4 n	6,0 b 5,2 n
Działalność finansowa... (sekcja K)	12,0 b 12,0 n	2,8 b 1,8 n	8,4 b 6,6 n	bd. b bd. n	-0,6 b -2,2 n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	11,8 b 9,5 n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	bd. b bd. n
Obsługa rynku nieruchomości (sekcja L)	9,3 b 8,2 n	12,2 b 10,0 n	14,0 b 12,5 n	7,4 b 5,9 n	4,9 b 3,9 n	-0,4 b -1,3 n	-0,2 b -0,7 n	5,6 b 4,5 n	4,8 b 3,7 n	bd. b bd. n	bd. b bd. n	bd. b bd. n

b = brutto n = netto

Tab. 40. Wskaźniki rentowności obrotu brutto i netto wybranych sekcji PKD (w %) w latach 2015, 2019 i 2021 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: GUS

WROCŁAW			KRAKÓW			WROCŁAW			KRAKÓW		
2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021
81819,9	99494,4	116763,7	135103,1	146468,4	bd.	115394,8	148105,7	bd.	55549,7	70116,4	76787,0

Tab. 41. Przychody przedsiębiorstw ogółem (ceny bieżące w mln zł) w latach 2015, 2019, i 2021 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: GUS

WROCŁAW		KRAKÓW		POZNAŃ		ŁÓDŹ	
2019 : 2015	2021 : 2015	2019 : 2015	2020 : 2015	2019 : 2015	2020 : 2015	2019 : 2015	2021 : 2015
121,6	142,7	108,4	105,3	128,3	127,3	126,2	138,2

Tab. 42. Zmiana przychodów przedsiębiorstw ogółem (w %) w latach 2015, 2019, 2020 i 2021 w największych polskich miastach (bez Warszawy)

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GUS

W całej Polsce sektor prywatny odgrywa kluczową rolę w życiu gospodarczym. W ostatnich kilku latach jego znaczenie nie uległo większej zmianie: o ile w 2015 r. jego przychody stanowiły 91,0% przychodów gospodarki narodowej ogółem, to w 2021 r. ich

poziom nieznacznie się obniżył – do 90,8%. W analizowanych czterech miastach udział sektora prywatnego przekraczał dość wyraźnie, z wyjątkiem Poznania, poziom ogólnokrajowy. Skala prywatyzacji lokalnych gospodarek była największa we Wrocławiu i Krakowie, z tym że o ile w 2015 r. stosowne zestawienie otwierał Kraków (z udziałem sektora prywatnego na poziomie 97,4% przychodów ogółem), to już w 2019 i 2021 r. na jego czele znajdował się Wrocław – stosowne proporcje miały poziom 97,6 i 97,9% (tab. 43). Należy podkreślić, że udział sektora prywatnego w stolicy Dolnego Śląska stale zwiększał się, jakkolwiek tempo wzrostu z powodu wcześniejszych postępów w procesie prywatyzacji lokalnej gospodarki musiało być relatywnie niewielkie. Minimalne zwiększenie roli sektora prywatnego w latach 2015-2021 jest zauważalne w przypadku Łodzi (z 96,1 do 96,5%) i bardziej wyraźne (z 88,7 do 90,3%) w odniesieniu do Poznania. Odwrotną tendencję obserwuje się w życiu gospodarczym Warszawy i w mniejszej skali Krakowa. W Warszawie udział sektora prywatnego obniżył się z 84,7 w 2015 r. do 83,5% sześć lat później. W przypadku Krakowa dostępne są dane tylko dla lat 2015-2019; w tym okresie odnotowano niewielki relatywny spadek przychodów sektora prywatnego – z 97,4% do 97,0%.

WROCŁAW			KRAKÓW			POZNAŃ			ŁÓDŹ			POLSKA	
2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2019	2021	2015	2021
96,8	97,6	97,9	97,4	97,0	bd.	88,7	90,3	bd.	96,1	96,4	96,5	91,0	90,8

Tab. 43. Udział przychodów przedsiębiorstw prywatnych w przychodach podmiotów gospodarczych ogółem w miastach powyżej 500 tys. mieszkańców (bez Warszawy) w latach 2015, 2019 i 2021 (w %)

ŹRÓDŁO: GUS

We Wrocławiu w porównaniu z innymi największymi miastami dominacja sektora prywatnego jest największa. Prywatne przedsiębiorstwa bardziej elastycznie niż podmioty publiczne reagują na wyzwania związane z różnego rodzaju sytuacjami kryzysowymi, niezależnie od ich przyczyn. Niewątpliwie jedną z konsekwencji skali sprywatyzowania lokalnej gospodarki jest dynamiczny rozkwit start-upowej ekonomii w stolicy województwa dolnośląskiego.

Sytuację gospodarczą Wrocławia w drugiej połowie minionej dekady i w pierwszym roku obecnej należy generalnie ocenić pozytywnie. Jak już jednak wyżej podkreślono, na horyzoncie pojawiają się pewne zagrożenia dla przyszłego rozwoju miasta i całego obszaru metropolitalnego. Należy w tym miejscu ponownie odnotować niepokojący spadek poziomu inwestycji wrocławskich przedsiębiorstw. Nie sygnalizowano jeszcze w tym miejscu zagrożeń dla transferu dotacji finansowych z Unii Europejskiej, które mogą przyczynić się do radykalnej redukcji inwestycji publicznych, w tym samorządowych, co w oczywisty sposób będzie miało negatywny wpływ na kondycję lokalnej gospodarki.

Reakcją na potencjalne kryzysy powinno być podjęcie stosownych działań zaradczych. Samorządy lokalne mają niewiele realnych instrumentów oddziaływania na sferę gospodarczą. W ich dyspozycji pozostają głównie różnego rodzaju działania miękkie o charakterze koordynacyjnym. Do najważniejszych należy zaliczyć przywództwo we wprowadzaniu różnego rodzaju innowacji mających wpływ na życie gospodarcze.

W przeprowadzonej analizie wrocławskiej gospodarki poruszone tylko niektóre jej cechy i perspektywy. Uwzględniono w niej parametry uznane przez autorów diagnozy

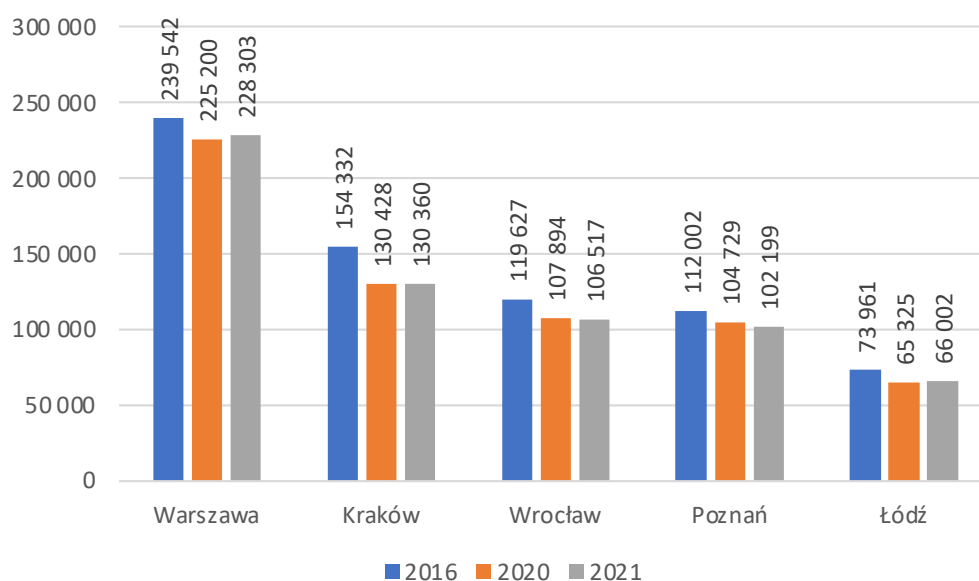
za najważniejsze. Ze względu jednak na luki w publicznej statystyce nie do wszystkich przydatnych danych możliwe było uzyskanie dostępu i w konsekwencji ich interpretacja.

10. OŚRODKI AKADEMICKIE

Obecność uczelni wyższych stanowi istotny czynnik społeczno-gospodarczego rozwoju miasta. Nauka jest wsparciem dla nowoczesnej gospodarki, a jej brak często redukuje procesy gospodarcze do konkurencji wyłącznie w zakresie atrakcyjności cenowej wytwarzanych dóbr i usług. Wysoka jakość kształcenia od zawsze przyciągała najlepszych studentów, a absolwenci uczelni wyższych mogą wzbogacać kapitał ludzki miasta jako wysoko wykwalifikowani pracownicy.

10.1 Liczebność studentów, popularność uczelni

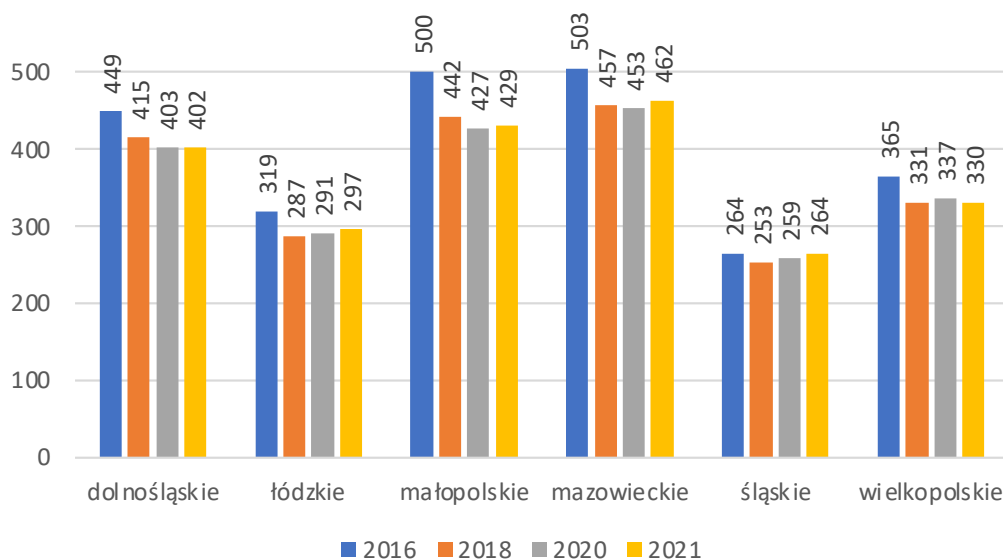
Wrocław stanowi 3. co do wielkości ośrodek akademicki w kraju, gdzie wielkość ośrodka mierzona jest liczbą studentów (na uczelniach publicznych i prywatnych łącznie). Tylko o 20 tys. więcej osób uczęszcza na studia wyższe w Krakowie i ponad dwukrotnie więcej – w Warszawie. Od wielu lat najsilniejszą konkurencją w tym obszarze jest dla Wrocławia Poznań. Liczba studentów w ciągu ostatnich kilku lat systematycznie spadała (ryc. 123). Trend był stały we wszystkich ośrodkach akademickich w kraju (jedynie niewielki wzrost liczby studentów nastąpił w 2021 r. w Warszawie i Łodzi, jednak nie wiadomo, na ile długotrwały). Wynika to zarówno z niżu demograficznego, jak i słabnącej popularności posiadania wykształcenia wyższego w ogóle (Dziennik Gazeta Prawna, 2018⁷³). Równocześnie obserwuje się wyhamowanie spadku wskaźnika liczby studentów (w tym w wieku 19-24 lat) na 10 tys. mieszkańców w 5 województwach w kraju. Do tej grupy nie zalicza się województwo dolnośląskie (ryc. 124).

Ryc. 123. Liczba studentów uczelni publicznych i prywatnych łącznie w największych ośrodkach akademickich w kraju, w latach 2016, 2020, 2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

73 <https://serwis.gazetaprawna.pl/edukacja/artykuly/1119006,koniec-boomu-na-studiowanie-mlodzi-polacy-wybijaja-kursy.html>

Ryc. 124. Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców dla woj. dolnośląskiego oraz województw notujących wyhamowanie spadku wskaźnika w latach 2016-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

10.2 Studenci obcokrajowcy⁷⁴

Jak wskazują eksperci OECD, z roku na rok narasta trend emigracji do innego kraju w celach podejmowania edukacji wyższej. W 2019 r. liczba studentów–emigrantów stanowiła 6,1 mln osób w skali całego świata. W tym samym roku Polska znalazła się na 29. miejscu wśród krajów o najwyższym poziomie umiędzynarodowienia studiów (ryc. 125).

	Kraj	Umiędzynarodowienie		Kraj	Umiędzynarodowienie
1	Luksemburg	48,65%	19	Islandia	8,45%
2	Australia	28,37%	20	Finlandia	8,05%
3	Nowa Zelandia	20,77%	21	Szwecja	7,15%
4	Wielka Brytania	18,68%	22	Słowenia	6,67%
5	Szwajcaria	17,80%	23	Litwa	5,99%
6	Austria	17,64%	24	Japonia	5,24%
7	Kanada	16,22%	25	Stany Zjednoczone	5,19%
8	Czechy	14,36%	26	Arabia Saudyjska	4,43%
9	Węgry	12,61%	27	Norwegia	4,28%
10	Estonia	11,09%	28	Federacja Rosyjska	4,21%
11	Irlandia	10,71%	29	Polska	3,86%
12	Dania	10,49%	30	Hiszpania	3,70%
13	Łotwa	10,43%	31	RPA	3,59%
14	Niemcy	10,11%	32	Grecja	3,50%
15	Belgia	10,04%	33	Argentyna	3,42%
16	Portugalia	9,71%	34	Korea	3,26%
17	Francja	9,17%		średnia OECD	6,27%
18	Słowacja	9,04%			

Źródło: OECD 2021

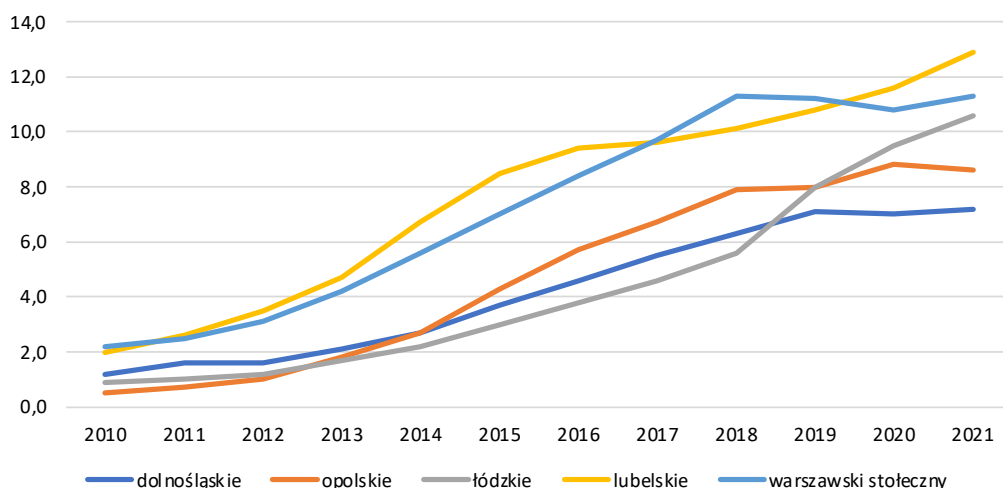
Ryc. 125. Wskaźnik umiędzynarodowienia polskich uczelni na tle państw OECD (2018)

ŹRÓDŁO: STUDY IN POLAND. STUDENCI ZAGRANICZNI W POLSCE 2021 NA PODSTAWIE OECD (DANE ZA 2019).

O ile w Polsce z roku na rok liczba studentów zagranicznych wzrastała, to przewiduje się, że liczba studentów w kraju ogółem będzie spadać. Będzie to przede wszystkim skutek spadku

⁷⁴ Dane na podstawie raportów OECD, NIK oraz <http://www.studyinpoland.pl/>

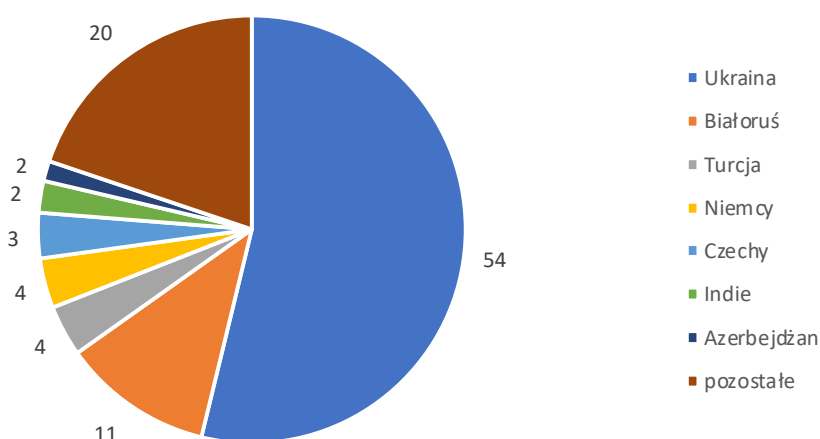
liczby studentów rodzimych. W województwie dolnośląskim na dzień 31 grudnia 2022 r. studiowało 8,6% wszystkich obcokrajowców studiujących w Polsce. Było to 8,8 tys. studentów ze 125 krajów⁷⁵. W latach 2010-2021 odsetek studentów zagranicznych w ogóle studentów wzrastał. Dotyczyło to jednak również innych regionów Polski (ryc. 126).

Ryc. 126. Odsetek studentów obcokrajowców w regionach z najwyższym poziomem studentów obcokrajowców w Polsce w latach 2010-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH GUS

Spośród uczelni wrocławskich obcokrajowcy wybierają najczęściej: Uniwersytet WSB Merito we Wrocławiu (1,36 tys. studentów w roku 2021/2022), Uniwersytet Wrocławski (1,32 tys.) oraz Wrocławską Akademię Biznesu (997). Niemal połowa studentów zagranicznych w Polsce pochodzi z Ukrainy (47%), a prawie 12% z Białorusi. We Wrocławiu 54% studentów zagranicznych pochodzi z Ukrainy. Studiują oni przede wszystkim na uczelniach niepublicznych (Uniwersytet WSB Merito we Wrocławiu, Wrocławska Akademia Biznesu w Naukach Stosowanych). Kolejno drugą i trzecią największą grupę studentów zagranicznych stanowią Białorusini (11%), Hindusi (4%) i Niemcy (4%) (ryc. 127).

Ryc. 127. Studenci obcokrajowcy na uczelniach publicznych i niepublicznych we Wrocławiu wg kraju urodzenia lub pochodzenia we Wrocławiu w 2022 r.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POL-ON, DOSTĘP: [HTTPS://RADON.NAUKA.GOV.PL/](https://radon.nauka.gov.pl/)

⁷⁵ na podstawie danych POL-on, dostęp: <https://radon.nauka.gov.pl/>; należy zauważyć, że dane o studentach dotyczą liczby studiowań, tj. osoba studiująca może studiować więcej niż jeden kierunek

10.3 Pozycja uczelni

Wrocławskie uczelnie ocenia się różnie w zależności od rankingu. W skali ogólnokrajowej istotnym rankingiem są Perspektywy. Wśród wrocławskich uczelni najwyższą pozycję w tym zestawieniu miała Politechnika Wrocławska (6. miejsce od 2018 r., 7. miejsce w 2022 r., 8. miejsce w 2023 r.). Uniwersytet Wrocłowski notował do 2021 r. spadki pozycji. W 2022 r. znalazł się na 10. miejscu, by w 2023 r. spaść na 19. Trend spadkowy w tym rankingu występował do 2022 r. w przypadku Uniwersytetu Medycznego, który w 2023 r. znalazł się na 16. miejscu (tab. 44). Dwie pozostałe uczelnie publiczne nigdy nie znalazły się wśród 20 najlepszych w Polsce.

	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Uniwersytet Wrocłowski	8	8	10	13	10	19
Politechnika Wrocławska	6	6	6	6	7	8
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	12	13	12	17	20	16
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	34	22	25	23	25	30
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	40	44	45	38	45	54-61

Tab. 44. Pozycja uczelni wrocławskich w rankingu Perspektyw w latach 2018-2023

ŹRÓDŁO: „PERSPEKTYWY” (2023)

Znacznie lepszą pozycję względem innych uczelni wrocławskich osiągnął Uniwersytet Wrocłowski w rankingu Center for World University Rankings (CWUR). Ranking ten kładzie nacisk na efektywność kształcenia i zatrudnienia studentów oraz poziom publikacji tworzonych przez pracowników naukowych⁷⁶. Łącznie w pierwszej 12. polskich uczelni z najwyższym poziomem wskaźnika CWUR (na poziomie 70,2 – 71,3) znalazły się 3 uczelnie z Wrocławia, z czego 2 wykazały wzrost pozycji r/r (tab. 45).

INSTYTUCJA	MIASTO	2022/2023			2021/ 2022	zmiana r/r
		WSK	pozycja (kraj)	pozycja (globalna)		
Uniwersytet Jagielloński	Kraków	75.5	1	381	376	spadek
Uniwersytet Warszawski	Warszawa	75.3	2	402	394	spadek
Akademia Górniczo-Hutnicza	Kraków	73.2	3	590	606	wzrost
Instytut Fizyki Jądrowej Akademii Nauk	Kraków	72.8	4	638	632	spadek
Politechnika Warszawska	Warszawa	72.2	5	711	686	spadek
Uniwersytet im. A. Mickiewicza	Poznań	71.4	6	818	819	wzrost
Narodowe Centrum Badań Jądrowych	Otwock	71.4	7	826	876	wzrost
Uniwersytet Wrocłowski	Wrocław	71.3	8	832	837	wzrost
Uniwersytet Medyczny w Warszawie	Warszawa	70.7	9	917	943	wzrost
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu	Wrocław	70.7	10	926	976	wzrost
Politechnika Wrocławska	Wrocław	70.2	11	999	985	spadek
Uniwersytet Medyczny w Łodzi	Łódź	70.1	12	1014	1014	const.

Tab. 45. Ranking szkół wyższych wg CWUR, 2022/2023

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE RANKINGU CWUR, DOSTĘP: [HTTPS://CWUR.ORG/](https://cwur.org/)

W najnowszym rankingu szanghajskim The Global Ranking of Academic Subjects 2022 (GRAS), znalazło się 25 uczelni z Polski, w tym 4 z Wrocławia. Wśród uczelni medycznych silną pozycję wykazuje Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu wraz z Uniwersytetem

⁷⁶ Szerzej o metodologii: <https://cwur.org/methodology/world-university-rankings.php>.

Jagiellońskim (Kraków). Obie uczelnie zajmują wysokie pozycje (najwyższe w kraju) w dziedzinach medycyny klinicznej (obie uczelnie znajdują się w grupie 300 najlepszych) oraz nauk o zdrowiu publicznym (Uniwersytet Jagielloński w grupie 101-150, Uniwersytet Medyczny w grupie 201-300; w grupie 201-300 znajduje się również Uniwersytet Medyczny w Łodzi). Równocześnie należy zauważyć, że wysokie pozycje dyscyplin nauk o żywieniu⁷⁷ i technologii żywności oraz weterynarii⁷⁸ Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu są zbliżone do jakości kształcenia kilku pozostałych placówek w kraju, co wskazuje na silną ogólnokrajową konkurencję (tab. 46).

MIEJSCE	101-150	201-300	301-400	401-500
Politechnika Wrocławska		matematyka	inżynieria mechaniczna	
Uniwersytet Wrocławski			matematyka	ekologia
Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu	nauki o żywieniu i technologia żywności	weterynaria		
Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu		medycyna kliniczna		
		nauki o zdrowiu publicznym		

Tab. 46. Dyscypliny nauki na uczelniach wrocławskich wg rankingu GRAS 2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE GRAS 2022, DOSTĘP: [HTTP://WWW.SHANGHAIRANKING.COM/](http://WWW.SHANGHAIRANKING.COM/)

10.4 Ranga naukowców

Pozycja uczelni w rankingach warunkowana jest m.in. jakością zaplecza naukowo-badawczego oraz poziomem pracowników. Reprezentowana przez nich jakość wiedzy, doświadczenie oraz sieci wytworzonych kontaktów mają istotne znaczenie w procesie kształtowania nowoczesnej gospodarki globalnej. Podstawowym miernikiem oceny zawodowej pracowników naukowych jest poziom publikacji oraz ich zasięg, wyrażany liczbą cytowań.

Według badań Highly Cited Reserached, Clarivate⁷⁹ z 2022 roku, na liście prawie 7 tysięcy najczęściej cytowanych naukowców z całego świata znalazło się 5 naukowców z Polski, w tym jeden z Wrocławia: Piotr Ponikowski, profesor nauk medycznych (Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu).

Wśród 10 najwyżej notowanych polskich instytucji naukowych rankingu „Nature Index” znalazły się 2 wrocławskie uczelnie: Politechnika Wrocławska i Uniwersytet Wrocławski. W 2022 r. Uniwersytet Wrocławski zajął 4. miejsce (3. wśród uczelni), a Politechnika Wrocławska 6. (5. wśród uczelni) ze względu na wartość wskaźnika „share”⁸⁰. Wskaźnik „count”⁸¹ dla tych uczelni wyniósł kolejno 51 i 41 (tab. 47).

	Share 2020	Share 2021	Share 2022	Count 2022
Polska Akademia Nauk	74.99	73.23	68.15	310
Uniwersytet Warszawski	39.94	44.11	45.83	171
Uniwersytet Jagielloński w Krakowie	37.39	37.20	31.11	133
Uniwersytet Wrocławski	17.03	15.86	15.75	51
Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu	14.26	17.38	12.84	49
Politechnika Wrocławska	8.89	13.40	11.00	41

77 Grupa 151-200: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu, grupa 201-300: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

78 Grupa 101-150: Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, grupa 151-200: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski.

79 Źródło: <https://recognition.webofscience.com/wos-op/awards/highly-cited/2022/>

80 Wskaźnik „share” dotyczy procentowego udziału we współautorstwie danej publikacji naukowej

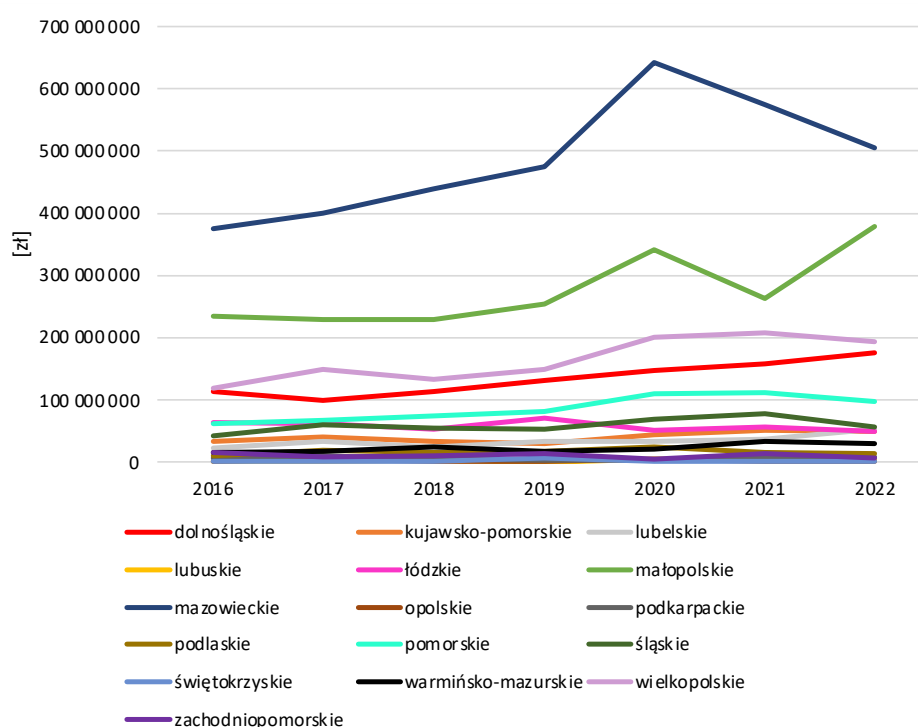
81 Wskaźnik „count” dotyczy liczby artykułów naukowych opublikowanych w wybranych prestiżowych czasopiśmie naukowych

Politechnika Gdańska	8.00	2.59	9.27	18
Narodowe Centrum Badań Jądrowych	6.13	7.87	8.93	151
Uniwersytet Śląski	8.60	7.99	8.38	21
Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie	5.86	8.97	8.07	143

Tab. 47. Polskie instytucje naukowe wg rankingu czasopisma Nature

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE [HTTPS://WWW.NATURE.COM/NATURE-INDEX](https://www.nature.com/nature-index)

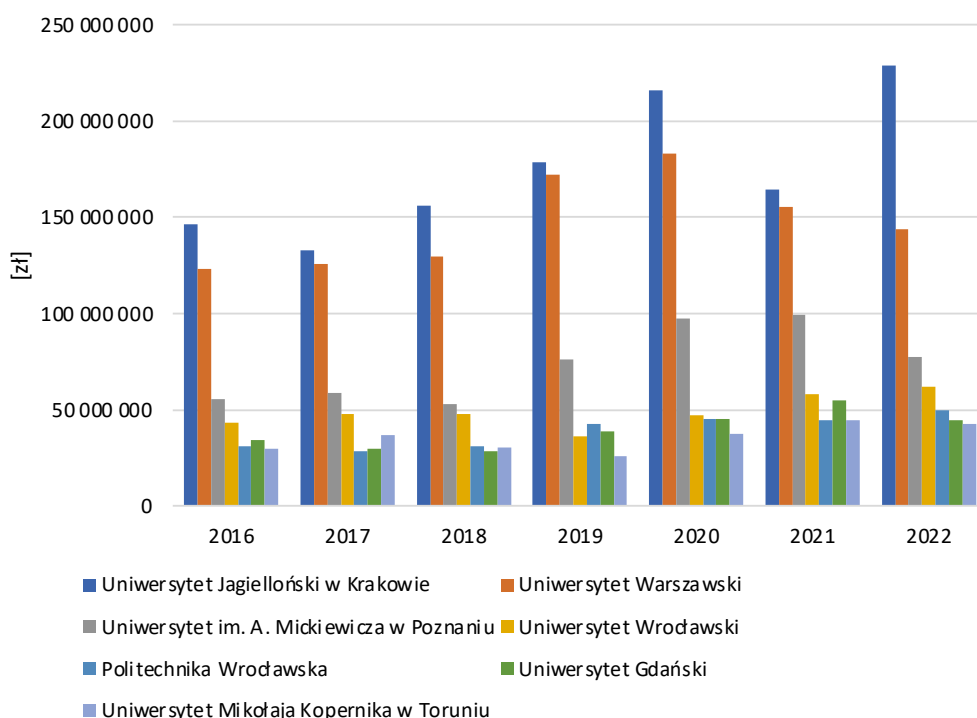
Wyniki kwalifikowanych projektów Narodowego Centrum Nauki (NCN) wskazują, że bezwzględnym faworytem pozostają dwa ośrodki badawcze: Warszawa i Kraków, w tym Uniwersytet Warszawski i Uniwersytet Jagielloński. Województwo dolnośląskie z Wrocławiem na czele lokuje się na 4. pozycji w zakresie uzyskiwanych kwot finansowania badań z NCN. Wskaźnik stale rośnie, chociaż wzrost ten charakteryzuje się niewielką dynamiką. W 2022 r. zmniejszyła się różnica pomiędzy kwotą dofinansowań w województwie wielkopolskim i dolnośląskim na korzyść województwa dolnośląskiego (ryc. 128).

Ryc. 128. Kwota wniosków zakwalifikowanych o dofinansowanie NCN wg województw w latach 2016-2022

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH NCN

We Wrocławiu na wysoką pozycję pod względem kwoty wniosków zakwalifikowanych do finansowania przez NCN pracują przede wszystkim dwie jednostki: Uniwersytet Wrocławski i Politechnika Wrocławska. Kwoty wniosków wypracowane przez obie uczelnie wzrosły w 2022 r., podczas gdy dla pozostałych uczelni o najwyższym poziomie dofinansowania zmalały (oprócz Uniwersytetu Jagiellońskiego) (ryc. 129).

Ryc. 129. Kwota wniosków zakwalifikowanych do finansowania przez NCN w latach 2016-2022 dla grupy uczelni najwyższych poziomów dofinansowania.

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE NCN STATYSTYKI

Dane odnoszące się do dyscyplin wiodących w projektach badawczych NCN nie wykazują kształtowania się ośrodków wąskich specjalizacji w województwie dolnośląskim. Właściwie każdy panel badawczy jest zdominowany przez jednostki naukowe z województw mazowieckiego i wielkopolskiego. W przypadku Politechniki Wrocławskiej zauważalna jest przewaga dwóch paneli badawczych NCN: synteza chemiczna i nauka o materiałach (panel ST5) oraz fizyka fazy skondensowanej (panel ST3). Uniwersytet Medyczny we Wrocławiu wykazuje wysoki poziom specjalizacji w zakresie badań nad podstawami wiedzy o życiu na poziomie środowiskowym (panel NZ8).

W 2021 r. wrocławskie uczelnie zatrudniały 7,1% zagranicznych pracowników przyjeżdżających do polskich uczelni⁸². Głównym obszarem pozyskiwania pracowników zagranicznych były kraje Unii Europejskiej (85 pracowników akademickich w 2021 r.). Liczba pozyskiwanych pracowników zagranicznych dla uczelni wrocławskich wzrosła w ciągu 3 lat, do 175 w 2021 r. (tab. 48, ryc. 129).

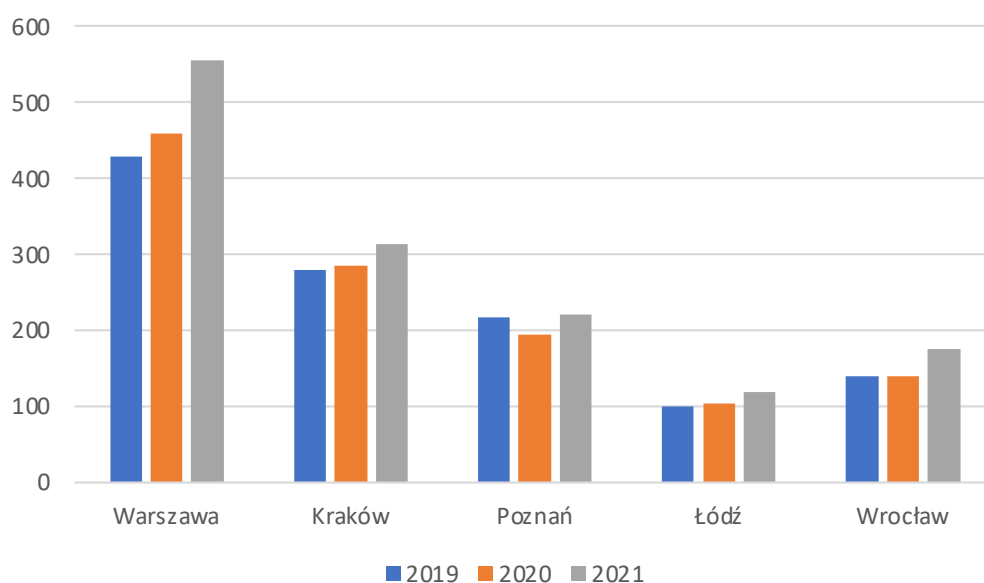
⁸² Na większości polskich uczelni stosunek liczby zagranicznych do polskich nie przekracza 11%, w 2021 r. dla Uniwersytetu Wrocławskiego udział nauczycieli obcokrajowców wynosił 4,3%, dla Uniwersytetu WSB Merito – 3,1%, dla Politechniki Wrocławskiej – 2,1%.

	2021					ogółem w Polsce	udział wrocławskich
	Warszawa	Kraków	Poznań	Łódź	Wrocław		
UE	226	149	100	57	85	1023	8,3%
państwa kandydujące do UE lub stowarzyszone z UE	90	59	32	23	29	556	5,2%
pozostałe państwa europejskie	56	18	18	6	6	190	3,2%
inne regiony świata	183	87	71	33	55	689	8,0%

*właściwie: liczba zatrudnień nauczycieli akademickich na różnych uczelniach (nauczyciel zatrudniony na więcej niż jednym etacie na jednej uczelni uwzględniany jest tylko raz)

Tab. 48. Liczba pracowników akademickich* cudzoziemców w 2021 r. w wybranych miastach Polski

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POL-ON, DOSTĘP: [HTTPS://RADON.NAUKA.GOV.PL/](https://radon.nauka.gov.pl/)

*właściwie: liczba zatrudnień nauczycieli akademickich na różnych uczelniach (nauczyciel zatrudniony na więcej niż jednym etacie na jednej uczelni uwzględniany jest tylko raz)

Ryc. 130. Liczba nauczycieli akademickich* cudzoziemców w latach 2019-2021

ŹRÓDŁO: OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE DANYCH POL-ON, DOSTĘP: [HTTPS://RADON.NAUKA.GOV.PL/](https://radon.nauka.gov.pl/)

Podsumowanie

W Polsce od lat utrzymuje się znacząca przewaga dwóch jednostek naukowo-badawczych: Uniwersytetu Warszawskiego oraz Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. We Wrocławiu znajdują się 3 jednostki naukowe o silnych aspiracjach do bycia jednymi z najlepszych w kraju. Politechnika Wrocławska i Uniwersytet Wrocławski przodują w zakresie prowadzonych badań naukowych i liczby publikacji. Zdobywają najwięcej grantów i przyciągają największą grupę studentów obcokrajowców. To one tworzą główną markę jakości nauki w regionie. Poziom nauczania wzrasta zaś na Uniwersytecie Medycznym we Wrocławiu. W zakresie medycyny klinicznej wg rankingu GRAS realną konkurencją w skali kraju jest dla Uniwersytetu Medycznego jedynie Uniwersytet Jagielloński. W zakresie nauk o żywieniu oraz weterynarii rozwija się Uniwersytet Przyrodniczy. Wśród uczelni prywatnych wyróżnia się Uniwersytet WSB Merito we Wrocławiu – zarówno pod kątem liczebności studentów, jak i odsetka studentów i nauczycieli obcokrajowców.

Zagrożeniem dla funkcjonowania uczelni w wymiarze dydaktycznym są trendy demograficzne oraz zapotrzebowanie na rynku pracy. Istotnym aspektem rozwoju ośrodków akademickich są migracje międzynarodowe. Pozyskanie studentów i pracowników zagranicznych będzie warunkowane jakością oferty naukowo-badawczej wrocławskich uczelni, wyrażanej m.in. w międzynarodowych rankingach.